

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENÎ USUL VE İCRA – İFLÂS HUKUKU**

TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Evrin KALAYCI**

**Tez Danışmanı
Yrd.Doç.Dr.Alin TAŞKIN**

Ankara - 2012

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENÎ USUL VE İCRA – İFLÂS HUKUKU**

TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Evrin KALAYCI**

**Tez Danışmanı
Yrd.Doç.Dr.Alin TAŞKIN**

Ankara - 2012

ONAY

Evrin KALAYCI tarafından hazırlanan “Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesi” başlıklı bu çalışma [04/05/2012] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda Oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

[İmza]

.....

(Başkan)

Prof. Dr. Mertol CAN

[İmza]

.....

Doç Dr. Mustafa ÖZBEK

[İmza]

.....

Yrd. Doç. Dr. Alim TAŞKIN

ÖNSÖZ

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi, ölüm olayının gerçekleşmesi üzerine mirasbırakandan geriye kalan hak ve borçlar üzerinde uygulanacak hukuk kurallarının önemli bir aşamasını oluşturur. Terekenin mevcutlarının tespiti ile bu mevcutlardan borçların ödenmesinde usul kurallarının doğru uygulanması ve tasfiyenin süresi, mirasçılar ve mirasbırakanın alacaklılarının doğrudan haklarını etkiler. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, öncelikle mirasbırakanın alacaklılarının haklarının korunması amaçlanmıştır. Buna karşılık, çalışmamız için yapılan araştırmalarda, genellikle konunun hak ettiği önemde ele alınmadığı, konu hakkında ayrıntıya girilmiş kaynakların ise çok eski tarihli olduğu görülmüştür. Keza, uygulamada yapılan araştırmalarda, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin kanunun emrettiği biçimde tam olarak iflâs hükümlerine göre yürütülemediği, çoğunlukla İcra ve İflâs Kanunu hükümleri yerine Türk Medenî Kanununun olağan usul ile resmî tasfiye hükümlerine göre işlem tesis edildiği, tasfiye sürelerinin makul sayılamayacak kadar uzun olduğu ya da tasfiyenin hiç bitirilemediği anlaşılmıştır. Bu durumun en büyük gerekçesi olarak, konu hakkındaki bilgilerin dağınıklığı ve kaynak sıkıntısı gösterilmektedir. Çalışmamızın uygulamaya yardımcı olabilmesi ümit edilmektedir.

Bu çalışmada, her zaman manevi desteğini hissettiğim sevgili annem Gülin SARIGÖZ ve babam İbrahim SARIGÖZ'e, araştırmalarımda ve yazımda hiçbir zaman görüş ve katkılarını esirgemeyerek her tür ilgi, yardım ve destekte bulunan değerli hocam Yrd.Doç.Dr. Alim Taşkın'a, çalışmamı tamamlayabilmem için gerekli zaman ve ortamın sağlanmasındaki en büyük destekçim Hava Kuvvetleri Komutanlığı Adli Müşaviri Hâkim Albay Bülent GÜNÇAL ile arkadaşım Av. Aslı ARDA'ya ve sevgili eşim Yıldırım KALAYCI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİNDE TEMEL KAVRAMLAR VE KURUMLAR

I. GENEL OLARAK	3
II. TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİNDE TEMEL KAVRAMLAR	4
A. Miras Ve Tereke	4
B. Mirasbırakan	9
C. Mirasçı	10
Ç. Mirasın Geçişİ	12
D. Tereke Alacaklıları – Mirasbırakanın Alacaklıları İle İflâs Alacağı – Masa Alacağı Kavramları	15
1. Tereke Alacaklıları – Mirasbırakanın Alacaklıları	15
2. İflâs Alacağı – Masa Alacağı	20
III. TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİNİN GEREKLİLİĞİ SORUNU, TASFİYE USULLERİ ARASINDAKİ BENZERLİKLER VE FARKLILIKLAR	24
A. Genel Olarak	24
B. Terekenin Resmî Tasfiyesinin Mahiyeti	26
C. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesi İle Olağan Usulle Tasfiyesi Arasındaki Benzerlikler	28
Ç. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesi İle Olağan Usulle Tasfiyesi Arasındaki Farklar	28
1. Amaç Bakımından	28

2. Talep Koşulu Bakımından	31
3. Tasfiye Organları Bakımından	33
4. Tasfiye Usulünün Dönüştürülebilmesi Bakımından	33
5. Tasfiyenin Durdurulabilmesi Bakımından	34
6. İptal Davası Açılabilmesi Bakımından	35
7. Deftere Resen Kaydedilecek Alacaklar Bakımından	35
8. Tereke Mallarının Satışı Ve Paraların Paylaştırılması Bakımından	37
9. Borç Ödemeden Aciz Belgesi Verilmesi Bakımından.....	41
IV. TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİNDE ORGANLAR VE KURUMLAR.....	42
A. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Organlar	42
1. Genel Olarak	42
2. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Sulh Hukuk Mahkemesinin Görevi Ve Olması Gereken Hukuk Bakımından Değerlendirmeler	44
3. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Tasfiyeyi Yapacak Kimse	48
4. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Alacaklılar Toplanması	52
B. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Şikâyet Kurumu.....	54

İKİNCİ BÖLÜM

TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİNİ GEREKTİREN DURUMLAR

I. GENEL OLARAK	58
II. MİRASIN REDDİ	59
A. Genel Olarak	59
B. Mirasın Reddinin Çeşitleri	61

1. Gerçek Ret	61
a. Genel Olarak	61
b. Mirası Ret Beyanı	62
(1) Ret Beyanında Bulunabilecek Kişiler	62
(2) Ret Beyanında Bulunma Usulü	63
(3) Ret Beyanının Niteliği Ve Kapsamı	67
(4) Ret Beyanının Geri Alınması	69
c. Ret Hakkının Düşmesi	72
(1) Sürenin Dolması	72
(2) Süre Dolmadan Ret Hakkının Düşmesi	77
(3) Ceza Olarak Ret Hakkının Düşmesi	80
2. Hükmî Ret	82
a. Genel Olarak	82
b. Hükmî Reddin Şartları	83
(1) Mirasbırakanın Ödemeden	
Aciz Hâlinde Bulunması	83
(2) Mirasbırakanın Ödemeden Aczinin	
Açıkça Belli Veya Resmen	
Tespit Edilmiş Olması	86
(3) Mirasbırakanın Ödemeden Aczinin Belli Ve	
Tespit Edilmişliğinin Mirasın Açıldığı Anda	
Var Olması	88
c. Hükmî Redde İlişkin Dava	89
ç. Hükmî Reddin Sonuçları	93
C. Yasal Mirasçıların Mirası Reddetmesi	94
1. Genel Olarak	94
2. Mirasın, En Yakın Yasal Mirasçılarının Tamamı	
Tarafından Reddedilmesi	95
3. Mirasın, Altsoyun Tamamı Tarafından Reddedilmesi	97
4. Mirasın, Sonra Gelen Mirasçılar Yararına Reddedilmesi	98
III. MİRASIN RESMÎ TASFİYESİNDE TEREKENİN MEVCUDUNUN	
BORÇLARINA YETMEDİĞİNİN ANLAŞILMASI	101

A. Resmî Tasfiyenin Koşulları	102
1. Mirasçılarının Resmî Tasfiye Talebinin Koşulları	102
a. Genel Olarak	102
b. Mirasçılarının Resmî Tasfiye Talebinden Önce	
Mirasın Resmî Defterinin Tutulmasını Talep Etmeleri	105
(1) Mirasçılarının Defter Tutma Talebi	106
(2) Defter Tutulması İşlemi	109
(3) Defter Tutulmasının Sonuçları	115
2. Mirasbırakanın Alacaklılarının Resmî Tasfiye	
Talebinin Koşulları	120
B. Terekenin Yetkili Mercî Tarafından Resen Resmî Tasfiyesi	127

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYE USULÜ

I. İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYENİN	
BAŞLAMASI VE İLÂNI.....	129
II. TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİ	
KARARININ SONUÇLARI	132
A. Genel Olarak	132
B. İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyede Mirasçılarının Durumu	133
1. Tereke Üzerindeki Tasarruf Hakkının Ortadan Kalkması...	133
2. İptal Davası Açma Hakkı	133
3. Takiplerin Durması Ve Düşmesi	134
4. Hukuk Davalarının Durması	135
C. İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyede Alacaklıların Durumu.....	136
III. TEREKE MASASININ TEŞKİLİ	138
A. Tereke Masasını Oluşturan Mal Ve Haklar	138
B. Defter Tutulması	141
1. Genel Olarak	141
2. Defter Tutulması Usulü... ..	143

C. Masa Mallarının Muhafazası	146
IV. İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYENİN TATİLİ.....	149
V. İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYENİN DURDURULMASI.....	153
VI. TASFİYE BİÇİMİNİN BELİRLENMESİ	156
A. Genel Olarak	156
B. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Basit Usulle Tasfiyesi	157
C. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Adî Usul İle Tasfiyesi	159
1. Genel Olarak	159
2. Âdi Usul İle Tasfiyenin Başlaması Ve İlânı	160
3. Alacakların Masaya Kaydı	161
VII. TEREKE MASASININ İDARESİ	164
A. Genel Olarak	164
B. Birinci Alacaklılar Toplanması	165
1. Genel Olarak	165
2. Birinci Alacaklılar Toplanması Usulü Ve Yetkileri.....	165
C. Tasfiye Memuru	169
1. Genel Olarak.....	169
2. Tasfiye Memurunun Seçilmesi	170
3. Tasfiye Memurunun Görevleri	173
4. Tasfiye Memurunun Sorumluluğu	179
5. Tasfiye Memurunun Ücreti	181
D. İstihkak İddiaları, Alacakların İncelenmesi Ve Sıra Cetveli	182
1. İstihkak İddiaları	182
2. Alacakların İncelenmesi	185
3. Sıra Cetveli	186
a. Sıra Cetvelinin Düzenlenmesi	186
b. Sıra Cetveline Karşı Şikâyet ve İtiraz	189
(1) Sıra Cetveline Karşı Şikâyet	189
(2) Sıra Cetveline İtiraz Davası	191
VIII. TEREKE MASASININ TASFİYESİ	193
A. Genel Olarak	193
B. İkinci Alacaklılar Toplanması	193

C. Tereke Mallarının Paraya Çevrilmesi	197
Ç. Alacakların Ödenmesi Ve Borç Ödemeden Aciz Belgesi.....	200
1. Alacakların Ödenmesi.....	200
2. Borç Ödemeden Aciz Belgesi	203
D. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinin Kapanması.....	205
SONUÇ	208
KAYNAKÇA	216
ÖZET	223
ABSTRACT	224

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi.
Abs.	: Abschnitt (fasıl).
AD	: Adalet Dergisi.
Art.	: Artikel (madde).
Aufl.	: Auflage (baskı).
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
Av.K.	: Avukatlık Kanunu.
b.	: Bent.
Bd.	: Band (cilt).
BK	: Borçlar Kanunu.
bkz.	: Bakınız.
C.	: Cilt.
Çev.	: Çeviren.
D.	: Daire.
dpn.	: Dipnot.
EMK	: Eski Medenî Kanun.
e.t.	: Erişim tarihi.
HD.	: Hukuk Dairesi.
HGK	: Hukuk Genel Kurulu.
hk.	: Hakkında.
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu.
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu.
İçt.Bir.K.	: İçtihadı Birleştirme Kararı.
İHD	: İleri Hukuk Dergisi.
İİK	: İcra ve İflâs Kanunu.
K.	: Kanun.
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu.
m.	: Madde.
MHAD	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi.
N.	: Numara.

Nizamname	: İcra ve İflâs Kanununun Tatbikatına Dair Nizamname.
No	: Numara.
R.G.	: Resmî Gazete.
S.	: Sayı.
s.	: Sayfa.
SBFD	: Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi.
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti.
Tebliğ	: İflâs İdaresi Ücreti, Yargı ve Tebligat Masrafı Tarifesi Hakkında Tebliğ.
TMK	: Türk Medenî Kanunu.
TTK	: Türk Ticaret Kanunu.
vd.	: Ve devamı.
Vorb.	: Vorbemerkurg (ilk açıklamalar).
VVMT	: Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük.
Y.	: Yargıtay.
YHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu.
YİİD	: Yargıtay İcra İflâs Dairesi.
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi.
yuk.	: Yukarı.

GİRİŞ

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi, reddedilen ya da mevcudu borçlarını karşılayamayan bir terekenin, mirasbırakanın iflâsa tâbi kişilerden olup olmadığına bakılmaksızın, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından İcra ve İflâs Kanununun iflâs tasfiyesine ilişkin hükümlerine göre tasfiye edilmesidir. Bir terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren hâller İcra ve İflâs Kanunu ile Türk Medenî Kanununda düzenlenmiştir.

İcra ve İflâs Kanununun 180'inci maddesinde, reddedilen mirasların tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre yapılacağına hükmedilmiştir. Reddedilen miraslardan hangilerinin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre gerçekleştirileceği Türk Medenî Kanununda gösterilmiştir. Buna göre; mirasın en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesi (TMK m. 612) hâlinde ve mirasçılarının mirası kendilerinden sonra gelen mirasçılar yararına reddetmesi ve sonra gelen mirasçılarının da bu mirası reddetmeleri (TMK m. 614) durumunda, tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir. Ayrıca, hükmî ret (TMK m. 605/II) hâllerinde, mirasın en yakın mirasçılar tarafından reddedilmesine benzer bir durum olduğundan, tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir. Reddedilen mirasların yanı sıra, mevcudu borçlarını ödemeye yetmeyen terekelerin tasfiyesi de iflâs hükümlerine göre gerçekleştirilir (TMK m. 636).

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi konusu iflâs hukukunun ve medenî hukukun ortak konusudur. Bu tasfiye türünde, İcra ve İflâs Kanununun iflâsın tasfiyesine ilişkin şekli kuralları ile miras, tereke, mirasın reddi, mirasın resmî tasfiyesi gibi salt miras hukukuna ilişkin kural ve kavramlar birleşmiştir. Bu tasfiye türünde temel amaç ve öncelik, mirasbırakanın alacaklılarının hakların korunmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, reddedilmiş miraslar ile mevcudu borçlarını karşılayamayan terekelerin en uygun değerde paraya çevrilebilmesi ve âdil şekilde paylaştırılabilmesi için iflâs hükümlerinin uygulanması öngörülmüştür. Bununla birlikte, kanun koyucu, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin ait olduğu mahkemece yapılacağını hükme bağlamak suretiyle (İİK m. 180),

İcra ve İflâs Kanununun sisteminden ayrılarak tasfiye için Ticaret Mahkemesi, İcra Mahkemesi ve iflâs dairesinden oluşan mevcut iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesini görevlendirmiştir. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğini medenî hukuk kuralları çerçevesinde değerlendirerek karara bağlayan Sulh hâkimi, aynı zamanda iflâs hükümlerini uygulamak suretiyle tasfiyeyi de gerçekleştirmektedir. Bu durum, uygulamada tasfiyenin uzamasına neden olmakta ve işlemi gerçekleştiren mercii ile denetim merciinin tek elde toplanması iflâs hükümlerinin işlevselliğini azaltmaktadır. Bu kapsamda, çalışmamızın birinci bölümünde, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde karşımıza çıkan miras, tereke, mirasbırakan, mirasçı, tereke alacağı, iflâs alacağı gibi temel kavramlar ile tasfiye organları ve kurumlar hakkında bilgi verilmiş; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini, Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre olağan usul ile tasfiyesinden ayıran noktalar tespit edilerek, bu usulün uygulanmasının gerekliliği sorunu irdelenmiş ve tasfiyenin yürütülmesinde Kanunun iflâs sisteminden ayrılarak mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesine görev verilmesinin yarattığı sakıncaların değerlendirilmesine çalışılmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümünde, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren durumlar, mirasın reddi ve mirasın resmî tasfiyesinde terekenin mevcudunun borçlarına yetmediğinin anlaşılması kapsamında açıklanmıştır. Son olarak, üçüncü bölümde ise terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde uygulanacak iflâs hukuku kuralları çerçevesinde, tasfiye usulüne ilişkin incelemelerde bulunularak, iflâs hükümlerinin terekelerin tasfiyesine uygulanmasında gösterdiği özellikler vurgulanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİNDE

TEMEL KAVRAMLAR VE KURUMLAR

I. GENEL OLARAK

Belirli bir hukukî ilişki sona erdiğinde, bu hukukî ilişkinin tarafı olanların karşılıklı alacak ve borçlarının kanunun belirlediği ölçü ve şekillerde ifası ve çoğu zaman bu alacak ve borçların paraya çevrilerek ödenmesi suretiyle hukukî ilişkinin ileride bir hesaplaşmayı gerektirmeyecek şekilde son bulmasını sağlayacak işlemlerin bütünü tasfiyeyi oluşturur¹. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi de reddedilen ya da mevcudu borçlarını karşılayamayan bir terekenin, mirasbırakanın iflâsa tâbi kişilerden olup olmadığına bakılmaksızın², Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre tasfiye edilmesi demektir³.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren nedenlerin ve tasfiye usulünün anlaşılabilmesi için, öncelikle bu alanda sıklıkla karşımıza çıkacak miras, tereke, mirasçı, resmî tasfiye gibi kavramların açıklanmasına ihtiyaç vardır. Keza, kanun koyucunun bazı durumlarda terekenin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre yapılmasını kurala bağlama nedenlerinin

¹ POSTACIOĞLU, İlhan E., İflâs Hukuku İlkeleri, C. I, İstanbul 1978, (POSTACIOĞLU, İflâs), s. 169.

² KURU, Baki, İcra ve İflâs Hukuku, C. III, 3. Baskı, Ankara 1993, (KURU, III), s. 2826; KURU, Baki, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, İstanbul 2006, (KURU, El Kitabı), s. 1004; ÖĞÜTÇÜ, A. Tahir/ÇİTOĞLU, Ali, Uygulamalı İcra ve İflâs Kanunu, C. II, Ankara 1977, s. 922; MUŞUL, Timuçin, İcra ve İflâs Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2008, s. 1019; PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZKAN, Meral SUNGURTEKİN/ÖZEKES, Muhammet, İcra ve İflâs Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2009, s. 507.

³ AYSOY, Nejat Aydın, Tereke, Ankara 1957, s. 135; BELGESAY, Mustafa Reşid, Türk Kanunu Medenîsi Şerhi 3. Kitap Miras, 4. Baskı, İstanbul 1952, (BELGESAY, Miras), s. 204; KILIÇOĞLU, Ahmet M., Miras Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2009, s. 268; GÖNENSAY, Samim/BİRSEN, Kemaleddin, Miras Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1963; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, Miras Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1978, s. 650; OĞUZMAN, M. Kemal, Miras Hukuku Dersleri, 2. Baskı, İstanbul 1978, s. 369; İNAN, Ali Naim/ERTAŞ, Şeref/ALBAŞ, Hakan, Miras Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2008, s. 534; İMRE, Zahit/ERMAN, Hasan, Miras Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 2006, s. 385; DURAL, Mustafa/ÖZ, Turgut, Miras Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2009, s. 424; ÖZTAN, Bilge, Miras Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2010, s. 362; ANTALYA, Gökhan, Miras Hukuku, İstanbul 2009, s. 287; BAYGIN, Cem, Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması, 1. Baskı, Ankara 2005, s. 98; BOLAK, Ahmet Ertuğrul, Uygulamada Miras Ve Tereke Hukuku, İstanbul 1980, s. 1236; ERKUL, Cevat, Mirasın Hükümleri ve Tatbikatı, İstanbul 1939, s. 206; MUŞUL, s. 1019; PEHLİVANLI, M. Gündüz, Açıklamalı İcra ve İflâs Kanunu, C. II, 1. Baskı, Ankara 1999, s. 1329; OLGAC, Senai, İcra – İflâs, C. II, Ankara 1978, s. 1586.

anlaşılabilmesi bakımından, terekenin Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre olağan usul ile tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre benzerlik ve farklılıklarının ortaya konulması gerekmektedir. Ayrıca, İcra ve İflâs Kanununun 180'inci maddesi ile reddolunan miraslar bakımından Kanunun genel sisteminden ayrılarak tasfiye görevinin Sulh Hukuk Mahkemesine verilme nedenlerinin irdelenmesi gerekli görülmektedir. Bu kapsamda, İcra ve İflâs Kanununun iflâs tasfiyesine ilişkin hükümlerinin terekenin tasfiyesinde uygulanması aşamasında tasfiye sürecine katılacak organların gösterdiği farklılıklar ile özellikle şikâyet kurumunun işleyişi konusundaki sorunların açıklanması ihtiyacı vardır. Bu nedenlerle, çalışmamızın bu bölümünde, öncelikle terekenin iflâs hükümlerine tasfiyesinde geçen kavramların açıklanmasına çalışılacak; ardından, terekenin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre yapılmasının gerekliliği sorunu ele alınacak ve terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde faaliyet gösteren kurumlar ile bu kapsamda ortaya çıkan soru ve sorunlar çerçevesinde olması gereken hukuk bakımından değerlendirmelere yer verilecektir.

II. TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİNDE TEMEL KAVRAMLAR

A. Miras Ve Tereke

Hukuk sözlüğünde miras, “Bir kimsenin ölümü ile mirasçılara geçecek mal, hak, borç ve hukuksal durumlar; kalıt” biçiminde⁴; tereke⁵, “Mirasbırakanın mirasçılara geçen kalıtı; kalıt; mirasçılara kalan malvarlığı” şeklinde tanımlanmıştır⁶. Öğretide, miras teriminin, biri tereke olmak üzere iki anlamı bulunduğu; örneğin; Türk Medenî Kanununun 575'inci maddesinde,

⁴ YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü, 5. Baskı, Ankara 1996, (YILMAZ, Sözlük), s. 552.

⁵ “Tereke kelimesi galat olup, doğrusu «terike»dir”, (BERKİ, Şakir, Miras Hukuku, Ankara 1975, [BERKİ, Miras], s. 111, dpn. 189); “Osmanlıca’da, tereke sözcüğünün aslı “terike” olup miras, kalıt, bırakıt sözcükleriyle karşılanmaktadır”, (ÖZMEN, İsmail, Tereke Hukuku Davaları, 3. Baskı, Ankara 2010, s. 9); “Arapça “terk” kökünden gelen bu terimin daha doğru telâffuzu “terike” olmak gerekir”, (HATEMİ, Hüseyin, Miras Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2004, s. 12).

⁶ YILMAZ, Sözlük, s. 812.

miras teriminin tereke anlamında kullanıldığı⁷; bununla birlikte, mirasın, ölümle terk edilen değerler, yani tereke anlamının yanında, mirasbırakanın ölümünün ardından kalan değerlerin mirasçılara geçişi anlamını da bünyesinde barındırdığı⁸; mirasın terekeden daha geniş olarak mirasbırakanın mirasçılara geçen bütün yetkilerini kapsadığı⁹ ifade edilmiştir. Yine öğretide, miras, gerçek bir kişinin ölüm veya ölüme benzer hâller gerçekleştiğinde mirasçılara geçen malları, hakları, alacak ve borçları ile özel hukuk ilişkilerinin¹⁰ tümü biçiminde tanımlanarak, mirasın, aynı zamanda tereke anlamına geldiği¹¹; terekeye eşanlamli olarak alınabilecek miras teriminde, ayrıca terekede ölenin terk ettiği hak ve borçların mirasçıya geçişinin de vurgulandığı belirtilmiştir¹². Öğretide ayrıca, terekenin, ölenin geride bıraktığı geçişe elverişli malvarlığı olduğu; terekeye sadece alacak ve borçlar dâhil olurken, miras kavramının hak ve borçların yanı sıra bazı hukukî ilişkileri de kapsadığı; bu itibarla, terekenin miras kavramına göre daha dar kapsamlı olduğu savunulmuştur¹³. Bu açıklamalara göre miras terimi, kişinin ölümü anında mirasçılara ve vasiyet alacaklısına geçebilecek bütün malları, hakları, borçları ve yükümleri ile hukuksal durumunu ifade etmektedir¹⁴.

Hukukî açıdan tereke, ölen kişinin geriye bıraktığı taşınır veya taşınmaz malları ile cismanî olmayan, ancak para ile ölçülebilen¹⁵ hak ve alacaklarını, borçlarını, yükümlülüklerini anlatmak için kullanılmaktadır¹⁶. İktisadî anlamda ise tereke; maddî mallar, işletmeler, maddî değeri olan şeyler gibi iktisadî

⁷ ANTALYA, s. 31.

⁸ SEROZAN, Rona/ENGİN, Baki İlkay, Miras Hukuku, Ankara 2008, s. 83; HATEMİ, s. 12; FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin/DOĞANAY, Ümit Y./AYBAY, Aydın, Medenî Hukuk Dersleri, C. I, 3. Baskı, İstanbul 1976, s. 366; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 1; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 30; ÖZTAN, s. 15; AYBAY, Aydın, Miras Hukuku Dersleri, 4. Baskı, İstanbul 2003, s. 3.

⁹ AYİTER, Nûşin/KILIÇOĞLU, Ahmet, Miras Hukuku, 3. Baskı, Ankara 1993, s. 37.

¹⁰ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 68; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 30; DURAL/ÖZ, s. 5, 8; ANTALYA, s. 10.

¹¹ GENÇCAN, Ömer Uğur, Miras Hukuku, Ankara 2008, s. 124, 177; DURAL/ÖZ, s. 5; ÖZTAN, s. 15; AYAN, Mehmet, Miras Hukuku, 4. Baskı, Konya 2007, s. 8.

¹² HATEMİ, s. 12.

¹³ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 37.

¹⁴ ÖZMEN, s. 9.

¹⁵ BOLAK, s. 319; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 37.

¹⁶ ÖZMEN, s. 9; GENÇCAN, s. 178; ANTALYA, s. 31; BOLAK, s. 319; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 37.

kıymeti olan varlıklardır¹⁷. Bu görüşler ışığında miras, ölen veya gaipliğine hükmedilen bir kişinin, malvarlığında yalnız borç mevcut olsa bile kanunda veya ölenin yaptığı ölüme bağlı tasarrufta gösterilmiş kişilere geçmesi; tereke ise bırakılan mallar ile alacak ve borçlar topluluğu¹⁸ biçiminde tanımlanabilir.

Bir kişinin sağlığında sahip olduğu malvarlığının tümü ölüm ile birlikte mirasçılara geçerek terekeyi oluşturur¹⁹. Malvarlığı, kişilerin değeri para ile ölçülebilen hak ve borçlarının oluşturduğu bütündür²⁰. Aktifini hakların, pasifini borçların oluşturduğu malvarlığının, kişinin ölümü ile sabit duruma geçmiş hâli tereke adını alır²¹. Nitekim Türk Medenî Kanununun 514, 527, 572, 576, 588, 599, 617, 628, 669'uncu maddelerinde, tereke anlamına gelmek üzere malvarlığı kavramı da kullanılmıştır²². Ancak, mirasbırakanın sağlığında malvarlığında yer aldığı hâlde, ölümünden sonra terekesine dâhil olmayan özel hukuk ilişkileri olduğu gibi; malvarlığında yer almayan, fakat terekede bulunabilen, malî değeri olan özel hukuk ilişkileri de vardır²³. Bu bağlamda, bir hak, alacak veya borç tartışmasız biçimde her zaman terekeye dâhil olmaz²⁴. Bu nedenle, her ne kadar malvarlığı hakları daima ölenin bıraktığı hukukî ilişkilerin büyük çoğunluğunu oluştursa²⁵ da malvarlığı ve tereke kavramları arasında farklılık vardır²⁶. Örneğin, malvarlığına dâhil olduğu hâlde, belirli bir kişi lehine düzenlenmiş sigorta sözleşmesi tereke kapsamında değildir²⁷. Yine, mirasbırakanın şahsına bağlı olan ve onun ölümü ile sona eren hukukî ilişkiler arasında intifa hakkı ve oturma hakkı gibi haklar terekeye girmez²⁸. Ana ve babanın çocuğun malları üzerindeki

¹⁷ GENÇCAN, s. 178; ANTALYA, s. 31; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 368; AYBAY, s. 5.

¹⁸ BERKİ, Miras, s. 1; HATEMİ, s. 12.

¹⁹ ŞENER, Şerh, s. 75; ESCHER, Arnold, (Çev. ANSAY, Sabri Şakir), Medenî Kanun Şerhi Miras Hukuku, Ankara 1953, s. 6; HATEMİ, s. 11; DURAL/ÖZ, s. 10; ÖZTAN, s. 15.

²⁰ AYAN, s. 5.

²¹ AYAN, s. 5.

²² ANTALYA, s. 32; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 31.

²³ GENÇCAN, s. 124, 125; SEROZAN/ENGİN, s. 89; DURAL/ÖZ, s. 8, 10; ANTALYA, s. 33; ÖZTAN, s. 15, 16; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 31; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 38.

²⁴ ŞENER, Şerh, s. 75; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 369; AYBAY, s. 6.

²⁵ ESCHER, s. 6.

²⁶ GENÇCAN, s. 124, 125; SEROZAN/ENGİN, s. 89; DURAL/ÖZ, s. 8; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 31; ÖZTAN, s. 15.

²⁷ ESCHER, s. 6; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 370; AYBAY, s. 6.

²⁸ ESCHER, s. 6, 7; ŞENER, Şerh, s. 77; ŞENER, Esat, Türk Medenî Kanunu, C. II, 3. Baskı, Ankara 1998, (ŞENER, Medenî), s. 1453; HATEMİ, s. 11; SEROZAN/ENGİN, s. 91, 92; DURAL/ÖZ, s. 8,

kullanma hakkı (TMK m. 354) da mirasçılara geçmeyen haklardandır²⁹. Nitelikleri bakımından malvarlığı hukukunu ilgilendirdikleri hâlde adî ortaklıktaki (BK m. 535/1/2) ve aile şirketine (TMK m. 382) paydaşlık hakları mirasçılara geçmez³⁰. Mirasbırakanın ölümü üzerine mirasçılardan şahsında doğup aslından kazanılan haklar da terekeye girmez³¹. Örneğin; ölenin aylığa hak kazanan mirasçılardan verilen ikramiye ile dul ve yetim aylıkları terekeye dâhil değildir³². Borçlar Kanununun 45'inci maddesi gereğince destekten yoksun kalma tazminatı da terekeye girmez³³. Mirasbırakanın bizzat kendisine ait olan manevî tazminat talebi, mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça terekeye dâhil değildir (TMK m. 25). Ölüm sebebiyle mirasçılardan açacağı manevî tazminat davası (BK m. 47) hakkı da terekeye dâhil haklardan değildir³⁴. Malvarlığına dâhil olmayıp kişi ve aile hukukuna giren evlenmenin butlanını iddia hakkı, nafaka talebi³⁵, dernek üyeliği, temsil yetkisi, velâyet ve vesayet ilişkisi gibi mirasbırakanın ölümü ile sona eren hukukî ilişkiler tereke kapsamına girmez ve mirasçılara geçmez³⁶. Buna karşılık, malvarlığı kavramına girmedikleri hâlde, kişi ve aile

392; ANTALYA, s. 33; ÖZTAN, s. 16; İMRE/ERMAN, s. 9, 327; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 369; AYBAY, s. 6; AYAN, s. 8, 214; BOLAK, s. 320; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 32; ÖZMEN, s. 438; BELGESAY, Miras, s. 155; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 225; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 39.

²⁹ ŞENER, Esat, Eski Ve Yeni Miras Hukuku (Şerh), Ankara 1988, Şerh, (ŞENER, Şerh), s. 78; KÖPRÜLÜ, Bülent, Miras Hukuku Dersleri, 2. Baskı, İstanbul 1985, s. 17; SEROZAN/ENGİN, s. 374.

³⁰ ŞENER, Şerh, s. 78; ESCHER, s. 7; ANTALYA, s. 35; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 38.

³¹ SEROZAN/ENGİN, s. 100; DURAL/ÖZ, s. 11, 12; ANTALYA, s. 10; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 37.

³² ŞENER, Şerh, s. 78; BERKİ, Miras, s. 111; SEROZAN/ENGİN, s. 100; DURAL/ÖZ, s. 11; ANTALYA, s. 10, 36; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 37; ÖZMEN, s. 439, 440.

³³ ŞENER, Şerh, s. 78; SEROZAN/ENGİN, s. 100; DURAL/ÖZ, s. 12; ANTALYA, s. 10, 36; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 37.

³⁴ ŞENER, Şerh, s. 78; BERKİ, Miras, s. 111; DURAL/ÖZ, s. 9; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 370; AYBAY, s. 6; konunun eleştirisi için bkz. SEROZAN/ENGİN, s. 95 vd.; ancak mirasbırakanın şahsında doğmuş bir zarar dolayısı ile ölümünden önce kendisi tarafından açılmış olan manevî tazminat davaları malvarlığında parasal bir değere dönüştüğünden terekeye dâhildir, (TMK m. 25; BERKİ, Miras, s. 111, dpn. 188; DURAL/ÖZ, s. 9; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 33; AYAN, s. 214).

³⁵ Nafaka davası açılmış olsa bile davacının ölümünden itibaren sakıt olur ve mirasçılar açılmış davada ancak davacının ölüm anına kadarki hakkını isteyebilirler, (BERKİ, Miras, s. 111, dpn. 187).

³⁶ ESCHER, s. 5; ŞENER, Şerh, s. 78; SEROZAN/ENGİN, s. 92, 374; DURAL/ÖZ, s. 11, 391; ANTALYA, s. 12; ÖZTAN, s. 16; İMRE/ERMAN, s. 326; KÖPRÜLÜ, s. 16; AYAN, s. 8; ÖZMEN, s. 440; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 38.

hukukuna dâhil olan bazı hukukî ilişkiler ölümle mirasçılara geçer³⁷. Örneğin; daha önce açılmış bir evlenmenin butlanı davasına (TMK m. 159) devam hakkı, babalık davası, soybağının reddi davasının açılması ve çocuğun tanınmasının iptali davası mirasçılara geçer³⁸. Bütün bunların yanı sıra terekenin her zaman maddî bir değer taşıması da şart değildir³⁹. Örneğin; maddî değeri olmadığı hâlde, manevî önemi bulunan hatıra niteliğindeki mektup, takdirname, diploma, madalya, nişan, kupa, resim gibi mallar da terekeye dâhildir ve Türk Medenî Kanunun 653'üncü maddesi kapsamında mirasçılara geçer⁴⁰.

Terekenin fiili değeri, içinde yer alan aktiflerle ve pasiflerle belirlenir ve bu belirleme sonucunda ortaya çıkan sonuç gerçek terekedir⁴¹. Buna göre; mülkiyet hakkına konu olan⁴² taşınır ve taşınmaz mallar, mirasbırakanın zilyetliğindeki mallar⁴³, irtifak ve rehin gibi aynî haklar⁴⁴, aynî hak dışı şahsî hak niteliğindeki haklar, fikrî haklar⁴⁵, markaların korunması hakkındaki mevzuat kapsamına giren haklar⁴⁶, doğmuş ve ileride doğacak haklar, dava açılmamış olsa bile maddî tazminat davalarına ilişkin dava hakkı⁴⁷ terekenin aktifini; mirasbırakanın borçları, rehinleri, ipotekleri, yükümlülük ve taahhütleri ise terekenin pasifini oluşturur⁴⁸.

Terekeye dâhil olan mal ve haklar açısından yukarıda belirtilen ayırım, terekenin ya da mirasın miras hukuku kapsamında mirasçılara geçen mal ve hakların neler olduğunu belirler. Bununla birlikte, terekenin iflâs hükümlerine

³⁷ ŞENER, Şerh, s. 77; İMRE/ERMAN, s. 326; ESCHER, s. 6; ÖZTAN, s. 16.

³⁸ ESCHER, s. 6; ŞENER, Şerh, s. 77; SEROZAN/ENGİN, s. 91; DURAL/ÖZ, s. 11; ANTALYA, s. 13; İMRE/ERMAN, s. 327; KÖPRÜLÜ, s. 16; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 370; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 35; AYBAY, s. 6.

³⁹ ŞENER, Şerh, s. 76; ÖZTAN, s. 15.

⁴⁰ ŞENER, Şerh, s. 76; SEROZAN/ENGİN, s. 90; SEROZAN/ENGİN, bu tür parasal değeri olmayan kıymetlerin ölüm sonrası kişilik hakkı bağlamında ele alınarak tereke dışında tutulmasının sağlanması gerektiğini savunmaktadır, (SEROZAN/ENGİN, s. 90, 98 vd.).

⁴¹ SEROZAN/ENGİN, s. 90.

⁴² GENÇCAN, s. 178; SEROZAN/ENGİN, s. 90; BOLAK, s. 321; AYBAY, s. 6; ÖZTAN, s. 16.

⁴³ ŞENER, Şerh, s. 77; BERKİ, Miras, s. 110, 112; SEROZAN/ENGİN, s. 91; ÖZTAN, s. 16; İMRE/ERMAN, s. 9; AYAN, s. 9; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 38, 39.

⁴⁴ SEROZAN/ENGİN, s. 90; ÖZMEN, s. 10; ÖZTAN, s. 16; BOLAK, s. 321; DURAL/ÖZ, s. 392; buna karşılık, kişiye tanınmış irtifak hakkı terekeye dâhil değildir, (BOLAK, s. 320).

⁴⁵ GENÇCAN, s. 178; ŞENER, Şerh, s. 76; ÖZTAN, s. 16; BOLAK, s. 322.

⁴⁶ ŞENER, Şerh, s. 76.

⁴⁷ BERKİ, Miras, s. 111.

⁴⁸ ÖZMEN, s. 10.

göre tasfiyesinde ayrıca tasfiyeye tâbi tutulacak mal ve haklar bakımından da bir ayrıma gidilmesi gerekmektedir. Başka bir ifade ile terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi gündeme geldiğinde, mirasçılara geçtiği hâlde tasfiyeye tâbi tutulamayan mal ve haklar karşımıza çıkar. Masayı oluşturan mal ve haklar, İcra ve İflâs Kanunun 184 ve devamı maddelerine göre şekillenir. Buradaki en önemli kıstas malın veya hakkın haczedilebilir olup olmadığıdır. Bu konunun ayrıntılarına çalışmamızın üçüncü bölümünde yer verilecektir⁴⁹. Bu kapsamda, tereke veya miras kavramlarının, iflâs hükümlerine göre tasfiye aşamasında daha dar unsurları içerdiği ifade edilebilmektedir.

B. Mirasbırakan

Mirasbırakan, ölümü ile kendisine ait özel hukuk ilişkilerinin hukukî akıbetinin düzenlendiği⁵⁰; ölümü veya ölüme benzer hâller⁵¹ gerçekleştiğinde terekesi mirasçılara geçen kişidir⁵². Her miras olayında, zorunlu olarak bir mirasbırakan vardır ve mirasbırakan olmadan miras ve mirasın geçişi söz konusu olamaz⁵³. Miras hükümlerinin uygulanmasını gerektiren hukukî olay ölümdür⁵⁴. Miras, mirasbırakanın ölümüyle açılır (TMK m. 575). Mirasın ölümle geçeceği kuralının tek istisnası, kişinin mahkemece gaipliğine karar verilmesidir. Bu durumda, gaip kişi ölmüş sayılır ve mirasbırakan sıfatına girer⁵⁵. Ölüm, sadece insanlar için söz konusu olduğundan, sadece gerçek kişiler mirasbırakan olabilir⁵⁶. Tüzel kişiliğin sona ermesi miras hükümlerine

⁴⁹ Bkz. aş. s. 138 vd.

⁵⁰ DURAL/ÖZ, s. 5; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 30; ANTALYA, s. 37.

⁵¹ GENÇCAN, s. 125.

⁵² SEROZAN/ENGİN, s. 85; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 68; KILIÇOĞLU, s. 22; GENÇCAN, s. 125; ÖZTAN, s. 14.

⁵³ İMRE/ERMAN, s. 8; SEROZAN/ENGİN, s. 83.

⁵⁴ İMRE/ERMAN, s. 8; SEROZAN/ENGİN, s. 83; ÖZTAN, s. 14; GÖKTÜRK, s. 606; KILIÇOĞLU, s. 22.

⁵⁵ İMRE/ERMAN, s. 8.

⁵⁶ DURAL/ÖZ, s. 5; İMRE/ERMAN, s. 8; SEROZAN/ENGİN, s. 85; GENÇCAN, s. 125; ŞENER, Medenî, s. 1399; AYBAY, s. 7; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 30; ANTALYA, s. 37; ÖZTAN, s. 14; AYAN, s. 9, 10; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 370; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 38; KILIÇOĞLU, s. 22.

tâbi değildir⁵⁷. Her insan mirasbırakan olabilir. Bu bakımdan, cinsiyet, yaş, servet durumları arasında fark olmayıp, aynı miras kuralları uygulanır⁵⁸.

C. Mirasçı

Mirasçı, tereke üzerinde küllî halef sıfatıyla hak sahibi olan kişidir⁵⁹. Mirasçılar, mirasçı olmalarının temelinde yatan sebebe göre yasal ve atanmış mirasçı olmak üzere ikiye ayrılırlar⁶⁰. Mirasçının mirasçılığının kanundan doğması hâlinde yasal mirasçılık, mirasbırakanın iradesi doğrultusunda mirasbırakan tarafından vasiyetname veya miras sözleşmesi ile atanması durumunda atanmış mirasçılık söz konusudur⁶¹. Yasal mirasçılar, mirasbırakanın altsoyu (TMK m. 495), anne ve babası (TMK m. 496), büyükanne ve büyükbabası (TMK m. 497), eşi (TMK m. 499), evlâtlığı (TMK m. 500) ve Devlettir (TMK m. 501). Yasal mirasçılar arasında yer alan ve kanun gereği mirasbırakanın kendilerine mutlaka belli bir miras payı bırakmak zorunda olduğu gurup saklı pay mirasçılarıdır⁶². Bu mirasçılar, mirasbırakanın altsoyu, anne ve babası ile eşidir (TMK m. 505).

Mirasbırakanın tereke üzerinde küllî halefiyeti gerektirecek bir ölüme bağlı tasarrufta bulunmadığı hâllerde miras sadece yasal mirasçılara geçer⁶³. Mirasbırakanın sağlığında sadece muayyen mal vasiyeti yapmış olması mirasçı atama olmadığından ve kendilerine belli mal bırakılan kişiler (vasiyet alacaklısı) küllî halef sayılamayacaklarından mirasçılık meydana gelmez⁶⁴.

⁵⁷ İMRE/ERMAN, s. 8; SEROZAN/ENGİN, s. 85; GENÇCAN, s. 125; ŞENER, Medenî, s. 1399; AYBAY, s. 7; ANTALYA, s. 37; AYAN, s. 10; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 370; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 38.

⁵⁸ İMRE/ERMAN, s. 8; GENÇCAN, s. 125; AYBAY, s. 7; ANTALYA, s. 37; AYAN, s. 10; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 370.

⁵⁹ DURAL/ÖZ, s. 5; İMRE/ERMAN, s. 11; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 68; GENÇCAN, s. 126.

⁶⁰ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 35; DURAL/ÖZ, s. 5; ANTALYA, s. 38.

⁶¹ DURAL/ÖZ, s. 5; İMRE/ERMAN, s. 11; SEROZAN/ENGİN, s. 89; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 69; GENÇCAN, s. 126, 127; AYBAY, s. 7; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 370; KÖPRÜLÜ, s. 12; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 35; KILIÇOĞLU, s. 23; GÖKTÜRK, Hüseyin Avni, Miras Hukuku, 3. Baskı, Ankara 1955, s. 605; AYAN, s. 10; OĞUZMAN, s. 26; BERKİ, Miras, s. 1, 6; BERKİ, Ali Himmet, Miras ve Tatbikat, 3. Baskı, Ankara 1968, A.H., s. 166; BOLAK, s. 467; ŞENER, Şerh, s. 70, 71.

⁶² DURAL/ÖZ, s. 6; GENÇCAN, s. 134; KILIÇOĞLU, s. 26.

⁶³ DURAL/ÖZ, s. 6; İMRE/ERMAN, s. 11.

⁶⁴ DURAL/ÖZ, s. 6, 8; İMRE/ERMAN, s. 11; SEROZAN/ENGİN, s. 89; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 69.

Bu durumda, miras sadece yasal mirasçılara geçer⁶⁵. Hiçbir saklı paylı mirasçısı olmayan bir mirasbırakanın bir ya da birkaç kişiyi terekesinin tümü için mirasçı ataması durumunda, miras sadece atanmış mirasçılara geçer⁶⁶. Buna karşılık, mirasbırakanın terekesinin belli bir oranı için mirasçı ataması hâlinde, hem yasal hem de atanmış mirasçılar tereke üzerinde birlikte hak sahibi olurlar⁶⁷.

Mirasbırakandan farklı olarak sadece gerçek kişiler değil, tüzel kişiler de mirasçı olabilirler⁶⁸. Ancak, gerçek kişiler hem yasal hem de atanmış mirasçı olabilecekleri hâlde, Devlet dışında tüzel kişiler sadece atanmış mirasçı olabilirler⁶⁹.

Mirasçılık konusunda son olarak en yakın yasal mirasçı kavramına da değinilmesi gerekmektedir. Terekenin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre yapılmasını gerektiren durumlardan biri, mirasın en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesi hâlidir (TMK m. 612). Buradaki en yakın yasal mirasçılar ifadesinden, Kanunun 495 ilâ 501'inci maddelerinde düzenlenen sıra dikkate alınmak suretiyle⁷⁰, mirasbırakanın ölümünde ona en yakın derecede ve doğrudan mirasçı olan kişilerin ve bu kapsamda sağ kalan eşin anlaşılması gerekir⁷¹. Başka bir ifade ile en yakın bütün mirasçılar, mirasbırakanın ölümü anında doğrudan doğruya mirasçı olan kişilerden ve sağ kalan eşten oluşur⁷². Bu konunun ayrıntılarına aşağıda yer verilecektir⁷³.

⁶⁵ DURAL/ÖZ, s. 6, 8.

⁶⁶ DURAL/ÖZ, s. 6.

⁶⁷ DURAL/ÖZ, s. 6.

⁶⁸ DURAL/ÖZ, s. 6; İMRE/ERMAN, s. 11; SEROZAN/ENGİN, s. 88; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 68; GENÇCAN, s. 126; AYBAY, s. 7; ANTALYA, s. 38; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 35; KILIÇOĞLU, s. 23; ÖZTAN, s. 14.

⁶⁹ DURAL/ÖZ, s. 6; GENÇCAN, s. 126.

⁷⁰ ERKUL, s. 111.

⁷¹ DURAL/ÖZ, s. 407; OĞUZMAN, s. 356; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 236; BOLAK, s. 809; ERKUL, s. 111; HOŞLAN, Osman, "Mirasın Reddi", AD, Yıl: 1974, S. 7, (s. 501-604), s. 574; ÖZMEN, s. 523.

⁷² İMRE/ERMAN, s. 350; HELVACI, İlhan, Mirasın Reddi, İstanbul 2002, s. 152; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 624; OĞUZMAN, s. 356; GENÇCAN, s. 597; ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 624, dpn. 89'da yer alan yazarlar; Y. 2. HD. 23.09.1991, 8414/11207, (İNAL, Nihat, Örnek Karar Ve Dilekçelerle Açıklamalı Türk Medenî Yasası, C. II, 2. Baskı, Ankara 2006, s. 1652).

⁷³ Bkz. aşağıda s. 95 vd.

Ç. Mirasın Geçişi

Mirasın geçişi, mirasbırakanın malvarlığının tereke adıyla mirasçılara kalmasıdır⁷⁴. Bunun anlamı, mirasbırakanın sahip olduğu hakların mirasçılara ait olması ve yükümlü bulunduğu borçlarla da mirasçılarının sorumlu tutulmasıdır⁷⁵.

Türk Medenî Kanununda, mirasçılarının, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak kanun gereğince kazanacakları öngörülmüştür (TMK m. 599/I). Yine Kanuna göre, kural olarak mirasçılar, mirasbırakanın aynı haklarını, alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınır ve taşınmaz üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazanırlar ve mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumludurlar (TMK m. 599/II). Miras hukukunun esasını oluşturan bu geçiş küllî halefiyet olarak adlandırır⁷⁶. Küllî halefiyet sadece yasal mirasçılar için değil, atanmış mirasçılar için de geçerli bir ilkedir⁷⁷. Bu kapsamda, mirasın geçişine ilişkin ilk temel özellik, terekedeki haklar ve borçların tüm olarak ve ölüm anında kendiliğinden mirasçılara geçmesidir⁷⁸. Burada, hak ve borçların mirasçıya bağlanması ile mirasbırakandan kopması arasında zaman aralığı yoktur⁷⁹. Ayrıca, küllî halefiyette, mirasçılarının mirası kabul beyanında bulunmalarına gerek olmadığı gibi, terekede yer alan hakların ve borçların devrine ilişkin işlemlere de ihtiyaç yoktur⁸⁰. Örneğin; terekedeki taşınmazların mülkiyeti tapu kütüğünde tescil işlemi yapılmadan, terekedeki bir alacak hakkı ayrıca bir temlik işlemine gerek olmadan kendiliğinden mirasçıya geçer⁸¹. Mirasın

⁷⁴ AYBAY, s. 7; İMRE/ERMAN, s. 9; ANTALYA, s. 52.

⁷⁵ AYBAY, s. 7; ANTALYA, s. 52.

⁷⁶ İMRE/ERMAN, s. 9; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 34.

⁷⁷ DURAL/ÖZ, s. 13, 390; ANTALYA, s. 53; GENÇCAN, s. 447; SEROZAN/ENGİN, s. 63; BAYGIN, s. 54, 55; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 35; KILIÇOĞLU, s. 246.

⁷⁸ AYBAY, s. 7; İMRE/ERMAN, s. 9; DURAL/ÖZ, s. 13; SEROZAN/ENGİN, s. 367; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 73; ANTALYA, s. 54; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 41; GENÇCAN, s. 448; OĞUZMAN, s. 7, 8; AYAN, s. 16; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 371; GÖKTÜRK, s. 603; KÖPRÜLÜ, s. 9; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 223; ŞENER, Şerh, s. 72; BAYGIN, s. 49.

⁷⁹ FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 371; AYBAY, s. 7.

⁸⁰ FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 371; AYBAY, s. 7; İMRE/ERMAN, s. 10; DURAL/ÖZ, s. 13; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 74; ANTALYA, s. 54; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 41, 42; AYAN, s. 16; GÖKTÜRK, s. 603; BAYGIN, s. 49; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 35; KILIÇOĞLU, s. 246.

⁸¹ AYBAY, s. 7, 8; İMRE/ERMAN, s. 10; DURAL/ÖZ, s. 390; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 74; ANTALYA, s. 54; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 42; ÖZMEN, s. 437; GENÇCAN, s. 447; AYAN,

geçişinde ikinci temel özellik, terekenin hakları ve borçlarının birlikte geçmesidir⁸². Burada, aktif ve pasif birbirinden ayrılmaksızın mirasçıya geçer⁸³. Mirasçılar, tereke borçlarından müteselsilen sorumludurlar (TMK m. 641/I). Mirasçıların bu borçlardan sorumluluğu, kural olarak, yalnız tereke mallarını değil, aynı zamanda kendi kişisel malvarlıklarını da kapsar⁸⁴. Bununla birlikte, bu kuralın istisnaları vardır: Bunlardan birincisi, Türk Medenî Kanunun 631'inci maddesine göre, Devletin tereke borçlarından sadece miras yoluyla edindiği değerler ölçüsünde sorumlu olmasıdır. İkinci istisna ise Kanunun 632'nci maddesinde öngörülen, terekenin resmî tasfiyesinde mirasçıların terekenin borçlarından sorumlu olmamalarıdır⁸⁵. Ayrıca, terekenin hak ve borçları ile mirasçıların iradelerine ve hatta bilgilerine bile gerek olmaksızın geçmesi sisteminin sakıncaları, süreyle sınırlı olsa da mirasın reddi hakkı verilmek suretiyle giderilmeye çalışılmış; keza, resmî tasfiye ve mirasın tutulan deftere göre kabulü imkânı tanınarak sorumluluğun sınırlandırılması mümkün hâle getirilmiştir⁸⁶. Mirasın reddi hâlinde, ret beyanı, mirasın açıldığı ana kadar geriye yürür ve mirasçılık hakkı sona ererek, mirasçının mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu ortadan kalkar⁸⁷. Mirasın hükmî reddinde de mirasçıların mirasçılık sıfatları ve mirasbırakanın

s. 16, 213; GÖKTÜRK, s. 603; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 227; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 35; ŞENER, Medenî, s. 1452; ŞENER, Şerh, s. 73.

⁸² FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 371; AYBAY, s. 8; DURAL/ÖZ, s. 13; ANTALYA, s. 55; ÖZMEN, s. 436; OĞUZMAN, s. 8; GÖKTÜRK, s. 603; KÖPRÜLÜ, s. 9, 10; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 223; ŞENER, Şerh, s. 72; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 35.

⁸³ FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 371; AYBAY, s. 8; DURAL/ÖZ, s. 13; ANTALYA, s. 55; ÖZMEN, s. 436; BAYGIN, s. 49.

⁸⁴ İMRE/ERMAN, s. 11, 324, 433; DURAL/ÖZ, s. 14; ANTALYA, s. 56; ÖZMEN, s. 436; AYAN, s. 17; GÖKTÜRK, s. 603; BOLAK, s. 369; ŞENER, Şerh, s. 73; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 45, 46; BERKİ, Miras, s. 110; OĞUZMAN, s. 10; KÖPRÜLÜ, s. 9, 10; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 78; SEROZAN/ENGİN, s. 66, 375; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 2; BAYGIN, s. 33, 52, 53; GENÇCAN, s. 450; ERKUL, s. 84; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 35; BERKİ, Şakir, Türk Medenî Kanununda Mirasçıların Mesuliyeti, AÜHFD, C. XXV, Yıl: 1968, S. 3-4, (s. 107 – 125), (BERKİ, Makale), s. 110.

⁸⁵ DURAL/ÖZ, s. 14; SEROZAN/ENGİN, s. 376, 377; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 79; ANTALYA, s. 57; ÖZMEN, s. 436; OĞUZMAN, s. 11; AYAN, s. 18; KÖPRÜLÜ, s. 10; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 3, 224; BOLAK, s. 367; İMRE/ERMAN, s. 324, 325; BERKİ, Makale, s. 109.

⁸⁶ DURAL/ÖZ, s. 390; SEROZAN/ENGİN, s. 369, 378; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 79; OĞUZMAN, s. 11; AYAN, s. 18; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 3, 224; BOLAK, s. 367; İMRE/ERMAN, s. 324; BERKİ, Makale, s. 109; BAYGIN, s. 53, 60 vd.

⁸⁷ ÖZTAN, s. 334; İMRE/ERMAN, s. 348; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 439; AYBAY, s. 93; ŞENER, Şerh, s. 279; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 235; HOŞLAN, s. 571; ÖZMEN, s. 522; SEROZAN/ENGİN, s. 378, 399; ÖZMEN, s. 436; KÖPRÜLÜ, s. 10; BERKİ, Makale, s. 109.

borçlarından sorumlulukları yoktur⁸⁸. Terekenin resmî defterinin tutulmasının (TMK m. 619) ardından mirası tutulan deftere göre kabul etmesi durumunda da mirasçı, kendi malvarlığı ile sadece deftere kaydolmuş borçlardan sorumlu olur (TMK m. 628). Keza, terekenin resmî defterinin tutulması durumunda, alacaklarını süresi içinde yazdırmayan alacaklılara karşı mirasçının sorumluluğu yoktur (TMK m. 629/I). Ancak, alacaklının kusuru olmadan deftere yazdıramadığı veya bildirdiği hâlde deftere yazılmamış alacaklar için mirasçı, ancak terekeden kendisine geçen miktar ile sınırlı olarak⁸⁹ sorumlu olur (TMK m. 629/II). Küllî halefiyet ilkesinin istisnalarını oluşturan ve koşullara göre, terekenin tasfiyesinin iflâs hükümleri kapsamında gerçekleştirilmesine neden olan bu durumlara ilişkin detaylı açıklamalara çalışmamızın ikinci bölümünde yer verilecektir.

Küllî halefiyet ilkesinin karşısında cüz'î halefiyet vardır⁹⁰. Cüz'î halefiyette mirasın geçişinin tamamlanabilmesi için malvarlığına giren bütün malların tek tek ve ayrı ayrı geçiş işlemlerine tâbi tutulması gerekir⁹¹. Keza, küllî halefiyette mirasçıların tereke borçlarından sorumluluğu kendi malvarlıkları ile ve sınırsız iken, cüz'î halefiyette terekenin borçlarından sorumluluk söz konusu değildir⁹². Cüz'î halefiyette, belirli mal bırakma vasiyetinde⁹³ olduğu gibi (TMK m. 516) hukukî işleme katılanın iradesi

⁸⁸ İMRE/ERMAN, s. 339; OĞUZMAN, s. 354; ŞENER, Şerh, s. 279; KÖPRÜLÜ, s. 375; HELVACI, s. 200; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 622; BOLAK, s. 803; BERKİ, Makale, s. 113.

⁸⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 642; KILIÇOĞLU, s. 265; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 443; ÖZTAN, s. 355; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 527; OĞUZMAN, s. 366; İMRE/ERMAN, s. 372; KÖPRÜLÜ, s. 388; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 245; TUĞSAVUL, Muhsin/AKGÖL, Samih, Ahkâmı Şahsiye (Sulh Hukuk) Davaları Ve Tatbikatı, İstanbul 1958, s. 250; DURAL/ÖZ, s. 417; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 280; BOLAK, s. 1132; BERKİ, A.H., s. 259; BELGESAY, s. 193; ARIK, Fikret, "Resmî Defter Tutma Müessesesi", SBFD, C. IX, S. 2, Yıl: 1954, (s. 245-288), s. 282; ÖZMEN, s. 658; HATEMİ, s. 127; ŞENER, Şerh, s. 735; ŞENER, Medenî, s. 1527; GENÇCAN, s. 614; SEROZAN/ENGİN, s. 378.

⁹⁰ AYBAY, s. 8; İMRE/ERMAN, s. 10; DURAL/ÖZ, s. 15; SEROZAN/ENGİN, s. 372; ANTALYA, s. 57; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 41; KÖPRÜLÜ, s. 11; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 36.

⁹¹ İMRE/ERMAN, s. 10; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 77; KÖPRÜLÜ, s. 11; ŞENER, Şerh, s. 74, 75; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 3; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 36.

⁹² DURAL/ÖZ, s. 15, 16; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 79; ANTALYA, s. 58; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 47, 51; GENÇCAN, s. 449; GÖKTÜRK, s. 604; ŞENER, Şerh, s. 75; AYAN, s. 11; BAYGIN, s. 45; KILIÇOĞLU, s. 246; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 37.

⁹³ Vasiyet alacaklısını cüz'î halef saymayan görüşler için bkz. OĞUZMAN, s. 9; DURAL/ÖZ, s. 392, dpn. 10; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 51.

esastır⁹⁴. Küllî halefiyette mirasçılar tereke üzerinde doğrudan sırf ölüme bağlı olarak, tam hak elde ettikleri hâlde, cüz'î halefiyette kişiler ölümle birlikte kendilerine vasiyet edilen şey yönünden mirasçılara karşı sadece bir alacak hakkı elde ederler⁹⁵. Lehine belirli bir mal vasiyet olunan kişilere küllî halefiyet ilkesinin uygulanmasına ve bu kişilerin teknik anlamda mirasçı sayılmalarına olanak yoktur⁹⁶. Türk Medenî Kanununda terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin öngörüldüğü durumlar küllî halefiyet ilkesinin uygulandığı yasal ve atanmış mirasçılar ile sınırlı tutulmuştur.

D. Tereke Alacaklıları - Mirasbırakanın Alacaklıları İle İflâs Alacağı - Masa Alacağı Kavramları

1. Tereke Alacaklıları - Mirasbırakanın Alacaklıları

İki veya daha çok kişi arasında gerçekleşen ve bu kişilerden birisini diğerine karşı edada bulunmakla yükümlü kılan hukukî ilişki borç ilişkisidir⁹⁷. Borç ilişkisi, alacaklı bakımından bir alacak, borçlu bakımından bir borç veya yükümlülüktür⁹⁸. Alacak ise bir kişinin diğerini şimdi ya da ileride bir şey yapmaya veya yapmamaya ya da kendisine bir şey vermeye zorlaması hakkıdır⁹⁹. Bu hakka sahip olan kişiye alacaklı, kendisinden alacaklı olunan kişiye de borçlu denir¹⁰⁰.

Türk Medenî Kanununun Miras Hukuku kitabında, mirasbırakanın alacaklıları (TMK m. 603, m. 621, m. 633/I), tereke alacaklıları (TMK m. 530, m. 634/IV) ve buna paralel biçimde mirasbırakanın borçları (TMK m. 507/II, m. 599/II, m. 621/I) ve tereke borçları (TMK m. 552/II, m. 632/III, m. 641/I, m.

⁹⁴ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 73, dñn. 83.

⁹⁵ DURAL/ÖZ, s. 15, 393; SEROZAN/ENGİN, s. 367, 372; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 76; ANTALYA, s. 58; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 51; GENÇCAN, s. 448; OĞUZMAN, s. 9; AYAN, s. 17, 215; ŞENER, Medenî, s. 1455; HATEMİ, s. 129; ÖZMEN, s. 444; BAYGIN, s. 45; KILIÇOĞLU, s. 246; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 36.

⁹⁶ İMRE/ERMAN, s. 11; DURAL/ÖZ, s. 13; SEROZAN/ENGİN, s. 371; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 51; AYAN, s. 11, 17; KÖPRÜLÜ, s. 11.

⁹⁷ Von TUHR, Andreas, (Çev. EDEGE, Cevat), Borçlar Hukukunun Umumî Kısmı, C. I-II, Ankara 1983, s. 9.

⁹⁸ Von TUHR, s. 9.

⁹⁹ YILMAZ, Sözlük, s. 49.

¹⁰⁰ YILMAZ, Sözlük, s. 50, 131.

649/III, m. 681/I, m. 682) terimleri kullanılmıştır¹⁰¹. Kanunda mirasbırakanın borcu ve tereke borcu kavramları çoğunlukla aynı anlamda kullanıldığı hâlde terim birliği sağlanamamıştır¹⁰². Örneğin; Kanunun 599'uncu maddesinin ikinci fıkrasında, mirasçılardan mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu oldukları belirtilmiş; 641'inci maddesinin birinci fıkrasında, mirasçılardan tereke borçlarından müteselsilen sorumlu oldukları kaydedilmiştir. Oysaki mirasbırakanın alacaklıları terimi mirasbırakanın sağlığında giriştiği borç ilişkilerinden doğan yükümlülüklerinin yerine getirilmesi konusunda talep hakkına sahip hukuk sükelerini ifade eder¹⁰³. Başka bir ifade ile mirasın açıldığı tarihte mirasbırakana karşı alacak hakkına sahip kişiler mirasbırakanın alacaklılarıdır¹⁰⁴. Tereke alacaklıları kavramı ise hem mirasbırakanın alacaklılarını hem de intikal alacaklılarını kapsayan bir üst kavramdır¹⁰⁵. Başka bir ifade ile tereke borcu terimi, mirasbırakanın borçlarının yanı sıra, mirasın geçişinden doğan borçları da kapsadığından¹⁰⁶ mirasbırakanın borçları kavramından daha geniş anlam içermektedir¹⁰⁷. Mirasbırakanın borçları, ölümünden önce yaptığı sağılararası hukukî işlemlerden, işlediği haksız fiillerden, malvarlığında meydana gelen sebepsiz zenginleşmelerden ve ölüm anına kadar doğrudan doğruya kanundan doğan borçlardan oluşur¹⁰⁸. Tereke borcu kavramı ise mirasbırakanın borçlarının yanı sıra terekeye ve dolayısı ile mirasçılara karşı ileri sürülebilecek her tür borcu kapsar¹⁰⁹. Türk Medenî Kanununun 641'inci maddesinin birinci fıkrasında, mirasbırakanın borçlarından değil, tereke borçlarından söz edilmiştir. Bu kapsamda, mirasçılar sadece mirasbırakanın borçlarından değil, terekeye karşı ileri sürülebilecek her tür borçtan, bu arada intikal

¹⁰¹ BAYGIN, s. 26.

¹⁰² BAYGIN, s. 26

¹⁰³ BAYGIN, s. 26

¹⁰⁴ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; BAYGIN, s. 87.

¹⁰⁵ BAYGIN, s. 26; ANTALYA, s. 43.

¹⁰⁶ DURAL/ÖZ, s. 442.

¹⁰⁷ BAYGIN, s. 26

¹⁰⁸ BAYGIN, s. 26; SEROZAN/ENGİN, s. 375.

¹⁰⁹ BAYGIN, s. 43.

borçlarından da kişisel olarak ve müteselsilen sorumludur¹¹⁰. Terekenin borçları hesaplanırken, vasiyetler ile mirasbırakanın yükümlülükleri ve iade mükellefiyetleri dikkate alınmaz¹¹¹.

Mirasbırakanın borcundan bahsedilebilmesi için, alacak hakkını doğuran borç ilişkisinin mirasbırakanın ölümünden önce kurulmuş olması gerekir¹¹². Alacağın, vadeye veya erteleyici bir şarta bağlanmış olması, onun mirasbırakanın borcu sayılmasını engellemez¹¹³. Buna karşılık, yukarıda¹¹⁴, tereke kapsamına dâhil mal ve hakların neler olduğuna ilişkin yapılan açıklamalarda da belirtildiği üzere; mirasbırakanın kişisel özellik ve yeteneklerinin ağır bastığı şahsî edim borçları mirasçılara geçmediğinden tereke borcundan sayılmaz¹¹⁵. Örneğin; bir cerrahî operasyonu gerçekleştirmeyi taahhüt eden doktorun ya da bir dersi vermeyi taahhüt eden öğretim üyesinin ölümü durumunda, bu iş görme borçları onların mirasçılarına geçmez¹¹⁶. Bununla birlikte, borçlunun kişiliğine bağlı olmayan iş görme edimleri ile borçlunun malvarlığından bir şey vermek suretiyle yerine getirmek zorunda olduğu maddî edim borçları mirasçılara geçer ve tereke borcu sayılır¹¹⁷. Örneğin; eserin meydana getirilmesi bakımından yüklenicinin kişisel niteliklerinin önem taşımadığı istisna sözleşmelerinde, yüklenici işi başkasına yaptırabileceği gibi, onun ölümü hâlinde eseri meydana getirme borcu mirasçılarına geçer¹¹⁸. Keza, satım sözleşmesinde malı teslim etme ve mülkiyeti alıcıya geçirme borcu; kira sözleşmesinde kira bedelini ödeme borcu; ariyet sözleşmesinde ariyet konusu malı geri verme borcu; karz sözleşmesinde ödünç alanın aldığı şey ile aynı miktar ve nitelikteki malı

¹¹⁰ BAYGIN, s. 43; DURAL/ÖZ, s. 442, 443; ÖZMEN, s. 454; SEROZAN/ENGİN, s. 375; İMRE/ERMAN, Kanunda mirasçılarının intikal borçlarından müteselsil sorumluluğuna ilişkin boşluk olduğu görüşündedir, (İMRE/ERMAN, s. 437).

¹¹¹ AYSOY, s. 137; ANSAY, Sabri Şakir, "Terekenin Tasfiyesi", Adliye Ceridesi, Yıl: 1940, S. 31, (s. 747-771), (ANSAY, Makale), s. 770.

¹¹² BAYGIN, s. 27.

¹¹³ BAYGIN, s. 27; ANTALYA, s. 42; SEROZAN/ENGİN, s. 375.

¹¹⁴ Bkz. yuk. s. 4

¹¹⁵ ESCHER, s. 7; ŞENER, Şerh, s. 76; ŞENER, Medenî, s. 1453; SEROZAN/ENGİN, s. 102, 375; DURAL/ÖZ, s. 9, 10, 391; ANTALYA, s. 34; KÖPRÜLÜ, s. 17; BOLAK, s. 321; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 32; ÖZMEN, s. 441; BAYGIN, s. 27, 28; BELGESAY, Miras, s. 155; KÖPRÜLÜ, s. 16; AYBAY, s. 5; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 39; BERKİ, Miras, s. 111, 112.

¹¹⁶ BAYGIN, s. 27.

¹¹⁷ BAYGIN, s. 28.

¹¹⁸ BAYGIN, s. 28.

ödünç verene geri verme borcu; bağışlayanın bağışlama vaadinden kaynaklanan borcu; kefalet sözleşmesinden kaynaklanan ödeme borcu gibi borçlar tereke borçları kapsamındadır¹¹⁹. Vergi gibi kamu hukukundan doğan alacaklar da tereke borcu kapsamına girer¹²⁰. Ancak, mirasçılarının mirasbırakanın vergi borçları sebebiyle sorumlulukları miras hisseleri oranındadır (6183 sayılı K. m. 7). Adlî ve idarî para cezalarının muhatabının ölümü hâlinde, bunların mirasçılara geçip geçmeyeceği ve dolayısı ile tereke borcu sayılıp sayılmayacağı hususunda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Maliye Bakanlığı Tahsilât Genel Tebliği hükümlerine göre¹²¹; T.C. Anayasasının 38'inci ve Türk Ceza Kanununun 20'nci maddelerinde yer alan cezanın şahsîliği kuralı çerçevesinde, cezaya muhatap kişinin ölümü hâlinde, mahkemeler tarafından verilen adlî para cezalarının tahsilinden vazgeçilmesi gerekmektedir. Ancak, müsadereye ve yargılama giderlerine ilişkin olup, ölümden önce kesinleşmiş olan mahkeme kararlarının infazı gerektiğinden, bu tutarlar ve eşyalar, terekeden ve mirasçılardan aranılır. Ayrıca, idarî para cezalarının düzenlendiği özel kanunlarda, cezaya muhatap olan kişilerin ölümü hâlinde, idarî para cezalarının mirası reddetmemiş mirasçılardan takip edilip edilmeyeceği yönünde ayrıca bir hüküm bulunmaması koşuluyla, bu idarî para cezalarının tahsilinden vazgeçilmesi gerekir. Örneğin, trafik para cezalarının düzenlendiği 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununda, trafik para cezası verilen amme borçlusunun ölümü hâlinde, bu amme alacağının mirası reddetmemiş mirasçılardan takip edilip edilmeyeceği yönünde bir düzenleme bulunmadığından, kendisine trafik para cezası verilen amme borçlusunun ölümü hâlinde bu alacak, borçlunun mirasçılardan takip edilmeksizin tahsilinden vazgeçilir. Tüzel kişilere verilen adlî veya idarî para cezalarının tüzel kişiliğin malvarlığından tahsil edilememiş olması nedeniyle, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre sorumlu tutulan ortaklar veya yasal temsilcilerin ölümü hâlinde, cezaya

¹¹⁹ BAYGIN, s. 28, 29.

¹²⁰ BAYGIN, s. 31; SEROZAN/ENGİN, s. 375.

¹²¹ 12.05.2007 gün ve 26250 sayılı R.G.

tüzel kişilik muhatap olması nedeniyle, mirası reddetmemiş mirasçılardan bu alacakların takibine devam edilir. Bu itibarla, mirasbırakanın bir tüzel kişiliğin ortağı ya da yasal temsilcisi olmasından kaynaklananlar dışında kalan adlî ve idarî para cezaları tereke borcundan sayılmaz.

Yukarıda belirtildiği üzere, tereke alacaklıları kavramına mirasbırakanın alacaklılarının yanı sıra mirasın geçişinden kaynaklanan intikal alacaklıları da dâhildir. İntikal alacaklıları, mirasbırakanın şahsına ilişkin olmayıp, mirasın açılması ile birlikte ya da mirasın açılmasından dolayı ortaya çıkan alacakları talep hakkına sahip hukuk sükeleridir¹²². İntikal borçları, ölüm ile birlikte zorunlu olarak ortaya çıkan ya da tereke mallarının korunması ve olduğu gibi mirasçılara geçmesinin sağlanması için gereken borçlardır¹²³. Cenaze masrafları (TMK m. 507/II), terekenin mühürlenmesi ve yazımı giderleri (TMK m. 589/III), mirasbırakan ile birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kişilerin üç aylık geçim giderleri (TMK m. 645), vasiyetnamenin açılması ile ilgili giderler (TMK m. 597), terekenin resmî defterinin tutulması giderleri (TMK m. 623/II), vasiyeti yerine getirme görevlisi (TMK m. 550/IV) ve terekenin resmî yöneticisi ücretleri (TMK m. 592/IV) mirasın geçişinden kaynaklanan borçlardır¹²⁴. Keza, mirasbırakanın ölümünde henüz eğitim ve öğrenimlerini tamamlamamış ya da sakatlığı bulunan çocuklara yapılacak ödemeler (TMK m. 674/II) ile mirasçılar arasında cenin olması hâlinde, bakıma muhtaç anaya sağlanacak nafaka (TMK m. 643/II) da intikal borcu sayılır¹²⁵. Ayrıca, mirasbırakana ait bir işletmenin ortaklaşa yürütülmesi ile bağlantılı yükümlülükler de intikal borçları arasında sayılabilir¹²⁶. Kural olarak, intikal alacaklılarına da mirasbırakanın alacaklıları için geçerli olan düzen sağlanmıştır. Ancak, bu kuralın, terekenin resmî tasfiyesini talep hakkının sadece mirasbırakanın alacaklılarına tanınmış olmasında (TMK m. 633) olduğu gibi istisnaları da vardır¹²⁷.

¹²² BAYGIN, s. 33; ANTALYA, s. 42.

¹²³ BAYGIN, s. 34; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 271.

¹²⁴ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 271; İMRE/ERMAN, s. 436; ÖZMEN, s. 454; ANTALYA, s. 42; SEROZAN/ENGİN, s. 375.

¹²⁵ BAYGIN, s. 34.

¹²⁶ BAYGIN, s. 34; İMRE/ERMAN, s. 437, dpn. 11.

¹²⁷ BAYGIN, s. 44.

2. İflâs Alacağı - Masa Alacağı

Türk Medenî Kanunu kapsamında özellikle saklı payın hesaplanması ve mirasın paylaşılması için önem arz eden mirasbırakanın borçları ile intikal borçları kavramları, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde iflâs alacağı ve masa alacağı kavramları ile birleşmektedir. Bu itibarla, iflâs alacağı ve masa alacağı terimleri ile bunların terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesindeki içeriklerinin açıklanması gerekli görülmektedir.

İcra ve İflâs Hukukunda, iflâs açıldığı anda müflisin haczedilebilen tüm mal, hak ve alacaklarının kendiliğinden oluşturduğu topluluğa iflâs masası denir¹²⁸. Bu tanım çerçevesinde, çalışmamızda, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi açısından, mirasbırakanın mirasın geçişine elverişli ve haczedilebilen nitelikteki tüm mal, hak ve alacaklarının oluşturduğu bütün de tereke masası ya da masa terimleri ile ifade edilecektir¹²⁹.

İflâs hukukunda iflâs alacağı, iflâsın açıldığı anda borçluya karşı hukuken mevcut olan alacaklar, müflisin iflâs açıldığı andaki borçlarını ifade eder¹³⁰. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâs alacağı kavramı mirasbırakanın borçları ile intikal borçlarını kapsamakta; tereke borcu ya da tereke alacağı kavramı ile birleşmektedir. Tereke masasından istenebilecek alacaklar sadece iflâs alacakları olmayıp, masa alacakları ya da masa açısından masa borçları da tereke masasından ödenmesi gereken borçlar arasındadır¹³¹. Diğer iflâs tasfiyeleri bakımından masa alacağı, iflâsın açılmasından iflâs tasfiyesinin sonuçlanmasına kadar masa adına iflâs dairesi veya iflâs idaresi tarafından yapılan borçlar biçiminde tanımlanabilir¹³². Örneğin; ilân giderleri, defter tutma masrafları, malların muhafazası için alınacak önlemlere ilişkin giderler, tasfiye memurunun ücreti, masanın davalarını takip etmek için vekâlet verilen avukatın ücreti, masaya

¹²⁸ KURU, III, s. 2833; KURU, El Kitabı, s. 1007; ÜSTÜNDAĞ, Saim, İflâs Hukuku, 8. Baskı, İstanbul 2009, (ÜSTÜNDAĞ, İflâs), s. 88; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 540; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 928; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 100; MUŞUL, s. 1122.

¹²⁹ Masanın teşkili için bkz. a.ş. s. 138 vd.

¹³⁰ KURU, III, s. 2861; KURU, El Kitabı, s. 1016; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 549; MUŞUL, s. 1142.

¹³¹ KURU, III, s. 2862; KURU, El Kitabı, s. 1016; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 549.

¹³² KURU, III, s. 2862; KURU, El Kitabı, s. 1016; MUŞUL, s. 1142.

ait bir malın işletilmesinden doğan vergi borçları¹³³ gibi masanın idaresi, paraya çevrilmesi ve paylaştırılmasına ilişkin¹³⁴ giderler masa borçlarındandır¹³⁵. Bu borçlar, iflâs ya da tereke alacaklarından daha önce ödenir (İİK m. 248). İflâs ya da tereke alacaklarının ödemesi ise İcra ve İflâs Kanununun 206'ncı maddesindeki sıraya göre yapılır.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde de mirasbırakanın borçları ya da intikal borçları arasında yer almayan; ancak, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesine ilişkin kararın verildiği andan, tasfiyenin sonuçlanmasına kadar yapılan borçlar masa borçlarını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, tasfiyenin başlaması ve devamı süresince tasfiyeye esas olacak defterin tutulması, terekenin muhafazası için yapılan giderler ile tebligat, ilân, bilirkişi ve satış giderleri, varsa hâkim, kâtip ve mübaşirinin yol tazminatları¹³⁶, tasfiye memurunun ücreti¹³⁷ gibi masraflar, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesindeki masa borçlarını oluşturur. Bunlar, mirasbırakanın borçları ile ilgisi olmayan ve masa tarafından yapılan masraflardır. Bu itibarla, tasfiye işlerinin yürütülmesi için zorunlu olan masrafların deftere kaydı ile sıra cetveline geçirilmesi ve garameten ödenmesi söz konusu değildir. Bu alacaklar, alacaklıların alacaklarından önce ve tam olarak ödenir¹³⁸.

Diğer iflâs tasfiyelerinde, iflâs davasının açılmasından birinci alacaklılar toplanmasına kadar gerekli tüm giderler iflâs isteyen alacaklı tarafından peşin olarak yatırılır (İİK m. 160) ve masaya ait hiçbir mal bulunamaması hâlinde tasfiye tatil edilir ve sonunda iflâs kapanırsa (İİK m. 217), iflâs isteyen alacaklı yatırdığı bu giderlere kendisi katlanır¹³⁹. İflâs isteyen alacaklının birinci alacaklılar toplanmasından sonraki giderleri

¹³³ YILMAZ, Ejder, İflâs İdaresi, Ankara 1976, (YILMAZ, İflâs İdaresi), s. 100; OSKAY, Mustafa/KOÇAK, Coşkun/DEYNEKLİ, Adnan/DOĞAN, Ayhan, İcra İflâs Kanunu Şerhi, C. IV, Ankara 2007, s. 5219.

¹³⁴ ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 203.

¹³⁵ KURU, III, s. 2862; KURU, El Kitabı, s. 1016; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 549; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5218; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 74; MUŞUL, s. 1142.

¹³⁶ ERKUL, s. 212.

¹³⁷ AYSOY, s. 163; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 274.

¹³⁸ AYSOY, s. 163, 164.

¹³⁹ KURU, III, s. 2611; KURU, El Kitabı, s. 930.

yatırmasına gerek olmayıp, bunlar masadan ödenir¹⁴⁰. Masanın giderleri karşılayamaması durumunda iflâs tasfiyesi tatil edilir ve otuz gün içinde alacaklılarca giderler karşılanmaz ise iflâs kapatılır (İİK m. 217). Terekenin iflâs hükümlerine göre bir an önce tasfiye edilebilmesi için de bu giderlerin derhâl karşılanması gerekir¹⁴¹. Nitekim, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi İcra ve İflâs Kanununda doğrudan doğruya iflâs hâlleri faslında düzenlenmiş ve Kanunun 181'inci maddesinde, birinci alacaklılar toplanmasına kadar yapılacak tasfiye giderlerinin peşin ödeneceğine ilişkin 160'ıncı madde hükmünün, bu fasıl hükümlerine göre gerçekleştirilecek iflâslara da uygulanacağı belirtilmiştir. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi de kural olarak talep üzerine gerçekleştirilir¹⁴². Bu durumda, terekenin mirasçılar (TMK m. 632) veya alacaklılar (TMK m. 633) tarafından resmî tasfiyesinin talep edilmesi ve sonuçta terekenin mevcudunun borçlarını karşılamadığının anlaşılması üzerine tasfiye usulünün iflâs hükümlerine göre gerçekleşmesinin gerekmesi (TMK m. 636) hâlinde, tasfiye giderlerinin tasfiye talebinde bulunan mirasçılar veya alacaklılar tarafından karşılanması gerekeceği ifade edilebilmektedir. Ancak, Türk Medenî Kanununda, mirasçılarının ya da mirasbırakanın alacaklılarının talebi olmaksızın terekenin resen iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin öngörüldüğü durumlar da vardır¹⁴³. Aşağıda¹⁴⁴ ayrıntıları ile açıklanacağı üzere, mirasın en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesi¹⁴⁵ (TMK m. 612), mirasçılarının mirası reddederken kendilerinden sonra gelen mirasçılardan mirası kabul edip etmeyeceklerinin sorulmasını istemeleri, buna karşılık sonra gelen mirasçılarının dahi mirası kabul etmemeleri (TMK m. 614) ve mirasın hükmî reddi (TMK m. 605/II) hâllerinde, tereke talep olmaksızın resen iflâs hükümlerine göre tasfiyeye tâbi tutulacaktır. Bu durumda, tasfiye giderlerinin

¹⁴⁰ KURU, III, s. 2612; KURU, El Kitabı, s. 930.

¹⁴¹ AYSOY, s. 163.

¹⁴² OĞUZMAN, s. 367, dpn. 185.

¹⁴³ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; DURAL/ÖZ, s. 421; OĞUZMAN, s. 367, dpn. 185; İMRE/ERMAN, s. 381; AYSOY, s. 111; ÖZMEN, s. 737; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 66.

¹⁴⁴ Bkz. aşı. s. 82 vd.

¹⁴⁵ Bütün mirasçılarının tutulan defter sonucunda mirası reddetmeleri hâli de bu kapsamda değerlendirilir, (AYSOY, s. 112 vd., s. 125).

kimin tarafından karşılanacağı hususu yeterli açıklıkta değildir. Keza, bu husus uygulamada da sıkıntı yaratmaktadır. Kanımızca, böylesi durumlarda, giderlerin masadan ödenmesi, masa mevcudunun giderleri dahi karşılayamayacak durumda olması hâlinde, İcra ve İflâs Kanununun 217'nci maddesi çerçevesinde tasfiyenin tatil edilmesi, mirasçılar ya da alacaklılar tarafından giderlerin ödenmemesi durumunda iflâs hükümlerine göre gerçekleştirecek tasfiyenin son bulduğuna karar verilmelidir.

Öğretide, masa borçları kavramının dışında, ayrıca iflâs ya da tasfiye giderleri kavramlarına da yer verilmiş; iflâs giderlerinin, iflâs takibi, iflâs davası ve iflâsın tasfiyesi için yapılan giderleri ifade ettiği; bunların normal bir davadaki yargılama giderlerinin aynısı olduğu; iflâs idaresinin iflâs tasfiyesi için yaptığı giderlerin tümünün tasfiye giderlerini oluşturduğu; defter tutma giderleri, masa mallarının muhafaza giderleri, ilân giderleri, satış giderleri, vekâlet ücreti gibi giderlerin bu kapsama girdiği; İcra ve İflâs Kanununun 160'ıncı maddesi gereğince iflâs tasfiyesinde, birinci alacaklılar toplanmasına kadar olan tasfiye giderlerinin ödenmesinden sorumlu kişinin iflâs isteyen alacaklı olduğu; Kanunun 248'inci maddesi doğrultusunda iflâs isteyen alacaklının bu giderleri tasfiye sonunda öncelikle alacağı kaydedilmiştir¹⁴⁶. Öğretideki bu açıklamadan, masa borçları kavramının iflâs ya da tasfiye giderleri kapsamına girdiği sonucuna varılabilmektedir. Bununla birlikte öğretide, iflâsın açılmasından ve tasfiyesinden doğan masrafların iflâs masrafları başlığı altında tanımlandığı¹⁴⁷; masa borcu teriminin ise iflâsın açılmasından sonra ve devamı sırasında masa adına yapılan ve onun tarafından ödenmesi gereken borçlar için kullanıldığı¹⁴⁸; masa borcu kavramının tasfiye giderleri ile sınırlı tutulmayarak, iflâs idaresinin işlem veya fiillerinden doğan taleplerin, ifası masa için istenebilen veya masanın sözleşmeye girmesi gibi ifası iflâsın açılmasından sonraki zaman için kanundan dolayı mutlaka meydana gelmesi gereken iki taraflı sözleşmelerden doğan taleplerin ve masanın haksız zenginleşmesinden

¹⁴⁶ KURU, III, s. 2610, 2611; KURU, El Kitabı, s. 930.

¹⁴⁷ ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 202; BERKİN, Necmeddin M., İflâs Hukuku, İstanbul 1972, (BERKİN, İflâs), s. 141.

¹⁴⁸ BERKİN, İflâs, s. 141; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5218.

kaynaklanan taleplerin de masa borcu kapsamında sayıldığı görülmektedir¹⁴⁹. Keza, öğretide, İcra ve İflâs Kanununda iflâs giderleri ve masa borçlarından hangisinin daha önce ödenmesine ilişkin bir düzenleme yapılmadığı; masa borçları için takipte bulunulabileceği ve giderlerin ancak tasfiye sonunda tamamen tespit edilebileceği dikkate alındığında, masa borçlarının iflâs giderlerinden önce ödenmesi gerektiği sonucuna varılabileceği belirtilmek suretiyle¹⁵⁰, masa borcu ve iflâs giderleri kavramlarına farklı anlamlar yüklenildiği anlaşılmaktadır. Alman Yargıtay'ı tarafından, masa borçlarının esas itibarıyla tasfiye masraflarına dâhil olduğu kabul edilmiştir¹⁵¹. Bütün bu tartışmalarda terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi açısından önemli olan nokta, diğer iflâs tasfiyelerinde iflâs alacağı olarak kabul edilen alacakların, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mirasbırakanın borçları ile intikal borçlarını kapsayan tereke alacakları anlamına gelmesi; masa borçları ve iflâs giderlerinin mirasbırakanın borçları ve intikal borçları kapsamına girmemesi ve her hâlükârda, ister iflâs gideri ister masa borcu olarak adlandırılınsın, bu borçların iflâs ya da tereke alacağı kapsamına dâhil edilmeyerek, tasfiye sonunda iflâs ya da tereke alacaklarından öncelikle ödenmesidir.

III. TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİNİN GEREKLİLİĞİ SORUNU, TASFİYE USULLERİ ARASINDAKİ BENZERLİKLER VE FARKLILIKLAR

A. Genel Olarak

Terekenin kanunda öngörülen koşulların gerçekleşmesi üzerine mahkeme tarafından tasfiye edilmesine resmî tasfiye denilir¹⁵². Resmî tasfiye, esas olarak Türk Medenî Kanununun 632 ve 636'ncı maddeleri arasında düzenlenmiştir. Resmî tasfiyenin temel konusunu mirasın tasfiyesi

¹⁴⁹ ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 203; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5218.

¹⁵⁰ BERKİN, İflâs, s. 381; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5219.

¹⁵¹ BERKİN, İflâs, s. 381.

¹⁵² GENÇCAN, s. 615.

işlemleri oluşturur¹⁵³. Resmî tasfiyede, terekenin defterinin tutulmasının ardından terekenin aktifini oluşturan mal ve hakların satışı sonucunda mirasbırakanın borçları ödenir. Bu borçların ödenmesi açısından resmî tasfiye, olağan usulle ya da iflâs hükümlerine göre gerçekleştirilir¹⁵⁴. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi, terekenin resmî tasfiyesinin özel bir türüdür¹⁵⁵.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, İcra ve İflâs Kanununun iflâsın tasfiyesine ilişkin sekizinci bap hükümleri uygulanır. Terekenin olağan usul ile tasfiyesi ise Türk Medenî Kanununun 635'inci maddesine göre, mirasbırakanın yürüyen işlerinin tamamlanması, borçlarının yerine getirilmesi, alacaklarının tahsili, vasiyet borçlarının terekenin olanağı ölçüsünde yerine getirilmesi, zorunlu olduğu takdirde mirasbırakanın haklarının ve borçlarının mahkemece tespiti ve mallarının paraya çevrilmesi kapsamında yürütülür. Olağan usulle tasfiyede, tereke malları açık artırma, pazarlık ya da özel ihtiyarî artırma usulleri ile satılır (VVMT m. 47). Bu noktada karşımıza terekenin tasfiyesinde iki ayrı usul benimsenmesinin ve tasfiyenin sadece belli durumlarda iflâs hükümlerine göre gerçekleştirilmesinin gerekliliği sorunu ortaya çıkar. Bu sorunun açıklığa kavuşturulabilmesi için öncelikle terekenin olağan usulle tasfiyesi ile iflâs hükümlerine göre tasfiyesi arasındaki farklılıkların ortaya konulması gerekmektedir. Aşağıda, bu farklılıkların anlaşılır kılınması bakımından, öncelikle terekenin genel olarak resmî tasfiyesi hakkında bilgi verilecek ve ardından resmî tasfiyenin gerçekleştirilmesine yönelik iki ayrı usul arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konularak, belli bazı şartlar oluştuğunda terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye usulünün tercih edilme nedeni irdelenecektir. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye usulünün ayrıntılarına ise çalışmamızın üçüncü bölümünde yer verilecektir.

¹⁵³ İMRE/ERMAN, s. 383.

¹⁵⁴ İMRE/ERMAN, s. 384, 385; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 533; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 650; çalışmamızda terekenin iflâs hükümlerine göre resmî tasfiyesi kavramı terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi şeklinde, terekenin Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre olağan usul ile resmî tasfiyesi kavramı ise olağan usul ile tasfiye biçiminde ifade edilecektir.

¹⁵⁵ KÖPRÜLÜ, s. 392; ÖZMEN, s. 748; ERKUL, s. 189; AYAN, s. 232.

B. Terekenin Resmî Tasfiyesinin Mahiyeti

Türk Medenî Kanununun 599'uncu maddesi gereğince, kural olarak mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası kanun gereği bir bütün olarak doğrudan doğruya kazanırlar ve mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olurlar. Terekenin resmî tasfiyesi, mirasçıların mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olunmasına engel olan, bu borçların sadece terekenin aktifinden Sulh hâkimi veya onun gözetimi altında tasfiye memuru tarafından paraya çevrilerek karşılanması ve sonunda artan olursa bunun, borçlardan sorumluluk söz konusu olmaksızın mirasçılara geçmesini sağlayan yasal bir yoldur¹⁵⁶. Terekenin resmî tasfiyesi, ihtilâf yokluğu kıstası sebebiyle bir çekişmesiz yargı işidir¹⁵⁷.

Mirasçılar açısından resmî tasfiye, mirasın açılması ile mirasçının sahip olduğu mirası kabul, mirası ret ve mirasın resmî defterinin tutulmasını isteme haklarının yanında dördüncü seçim hakkıdır¹⁵⁸. Kanuna göre, her mirasçının mirası ret veya resmî deftere göre kabul edeceği yerde terekenin resmî tasfiyesini isteme hakkı vardır (TMK m. 632/I). Resmî tasfiye talebi üzerine, mirasın açılmış olmasına rağmen tereke, mirasçılar tarafından kazanılamaz ve Sulh hâkiminin tasarrufu altında bağımsız bir malvarlığı olarak kalır¹⁵⁹. Tasfiye sırasında tereke, mirasbırakanın alacaklılarının alacaklarının karşılanmasına tahsis edilmektedir¹⁶⁰. Resmî tasfiyenin mirasçılar açısından en önemli faydası, mirasın açıldığı anda tereke malları ile mirasçının kendi malvarlığının birleşmesinin önlenmesidir¹⁶¹. Böylelikle, resmî tasfiyede mirasbırakanın borçları ancak terekeden ödenebileceğinden, mirasçının tereke borçlarından kişisel sorumluluğu ortadan kalkar (TMK m.

¹⁵⁶ OĞUZMAN, s. 366, 367; ERKUL, s. 189; BOLAK, s. 1171; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 644; AYAN, s. 230; TANJU, Fahrettin, Tereke Ve Tatbikat, Adana 1957, s. 132; AYSOY, s. 108; BAYGIN, s. 85; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 256; ÖZMEN, s. 727.

¹⁵⁷ KURU, Baki, Nizasız Kaza, Ankara 1961, (KURU, Nizasız Kaza), s. 88; ANSAY, Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara 1960, (ANSAY, Hukuk), s. 30.

¹⁵⁸ İMRE/ERMAN, s. 376; DURAL/ÖZ, s. 418, 419; KÖPRÜLÜ, s. 389.

¹⁵⁹ ANSAY, Makale, s. 748; ANTALYA, s. 400; DURAL/ÖZ, s. 419; AYAN, s. 230; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 247.

¹⁶⁰ DURAL/ÖZ, s. 419; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 644; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 247.

¹⁶¹ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 247; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 643, 644; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 529; İMRE/ERMAN, s. 376; FEYZİOĞLU/DOĞANA/AYBAY, s. 443; AYSOY, s. 108; DURAL/ÖZ, s. 419; SEROZAN/ENGİN, s. 409; ÖZMEN, s. 727; AYAN, s. 230; AYBAY, s. 97; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 285; GÖKTÜRK, s. 725.

632/III). Ölüm nedeniyle doğan borçlarda, cenaze masraflarından, vasiyetnamenin açılması giderlerinden, resmî tasfiye nedeniyle doğan borçlardan resmî tasfiyeye konu tereke sorumludur¹⁶². Buna karşılık, tereke borçlarının ödenmesinin ardından bakiye mirasçılara kalır¹⁶³. Resmî tasfiye durumunda, mirasçının kişisel alacaklıları tereke mallarından ancak tasfiye sonunda artan olursa yararlanabilirler ve tereke alacaklıları da haklarını elde edebilmek için mirasçının kişisel malvarlığına başvuramazlar¹⁶⁴. Ayrıca, resmî tasfiye ile mirasbırakanın malvarlığının mirasçılarının malvarlığı ile birleşmesinin önlenmesinin, mirasbırakanın alacaklılarının menfaatine olması da mümkündür. Bu nedenle, Türk Medenî Kanununda mirasbırakanın alacaklılarının korunması amacıyla¹⁶⁵, belli şartların gerçekleşmesi durumunda bu kişilere de resmî tasfiye isteme imkânı tanınmıştır¹⁶⁶.

Resmî tasfiyede mirasçının tereke borçlarından sorumluluğu bulunmadığından, burada mirasın reddine benzer bir hukukî durum ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık, borçların ödenmesinden sonra bakiyenin mirasçılara kalması dolayısıyla, resmî tasfiye, mirasın kabulü özelliğini de barındırır¹⁶⁷. Başka bir ifade ile mirasçılarının resmî tasfiye sonucunda tasfiye bakiyesi üzerinde mirasçılık hak ve sıfatlarına sahip olmaları, resmî tasfiyenin mirasın kabulünün özel bir türü olarak görülmesini sağlar¹⁶⁸. Bu itibarla, mirasın resmî tasfiyesi karma bir hukukî nitelik taşır¹⁶⁹.

¹⁶² ÖZTAN, s. 363.

¹⁶³ İMRE/ERMAN, s. 376, 385; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 529; ANTALYA, s. 401; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 644; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 247; ÖZTAN, s. 363; BOLAK, s. 1171; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 286, 288; AYAN, s. 230; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 251; TANJU, s. 132; AYSOY, s. 109; BERKİ, A.H., s. 264; ANSAY, Makale, s. 748; ÖZMEN, s. 727, 728.

¹⁶⁴ OĞUZMAN, s. 367; DURAL/ÖZ, s. 419; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 644; KÖPRÜLÜ, s. 389; TANJU, s. 132; ANTALYA, s. 400; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 534.

¹⁶⁵ ÖZTAN, s. 357; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 285, 289; GÖKTÜRK, s. 725, 726; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 444; KÖPRÜLÜ, s. 389; AYBAY, s. 97; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 247; ÖZMEN, s. 731; ŞENER, Şerh, s. 742.

¹⁶⁶ İMRE/ERMAN, s. 376; BOLAK, s. 1171; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 285, 289; GÖKTÜRK, s. 725, 726; KÖPRÜLÜ, s. 389; ÖZMEN, s. 728, 729; SEROZAN/ENGİN, s. 409; ŞENER, Şerh, s. 742.

¹⁶⁷ İMRE/ERMAN, s. 376; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 530; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 652, 653; GÖKTÜRK, s. 730; ÖZMEN, s. 728; ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 653, dpn. 34'te yer alan yazarlar.

¹⁶⁸ İMRE/ERMAN, s. 376; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 530; ÖZMEN, s. 727.

¹⁶⁹ İMRE/ERMAN, s. 376.

C. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesi İle Olağan Usulle Tasfiyesi Arasındaki Benzerlikler

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi ile olağan usulle tasfiyesi, tasfiyeden geriye kalacak aktif fazlasının tasfiyenin bitiminin ardından mirasçılara ait olması noktasında benzerdir¹⁷⁰. Terekenin iflâs hükümlerine tasfiyesi sonucunda genellikle bakiye kalmaz¹⁷¹ ise de terekenin durumu baştan iyi saptanamadığından tasfiye sonucunda olağanüstü biçimde bazı mallar kalırsa, bunlar da olağan usul ile tasfiyede olduğu gibi mirasçılara verilir¹⁷². Ayrıca, her iki usulde de alacaklılar alacaklarını terekeden elde edemezler ise, kural olarak, mirasçılarının kişisel malvarlıklarına müracaat edemezler¹⁷³. Bunların dışında, iki tasfiye usulü farklı şekil ve hükümlere tâbi olduğundan aralarında önemli farklılıklar vardır¹⁷⁴.

Ç. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesi İle Olağan Usulle Tasfiyesi Arasındaki Farklar

1. Amaç Bakımından

Gerçekleştirme usulü ne olursa olsun, resmî tasfiyenin genel amacı, mirasbırakanın ölümü ile tereke varlığı ile mirasçının kendi malvarlığının birleşip birbirine karışması önlenerek, mirasbırakanın borçlarından mirasçılarının kişisel sorumluluklarının ortadan kalkmasının sağlanmasıdır¹⁷⁵. Resmî tasfiyede mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından sorumlulukları yoktur (TMK m. 632/son). Olağan usul ile tasfiyede, bu genel amacın yanı sıra, tasfiye sonunda mirasçılara ait olacak bir miktarın kalması asıldır. Bu itibarla, olağan usul ile tasfiyede mirasçılarının menfaatini temin amacı ön

¹⁷⁰ ANSAY, Makale, s. 766; DURAL/ÖZ, s. 424; AYSOY, s. 136.

¹⁷¹ BAYGIN, s. 99; ÖZTAN, s. 363; DURAL/ÖZ, s. 424; İMRE/ERMAN, s. 386; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; BOLAK, s. 1237; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 534.

¹⁷² BAYGIN, s. 99; ÖGÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1026; İMRE/ERMAN, s. 386; DURAL/ÖZ, s. 424.

¹⁷³ OĞUZMAN, s. 367; DURAL/ÖZ, s. 419; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 644; KÖPRÜLÜ, s. 389; TANJU, s. 132; ANTALYA, s. 400; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 534.

¹⁷⁴ ANSAY, Makale, s. 747, 766.

¹⁷⁵ İMRE/ERMAN, s. 376; DURAL/ÖZ, s. 419; ÖZMEN, s. 728; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 529, 534.

plândadır¹⁷⁶. Bununla birlikte, olağan usul ile tasfiyenin amacı, terekenin tümüyle paraya çevrilmesi ya da satış sureti ile ortaklığın giderilmesi değildir¹⁷⁷.

Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün 46'ncı maddesinde, resmî tasfiyenin mirasbırakanın yürüyen işlerinin tamamlanmasını, borçlarının ifasını, alacaklarının tahsilini, vasiyet borçlarının terekenin olanağı ölçüsünde yerine getirilmesini, zorunlu olduğu takdirde mirasbırakanın haklarının ve borçlarının mahkemece tespitini ve gerektiğinde mallarının paraya çevrilmesini kapsadığı açıkça gösterilmiştir. Bu usulde tasfiye memuru, borçları ödemek için ihtiyaç duyduğu oranda malları paraya çevirir. Olanak bulunduğu takdirde, malların olduğu gibi kalmasını ve mirasçılarının eline bu şekilde geçmesini sağlamaya çalışır (VVMT m. 46/III). Bu itibarla, terekenin olağan usulle tasfiye edilebilmesi için tereke mevcudunun mirasbırakanın borçlarını ödemeye yetmesi gerekir¹⁷⁸. Olağan usul ile tasfiyede, tasfiye memuru ve Sulh Hukuk Mahkemesinin tereke mallarının sadece tereke borçlarını karşılayacak kadar kısmının paraya çevrilmesine, borçların ödenmesine ve geriye kalan para ile terekeye dâhil diğer malların mirasçılara aynen intikalinin sağlanmasına özen göstermesi gerekir¹⁷⁹. Aksi hâlde tasfiye mirasçılarının cezalandırılması niteliğini alır¹⁸⁰.

Reddedilen ve iflâs hükümlerine göre tasfiye edilecek miraslarda ise tereke çoğu zaman borca batıktır¹⁸¹. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tereke mevcudu genellikle borçları karşılayamaz¹⁸². Böyle bir durumda, mirasçılarının terekeden bir şey ümit etmeye hakları yoktur¹⁸³. Bu durumdaki bir terekenin tasfiyesinin iflâs kurallarına göre yapılması doğaldır.

¹⁷⁶ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 292; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; GÖKTÜRK, s. 728; BAYGIN, s. 85; İMRE/ERMAN, s. 385.

¹⁷⁷ ŞENER, Şerh, s. 751.

¹⁷⁸ İMRE/ERMAN, s. 384; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 250; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 533.

¹⁷⁹ ÖZMEN, s. 757; ŞENER, Medenî, s. 1540; BOLAK, s. 1237; OĞUZMAN, s. 369, 370.

¹⁸⁰ ŞENER, Medenî, s. 1540.

¹⁸¹ FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 439; AYBAY, s. 94; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 624; HELVACI, s. 151.

¹⁸² KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; ÖZTAN, s. 362; BOLAK, s. 1237; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 534; DURAL/ÖZ, s. 424; İMRE/ERMAN, s. 386; BAYGIN, s. 99.

¹⁸³ ANSAY, Makale, s. 766.

Çünkü, Türk Medenî Kanununa göre, resmî tasfiye hâlinde mirasçılar, terekenin borçlarından sorumlu değildirler. Bu itibarla, ödemenin bir oran içinde yapılarak alacaklılar arasında adaletin sağlanması gerekir¹⁸⁴. Bu nedenle, iflâs kuralları uyarınca bir çözüm aranması kaçınılmaz olmuştur¹⁸⁵. Burada, olağan usul ile tasfiyeden farklı olarak temel amaç, mirasçılardan ziyade, mümkün olduğunca alacaklıların menfaatinin korunmasıdır¹⁸⁶. Bunun için de en uygun yol terekenin tasfiyesinde iflâs hukuku kurallarının uygulanmasıdır¹⁸⁷. İflâs tasfiyesinde amaç, bilinen tüm alacaklılar için mümkün olduğunca âdil ve faydalı tasfiye yapılması ve alacaklılar arasında eşitlik sağlanmasıdır¹⁸⁸. Başka bir ifade ile iflâs hükümlerine göre tasfiyede prensip alacakların eşit olarak ödenmesidir; ancak, buradaki eşitlik mutlak eşitlik olmayıp, adaletli bir paylaşım amaçlanmaktadır¹⁸⁹. Bu amaçla, borçlunun haczedilemeyen niteliktekiler hariç, bütün malları tüm alacakların ödenmesine karşılık gelir. Kanun koyucu, bu amaca erişmek için terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde medenî hukukun genel hükümlerinden ayrılarak İcra ve İflâs Kanununun uygulanmasını seçmiştir¹⁹⁰. İflâs hükümlerine göre tasfiyede, daha önce takipte bulunsun veya bulunmasın bütün alacaklılar arasında ve alacağını masaya daha önce kaydettiren alacaklı ile daha sonra kaydettirenler arasında bir ayrım yapılmamıştır. Keza, burada, bir alacağın daha önce doğmuş olması alacaklıya öncelik hakkı vermemektedir¹⁹¹. Diğerlerine nazaran korunması gerekli görülen alacakların korunmaksızın paylaşılma yapılmasının eşitliği bozacağı ve adalete aykırı olacağı kabul edilerek, eşitliğin ve adaletin sağlanması amacıyla İcra ve İflâs Kanununun 206'ncı maddesinde imtiyazlı ve rüçhanlı alacaklar

¹⁸⁴ ŞENER, Şerh, s. 752; ŞENER, Medenî, s. 1543.

¹⁸⁵ ŞENER, Şerh, s. 752; ŞENER, Medenî, s. 1543.

¹⁸⁶ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 292; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; GÖKTÜRK, s. 728; AYSOY, s. 136; ÖZMEN, s. 752; ANTALYA, s. 417; BAYGIN, s. 98; İMRE/ERMAN, s. 385; ANSAY, Makale, s. 766.

¹⁸⁷ ANSAY, Makale, s. 766.

¹⁸⁸ ANSAY, Sabri Şakir, Hukuk İcra ve İflâs Usulleri, 5. Baskı, Ankara 1960, (ANSAY, Usulleri), s. 216.

¹⁸⁹ BERKİN, İflâs, s. 293.

¹⁹⁰ ANSAY, Usulleri, s. 216.

¹⁹¹ BERKİN, Necmeddin M., Tatbikatçılara İflâs Hukuku Rehberi, İstanbul 1980, (BERKİN, Rehber), s. 17; BERKİN, İflâs, s. 120.

belirlenmiştir¹⁹². Sonuçta, iflâs hükümlerine göre tasfiyede, terekenin tüm mevcudunun, niteliğine¹⁹³ göre bazı alacakların imtiyazlı kabul edilmekle birlikte, iflâs kurallarına göre âdil şekilde paylaştırılması öngörülmüştür¹⁹⁴. Bu itibarla, reddedilen miraslar ile mevcudu borçlarını ödemeye yetmeyen terekelerin tasfiyesinde borçlunun malvarlığı üzerinde adaletli bir paylaşımı sağladığı için iflâs hükümleri uygulanmaktadır¹⁹⁵. Ayrıca, mevcudu borçlarını karşılamaya yetmeyen bir terekede kanun koyucu, gereksiz yere zaman kaybedilmemesi bakımından, reddedilmiş bir terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesini öngörmüştür¹⁹⁶. Burada amaç, malların borçları karşılayıp karşılamayacağı hususuna bakılmaksızın, tereke mallarının en uygun değerinde paraya çevrilmesi ve borçların ödenmesidir¹⁹⁷. Bu usulde, daha sıkı ve şiddetli olan iflâs kuralları uygulanır¹⁹⁸.

2. Talep Koşulu Bakımından

Terekenin resmî tasfiyesi kural olarak talep üzerine gerçekleştirilir¹⁹⁹. Bu talep, yasal ve atanmış mirasçılar²⁰⁰ ile mirasbırakanın alacaklıları tarafından yapılır (TMK m. 632 ve m. 633). Terekenin olağan usulle ya da iflâs hükümlerine göre resmî tasfiyesine gidilebilmesi için mirasçılardan yalnız birinin resmî tasfiye talebi yeterli olmayıp, diğer mirasçıların da buna katılmaları veya mirası reddetmeleri gerekir²⁰¹. Başka bir ifade ile mirasçılardan birinin mirası kesin olarak ya da tutulan deftere göre kabul etmesi durumunda, usulü ne olursa olsun resmî tasfiye yapılamaz²⁰². Aynı

¹⁹² BERKİN, İflâs, s. 293.

¹⁹³ BERKİN, Rehber, s. 17; BAYGIN, s. 99.

¹⁹⁴ BOLAK, s. 1242; BERKİN, Rehber, s. 12.

¹⁹⁵ BERKİN, Rehber, s. 12.

¹⁹⁶ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 624; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 513; BELGESAY, Miras, s. 173; HELVACI, s. 158; HOŞLAN, s. 574, 575; SEROZAN/ENGİN, s. 399.

¹⁹⁷ ÖZMEN, s. 757; ŞENER, Medenî, s. 1543.

¹⁹⁸ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 294.

¹⁹⁹ OĞUZMAN, s. 367, dpn. 185.

²⁰⁰ İMRE/ERMAN, s. 377; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 532; ANTALYA, s. 402; ÖZTAN, s. 358; OĞUZMAN, s. 368, 369; GÖKTÜRK, s. 727; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 644, 645; AYSOY, s. 114, 133; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 287; ŞENER, Şerh, s. 740; Şener, Medenî, s. 1533; ERKUL, s. 190, 194; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 248; ANSAY, Makale, s. 750; farklı görüş için bkz. AYAN, s. 230; BOLAK, s. 1175; BAYGIN, s. 88; ÖZMEN, s. 731, 732; SEROZAN/ENGİN, s. 409.

²⁰¹ İMRE/ERMAN, s. 377; ŞENER, Şerh, s. 740.

²⁰² İMRE/ERMAN, s. 377; ŞENER, Şerh, s. 740.

şekilde, mirası kesin ya da tutulan deftere göre kabul etmiş mirasçı, bu beyanını geri alarak resmî tasfiye talep edemez. Çünkü mirasın gerek kesin olarak, gerek tutulan deftere göre kabulünde, mirasçının mirasbırakanın borçlarından kişisel sorumluluğu vardır ve mirası kabulün geri alınması tereke alacaklıları için zarar doğurabilir²⁰³.

İcra ve İflâs Kanununda da iflâsın kural olarak alacaklının talebi ile açılması öngörülmüş olup, mahkeme tarafından resen iflâsa hükmedilmesi kabul edilmemiştir²⁰⁴. Bununla birlikte, Türk Medenî Kanununda, bazı özel durumlarda mirasçılar ya da mirasbırakanın alacaklılarının talebi olmaksızın terekenin iflâs hükümlerine göre resen tasfiye edileceği öngörülmüştür²⁰⁵. Bu itibarla, iflâs hükümlerine göre tasfiyenin talep koşulu açısından olağan usulle tasfiye ile farklılıkları ortaya konulurken ikili bir ayrıma gidilmesi gerekir: Reddedilen miraslar dışında, terekenin mevcudu borçlarını ödemeye yetmediği için tasfiyenin iflâs hükümlerine göre yapılmasının gerektiği durumlarda, olağan usul ile tasfiyede olduğu gibi talep koşulunun gerçekleşmesi aranır. Başka bir ifade ile miras reddedilmeyerek kayıtsız şartsız kabul edilirse, tereke borca batık olsa ve bu suretle mirasçılar kendilerini aciz hâline soksalar dahi terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine gidilemez²⁰⁶. Buna karşılık, mirasın en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesi (TMK m. 612), mirasçılarının mirası reddederken kendilerinden sonra gelen mirasçılardan mirası kabul edip etmeyeceklerinin sorulmasını istemeleri, buna karşılık sonra gelen mirasçılarının dahi mirası kabul etmemeleri (TMK m. 614) ve mirasın hükmî reddi (TMK m. 605/II) hâllerinde, olağan usul ile tasfiyeden farklı olarak

²⁰³ İMRE/ERMAN, s. 378; ŞENER, Şerh, s. 741.

²⁰⁴ ANSAY, Makale, s. 768.

²⁰⁵ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; DURAL/ÖZ, s. 421; OĞUZMAN, s. 367, dpn. 185; İMRE/ERMAN, s. 381; AYSOY, s. 111; ÖZMEN, s. 737.

²⁰⁶ BELGESAY, Miras, s. 191, 197; ÖZTAN, s. 354, 359; ANTALYA, s. 397, 285; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 526; OĞUZMAN, s. 367; DURAL/ÖZ, s. 416, 425; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 276, 288; İMRE/ERMAN, s. 369, 377; TANJU, s. 128, 130; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 248; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 249, 251; AYSOY, s. 99 vd., 115; ERKUL, s. 165, 192; BOLAK, s. 1129, 1175; BERKİ, A.H., s. 259, 264; KILIÇOĞLU, s. 266; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 647, 654; FEYZİOĞLU /DOĞANAY/AYBAY, s. 444; AYBAY, s. 98; AYAN, s. 230; GÖKTÜRK, s. 728; ANSAY, Makale, s. 749, ANSAY, Usulleri, s. 213, BERKİ, Miras, s. 125.

mirasçılarının ya da mirasbırakanın alacaklılarının talebi olmaksızın terekenin resen iflâs hükümlerine göre tasfiyesine gidilir²⁰⁷.

3. Tasfiye Organları Bakımından

Terekenin olağan usul ile tasfiyesinde tasfiye işlemlerinin yürütülmesinde ve yerine getirilmesinde tek organ, Sulh Hukuk Mahkemesinin denetimi altındaki tasfiye memurudur. Bu itibarla, tasfiye memurunun iflâs hükümlerine göre tasfiyede olduğu gibi alacaklılar toplanması yapma zorunluluğu bulunmamaktadır²⁰⁸. Buna karşılık, aşağıda²⁰⁹ açıklanacağı üzere, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, âdi tasfiye usulünün uygulanması durumunda, İcra ve İflâs Kanunu hükümleri çerçevesinde alacaklılar toplanması kurumu yer almalıdır.

4. Tasfiye Usulünün Dönüştürülebilmesi Bakımından

Terekenin olağan usul ile tasfiyesinde Sulh hâkimi, tasfiye sırasında terekenin borcunun mevcudundan fazla olduğu kanaatine varırsa, durumu derhâl alacaklılara bildirerek²¹⁰ başladığı olağan usul ile tasfiyeyi iflâs usulü ile tasfiyeye çevirir²¹¹. Hatta Türk Medenî Kanununun 636'ncı maddesine göre, olağan usul ile tasfiyede koşulların gerçekleşmesi durumunda, tasfiyenin derhâl iflâs hükümlerine göre tasfiyeye dönüştürülmesi zorunludur²¹².

Öğretide, reddedilen mirasların tasfiyesi sırasında terekenin aktifinin pasifinden fazla olduğunun anlaşılması durumunda, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından verilmiş iflâs hükümlerine göre tasfiye kararının da olağan usul ile

²⁰⁷ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; DURAL/ÖZ, s. 421; OĞUZMAN, s. 367, dpn. 185; İMRE/ERMAN, s. 381; AYSOY, s. 111; ÖZMEN, s. 737.

²⁰⁸ ANSAY, Makale, s. 756; AYSOY, s. 130.

²⁰⁹ Bkz. aşı. s. 52.

²¹⁰ BAYGIN, s. 98.

²¹¹ ŞENER, Şerh, s. 752; ANTALYA, s. 417; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 650, 651; BELGESAY, Miras, s. 203; BAYGIN, s. 98; BERKİ, A.H., s. 267; TANJU, s. 149; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 294; ANSAY'a göre bu hâlde iflâs hükümlerine göre tasfiyeye dönülmesi için bir talebin olması gerekir, (ANSAY, Makale, s. 768); İMRE/ERMAN, s. 385.

²¹² ÖZMEN, s. 757.

tasfiyeye çevrileceği ileri sürülmüştür²¹³. Türk Medenî Kanununun 636'ıncı ve Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 52'nci maddelerine göre, başlangıçta mevcudun borcu karşılayacağı kanaati ile olağan usulle tasfiyeye başlanıp sonradan mevcudun borçları ödemeye yetmediği sonucuna varıldığında, Sulh hâkiminin tasfiyeyi iflâs usulü ile tasfiyeye çevireceği açıktır. Buna karşılık, reddedilen veya mevcudu borçlarını karşılayamayan terekelerin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine karar verilmesinin ardından, sonradan aktiflerin pasiflerden fazla olduğu anlaşıldığında ya da aktifi artıran bir mal ortaya çıktığında, tasfiye usulünün değiştirileceğine yönelik bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Sonuç olarak, iflâs hükümlerine göre başlamış bir tasfiyenin olağan usul ile tasfiyeye dönüştürülmesi mümkün değildir²¹⁴. Keza, en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmiş terekeler (TMK m. 612) ile sonra gelen mirasçılar yararına reddedilmiş terekenin bu mirasçılar tarafından da reddi (TMK m. 614) hâllerinde, terekenin mevcudu borçlarını ödemeye yetse dahi tasfiyenin olağan usul ile yapılması söz konusu olmayıp, iflâs hükümleri uygulanır.

5. Tasfiyenin Durdurulabilmesi Bakımından

Terekenin olağan usulle resmî tasfiyesinde, mirasçının, tasfiye işlemlerine başlanılmasının ardından tasfiye tamamlanıncaya kadar yapacağı kabul beyanı ile işlemler durdurulabilir²¹⁵. Çünkü, olağan usul ile tasfiye öncelikle mirasçının lehine ve yararına bir yol olduğundan, resmî tasfiye talebinde bulunan mirasçının bu talebinden dönmesi mümkün ve geçerlidir²¹⁶. Bununla birlikte, mirasçılardan birinin kabulü ile durdurma, olağan usul ile başlamış resmî tasfiyenin mirasçılarının talebi ile gerçekleşmesi hâline münhasır olup, tereke alacaklılarının talebi doğrultusunda başlanmış

²¹³ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 264.

²¹⁴ ÖZMEN, s. 757.

²¹⁵ ŞENER, Şerh, s. 740; BOLAK, s. 1172; SEROZAN/ENGİN, s. 421; TUOR, Peter/PICENONI, Vito, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Bd. III: Das Erbrecht, 2. Abt.: Der Erbgang (Art. 537-640), 2. Aufl., Bern 1964, Art. 593, N. 3, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 648'den naklen); Y. 2. HD. 16.04.1973, 2538/2504, (ÖZMEN, s. 729).

²¹⁶ İMRE/ERMAN, s. 377, 378.

tasfiye işlemleri, ancak mirasçılarının borçlarını tamamen ödemeleri ya da borçlar için teminat göstermeleri durumunda söz konusu olabilir²¹⁷.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini olağan usulle tasfiyeden ayıran hususlardan biri İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesinde vücut bulmaktadır. Buna göre, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, talep ister mirasçılardan veya alacaklılardan gelmiş olsun, ister resen tasfiyeye karar verilsin, tasfiyenin durdurulabilmesi için mirasçının kabul beyanı yeterli olmayıp, her hâlükârda kabul beyanının yanında borçların ödenmesi için teminat gösterilmesi şarttır (İİK m. 183).

Teminat verilmek suretiyle tasfiyenin durdurulmasına ilişkin hususlara aşağıda yer verilecektir²¹⁸.

6. İptal Davası Açılabilmesi Bakımından

Terekenin Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre olağan usul ile tasfiyesinde, alacaklılara hiçbir surette mirasbırakanın ölümünden önceki hileli işlemlerinin iptali için iptal davası açabilme imkânı tanınmamıştır²¹⁹. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini terekenin olağan usul ile tasfiyesinden ayıran en önemli unsurlardan biri, burada alacaklılar tarafından mirasbırakanın hileli işlemlerine karşı iptal davası açılabilmesidir²²⁰.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde iptal davası açılmasına ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilecektir²²¹.

7. Deftere Resen Kaydedilecek Alacaklar Bakımından

Terekenin resmî tasfiyesi, Türk Medenî Kanununun 619 ve devamı maddeleri kapsamında, mirasçılar tarafından defter tutulmasının ardından talep edilebileceği gibi, Kanunun 632 ve 633'üncü maddeleri gereğince mirasçılar veya mirasbırakanın alacaklıları tarafından, defter tutulması talebinde bulunulmaksızın, doğrudan doğruya da istenebilir. Sulh hâkimi

²¹⁷ ÖZMEN, s. 742; ARAR, Kemal, İcra ve İflâs Hükümleri, C. II, Ankara 1945, s. 45.

²¹⁸ Bkz. aşağıda s. 153.

²¹⁹ BERKİN, İflâs, s. 193.

²²⁰ BERKİN, İflâs, s. 135; ANSAY, Makale, s. 766; AYSOY, s. 136.

²²¹ Bkz. aşağıda s. 133 vd.

tarafından Kanunun 632 ve 633'üncü maddeleri kapsamında resmî tasfiyeye karar verilmesi ve buna ilişkin kararın kesinleşmesinin ardından terekenin defterinin düzenlenmesi ile tasfiyeye başlanır²²². Defter tutulması işlemlerinde Kanunun resmî defter tutulmasına ilişkin 620 ve devamı maddelerindeki hükümler kıyasen uygulanır²²³. Buna göre, Kanunun 622'nci maddesi gereğince, resmî kayıtlardan veya mirasbırakanın belgelerinden varlığı anlaşılan alacak ve borçlar, ilgililer tarafından talep edilmese dahi resen deftere geçirilir²²⁴. Bu itibarla, olağan usul ile tasfiyede; mirasbırakanın tapuya kayıtlı taşınmazları²²⁵ ya da noter senetleri²²⁶, icra belgeleri²²⁷, vergi kayıtları²²⁸ veya mirasbırakana ait olduğu konusunda şüphe edilmeyen hesap defterleri, ticarî defterler, borç senetleri gibi yazılı belgeler²²⁹, ilâma bağlı alacaklar²³⁰ gibi resmî sicil ve kayıtlar ile mirasbırakanın belgelerinden varlığı anlaşılan alacaklar ve borçlar deftere doğrudan doğruya geçirilir (TMK m. 622, VVMT m. 42/II).

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin defterin tutulmasında da Türk Medenî Kanununun resmî defter tutulmasına ilişkin 619 ve devamı hükümleri kıyasen uygulanabilir²³¹. Buna karşılık, İcra ve İflâs Kanununun 213'üncü maddesine göre, deftere resen kaydedilebilecek haklar, sadece mirasbırakanın taşınmazları üzerinde tapu sicilinden anlaşılan üçüncü kişilere

²²² TANJU, s. 139.

²²³ ERKUL, s. 200; TANJU, s. 139; AYSOY, s. 126; BOLAK, s. 1181; ANSAY, Makale, s. 755.

²²⁴ BERKİ, A.H., s. 267; AYSOY, s. 127; BELGESAY, Miras, s. 201.

²²⁵ ÖZTAN, s. 353; ERKUL, s. 140; BERKİ, A.H., s. 254; BOLAK, s. 1114; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 269; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522; ŞENER, Şerh, s. 724; ŞENER, Medenî, s. 1516; ARIK, s. 268, 270; ÖZMEN, s. 644; mirasbırakanın taşınmaz malları olması ihtimali varsa tapudan bilgi sorulur, ancak bu olasılık fazla değilse mirasbırakana ait taşınmaz bulunup bulunmadığının Türkiye'deki tüm tapu memurluklarından soruşturulması gerekmez, (BELGESAY, Miras, s.186).

²²⁶ BOLAK, s. 1115; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522; ERKUL, s. 140; noter kayıtlarından anlaşılan bir alacağın deftere kaydedilebilmesi için alacaklının başvuruda bulunması gerektiği hk. bkz. BELGESAY, Miras, s.185; ÖZMEN, s. 642.

²²⁷ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 269; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522; ERKUL, s. 140; BERKİ, A.H., s. 254; ARIK, s. 268; ÖZMEN, s. 642; ŞENER, Şerh, s. 725; ŞENER, Medenî, s. 1516.

²²⁸ BOLAK, s. 1115; ERKUL, s. 140; ARIK, s. 268; ÖZMEN, s. 642, 643; Sulh Hukuk Mahkemesinin tahakkuk etmiş verginin kesinleşmiş olup olmadığını incelemesi, mirasbırakana hayatta iken tebliğ edilmemiş veya itiraz süresi geçmemiş vergi borçlarının kayda alınmaması hk. bkz. ERKUL, s. 139; buna karşılık BELGESAY tarafından vergi kayıtlarının resmî kayıt sayılamayacağı ileri sürülmektedir, (BELGESAY, Miras, s.185).

²²⁹ BOLAK, s. 1115; ERKUL, s. 138, 139, 140; KÖPRÜLÜ, s. 385; ARIK, s. 269; ÖZMEN, s. 647; ŞENER, Şerh, s. 725; ŞENER, Medenî, s. 1516.

²³⁰ AYSOY, s. 88; BOLAK, s. 1115; ÖZMEN, s. 642.

²³¹ TANJU, s. 154.

ait haklarla sınırlandırılmıştır. Yine, Kanunun 231'inci maddesi gereğince, bildirilmemiş olsa bile resen yazılacak alacak veya haklar tapu sicilinde kayıtlı olanlardır. Ayrıca, Kurumlar Vergisi Kanununun 34'üncü maddesine göre mirasbırakanın kayıt ve defterlerinden anlaşılan vergi alacakları da resen kaydedilir²³². Ancak, diğer resmî makamlarda ve sicillerde kayıtlı olan alacak ve haklar, sahiplerinin bildirimi olmadığı sürece masaya kaydedilemez²³³. Bu açıdan, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde masaya alacak kaydedilmesi bakımından Türk Medenî Kanununun resmî defter tutulmasına ilişkin 622'nci maddesine göre daha dar bir uygulamanın söz konusu olduğu ifade edilebilmektedir.

8. Tereke Mallarının Satışı Ve Paraların Paylaştırılması Bakımından

Terekenin olağan usul ile tasfiyesinde satış işlemleri Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük hükümlerine göre gerçekleştirilir. Buna göre; olağan usul ile tasfiyede kural, taşınır ve taşınmaz malların açık artırma yöntemi ile satılmasıdır (VVMT m. 47/I). Bununla birlikte, bütün mirasçıların kabulü hâlinde mallar pazarlık yoluyla da satılabilir (VVMT m. 47/I). Bütün mirasçıların, malların pazarlıkla satışı konusunda anlaşmaları durumunda, bu husus tasfiye memuru tarafından Sulh hâkimine bildirilir. Sulh hâkimi, pazarlık yolu ile satış sonucunda terekenin borcunun tamamen karşılanmayacağı ve açık artırma ile satışta malın daha fazla edeceği kanaatine varırsa, bütün mirasçıların anlaşmalarına rağmen açık artırma usulünü tercih edebilir (VVMT m. 47/I). Olağan usul ile tasfiyede pazarlıkla satış da Sulh hâkiminin gözetimi altında, görevlendireceği tasfiye memuru tarafından yapılır (VVMT m. 50/I). Pazarlıkla yapılacak satışta ihaleye en az üç istekli davet edilir. İsteklilerle yapılan pazarlık sonucu en yüksek bedeli verene ihale yapılır (VVMT m. 50/III). Bununla birlikte, olağan usul ile tasfiyede Sulh hâkimi, mirasçıların tamamının anlaşması ile yapılacak pazarlıkla satışta terekenin borcunun tamamen

²³² OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5116.

²³³ BELGESAY, Mustafa Reşid, İcra ve İflâs Hukuku I Sentetik Bölüm, C. II, 2. Baskı, İstanbul 1953, (BELGESAY, İflâs), s. 119; KURU, Baki, İcra ve İflâs Hukuku, C. IV, 3. Baskı, İstanbul 1997, (KURU, IV), s. 3206, dpn. 2; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5116.

ödenebileceği kanaatine varırsa, yalnız mirasçılar arasında yapılacak özel ihtiyarî artırmayla satışa da karar verebilir (VVMT m. 47/II). Bu durumda, Borçlar Kanununun 225'inci maddesindeki özel ihtiyarî artırma yöntemi uygulanır. Özel ihtiyarî artırma yöntemi sonucunda taşınmaz kendisine ihale edilen mirasçının ihale bedelini en geç on gün içinde ödemesi zorunludur. Bu süre uzatılamaz. İhale kendisinde kalan mirasçı süresi içinde ihale bedelini ödemezse, ikinci bir ihale yapılır. İki ihale arasındaki bedel farkı, ilk ihale kendisinde kalan mirasçı tarafından ödenir. İkinci ihalenin de sonuçsuz kalması durumunda, Sulh hâkimi malın açık artırma ile satılmasına karar verir (VVMT m. 48).

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tereke mallarının paraya çevrilmesi işlemi İcra ve İflâs Kanununun 241 ve devamı maddelerine göre yapılır²³⁴. Kanunun 241'inci maddesindeki usul, masaya ait malların açık artırma ya da alacaklıların karar vermesi hâlinde pazarlık suretiyle satım yöntemidir. Malların satışı kural olarak açık artırma yöntemi ile yapılır. Buna karşılık, acele hâllerde birinci alacaklılar toplanması tarafından (İİK m. 224/I) ve esas olarak ikinci alacaklılar toplanmasında malların pazarlıkla satılmasına karar verilebilir (İİK m. 241). Alacaklıların satışın pazarlıkla yapılmasına karar verebilmesi için, pazarlıkla satışın açık artırma ile satışa oranla daha fazla para getireceği kanaatine varılması gerekir²³⁵. Kanundaki bu düzenlemelere göre, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde olağan usul ile tasfiyeden farklı olarak, pazarlıkla satışa mirasçılar tarafından değil, alacaklılar tarafından karar verilir ve bu usulde özel ihtiyarî artırma yönteminin uygulanmasına cevaz veren bir hüküm yer almamaktadır.

Olağan usul ile tasfiyede tereke mallarının satış yolu ile paraya çevrilmesi ancak terekede mirasbırakanın borçlarını ödeyecek kadar nakit bulunmaması ve sadece bu borçların ödenmesi için gereken miktar oranında yapılabilir²³⁶. Tasfiye memuru, borçları ödemek için ihtiyaç duyduğu oranda malları paraya çevirir. Olanak bulunduğu takdirde, malların olduğu gibi

²³⁴ Bkz. a.ş. s. 197.

²³⁵ KURU, El Kitabı, s.1151; KURU, IV, s. 3296.

²³⁶ İMRE/ERMAN, s. 384; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 250; ŞENER, Şerh, s. 748; KÖPRÜLÜ, s. 391; TANJU, s. 144; ANSAY, Makale, s. 759; OĞUZMAN, s. 369, 370; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 533.

kalmasını ve mirasçılarının eline bu şekilde geçmesini sağlamaya çalışır (VVMT m. 46/IV). Şayet terekedeki para mirasbırakanın borçlarını ödemeye yetiyor ise mallar paraya çevrilemez²³⁷. Başka bir ifade ile her ne kadar Kanunda resmî tasfiyede yapılacak işler bir sıraya tâbi kılınmamış ise de tasfiye memurunun öncelikle terekedeki para ile mirasbırakanın borçlarını ödemeye çalışması, bunun yetmemesi durumunda tereke alacaklarını tahsil ederek elde edilecek para ile borçları ödemesi, bunun da yetmemesi ya da borçların ödenmesinin tahsilâtı beklemeye tahammülünün olmaması durumunda malların paraya çevrilmesi uygun olur²³⁸. Öğretide, olağan usul ile tasfiyede borçlar ödenmiş olsa bile taşınır ve taşınmaz malların mutlaka paraya çevrilmesinin resmî tasfiyenin hukukî mahiyeti gereği şart olduğu; mirasçılarının borçların ödenmesinin ardından kalan taşınır ve taşınmazların kendilerine aynen verilmesini istemelerinin, resmî tasfiyeden vazgeçerek mirası kabul ettikleri anlamına geleceği ileri sürülmüştür²³⁹. Ancak, resmî tasfiyenin amacı, terekede satış suretiyle ortaklığın giderilmesi değil, borçların ödenmesidir²⁴⁰. Keza, Tüzüğün 46'ncı maddesinin dördüncü fıkrasındaki açık hüküm karşısında bu görüşün kabulü mümkün görülmemektedir. Bu itibarla, borçların ödenmesinden sonra arta kalan mallar mirasçılara paraya çevrilmeyerek aynen teslim edilir²⁴¹. Bütün bunların yanı sıra, olağan usul ile tasfiyede rehinle temin edilmiş alacaklara özel imtiyaz tanınması gerekmez. Çünkü, olağan usul ile tasfiye, terekenin mevcudunun borçlarını tamamen ödemeye yetmesi durumunda söz konusu olduğundan, rehinli alacaklıya rüçhan hakkı tanınması gereksizdir²⁴².

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde ise terekedeki taşınır ve taşınmaz mallar paraya çevrilirken Tüzük hükümleri değil, öncelikle İcra ve İflâs Kanununun 208 ve devamı maddeleri uygulanır²⁴³. Bu usulde, terekeye dâhil olan tüm malların yanı sıra mirasbırakanın alacakları da paraya

²³⁷ OĞUZMAN, s. 370; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 533.

²³⁸ DURAL/ÖZ, s. 423; ANSAY, Makale, s. 759; TANJU, s. 146.

²³⁹ ERKUL, s. 204, 205.

²⁴⁰ ŞENER, Miras, s. 751; ANTALYA, s. 400.

²⁴¹ İMRE/ERMAN, s. 384; AYSOY, s. 131; BERKİ, A.H., s. 267.

²⁴² ANSAY, Makale, s. 758.

²⁴³ ÖZMEN, s. 756; ŞENER, Şerh, s. 752; OĞUZMAN, s. 369.

çevrilir²⁴⁴. İflâs hükümlerine göre tasfiyede, alacakların kaydı için belirli başvuru süresi geçtikten sonra tasfiye memuru tarafından alacaklıların sırasını gösteren bir cetvel yapılır (İİK m. 232). Tasfiye memuru, alacakların sırasını Kanunun 206 ve 207'nci maddesine göre belirler. Buna göre, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde alacaklar arasında alacağın niteliğine göre bir öncelik sonralık ilişkisi benimsenmiştir²⁴⁵. Öncelikle, rehinli malın aynından kaynaklanan kamu alacakları ile rehinli malın muhafaza ve satış giderleri çıkarılır, ardından rehin alacaklısının alacağı ödenir²⁴⁶. Rehinli alacaklardan sonra masadaki paradan, iflâsın açılmasından ve tasfiyeden doğan masa borçları çıkartılır (İİK m. 248). Bundan sonra, âdi alacaklar için iflâsın açıldığı tarihe kadar işlemiş faizler ve giderleri ile birlikte pay ayrılır²⁴⁷. Bütün âdi alacakların ödemesi yapıldıktan sonra, masada para artar ise iflâsın açılmasından sonra işleyen faizler için ayrı bir pay cetveli yapılır²⁴⁸. Kanunun 206'nci maddesinde gösterilen ilk üç sıradaki imtiyazlı alacaklar için tam olarak pay ayrılır. Ancak, masadaki paranın imtiyazlı alacakların tamamına yetmemesi durumunda, sonraki sıradaki imtiyazlı alacaklılar alacaklarını tam alamazlar ve dördüncü sıradaki imtiyazsız alacaklılar için pay ayrılamaz²⁴⁹. İmtiyazlı alacakların tamamının karşılanabilmesi ve imtiyazsız alacakların tam olarak karşılanamaması durumunda, artan para, imtiyazsız alacaklılar arasında alacakları oranında eşit şekilde, yani garameten paylaştırılır²⁵⁰. Bu paylaşırma kuralları gereğince, terekenin olağan usul ile tasfiyesinde alacaklıların alacaklarının ödenmesinin ardından vasiyet alacaklılarına vasiyet olunan mallar verilir iken, iflâs hükümlerine göre tasfiyede terekenin mevcudu genellikle tüm borçları karşılamaya

²⁴⁴ BERKİN, İflâs, s. 362; ARAR, s. 187.

²⁴⁵ BERKİN, Rehber, s. 17; BAYGIN, s. 99.

²⁴⁶ KURU, El Kitabı, s. 1160; KURU, IV, s. 3326; OLGAC, s. 1701; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 200; BELGESAY, İflâs, s. 142; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1026; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 607; ANSAY, Usulleri, s. 298; ARAR, s. 199; MUŞUL, s. 1208; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5214.

²⁴⁷ KURU, El Kitabı, s. 1161; KURU, IV, s. 3326, 3327; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1026; ANSAY, Usulleri, s. 298; ARAR, s. 199; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5214.

²⁴⁸ KURU, El Kitabı, s. 1161, dpn. 5; KURU, IV, s. 3329.

²⁴⁹ KURU, El Kitabı, s. 1161, dpn. 6; KURU, IV, s. 3329; MUŞUL, s. 1208, 1209.

²⁵⁰ KURU, El Kitabı, s. 1161; KURU, IV, s. 3329; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1026; İMRE/ERMAN, s. 385; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 251; AYAN, s. 237; BERKİ, Miras, s. 130; PEHLİVANLI, s. 1624; BAYGIN, s. 99.

yetmeyeceğinden muayyen mal vasiyetlerinin ödenmesi söz konusu olamaz²⁵¹. Sonuçta, terekenin olağan usul ile tasfiyesinde deftere alacaklarını kaydettirmiş tüm alacaklıların eşit surette haklarını elde etmeleri esastır²⁵². İflâs hükümlerine göre tasfiyede ise alacaklıların alacaklarını tam olarak karşılayabilmeleri genellikle mümkün değildir²⁵³.

Terekenin olağan usul ile tasfiyesinde mirasçıların, borcun miktarına göre paraya çevrilmesi gerekmeyen mallar ile paranın, tasfiyenin bitiminden önce kendilerine teslimini isteme hakları vardır²⁵⁴. İflâs hükümlerine göre yapılan tasfiyede ise mirasçılara böyle bir olanak tanınmamıştır²⁵⁵. İflâs hükümlerine göre tasfiyede temel amaç mirasçıların değil, alacaklıların menfaatlerinin korunması olduğundan²⁵⁶, mirasçılara ancak tasfiyenin bitiminin ardından varsa bakiyenin verilmesi söz konusu olabilir.

9. Borç Ödemeden Aciz Belgesi Verilmesi Bakımından

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, paraların kesin²⁵⁷ dağıtımı sonucunda alacaklarını tam olarak alamamış her alacaklıya ödenmemiş miktar için aciz belgesi verilir (İİK m. 251). Terekenin olağan usul ile tasfiyesinde ise borçlar terekeden tamamen ödenebileceğinden, aciz belgesi düzenlenmesi söz konusu değildir²⁵⁸. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde düzenlenecek borç ödemeden aciz belgesi ile ilgili açıklamalara aşağıda yer verilecektir²⁵⁹.

²⁵¹ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 534.

²⁵² ANSAY, Makale, s. 758.

²⁵³ ÖZTAN, s. 362; DURAL/ÖZ, s. 424; İMRE/ERMAN, s. 386; BAYGIN, s. 99; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; BOLAK, s. 1237; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 534.

²⁵⁴ ANSAY, Makale, s. 759; GENÇCAN, s. 619; ÖZMEN, s. 756; ANTALYA, s. 415; ŞENER, Şerh, s. 752; BERKİ, Miras, s. 130.

²⁵⁵ ÖZMEN, s. 756; ŞENER, Şerh, s. 752.

²⁵⁶ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 292; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; GÖKTÜRK, s. 728; AYSOY, s. 136; ÖZMEN, s. 752; ANTALYA, s. 417; BAYGIN, s. 98; İMRE/ERMAN, s. 385; ANSAY, Makale, s. 766.

²⁵⁷ KURU, El Kitabı, s. 1666; KURU, IV, s. 3336; BERKİN, Rehber, s. 102; BERKİN, İflâs, s. 382; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 207; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1028; GÜRDOĞAN, Burhan, İflâs Hukuku Dersleri, Ankara 1966, s. 144, 145; MUŞUL, s. 1209.

²⁵⁸ BERKİN, İflâs, s. 122.

²⁵⁹ Bkz. aşı. s. 204 vd.

IV. TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİNDE ORGANLAR VE KURUMLAR

A. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Organlar

1. Genel Olarak

İflâs hukukunda, iflâsa ilişkin işlemlerin yapılması ile görevli organların tümü iflâs teşkilâtını oluşturur²⁶⁰. İflâs teşkilâtı içerisindeki icra dairesi, iflâs dairesi, İcra Mahkemesi, Ticaret Mahkemesi ve Yargıtay Hukuk Daireleri ile savcılar ve adalet müfettişleri resmî iflâs organlarıdır²⁶¹. Bu organların yanı sıra, birinci alacaklılar toplanması (İİK m. 221), iflâs idaresi (İİK m. 226) ve ikinci alacaklılar toplanması (İİK m. 237-238) iflâsın özel organlarını oluştur²⁶². Kural olarak, iflâs yolu ile takip, alacaklının icra dairesine yapacağı bir iflâs takibi ile başlar²⁶³. Bu itibarla, resmî iflâs organlarından icra dairesi, iflâs yolu ile takipte, iflâs davasından önceki dönemde görevli tek iflâs organıdır²⁶⁴. İflâs dairesinin görevi ise, Ticaret Mahkemesinin borçlunun iflâsına karar vermesi ve bu kararın iflâs dairesine bildirilmesinden sonra başlar²⁶⁵. İflâs dairesinin görevleri; iflâsın açıldığını gerekli yerlere bildirmek ve ilân etmek, müflisin mallarının defterini tutmak, muhafaza tedbirlerini almak, âdi tasfiyede alacaklıları birinci alacaklılar toplantısına çağırmak, birinci alacaklılar toplantısına başkanlık etmek, birinci alacaklılar toplantısında seçilecek iflâs idaresinin tasfiyeye ilişkin işlemlerini denetlemek, birinci alacaklılar toplantısının yapılamaması hâlinde masayı idare ve tasfiye etmek ve basit tasfiyeyi bizzat yapmak biçiminde sıralanabilir²⁶⁶.

²⁶⁰ KURU, III, s. 2603; KURU, El Kitabı, s. 925; BERKİN, Rehber, s. 19; BERKİN, İflâs, s. 44.

²⁶¹ KURU, III, s. 2603 vd.; KURU, El Kitabı, s. 925; BERKİN, Rehber, s. 20; BERKİN, İflâs, s. 44; öğretilde MUŞUL tarafından resmî iflâs organları için aslî iflâs organları terimi de kullanılmıştır, (MUŞUL, s. 1005).

²⁶² KURU, III, s. 2607; KURU, El Kitabı, s. 928; BERKİN, Rehber, s. 20; BERKİN, İflâs, s. 44; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 127; öğretilde MUŞUL tarafından özel iflâs organları için talî iflâs organları terimi de kullanılmıştır, (MUŞUL, s. 1005).

²⁶³ KURU, III, s. 2603; KURU, El Kitabı, s. 925.

²⁶⁴ KURU, III, s. 2604; KURU, El Kitabı, s. 925.

²⁶⁵ KURU, III, s. 2604; KURU, El Kitabı, s. 925; MUŞUL, s. 1005.

²⁶⁶ KURU, III, s. 2605; KURU, El Kitabı, s. 926; BERKİN, Rehber, s. 20, 21.

İflâsın resmî organlarından bir diğeri İcra Mahkemesidir. İcra mahkemesi, iflâsta iflâs dairesinin denetim organıdır²⁶⁷ ve mahkeme iflâs dairesini disiplin bakımından da denetler (İİK m. 13). Kural olarak İcra Mahkemesi, iflâsta, icra ve iflâs dairelerinin işlemlerine (İİK m. 4, m. 16), alacaklılar toplanması kararlarına (İİK m. 223/I, m. 225), iflâs idaresinin ve konkordato komiserinin işlemlerine karşı yapılan şikâyetleri inceler²⁶⁸. Ayrıca, iflâsta istihkak davalarına bakmak (İİK m. 228), iflâs idaresinin hesap pusulalarını onaylamak (m. 223/II), konkordato mühleti vermek ve komiser atamak (İİK m. 286, m. 287) İcra Mahkemesinin görevlerindendir²⁶⁹. Keza, iflâsın kapanmasına karar verecek Ticaret Mahkemesinin iflâs idaresinin son raporunda tespit ettiği hata ve eksikliklerin tamamlatılması görevini de İcra Mahkemesi yerine getirir (İİK m. 254).

İflâs hukukunda, iflâs davasına bakma ve iflâsa karar verme görevlerini yerine getiren mahkeme Ticaret Mahkemesidir²⁷⁰. Ayrıca, iflâs davasında ödeme emrine itiraz ile kambiyo senetlerine mahsus iflâs yolunda, şikâyetin kaldırılmasını inceleyip karara bağlama görevi Ticaret Mahkemesindedir (İİK m. 156/III, m. 158, m. 174). Ticaret Mahkemesinin bu aslî görevlerinin yanı sıra, iflâsın kaldırılmasına (İİK m. 182), kapanmasına (İİK m. 254) karar vermek ve sıra cetveline itiraz davalarını inceleyerek karara bağlamak (İİK m. 235) gibi görevleri de vardır²⁷¹.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, yukarıda sayılan iflâs organları ve tasfiyenin işleyişi farklılıklar gösterir. Çalışmamızın bu kısmında, diğer iflâs tasfiyelerindeki Ticaret Mahkemesinin, iflâs dairesinin ve İcra Mahkemesinin yerine hangi mahkemenin geçtiği; bu uygulamanın yarattığı sakıncaların neler olduğu; iflâs idaresinin görevlerini kimin yürüteceği; birinci

²⁶⁷ KURU, III, s. 2605; KURU, El Kitabı, s. 926.

²⁶⁸ KURU, III, s. 2605; KURU, III, s. 2605, dpn. 6; KURU, El Kitabı, s. 926; KURU, El Kitabı, s. 926, dpn. 2; ANSAY, Usulleri, s. 21; BERKİN, Rehber, s. 21; BERKİN, İflâs, s. 49; kambiyo senetlerine mahsus iflâs yolunda ödeme emrine karşı yapılan şikâyetleri incelemek İcra Mahkemesinin değil Ticaret Mahkemesinin görevine girmektedir (İİK m. 174).

²⁶⁹ KURU, III, s. 2605; KURU, El Kitabı, s. 926, 927; BERKİN, Rehber, s. 21, 22; BERKİN, İflâs, s. 49.

²⁷⁰ KURU, III, s. 2605, 2606; KURU, El Kitabı, s. 927.

²⁷¹ KURU, III, s. 2606; KURU, El Kitabı, s. 927; BERKİN, Rehber, s. 22; BERKİN, İflâs, s. 52.

ve ikinci alacaklılar toplanmalarının gerekip gerekmediği konularında açıklamalara yer verilecektir.

2. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Sulh Hukuk Mahkemesinin Görevi Ve Olması Gereken Hukuk Bakımından Değerlendirmeler

İcra ve İflâs Kanununun 180'inci maddesinde, reddedilmiş mirasların Kanunun sekizinci bap hükümlerine göre ait olduğu mahkeme tarafından tasfiye edileceğine hükmedilmiştir. Türk Medenî Kanununun 636'ncı maddesinde de mevcudu borçlarını ödemeye yetmeyen terekenin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından yapılacağı hükme bağlanmıştır. Kaynak İsviçre Hukukunda, daha doğru olarak²⁷², terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin iflâs dairesinde yapılması ve bu hususta iflâs mahkemesinin bir karar vermesi öngörülmüş²⁷³ ve bu tasfiye türüne İcra ve İflâs Kanunu faslında yer verilmiştir²⁷⁴. Türk Hukukunda ise İcra ve İflâs Kanununda düzenlenmiş bir tasfiyenin Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından yürütülmesi öngörülerek, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin hem Sulh Hukuk Mahkemeleri tarafından yapılması, hem de bu tasfiyede iflâs hukuku hükümlerinin uygulanması istenmiştir²⁷⁵. Hukukumuzda, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilebilmesi için Ticaret Mahkemesinin bir karar vermesi aranmamış olup, bu görev Sulh Hukuk Mahkemesine verilmiştir²⁷⁶. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğini medenî hukuk kuralları çerçevesinde değerlendirerek²⁷⁷ karara bağlayan Sulh hâkimi, aynı zamanda iflâs hükümlerini uygulamak suretiyle tasfiyeyi de gerçekleştirmektedir. Keza, Türk

²⁷² BELGESAY, İflâs, s. 56.

²⁷³ ANSAY, Usulleri, s. 214; ANSAY, Makale, s. 768; ARAR, s. 41; BELGESAY, İflâs, s. 56; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 67.

²⁷⁴ ARAR, s. 41.

²⁷⁵ ARAR, s. 41.

²⁷⁶ BERKİN, İflâs, s. 192, dpn. 257; ANSAY, Usulleri, s. 214; ANSAY, Makale, s. 769.

²⁷⁷ ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 68; İPEKÇİ, Nizam, İcra ve İflâs Kanunu Tatbikatı, C. II, 5. Baskı, Ankara 2005, s. 1155.

Hukukunda terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde icra müdürünün de hiçbir yetkisi yoktur. Bu hâlde yetki, iflâsın tasfiyesi hükümleri uyarınca mirasbırakanın yerleşim yeri Sulh Hukuk Mahkemesine geçmektedir²⁷⁸. Başka bir ifade ile terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, tasfiye işlemleri iflâs dairesi tarafından değil, mirasbırakanın yerleşim yerindeki Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından yerine getirilir²⁷⁹. Terekenin tasfiyesi Sulh hâkiminin gözetimi altında, onun tayin ettiği tasfiye memurları tarafından yapılır. Burada, Sulh hâkimi iflâs takibinde Ticaret Mahkemesi ve İcra Mahkemesi gibi hareket eder²⁸⁰. Sonuç olarak, hukukumuzda, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde iflâs idaresi yerine tasfiye memuru, ticaret ve İcra Mahkemesi yerine de Sulh Hukuk Mahkemesi geçmektedir²⁸¹. Tasfiye memurunun işlemlerine karşı yapılacak şikâyetleri²⁸², sıra cetveline itirazları incelemek ve iflâs usulü ile tasfiyenin son bulmasına karar vermek yetkisi Sulh Hukuk Mahkemesine bırakılmıştır²⁸³.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, İcra ve İflâs Kanununun sisteminden ayrılarak mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesinin görevlendirilme nedenleri İcra ve İflâs Kanununun 180'inci ve Türk Medenî Kanununun 636'ncı maddelerinin lâfzından anlaşılamamaktadır. Keza, bu maddeler ile eski Medenî Kanununun yürürlükteki Türk Medenî Kanununa karşılık gelen 566'ıncı maddesinin gerekçelerinde²⁸⁴ terekenin

²⁷⁸ İPEKÇİ, s. 1154.

²⁷⁹ ALTAY, Sümer, Türk İflâs Hukuku, C. I, İstanbul 2004, (ALTAY, İflâs), s. 519; AYSOY, s. 141.

²⁸⁰ BERKİN, Rehber, s. 56.

²⁸¹ KURU, El Kitabı, s. 1005; KURU, III, s. 2829.

²⁸² KURU, El Kitabı, s. 1005; KURU, III, s. 2829; BOLAK, s. 1238.

²⁸³ KURU, El Kitabı, s. 1005; KURU, III, s. 2829.

²⁸⁴ Yürürlükteki Türk Medenî Kanununun 612'nci, 614'üncü ve 636'ncı madde gerekçeleri: “Madde 612- Yürürlükteki Kanunun 552'nci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki maddenin, kaynak İsviçre Medenî Kanununun 573'üncü maddesiyle ve Medenî Kanunun ruhu ile bağdaşmayan metninin uygulanamayacağı öğretili ve Yargıtay içtihatlarında belirtilmiş, bu konuda ortaya çıkan boşluğun kaynak İsviçre Medenî Kanununun 573'üncü maddesi göz önünde tutularak doldurulması kabul edilmiştir. Madde bu esas dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir.”, “Madde 614- Yürürlükteki Kanunun 554'üncü maddesini karşılamaktadır. Madde İsviçre Medenî Kanununun 575'inci maddesindeki aslına uygun olarak iki fıkra hâline getirilmiş, ayrıca maddeye yeni bir üçüncü fıkra eklenmiştir. Bu yeni fıkra ile kendilerine bildiride bulunulan sonraki mirasçıların da mirası kabul etmemesi hâlinde ne yapılacağı düzenlenmiştir. Buna göre mirasın, iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesi ve tasfiye sonunda arta kalan değerler olursa, bunların önce gelen mirasçılara verilmesi kabul edilmiştir.”, “Madde 636- Yürürlükteki Kanunun 576'nci maddesini karşılamaktadır. Hüküm değişikliği yoktur. Sadece maddede tasfiyeyi yapmakla görevli mahkemenin “sulh hukuk” mahkemesi

iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından gerçekleştirileceği kuralı tekrarlanmış olup, Kanun koyucunun tasfiye görevini hangi amaçla mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesine verdiği gerekçelerden de anlaşılamamaktadır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile iflâs kararlarının Sulh Hukuk Mahkemelerinin görevi dışında tutulduğu bir hukuk sisteminde, sulh hâkimlerinin İcra ve İflâs Kanununun sekizinci bap hükümlerini uygulamaları kolay ve pratik değildir²⁸⁵. Oysaki, bir terekenin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre gerçekleştirilmesindeki temel amaç alacaklıların haklarının korunması²⁸⁶, bilinen tüm alacaklılar için mümkün olduğunca âdil ve faydalı tasfiye yapılması ve alacaklılar arasında eşitlik sağlanmasıdır²⁸⁷. Ülkemizde tereke hukuku kapsamında özel görevlendirilmiş tereke mahkemeleri de bulunmamaktadır. Özellikle malları dağınık ve çeşitli olan terekelerde, konusunda uzmanlaşmış kadroları ile görev yapan mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh hâkiminin terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde görevlendirilmiş olması, tasfiye işlemlerinin uzun sürmesine ve tereke alacaklılarının bundan zarar görmesine neden olmaktadır. Ayrıca, mahkemelerin asıl görevi yargılama yapmaktır. Tasfiye gibi idarî nitelikteki bir dizi işlemlerin mahkemeler tarafından yürütülmesinin öngörülmesinin yargı sisteminin asıl işlevinden uzaklaşması sonucunu doğuracağı değerlendirilmektedir.

olduğu açıklanmıştır.”, (<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss723m.htm>); eski Medenî Kanununun yürürlükteki Türk Medenî Kanununa karşılık gelen 552’nci ve 566’ncı madde gerekçeleri: “EN YAKIN BÜTÜN MİRASÇILARIN REDDİ: Beş Yüz Elli İkinci Madde — En yakın kanunî mirasçılarının cümlesi tarafından reddolunan miras, sulh mahkemesince karı kocadan sağ olana tebliğ olunur. Ve onun tarafından ancak bir ay içinde miras kabul olunabilir.”, “İFLÂS USULÜ İLE TASFİYE : Beş Yüz Altmış Altıncı Madde — Mevcudu borcuna yetişmeyen terekenin tasfiyesi, mahkemece, iflâs kaidesine göre yapılır.”, (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: II, C. XXII, İçtima Senesi: III, 57. İçtima, 17.02.1926, s. 51, 53; İcra ve İflâs Kanununun 180’inci maddesinin gerekçesi: “Reddedilen miraslar hakkında tasfiye muamelesi iflâsın tasfiyesindeki hükümler dairesinde sulh mahkemeleri tarafından yapılır. Şu kadar ki 220’nci maddede beyan edildiği üzere ölünün sıfatına göre iflâs hükümleri dairesinde muamele yapılabilecek mirasların reddinde tasfiye muamelesi iflâs daireleri tarafından yapılır.”, (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: IV, C. VIII, İçtima Senesi: I, 56. İnikat, 31.05.1932, s. 82).

²⁸⁵ BELGESAY, İflâs, s. 57.

²⁸⁶ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 292; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; GÖKTÜRK, s. 728; AYSOY, s. 136; ÖZMEN, s. 752; ANTALYA, s. 417; BAYGIN, s. 98; İMRE/ERMAN, s. 385; ANSAY, Makale, s. 766.

²⁸⁷ ANSAY, Usulleri, s. 216.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde Ticaret Mahkemesi, İcra Mahkemesi ve iflâs dairesi yerine Sulh Hukuk Mahkemesinin geçmesinin yarattığı sıkıntının en somut örneği, tasfiyede görev alanların ücretleri ile tasfiye masraflarına ilişkin hesap pusulalarının incelenmesinde ortaya çıkmaktadır. Yargıtay'a göre, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâs dairesinin görev ve yetkileri Sulh Hukuk Mahkemesindedir; keza, İcra ve İflâs Kanununun 223'üncü maddesinde yer alan, iflâsı idare edenlerin ücretleri ile masrafları da dâhil olmak üzere hesap pusulalarının İcra Mahkemesinin onayından geçmek zorunda olduğu hükmü gereğince, bu ücret ve masrafların masa mevcudundan ödenebilmesi için Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından onaylanması gerekir²⁸⁸. Bu karar da göstermektedir ki Sulh Hukuk Mahkemesine, hem iflâs dairesinin hem de İcra Mahkemesinin görevi verilmek suretiyle, tasfiye memurunun işlemini onaylayacak makam ile tasfiye memurunu kontrol edecek makam aynı elde toplanmıştır²⁸⁹. Bu örnekte olduğu gibi, özellikle tasfiye memuru görevlendirilmeden yürütülen tasfiye işleri ile iflâs dairesinin kapsamına girdiği için Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından yürütülen işler ve işlemlere karşı yapılacak şikâyetlerin yine İcra Mahkemesi yerine geçen Sulh Hukuk Mahkemesinde karara bağlanacak olmasının adaletli olmayan sonuçları doğabilmektedir. Bu sorunların ayrıntılarına aşağıda yer verilecektir²⁹⁰.

Konu ile ilgili son olarak bir hususa daha işaret edilmesinde yarar vardır: İcra ve İflâs Kanununun bazı hükümleri, işin niteliği gereği terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde uygulanamamakta ya da farklı uygulanmaktadır. Örneğin, aşağıda²⁹¹ ayrıntıları ile açıklanacağı üzere, iflâs tasfiyelerinde iflâs idaresi üyelerinin alacaklılar toplanması tarafından seçileceği kuralı burada uygulanmamakta, iflâs idaresi yerine geçen tasfiye memurunun seçimi Sulh hâkimi tarafından yapılmaktadır. Keza, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde müflis yerine mirasbırakan geçtiğinden ve o da hayat bulunmadığından, İcra ve İflâs Kanununun sekizinci bap

²⁸⁸ Y. 12. HD. 14.07.1975, 6998/6943, (KURU, III, s. 2830, dpn. 11).

²⁸⁹ KURU, III, s. 2831.

²⁹⁰ Bkz. aşağıda s. 54.

²⁹¹ Bkz. aşağıda s. 170.

hükümleri ile özellikle konkordatoya ilişkin hükümlerinin uygulanmasında tartışmalar ve farklılıklar bulunmaktadır²⁹². Kendine özgü özellikler taşıyan terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, İcra ve İflâs Kanunun sekizinci bap hükümlerinin hangilerinin istisna tutulduğu ya da işin niteliğine uymayan durumlarda nasıl bir yol izleneceği konusunda bir düzenleme yer almamaktadır.

Bütün bu nedenlerle; kanımızca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesinde temel olan alacaklıların menfaatinin korunması amacını teminen, tasfiyenin kısa sürede ve seri biçimde sonuçlanabilmesi; onayın, kontrolün, itirazın, denetimin ve şikâyet kurumunun işlevselliğinin sağlanabilmesi için ve olması gereken hukuk bakımından, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin mevcut icra ve iflâs teşkilâtı eliyle yürütülmesi yönünde yasal düzenleme yapılmalı; ayrıca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde uygulanacak kuralları belirli kılacak hukukî düzenlemeler getirilmelidir.

3. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Tasfiyeyi Yapacak Kimse

Terekenin, Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre olağan usul ile tasfiyesinde, tasfiyenin Sulh Hukuk Mahkemesince veya atayacağı bir ya da birkaç tasfiye memuru tarafından gerçekleştirileceği açıkça öngörülmüştür (TMK m. 634/I). Buna karşılık, İcra ve İflâs Kanununda, reddedilen mirasların iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin ait olduğu mahkemece yapılacağı (İİK m. 180) belirtilmiş ve Türk Medenî Kanununun 636'ncı maddesinde de mevcudu borçlarına yetmeyen terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin Sulh Hukuk Mahkemesince gerçekleştirileceği hükme bağlanmıştır. Bu hükümler dışında, gerek Türk Medenî Kanununda, gerek İcra ve İflâs Kanununda reddedilen miraslar (TMK m. 605/II, m. 612, m. 614) ile mevcudu borçlarını karşılayamayan terekelerin (TMK m. 636) iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde

²⁹² Çalışmamızda, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde İcra ve İflâs Kanununun sekizinci bap hükümleri ile konkordatoya ilişkin hükümlerinin uygulanmasına ilişkin tartışma ve farklılıklara ilgili konu başlıkları altında yer verilmiştir.

tasfiye memuru görevlendirileceğine ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Sadece Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 52'nci maddesinde, mevcudu borçlarını ödemeye yetmeyen terekeler açısından tasfiye işlemleri için Sulh hâkimi tarafından bir veya birkaç memur atanacağı düzenlenmiştir. Ancak, burada da reddedilen terekeler açısından bir düzenleme yapılmamıştır.

Öğretide, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde Sulh hâkiminin görevinin iflâs idare memuruna düşen görevlere karşılık geldiği; Sulh hâkiminin kararlarını, olağan usul ile tasfiyedeki tasfiye memuru sıfatıyla vereceği²⁹³; burada Medenî Kanun hükümlerine göre olağan usul ile tasfiyeden farklı olarak, tasfiye işlerinin bizzat Sulh hâkimi tarafından yapılabileceği ve bu iş için başkalarının görevlendirilemeyeceği savunulmuştur²⁹⁴. Keza, öğretilde, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin Sulh hâkiminin başkanlığında alacaklılar ve bunların seçecekleri iflâs idare memurları tarafından tasfiye edileceği²⁹⁵; terekenin tasfiyesinde Sulh hâkiminin görevlerinin iflâs idaresine düşen görevlere denk geldiği ve Sulh hâkiminin tasfiye memuru sıfatı ile verdiği kararlar aleyhine vesayet işleri sıfatı ile yükseği sayılan Asliye Hukuk Mahkemesine başvurulması gerektiği ileri sürülmüştür²⁹⁶. Buna karşılık, öğretildeki baskın görüş, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin Sulh hâkiminin gözetimi altında, onun atayacağı tasfiye memurları tarafından yapılacağı²⁹⁷, tasfiye memurunun burada iflâs idaresi yerine geçeceği²⁹⁸, Sulh hâkiminin iflâs takibinde Ticaret Mahkemesi ve İcra Mahkemesi gibi hareket edeceği yönündedir²⁹⁹. Bu görüş, öğretilde, Kanunda tasfiye işlemlerini bizzat Sulh hâkiminin kendisi tarafından

²⁹³ BELGESAY, Miras, s. 205.

²⁹⁴ KÖPRÜLÜ, s. 392; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 294; TANJU, s. 154; OLGAC, s. 1659; İMRE/ERMAN, s. 382, 385.

²⁹⁵ BELGESAY, İflâs, s. 57.

²⁹⁶ BELGESAY, Miras, s. 205; TANJU, s. 156.

²⁹⁷ BERKİN, Rehber, s. 56; AYSOY, s. 141, 142; BOLAK, s. 1238; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 534; BERKİ, A.H., s. 266; ŞENER, Şerh, s. 753; ŞENER, Medenî, s. 1543; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 264; ALTAY, İflâs, s. 520; PEHLİVANLI, s. 1329; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 57, 58; MUŞUL, s. 1019; KURU, III, s. 2828, 2829; KURU, El Kitabı, s. 1004.

²⁹⁸ KURU, III, s. 2829; KURU, El Kitabı, s. 1005; BOLAK, s. 1238.

²⁹⁹ BERKİN, Rehber, s. 56; AYSOY, s. 141, 142; BOLAK, s. 1238; KURU, El Kitabı, s. 1005; KURU, III, s. 2829; ALTAY, İflâs, s. 520; PEHLİVANLI, s. 1330; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 58.

yapılmasının emredilmediği; iflâs dairesi yerine Sulh hâkimi geçtiğinden, itiraz mercii olarak itirazları inceleyecek Sulh hâkiminin, bizzat tasfiye işlemlerini yapmasının sistemin işleyişine ters düşeceği; bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin Sulh hâkiminin atayacağı memur veya memurlar tarafından gerçekleştirileceği; burada, iflâs idaresinin yerine tasfiye memurlarının; iflâs idaresinin tedbir ve kararlarına karşı itirazların inceleme mercii olarak İcra Mahkemesi yerine Sulh hâkiminin geçtiği gerekçeleri ile desteklenmiştir³⁰⁰. Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 52'nci maddesindeki açık hüküm karşısında, özellikle mevcudu borçlarını karşılayamayan terekeler açısından, tasfiyenin bizzat Sulh hâkimi tarafından yapılması gerektiği yönündeki görüşün savunulması mümkün görülmemektedir³⁰¹. Yargıtay'a göre de terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, tasfiye işlemleri, Sulh hâkiminin gözetiminde mahkemenin görevlendireceği kişiler tarafından da yürütülebilir³⁰². Kural olarak, tereke varlıklarının paraya çevrilerek borçların ödenmesi, alacakların tahsili ve bakiye kalır ise mirasçılara payları oranında taksimi esas itibarıyla Sulh hâkimi tarafından yerine getirilecektir. Ancak, Sulh hâkiminin bütün tasfiyeyi kendisinin yapmasına olanak yoktur³⁰³. Her ne kadar öğretilde, önemsiz ve basit sayılabilecek tasfiye işlerinde tasfiye memuru atanması ücret dolayısı ile masrafın artmasına neden olacağından, bu tür işlerde tasfiyenin Sulh hâkimi tarafından yapılmasının tasfiyenin amacına daha uygun olduğu ifade edilmiş³⁰⁴ ise de; mahkemelerin iş yükü dikkate alındığında, tasfiye işlerinin bütünüyle hâkim tarafından yürütülmesi ve seri tasfiye yapılması mümkün olamayabilir. Bu nedenlerle, terekenin tasfiyesinin kolaylaştırılabilmesi için gerekli sayıda tasfiye memuru görevlendirilmesine gidilmesi gerekir³⁰⁵. Kanımızca da bu nedenlerle ve işlemi yapan mercii aynı zamanda işlemleri denetleyen merci olmasının

³⁰⁰ BOLAK, s. 1238.

³⁰¹ ŞENER, Şerh, s. 753.

³⁰² Y. İc̢t.Bir.K., 12.02.1941, 5/4, (Yargıtay İc̢tihadı Birleştirme Kararları Külliyyatı, Hukuk Bölümü, C. I, Ankara 1978, [Yargıtay İc̢tihadı Birleştirme Kararları Külliyyatı, I], s. 610 - 612).

³⁰³ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 59, 60, dpn. 6.

³⁰⁴ ERKUL, s. 199, 200.

³⁰⁵ ERKUL, s. 199; AYSOY, s. 124; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 253.

getireceği sakıncaların kısmen de olsa bertaraf edilebilmesi amacıyla, yasal düzenleme yapılmadığı ve terekenin tasfiyesi görevi mevcut icra ve iflâs organlarına aktarılmadığı sürece, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde iflâs idaresinin görevinin tasfiye memuru tarafından yerine getirilmesi uygulamasına devam edilmelidir. Ayrıca, her ne kadar Tüzüğün tasfiye memurlarının Sulh hâkimi tarafından atanacağına yönelik 52'nci maddesi, mevcudu borçlarına yetmeyen terekelerin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin ise de; reddedilen miraslarda tasfiyenin yapılmasında usul olarak farklılık yaratılması doğru olmayacağından, Tüzüğün 52'nci maddesinin reddedilen miraslarda da kıyas yolu ile uygulanarak³⁰⁶ reddedilen miraslarda ve mevcudu borçlarını karşılayamayan terekelerde aynı yöntemin uygulanması usul ekonomisi açısından da fayda sağlayacaktır.

Konu hakkında son olarak bir hususa daha işaret edilmesinde yarar vardır: Yukarıda³⁰⁷ da belirtildiği üzere, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından tasfiye memuru atanması hâlinde, tasfiye memuru iflâs idaresi yerine geçer³⁰⁸. Tasfiye memurunun işlemlerine karşı yapılacak şikâyetler ile sıra cetveline itirazları incelemek ve iflâs usulü ile tasfiyenin son bulduğuna karar vermek yetkisi ise Sulh Hukuk Mahkemesine aittir³⁰⁹. İcra mahkemesinin denetim görevi de Sulh Hukuk Mahkemesinde birleştiğinden, burada, Sulh hâkimi tarafından yapılan tasfiye memuru seçiminin iptali ilgililer tarafından yine Sulh hâkiminden istenecektir³¹⁰. Oysaki diğer iflâs tasfiyelerinde, iflâs idaresi, iflâs dairesinin denetimi altındadır (İİK m. 223/IV). Keza, iflâs dairesi; alacaklılar toplantısının kararlarına, alacaklıların menfaatine uygun görmediği bütün tedbirlere ve iflâs idaresince kabul edilen alacaklar ile istihkak iddialarının kabulüne dair olan kararlardan kanuna ve hâdiseye uygun görmediklerine karşı İcra

³⁰⁶ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 59, 60, dpn. 6.

³⁰⁷ Bkz. yuk. s. 48.

³⁰⁸ AYSOY, s. 149; BOLAK, s. 1242; KURU, El Kitabı, s. 1005; KURU, III, s. 2829; BERKİN, Rehber, s. 56; ALTAY, İflâs, s. 520; PEHLİVANLI, s. 1330; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 58.

³⁰⁹ KURU, El Kitabı, s. 1005; KURU, III, s. 2829; PEHLİVANLI, s. 1130.

³¹⁰ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 75, dpn. 78; PEKCANITEZ, Y. Hakan, İcra İflâs Hukukunda Şikâyet, 1. Baskı, Ankara 1986, s. 48, dpn. 34; DELİDUMAN, Seyithan, İflâs Tasfiyesinde Alacaklılar Toplanması, Ankara 2002, s. 143.

Mahkemesine itiraz etmek ve iflâsı idare edenlerin ücretleriyle masrafları da dâhil olmak üzere hesap pusulalarını İcra Mahkemesinin onayına sunmakla görevlendirilmiştir (İİK m. 223/IV, b. 1 ve 2). Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mevcut durum itibarıyla Sulh Hukuk Mahkemesine İcra Mahkemesinin görevlerinin verilmiş olduğu dikkate alındığında, iflâs dairesinin kontrol görevinin de Sulh Hukuk Mahkemesinde bırakılması, görevlerin bir elde toplanması sonucunu doğurmaktadır³¹¹. Yukarıda³¹² da belirtildiği üzere, bunun sakıncalarının giderilmesini teminen yasal düzenleme yapılmasına ihtiyaç bulunduğu ifade edilebilmektedir. Böyle bir düzenleme getirilinceye dek, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi işlemlerinin tasfiye memurları tarafından yürütülmesi suretiyle, işlemleri yapan ile kontrol ve denetim görevini yürüten mercii ayrımı kısmen de olsa sağlanmış olacaktır.

Tasfiye memurunun seçilmesi, görevleri, sorumluluğu ve ücretine ilişkin açıklamalara, aşağıda yer verilecektir³¹³.

4. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Alacaklılar Toplanması

Alacaklılar toplanması, alacaklıların masanın idare ve tasfiyesi için gerekli kararları vermek amacıyla yaptıkları toplantılardır³¹⁴. Başka bir ifade ile alacaklılar toplanması, İcra ve İflâs Kanunun çizdiği sınırlar içinde ve resmî denetim altında, tasfiyenin gidişatını belirleyen bir organdır³¹⁵. Öğretide, âdi tasfiye usulü ile gerçekleştirilen diğer iflâs tasfiyelerinde olduğu gibi terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde de birinci ve ikinci alacaklılar toplanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir³¹⁶. Öğretide ayrıca, terekenin olağan usul ile tasfiyesinde, iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin aksine, tasfiyenin tek organının tasfiye memuru olduğu ve tasfiye memurunun alacaklılar ya da mirasçılar toplanması yapmaya mecbur

³¹¹ KURU, III, s. 2830, 2831.

³¹² Bkz. yuk. s. 44.

³¹³ Bkz. aşağı. s. 170.

³¹⁴ KURU, El Kitabı, s. 1096, 1097; KURU, IV, s. 3156; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 585.

³¹⁵ AYSOY, s. 147; ANSAY, Usulleri, s. 274; BERKİN, İflâs, s. 317.

³¹⁶ AYSOY, s. 142.

olmadığı, ancak yapmasına da engel bulunmadığı ileri sürülmüştür³¹⁷. Buna karşılık öğretilerde, basit tasfiyede olduğu gibi, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde de alacaklılar toplanması kurumunun bulunmadığı savunulmuştur³¹⁸. Oysaki, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi de diğer iflâs tasfiyelerinde olduğu gibi şartlara göre âdi ve basit olmak üzere iki usulle yapılabilmektedir. Bu itibarla, kanımızca, Kanunun mirasın resmî tasfiyesinin bir türü³¹⁹ olarak öngördüğü ve özel hükümlerle düzenlediği terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini, Kanunda bir tasfiye usulü olarak belirlenmiş basit tasfiye usulü ile aynı başlık altında değerlendirmek doğru olmayacaktır. Keza, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mirasçılara kıyasla öncelikle alacaklıların haklarının korunması amaçlanmıştır³²⁰. Nitekim Kanunda, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde sekizinci bap hükümlerinde geçen Kanunun alacaklılar toplanmasına ilişkin kuralların uygulanmayacağına dair bir düzenleme yer almamaktadır. Ayrıca, mevcudu ve borçları çok sayıda ve dağınık olan terekeler açısından tasfiye görev ve sorumluluğunun tek başına tasfiye memuru üzerinde bırakılması doğru olmayacaktır. Bu nedenlerle, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, âdi tasfiye usulünün uygulanması durumunda, tasfiye iş ve işlemleri ile tasfiye için gereken kararların alınmasında görevli ve yetkili kişinin tasfiye memuru olduğu kabul edilmeli; ancak, tasfiye memurunun bu iş ve işlemleri yaparken ya da karar alırken Kanunun alacaklılar toplanmasına yetki verdiği hususlarda bu toplanmanın gerçekleşmesi sağlanmalıdır.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, alacaklılar toplanmasının usul ve yetkilerine ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilecektir³²¹.

³¹⁷ ANSAY, Makale, s. 756.

³¹⁸ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 128, dpn. 64.

³¹⁹ KÖPRÜLÜ, s. 392; ÖZMEN, s. 748; ERKUL, s. 189; AYAN, s. 232.

³²⁰ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 292; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; GÖKTÜRK, s. 728; AYSOY, s. 136; ÖZMEN, s. 752; ANTALYA, s. 417; BAYGIN, s. 98; İMRE/ERMAN, s. 385; ANSAY, Makale, s. 766.

³²¹ Bkz. aşı. s. 165 ve 194.

B. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Şikâyet Kurumu

İcra ve İflâs Hukukunda şikâyet, icra ve iflâs dairelerinin kanuna aykırı olan veya hâdiseye uygun bulunmayan işlemlerinin iptali veya düzeltilmesi ya da yerine getirilmeyen veya sebepsiz sürüncemede bırakılan bir hakkın yerine getirilmesi için İcra Mahkemesine başvurulması biçiminde tanımlanabilecek İcra ve İflâs Hukukuna özgü bir yoldur³²². Kural olarak, şikâyetin konusu icra ve iflâs dairelerinin yaptığı işlemlerdir. Bununla birlikte, kanunun açıkça öngördüğü durumlarda; örneğin, iflâs idaresinin, alacaklılar toplanmasının ve konkordato komiserinin işlemlerine karşı da şikâyet yoluna gidilebilir³²³. Şikâyet hakkı, şikâyete konu işlemin iptalinde hukuken korunmaya değer bir yararı olan alacaklı, borçlu ve üçüncü kişilerdedir³²⁴.

İcra ve İflâs Kanununda, iflâs dairesinin (İİK m. 16), iflâs idaresinin (İİK m. 227) ve alacaklılar toplanmasının (İİK m. 225) karar ve işlemlerine karşı yapılacak şikâyetler hakkında karar verme görevi icra mahkemelerine verilmiştir. İflâs tasfiyelerinde Ticaret Mahkemesi, İcra Mahkemesi, iflâs dairesi, alacaklılar toplanması ve iflâs idaresi gibi birbirinden farklı görev ve yetkilerle donatılmış birden çok organ bulunmakta ve dolayısı ile iflâs dairesinin, iflâs idaresinin ve alacaklılar toplanmasının karar ve işlemlerinde İcra Mahkemesinin bağımsız denetim organı olarak görev yapması sorun yaratmamaktadır. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde ise yukarıda³²⁵ da belirtildiği üzere, Ticaret Mahkemesi, İcra Mahkemesi ve iflâs dairesi yerine Sulh Hukuk Mahkemesi geçmektedir. Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından tasfiye memuru atanması durumunda, bu kişi diğer iflâs tasfiyelerindeki iflâs idaresinin karşılığı görevleri yerine getirir. İflâs idaresi yerine geçen tasfiye memurunun işlemlerine karşı şikâyet, İcra Mahkemesine

³²² KURU, El Kitabı, s. 96, 97; KURU, Baki, İcra ve İflâs Hukuku, C. I, 3. Baskı, İstanbul 1988, (KURU, I), s. 87; MUŞUL, s. 141; ÜSTÜNDAĞ, Saim, İcra Hukukunun Esasları, 6. Baskı, İstanbul 1995, (ÜSTÜNDAĞ, İcra), s. 55; şikâyet kurumunun hukukî niteliği ve kanun yolu olmadığı yönündeki görüş için bkz. PEKCANITEZ, s. 32 vd.

³²³ KURU, El Kitabı, s. 97; KURU, I, s. 89; ANSAY, Usulleri, s. 29; MUŞUL, s. 141; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 57; PEKCANITEZ, s. 47.

³²⁴ KURU, El Kitabı, s. 99; KURU, I, s. 92; ANSAY, Usulleri, s. 29; MUŞUL, s. 142; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 60, 61; PEKCANITEZ, s. 99 vd.

³²⁵ Bkz. yuk. s. 44 vd.

değil, Sulh Hukuk Mahkemesine yapılır³²⁶. Keza, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde birinci ve ikinci alacaklılar toplanması kararları ile iflâs bürosu kararlarına karşı yapılacak şikâyet de Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından karara bağlanacaktır. Bu durumlarda, tasfiye memuru, alacaklılar toplanması ve iflâs bürosu ile Sulh Hukuk Mahkemesinin görev yönünden birleşmedikleri, başka bir ifade ile işlemi yapan ve denetleyen merciler farklı olduğu göz önüne alındığında, yapılacak şikâyetlerin Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından incelenmesinde de bir sorun olmadığı ifade edilebilir. Sorun, tasfiye memuru görevlendirilmeden yürütülen tasfiye işleri ile iflâs dairesinin görevleri kapsamına giren işlerin Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından yerine getirildiği aşamalarda, bu görevlerden biri için yapılacak şikâyetin yine aynı yerde karara bağlanacak olmasında ortaya çıkmaktadır. Örneğin; diğer iflâs tasfiyeleri açısından masada tasfiye masraflarını karşılayacak miktarda mal olmadığı durumlarda iflâs tasfiyesinin tatiline karar verecek merci iflâs dairesidir (İİK m. 217). Alacaklılar tarafından, masaya ait mal bulunduğu, defterin eksik tutulduğu ve masaya ait malların hiç değilse basit tasfiye usulünün masraflarını karşılayabileceğini ileri sürülerek tasfiyenin tatiline ilişkin karara karşı İcra Mahkemesinde şikâyet yoluna gidilebilir³²⁷. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde iflâsın tatiline karar verecek merci olan Sulh Hukuk Mahkemesi, aynı zamanda iflâsın tatili kararına karşı yapılacak şikâyetleri inceleme görevini yerine getirecektir. Bu durumda, iflâs dairesinin görevi ile İcra Mahkemesinin görevine giren iki ayrı olgu Sulh Hukuk Mahkemesinde birleşmektedir. Yine, örneğin; diğer iflâs tasfiyelerinde tasfiyenin basit usulle mi âdi tasfiye usulü ile mi yapılacağı konusundaki karar iflâs dairesi tarafından verilmektedir (İİK m. 218). Tasfiyenin basit usulle gerçekleştirilmesi kararına karşı her alacaklı, masa mallarının âdi tasfiye usulünün uygulanması için yeterli olduğunu ileri sürerek şikâyet yoluna gidebilir³²⁸. Öğretide, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, tasfiyenin basit usulle yürütülmesi kararına karşı yapılacak şikâyetin Aslîye Hukuk

³²⁶ KURU, El Kitabı, s. 103; KURU, III, s. 2829; PEHLİVANLI, s. 1330.

³²⁷ OLGAC, s. 1651; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 981.

³²⁸ BELGESAY, İflâs, s. 116.

Mahkemesi tarafından inceleneceği savunulmuştur³²⁹. Keza, öğretide, alacaklılar toplanması kararlarına karşı alacaklıların Aslîye Hukuk Mahkemesine şikâyetle bulunabilecekleri; Aslîye Hukuk Mahkemesinin alacaklıları dinledikten ve Sulh Hukuk Mahkemesinin de görüşünü aldıktan sonra konu hakkında karar vereceği ileri sürülmüştür³³⁰. Benzer şekilde, Kanunda tasfiye işlemlerinin tasfiye memuru tayin edilmeksizin Sulh hâkimince yapılması hâlinde yapılacak şikâyetlerde inceleme mercii konusunda bir düzenleme getirilmemiştir. Öğretide, bu durumda, mirasçılarının veya mirasbırakanın alacaklılarının üst merci olarak Aslîye Hukuk Mahkemesine şikâyet hakları olduğunun kabulü gerektiği ileri sürülmüştür³³¹. Uygulamada da Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre, Sulh Hukuk Mahkemesinin vesayet makamı sıfatıyla verdiği kararlarına karşı on gün içinde denetim makamı olan Aslîye Hukuk Mahkemesine itiraz edilebileceğine ilişkin hükümler kıyasen uygulanarak işlem tesis edilmektedir. Kanun koyucunun, Aslîye Hukuk Mahkemesini Sulh Hukuk Mahkemesinin denetimi konusunda görevlendirdiği işler, Sulh Hukuk Mahkemesinin vesayet makamı sıfatı ile aldığı kararlara yöneliktir. Ancak, Sulh Hukuk Mahkemesinin bir terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilebilmesi için yürüttüğü işlemlerin vesayet işleri ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu nedenle, kanımızca, Türk Medenî Kanununun Aslîye Hukuk Mahkemesini Sulh Hukuk Mahkemesinin denetimi ile görevlendirildiği vesayet işlerinin kapsamı aşılıarak, Sulh Hukuk Mahkemesinin terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesindeki tereke mahkemesi ve tasfiye makamı sıfatı ile aldığı tüm kararlara uygulanması doğru olmayacaktır. Keza, mahkemelerin görevi kanunla belirlenir (HMK m. 1, eski HUMK m. 1) ve kanunlarda terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde yapılacak şikâyetlerin Aslîye Hukuk Mahkemesi tarafından inceleneceğine ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Yukarıda³³² da belirtildiği gibi, kanımızca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde temel sorun ve şikâyetle konu işlemi yapan ya da kararı alan

³²⁹ BOLAK, s. 156.

³³⁰ TANJU, s. 158.

³³¹ AYSOY, s. 130; İMRE/ERMAN, s. 386; ANSAY, Makale, s. 757; TANJU, s. 138.

³³² Bkz. yuk. s. 44 vd.

mercii ile denetimi yürüten merciiinin aynı elde toplanmasının yarattığı karmaşa, İcra ve İflâs Kanununun sisteminden ayrılarak tasfiyenin mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesi görevine bırakılmasından kaynaklanmaktadır. Bu konuda yasal bir düzenleme yapılmadığı ya da şikâyetlerin incelenmesi konusunda Aslîye Hukuk Mahkemelerine görev veren bir kanun değişikliğine gidilmediği sürece, özellikle tasfiyenin tasfiye memuru görevlendirilmeksizin bizzat Sulh hâkimi tarafından yürütüldüğü işler ile tasfiye memuru görevlendirilmiş olsa dahi Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından yapılan ve iflâs dairesinin görevleri kapsamına giren işler açısından, işlemleri yürüten mercii ile bu işlemlere karşı şikâyetleri inceleyen merciiinin tek elde toplanmasının yaratacağı sakıncaların var olmaya devam edeceği ifade edilebilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYESİNİ GEREKTİREN DURUMLAR

I. GENEL OLARAK

Türk Medenî Kanununda, mirasın reddi kurumu kapsamında, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğinin açıkça öngörüldüğü özel ret hâllerine yer verilmiştir. İcra ve İflâs Kanununun 180'inci maddesinde de reddedilen mirasların Kanunun sekizinci babında düzenlenmiş iflâsın tasfiyesi hükümlerine göre tasfiye edileceğine hükmedilmiştir. Türk Medenî Kanununa göre, mirasın en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesi (TMK m. 612) hâlinde ve mirasçılarının mirası reddederken kendilerinden sonra gelen mirasçılardan mirası kabul edip etmeyeceklerinin sorulmasını istemeleri, buna karşılık sonra gelen mirasçılarının mirası kabul etmemeleri (TMK m. 614) durumunda, tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir. Ayrıca, ölümü tarihinde mirasbırakanın ödemedi aczinin açıkça belli veya resmen tespit edilmiş olması, başka bir ifade ile mirasın hükmen reddedilmiş sayılması (TMK m. 605/II) hâlinde, mirasın en yakın bütün mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesine benzer bir durum olduğundan, terekenin tasfiyesi iflâs hükümlerine göre gerçekleştirilir³³³.

Reddedilen mirasların yanı sıra, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren bir başka durum, Türk Medenî Kanunun 636'ncı maddesinde düzenlenen mevcudu borçlarını ödemeye yetmeyen terekenin tasfiyesidir. Medenî hukukta mirasçılar, mirası kabul veya reddetmeden önce terekenin gerçek durumu hakkında güvenli bilgiye sahip olmak ve bundan sonra ne yapılacağına karar vermek amacıyla mirasın resmî defterinin

³³³ İMRE/ERMAN, s. 339; OĞUZMAN, s. 354; ŞENER, Şerh, s. 278; KÖPRÜLÜ, s. 375; ANTALYA, s. 382; HELVACI, s. 200; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 622; BOLAK, s. 803; KURU, III, s. 2826; KURU, El Kitabı, s. 1004; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 67; MUŞUL, s. 1019; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 507; ANSAY, Usulleri, s. 214; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 923; BELGESAY, İflâs, s. 56; BERKİN, Rehber, s. 55; BERKİN, İflâs, s. 190; ARAR, s. 41; PEHLİVANLI, s. 1329; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4724; ALTAY, s. 519; İPEKÇİ, s. 1154; HOŞLAN, s. 583; SEROZAN/ENGİN, s. 398.

tutulmasını talep edebilirler³³⁴. Mirasın resmî defterinin tutulmasının ardından, mirasçının dört seçimlik hakkı vardır: Bunlar; mirasın kayıtsız şartsız kabulü, mirasın tutulan deftere göre kabulü, mirasın reddi ve resmî tasfiye istenmesidir (TMK m. 627/I). Mirasın resmî tasfiyesi, resmî defter tutulmasının ardından istenebileceği gibi, defter tutma talebi olmaksızın doğrudan da talep edilebilir³³⁵. Hatta mirasbırakanın alacaklılarının talebi ile dahi resmî tasfiyeye gidilebilir (TMK m. 633). İster mirasçılar tarafından doğrudan ya da tutulan defter sonucunda, ister alacaklılarının talebi ile olsun, mirasın resmî tasfiyesinde terekenin mevcudunun borçlarını ödemeye yetmediğinin anlaşılması durumunda da tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir (TMK m. 636).

Çalışmamızın bu bölümünde, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren ve genel biçimde sıralanmaya çalışılan bu durumlar hakkında açıklamalara yer verilecektir.

II. MİRASIN REDDİ

A. Genel Olarak

Türk Medenî Kanununda, miras açıldığında terekenin aktif ve pasifi ile kendiliğinden mirasçılara geçeceği kabul edilmiş, bununla birlikte mirasçılara mirası reddetme imkânı verilerek, mirasın muhakkak kabulü zorunlu kılınmamıştır³³⁶. Mirasın usulüne uygun biçimde reddedilmesi veya

³³⁴ İMRE/ERMAN, s. 361; AYSOY, s. 83; KÖPRÜLÜ, s. 383; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 441; ANTALYA, s. 392; AYBAY, s. 95; ERKUL, s. 125, 126; AYAN, s. 226, 227; KILIÇOĞLU, s. 262; ÖZTAN, s. 348; GÖKTÜRK, s. 719; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 635; DURAL/ÖZ, s. 411; BERKİ, A.H., s. 251; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 243; TANJU, s. 86; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 243; TANJU, s. 86; BERKİ, Miras, s. 116; OĞUZMAN, s. 360; ESCHER, Arnold, Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, III. Band, Erbrecht, 3. Aufl, Zürich 1959 – 1960, (ESCHER, Kommentar), Vorb. Zum. 3. Abs. N. 2, s. 235, (İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 520'den naklen); TUOR, Peter/SCHNYDER, Bernhard, Das schweizerische Zivilgesetzbuch, 7. Aufl. Zürich 1965, s. 377, 378, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 635'den naklen); GÖNENSAY/BİRSEN, s. 263; BELGESAY, s. 181; ARIK, s. 245; BERKİ, A.H., s. 251; ÖZMEN, s. 609.

³³⁵ İMRE/ERMAN, s. 377; BELGESAY, Miras, s. 197; AYSOY, s. 116; DURAL/ÖZ, s. 420; BOLAK, s. 1176; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 252; BERKİ, A.H., s. 263, 264; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 444; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 287; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 647; AYAN, s. 231; ERKUL, s. 190.

³³⁶ ÖZTAN, s. 328; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 436, 437; ANTALYA, s. 376; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 501; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 236; TANJU, s. 169;

reddedilmiş sayılması durumunda, kendiliğinden geçen kazanma ortadan kalkar³³⁷. Mirasçılar, mirası ret kurumu ile duygusal nedenlerle bir mirasın kendilerine geçmesini engelleyebilecekleri gibi, borçları malvarlığından fazla olan terekenin kendileri için doğurabileceği malî külfetten de kurtulabilirler³³⁸. Bu itibarla, mirasın reddi, mirasın geçmesi ile birlikte mirasçının Türk Medenî Kanununun kendisine tanıdığı mirasın kayıtsız şartsız kabulü, mirasın resmî defterinin tutulması (TMK m. 619 vd.) ve mirasın resmî tasfiyesinin istenmesi (TMK m. 627/İ ve m. 632 vd.) haklarının yanında başka bir seçimlik hak olup³³⁹; mirasçıya mirasçılık sıfatını kabul etmeme olanağını tanıyan ve Türk Medenî Kanununun 605 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş bir yoldur³⁴⁰.

Miras reddedilmeyerek kayıtsız şartsız kabul edilirse, tereke borca batık olsa ve bu suretle mirasçılar kendilerini aciz hâline soksalar dahi³⁴¹ terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine gidilemez³⁴². Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren yasal koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği Sulh hâkimi tarafından belirlenir. Hâkim, bu olguları saptarken, maddî hukuk kurallarını gözetir³⁴³. Bu kapsamda, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesi yönünde karar verilmesinden önce mirasın reddine ilişkin özellik ve unsurların bilinmesi ile bir mirasın gerçekten reddedilmiş olup olmadığının tespiti son derece önemlidir.

AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 231; HELVACI, s. 8; ANSAY, Makale, s. 747; HOŞLAN, s. 557; ÖZMEN, s. 508; SEROZAN/ENGİN, s. 386; GENÇCAN, s. 572.

³³⁷ ANSAY, Makale, s. 747; AYAN, s. 220; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 501; HELVACI, s. 11.

³³⁸ FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 436,437; AYBAY, s. 90,91; ŞENER, Şerh, s. 280; ANTALYA, s. 376; HELVACI, s. 13; ERKUL, s. 93, 94; HOŞLAN, s. 557, 558; SEROZAN/ENGİN, s. 386.

³³⁹ DURAL/ÖZ, s. 411; HOŞLAN, s. 557.

³⁴⁰ DURAL/ÖZ, s. 397.

³⁴¹ ANSAY, Makale, s. 749.

³⁴² BELGESAY, Miras, s. 191, 197; ÖZTAN, s. 324, 359; ANTALYA, s. 397, 285; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 526; OĞUZMAN, s. 367; DURAL/ÖZ, s. 416, 425; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 276, 288; İMRE/ERMAN, s. 369, 377; TANJU, s. 128, 130; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 248; TUĞSAVUL, /AKGÖL, s. 249, 251; AYSOY, s. 99 vd., 115; ERKUL, s. 165, 192; BOLAK, s. 1129, 1175; BERKİ, A. H., s. 259, 264; KILIÇOĞLU, s. 266; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 647, 654; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 444; AYBAY, s. 98; AYAN, s. 230; GÖKTÜRK, s. 728; ANSAY, Makale, s. 749, ANSAY, Usulleri, s. 213, BERKİ, Miras, s. 125.

³⁴³ ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 68; İPEKÇİ, s. 1155.

B. Mirasın Reddinin Çeşitleri

1. Gerçek Ret

a. Genel Olarak

Mirasın gerçek reddi, yasal ve atanmış mirasçılarının, herhangi bir sebep gösterme zorunluluğu bulunmaksızın, kendi alacaklılarını zarara uğratma kastı olmadan, kayıtsız ve şartsız biçimde mirası kabul etmemeye yönelik, süresi içinde bizzat ya da yetkili temsilcileri aracılığı ile sözlü veya yazılı şekilde Sulh hâkimine açıkladıkları irade beyanıdır³⁴⁴. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere miras, yasal ve atanmış mirasçılar tarafından reddedebilir (TMK m. 605/I). Mirasın reddinin söz konusu olabilmesi için öncelikle mirasçılık sıfatının kazanılması, başka bir ifade ile miras bırakacak kişinin ölmesi gereklidir³⁴⁵. Kişinin sağlığında bu kişinin mirasçısı olunmak istenmemesi hâlinde mirasın reddinden değil, mirastan feragat sözleşmesinden bahsedilebilir³⁴⁶. Mirastan feragat edilmesinden farklı olarak, burada, muhtemel bir haktan önceden vazgeçme değil, doğmuş bir miras hakkından sonradan vazgeçme söz konusudur³⁴⁷.

Türk Medenî Kanununda sayılan gerçek ret durumlarında terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilebilmesi için, her şeyden önce usulüne uygun yapılmış bir ret beyanının varlığı gerekir. Bu bağlamda, aşağıda, mirası ret beyanı ile ret hakkının düşmesine ilişkin özellikler açıklanacaktır.

³⁴⁴ ÖZTAN, s. 329; OĞUZMAN, s. 345; DURAL/ÖZ, s. 397; AYAN, s. 220; ŞENER, Şerh, s. 255; ŞENER, Medenî, s. 1463; KÖPRÜLÜ, s. 373; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 501; BOLAK, s. 795; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 236; TANJU, s. 169; HOŞLAN, s. 559; ÖZMEN, s. 507; GENÇCAN, s. 573.

³⁴⁵ DURAL/ÖZ, s. 397; İMRE/ERMAN, s. 336; OĞUZMAN, s. 345, dpn. 110; ŞENER, Şerh, s. 256; ÖZMEN, s. 507; SEROZAN/ENGİN, s. 387.

³⁴⁶ İMRE/ERMAN, s. 336; AYAN, s. 220; ŞENER, Şerh, s. 256; ANTALYA, s. 377; ÖZMEN, s. 507; SEROZAN/ENGİN, s. 387.

³⁴⁷ BERKİ, Miras, s. 52; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 502; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 239.

b. Mirası Ret Beyanı

(1) Ret Beyanında Bulunabilecek Kişiler

Mirasın gerçek reddi için mirasçının bu yönde açık bir irade beyanında bulunmasına ihtiyaç vardır. Bu irade beyanı, bozucu yenilik doğuran tek taraflı bir irade açıklamasıdır³⁴⁸. Bir mirasçının mirası reddetmesi yalnız kendi miras payına ilişkindir ve ret beyanında mirasçılarının birbirlerini temsil etmeleri söz konusu değildir³⁴⁹.

Mirası reddedecek mirasçının medenî hakları kullanma ehliyetine sahip olması gereklidir³⁵⁰. Tam ehliyetsizlik hâlinde, ret beyanında bulunmaya yetkili kişi yasal temsilcidir³⁵¹. Sınırlı ehliyetsizlerde ret hakkı, yasal temsilci ya da onun izni ile sınırlı ehliyetsiz tarafından kullanılır³⁵². Tam ehliyetsiz ya da sınırlı ehliyetsiz kişinin vesayet altında olması durumunda ret³⁵³, sulh ve aslîye mahkemelerinin izni ile vasi tarafından gerçekleştirilir (TMK m. 463 b. 5). Kendisine yasal danışman atanmış sınırlı ehliyetli, tek başına mirası ret beyanında bulunmaya yetkilidir. Buna karşılık, kendisine yönetim danışmanı (TMK m. 429) atanmış kişinin mirası reddedebilmesi için vesayet ve denetim makamlarının izni gerekir³⁵⁴. Mirası reddetme kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmadığından, bu hak iradî temsilci aracılığıyla dahi

³⁴⁸ OĞUZMAN, s. 345; ÖZTAN, s. 329; DURAL/ÖZ, s. 398; ŞENER, Şerh, s. 259; ŞENER, Medenî, s. 1464; ESCHER, Kommentar, Art. 570, N.3, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 601'den naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 570, N.2, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 601'den naklen); HATEMİ, s. 123; KÖPRÜLÜ, s. 373, 374; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 502; HELVACI, s. 9; AYAN, s. 221; HOŞLAN, s. 559; ANTALYA, s. 376; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 236; ÖZMEN, s. 512; GENÇCAN, s. 589.

³⁴⁹ BELGESAY, Miras, s. 167; TANJU, s. 172.

³⁵⁰ DURAL/ÖZ, s. 398; AYAN, s. 221; BERKİ, Miras, s. 56; KILIÇOĞLU, s. 249; OĞUZMAN, s. 346; HELVACI, s. 15; ŞENER, Şerh, s. 257; ŞENER, Medenî, s. 1463; ESCHER, Kommentar, Art. 566, N. 3, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 603'den naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 566, N. 4, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 603'den naklen); İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 502; BERKİ, A.H., s. 238; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 248; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 231; ANTALYA, s. 378; HOŞLAN, s. 560; ÖZMEN, s. 509; SEROZAN/ENGİN, s. 388.

³⁵¹ DURAL/ÖZ, s. 398; AYAN, s. 221; KILIÇOĞLU, s. 249; HELVACI, s. 16 vd.; HOŞLAN, s. 560; ÖZMEN, s. 509; TANJU, s. 170; SEROZAN/ENGİN, s. 387; GENÇCAN, s. 576.

³⁵² DURAL/ÖZ, s. 398; AYAN, s. 221; HELVACI, s. 20 vd.; ŞENER, Şerh, s. 257; ŞENER, Medenî, s. 1463; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 502; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 248, 249; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 231; HOŞLAN, s. 560; ÖZMEN, s. 509; TANJU, s. 170; GENÇCAN, s. 576.

³⁵³ Mirasın hükmen reddi ile ilgili dava açma konusunda dahi vesayet makamından ve denetim makamından izin alınması gerektiği konusunda bkz. Y. 2. HD. 28.04.2003, 5201/6123, (<http://www.turkhukusitesi.com/showthread.php?t=15945>, e.t. 15.05.2009).

³⁵⁴ HELVACI, s. 23.

kullanılabilir³⁵⁵. Buna ilişkin vekâletnamenin Hukuk Muhakemeleri Kanununa ve Avukatlık Kanununa uygun olması ve mahkemeye ibraz edilmiş bulunması gerekir³⁵⁶. Mirasın reddi hâlinde, Sulh hâkimi tarafından düzenlenen tutanak, vekil tarafından imzalanır ve vekilin vekâletnamesi bu tutanağa eklenir. Vekâletnamede temsilcinin özel yetkiye sahip olması gerekir (VVMT m. 39/II). Ancak, vekâletnamesinde mirasın reddine ilişkin özel yetkisi olmayan vekilin yaptığı işleme sonradan icazet verilmesi hâlinde de mirasın reddinin süresinde yapıldığının kabulü gerekir³⁵⁷. Eşler arasında mal ortaklığı rejimi uygulanıyor ise, eşlerden birinin mirası reddedebilmesi için diğer eşin rızası aranır (TMK m. 265/I). Diğer eşin rızasının alınmasına olanak bulunmaması veya eşin haklı bir neden olmaksızın rıza göstermemesi durumunda, ret beyanında bulunmak isteyen eş, kendi yerleşim yeri Sulh Hukuk Mahkemesinde dava açabilir (TMK m. 265/II). Mal ortaklığı dışındaki mal rejimlerinde, eşlerden her biri diğerinden izin olmaksızın kendi payına düşen mirası reddedebilir³⁵⁸.

(2) Ret Beyanında Bulunma Usulü

Mirası reddetmek isteyen mirasçılar, bu yöndeki beyanlarını Sulh Hukuk Mahkemesine sözlü veya yazılı biçimde yöneltebilirler (TMK m. 609/I, VVMT m. 39/I). Mirasın reddi beyanında bulunulması üzerine, Sulh hâkimi tarafından bir tutanak düzenlenir. Bu tutanakta reddeden mirasçının açık kimliği belirlenir ve ret beyanı, mirası reddeden veya beyan bu konuda yetkisi olan vekil tarafından yapılmış ise vekil ile hâkim ve zabıt kâtibi tarafından imzalanır. Vekilin vekâletnamesi bu tutanağa eklenir (VVMT m. 39/II). Süresi içinde yapılmış ret beyanı, mirasın açıldığı yerin Sulh Hukuk Mahkemesi

³⁵⁵ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 503; BELGESAY, Miras, s. 161; BERKİ, A.H.; s. 238; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 237, 248; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 437; AYBAY, s. 91; OĞUZMAN, s. 346; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 604; ŞENER, Şerh, s. 256, 258; ŞENER, Medenî, s. 1463; BOLAK, s. 797; TANJU, s. 170; İMRE/ERMAN, s. 346, dpn. 29; HELVACI, s. 68; ÖZMEN, s. 510; GENÇCAN, s. 575.

³⁵⁶ BOLAK, s. 797; HELVACI, s. 69.

³⁵⁷ Y. 2. HD. 12.05.2005, 4968/7785, (www.legalbank.net, e.t., 24.11.2009); Y. 2. HD. 22.02.2005, 15954/2593, (www.diaport.com, e.t. 01.06.2010).

³⁵⁸ HELVACI, s. 37 vd.

tarafından özel kütüğüne yazılır (TMK m. 609/IV, VVMT m. 39/III). Süresi içinde yapılmayan ret beyanları bu kütüğe yazılmaz (VVMT m. 39/III).

Öğretide, mirasın açıldığı yer mahkemesi, mirasbırakanın yerleşim yeri mahkemesi (TMK m. 576/I) olduğuna göre, mirasın reddinde de aynı yer mahkemesinin yetkili olacağı ileri sürülmüştür³⁵⁹. Keza, öğretide, Kanunun 576'ncı maddesinde gösterilen davaların sınırlı sayıda sayılmadığı, maddenin kapsamına mirasbırakanın ölümü ile ortaya çıkan her türlü taleplerin dahil olduğu ve bu kapsamda mirasın reddinde de yetkili mahkemenin mirasbırakanın yerleşim yeri mahkemesi olduğu belirtilmiştir³⁶⁰. Gerçekten, mirasın reddi üzerine bir takım muhafaza tedbirlerinin alınması gerektiğinde, bu tedbirleri alacak Sulh Hukuk Mahkemesi mirasbırakanın yerleşim yeri mahkemesi olacağından ve mirasbırakanın alacaklıları ile diğer mirasçıları, mirasa ilişkin gelişmeleri mirasbırakanın yerleşim yeri mahkemesinin açacağı tereke dosyasından takip edebileceklerinden, mirasın reddine ilişkin taleplerin de bu mahkemede açılmasının uygun olduğu ifade edilebilmektedir³⁶¹. Bu doğrultuda, öğretide, Kanunun 609'uncu maddesinin dördüncü fıkrası esas alınarak ve Kanunun 576'ncı maddesinin birinci fıkrası gereğince mirasın reddi açıklamasının mirasbırakanın yerleşim yeri mahkemesinde yapılmasının zorunlu olduğu; aksi durumda, ret beyanının geçersiz olacağı; kişinin kusuru olmaksızın yetkisiz mahkemede ret beyanında bulunması durumunda, koşulları var ise Kanunun ret süresinin uzatılmasına ya da yeni süre verilmesine imkân tanıyan 615'inci maddesinin uygulanabileceği savunulmuştur³⁶². Buna karşılık, öğretide, mirasın reddinin tescili isteklerinde Türk Medenî Kanununun 576'ncı maddesi ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 11'inci maddesinin (yeni HMK m. 11) hükümlerinin uygulanmayacağı, bu tescilin Türkiye'nin her yerindeki mahkemelerden istenilebileceği ileri sürülmüştür³⁶³. Türk Medenî Kanununun 609'uncu

³⁵⁹ İMRE/ERMAN, s. 346; HELVACI, s. 53; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 504, AYAN, s. 221; BERKİ, Miras, s. 56, dpn. 76; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 194, 195; ERKUL, s. 104; GENÇCAN, s. 574.

³⁶⁰ ÖZTAN, s. 285.

³⁶¹ ERKUL, s. 104.

³⁶² HELVACI, s. 52 vd.

³⁶³ KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I, (KURU, HUMK), 6. Baskı, İstanbul 2001, s. 495, 498.

maddesinin birinci fıkrası, “Mirasın reddi, mirasçılar tarafından Sulh Hukuk Mahkemesine sözlü veya yazılı beyanla yapılır”; üçüncü fıkrası “Süresi içinde yapılmış olan ret beyanı, mirasın açıldığı yerin Sulh Hukuk Mahkemesince özel kütüğüne yazılır ve reddeden mirasçı isterse kendisine reddi gösteren bir belge verilir” biçiminde düzenlenmiştir. Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün konuya ilişkin 39’uncu maddesinde ise, sadece mahkeme ifadesi kullanılmış ve yetkili mahkemeden bahsedilmemiştir. Kanunun lâfzına bakıldığında, mirasın reddi beyanında bulunmak için özel yetki kuralı belirlenmediği; buna karşılık, ret beyanında bulunulmasının ardından bunun tescili için mirasın açıldığı yerin, dolayısıyla Kanunun 576’ncı maddesi gereğince mirasbırakanın yerleşim yerinin yetkisinin vurgulandığı anlaşılmaktadır. Kanun koyucu ret beyanının ulaşmasını istediği mahkemenin de mirasbırakanın yerleşim yeri mahkemesi olmasını istese idi, mirasın açıldığı yerin Sulh Hukuk Mahkemesi ifadesini 609’uncu maddenin birinci fıkrasında açıkça gösterir ve dördüncü fıkarda olduğu gibi ret beyanında bulunma ile tescil hükümleri arasında farklılık yaratmazdı. Ayrıca 12 Ocak 2011 tarihinde kabul edilen 6100 sayılı yeni Hukuk Muhakemeleri Kanununda da eski Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun mirastan doğan davalarda yetkiyi düzenleyen 11’inci maddesi esas olarak aynen kabul edilmiş ve mirasın reddi beyanının mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesine yapılacağına ilişkin bir hüküm getirilmemiştir. Bu nedenlerle, kanımızca da mirasın reddinin tescilinde mirasbırakanın yerleşim yeri mahkemesi yetkili ise de mirasın reddi beyanında bulunulmasında yetki kuralı olmadığı ve Türkiye’nin her yerindeki mahkemelere ret beyanında bulunulabileceği; beyanı alan mahkemenin mirasbırakanın yerleşim yeri mahkemesine bildirimde bulunması suretiyle tescil işleminin tesis edilebileceği kabul edilmelidir.

Mirasın reddi, çekişmesiz yargı işi niteliğinde³⁶⁴ olduğundan, talepte hasım gösterilmesine gerek yoktur³⁶⁵. Yazılı veya sözlü yapılan beyanın belli

³⁶⁴ KURU, Nizasız Kaza, s. 88; BOLAK, s. 796; ANSAY, Usulleri, s. 30; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 232; ESCHER, Kommentar, Art. 570, N.16, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 602’den naklen); ÖZMEN, s. 521.

içerikte olması gerekmez, mirası ret iradesinin tereddüde yer vermeyecek açıklıkta ve anlaşılır olması yeterlidir³⁶⁶. Mirasın reddinde Sulh hâkiminin görevi, reddin makul olup olmadığının ya da sebeplerinin araştırılması değildir³⁶⁷. Mahkemenin görevi, ret beyanının süresinde yapılıp yapılmadığının ve beyanda bulunanın mirasçılık sıfatı taşıyıp taşımadığının tespitinden ibarettir³⁶⁸. Bu kapsamda, Sulh hâkimi tarafından, mirasbırakanın ölüm tarihine ilişkin belge³⁶⁹ ile ret beyanında bulunan kişinin mirasçı sıfatını haiz olup olmadığının belirlenmesi için ilgililerden veraset belgesi istenir³⁷⁰. Ayrıca evlilik birliği içerisinde diğer eşin rızasının aranmasının gerektiği mal ortaklığı hâllerinde bu rızaya ilişkin belge de aranır³⁷¹. Mirasçının mirası ret hakkını yitirdiğine ilişkin iddialar burada dinlenmez. Bu iddialar, ancak reddin tesciline ilişkin kararın iptali talebi ile açılacak ayrı bir davanın konusunu oluşturabilir³⁷². Hukukî yararı olan herkes, ret beyanının hükümsüzlüğünün tespiti için her zaman dava açabilir³⁷³. Her ne kadar mirası reddeden mirasçının ret hakkı bulunmadığına yönelik iddialar mahkeme tarafından incelenemeyecek ise de tereke üzerinde gerekli tedbirlerin alınması ve şartların gerçekleşmesi hâlinde, talep olmaksızın Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından resen terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren nedenlerin mevcut olup olmadığının tespiti gerekecektir. Bu nedenle, Sulh hâkiminin, mirası reddeden kişinin mirasçı olup olmadığını ve reddin süresinde gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırmasının yanında ret beyanında bulunan mirasçıyı isticvap etmesi, diğer mirasçılar ve tereke hakkında gerekli bilgiyi alması ve mirasçının da bildiği şeyleri Sulh hâkimine

³⁶⁵ AYAN, s. 221, 222; ŞENER, Şerh, s. 275; ÖZMEN, s. 521; BOLAK tarafından mirasın reddinde diğer mirasçıların hasım gösterilmesine de yasal engel bulunmadığı belirtilmiştir, (BOLAK, s. 797).

³⁶⁶ DURAL/ÖZ, s. 398; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 438; AYBAY, s. 91; KÖPRÜLÜ, s. 374; ERKUL, s. 101; BOLAK, s. 797; HELVACI, s. 55.

³⁶⁷ TANJU, s. 172.

³⁶⁸ OĞUZMAN, s. 347, dñn. 117; ANTALYA, s. 380; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 193,194; BOLAK, s. 796; Y. 2. HD. 15.01.1985, 707/144, (ÖZKAN, Hasan, Açıklamalı İçtihatlı Dilekçe Örnekli Sulh Hukuk Davaları Ve Tatbikatı, C.I, İstanbul 2007, [ÖZKAN, Sulh Hukuk Davaları], s. 435); GENÇCAN, s. 573; karşı görüş için bkz. HELVACI, s. 75, 103, 104; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 608; ÖZMEN, s. 522.

³⁶⁹ ERKUL, s. 102; BOLAK, s. 796; ÖZMEN, s. 522.

³⁷⁰ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 193; ERKUL, s. 101; ÖZMEN, s. 522.

³⁷¹ BOLAK, s. 796.

³⁷² BOLAK, s. 796, 797.

³⁷³ OĞUZMAN, s. 347; HELVACI, s. 106.

söylemesi gerekir³⁷⁴. Ret beyanının tesciline ya da tescil talebinin reddine ilişkin kararlar temyiz edilebilir³⁷⁵.

Reddeden mirasçının talebi üzerine kendisine reddi gösteren bir belge verilir (TMK m. 609/IV, VVMT m. 39/son). Mirasın reddi beyanının tutanakla tespit edilmesi ve özel kütüğüne kaydedilmesine ilişkin kurallara uyulmaması ya da yanlış uyulması, ret beyanının geçerliliğini etkilemez ve ret beyanı yapıldığı andan itibaren geçerli olmaya devam eder³⁷⁶. Başka bir ifade ile buradaki tescil kurucu değil, bildirici niteliktedir³⁷⁷ ve mirasçının mirasçılık sıfatının sona erdiği an, tutanağın tutulduğu ya da tescilin yapıldığı an değil, ret beyanında bulunulduğu andır³⁷⁸. Mirasın reddi beyanının özel kütüğe kaydedilmesinden maksat, üçüncü kişilerin durumdan bilgi edinmelerinin sağlanmasıdır. Ancak Kanunda, mirasın sonra gelen mirasçılar yararına reddedilmesi (TMK m. 614) hâli dışında, reddin ilgililere tebliği veya ilân edilmesi öngörülmemiştir³⁷⁹. Bu nedenle, geçerli bir sebep ileri süren herkese sicili inceleme imkânı tanınmalıdır³⁸⁰. Örneğin, mirasbırakanın alacaklıları, kimlerin mirası reddettiğini bu kütükten öğrenebilmelidir³⁸¹.

(3) Ret Beyanının Niteliği Ve Kapsamı

Ret beyanının kayıtsız ve şartsız olması gerekir (TMK m. 609/II, VVMT m. 39/I). Buradaki kayıt ifadesinden, mirasçının mirası reddederken bir hakkını saklı tutması anlaşılmalıdır³⁸². Terekenin borçlarının mevcudundan fazla olması veya bir mirasçının mirası reddetmesi şartıyla mirasın reddedildiği, mirasbırakan aleyhine açılmış bir davanın aleyhe sonuçlanması durumunda mirasın reddedileceği şeklindeki geciktirici veya bozucu şarta

³⁷⁴ ERKUL, s. 104.

³⁷⁵ ERKUL, s. 103; ÖZMEN, s. 524.

³⁷⁶ DURAL/ÖZ, s. 398; AYAN, s. 222; AYBAY, s. 91, dpn. 7; BERKİ, A.H., s. 240.

³⁷⁷ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 504; HELVACI, s. 104; ESCHER, Kommentar, Art. 570, N. 16, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 602'den naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 570, N. 5, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 602'den naklen); OĞUZMAN, s. 347, dpn. 115; DURAL/ÖZ, s. 398; AYBAY, s. 91, dpn. 7; ANTALYA, s. 380; HOŞLAN, s. 561, ÖZMEN, s. 527.

³⁷⁸ ÖZTAN, s. 329; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 601; HOŞLAN, s. 561; ÖZMEN, s. 512.

³⁷⁹ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 249.

³⁸⁰ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 232; HELVACI, s. 104; BERKİ, A.H., s. 240.

³⁸¹ İMRE/ERMAN, s. 348; KILIÇOĞLU, s. 250; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 504; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 249.

³⁸² İMRE/ERMAN, s. 346; ŞENER, Şerh, s. 261; HOŞLAN, s. 560, ÖZMEN, s. 513.

bağlı beyanlar mirasın reddi sonucunu doğurmaz³⁸³. Ret beyanı bir kayda ya da şarta bağlanmış ise geçersiz sayılır ve mirası reddeden kişinin mirasçılık sıfatı devam eder. Ancak, bu kişinin ret süresi içerisinde usulüne uygun biçimde mirası reddetmesine engel yoktur³⁸⁴. Sulh hâkimi herhangi bir kayıt ya da şarta bağlı ret beyanlarını kabul etmeme yetkisine sahip olmalıdır³⁸⁵. Bununla birlikte, bu tür ret beyanları her nasılsa tescil edilmiş olsa dahi geçerli olmaz ve bu hükümsüzlüğün tespiti her zaman istenebilir³⁸⁶.

Mirası reddetmek isteyen mirasçının ret beyanı kendi miras payının tümünü kapsamalıdır³⁸⁷. Bununla birlikte, öğretide, mirasın belli bir oranda kısmen reddinin mümkün olduğunu savunan yazarlar da vardır³⁸⁸. Bu yazarlar tarafından, sadece terekedeki bir malın ya da hakkın reddi hâlinde kayıtlı ve dolayısıyla geçersiz bir ret söz konusu olduğu hâlde; örneğin, mirasın dörtte üçü, altıda biri gibi belli bir oranının reddedilmesinin kayda ya da şarta bağlanmış bir ret beyanı değil, içeriği sınırlandırılmış nitelikte bir beyan olduğu gerekçesi ile reddin geçerli olacağı ileri sürülmektedir³⁸⁹. Bu görüşe göre, mirası reddetme hakkı olan bir kişinin mirasın tamamı yerine bir kısmından vazgeçmesini engellemenin hukukî temeli bulunmamakta; mirasın yasal miras paylarından farklı biçimde taksimi mümkün olduğuna göre, mirasın kısmen reddine karşı çıkmak mümkün görülmemektedir³⁹⁰. Öğretide

³⁸³ ERKUL, s. 102; BERKİ, Miras, s. 56; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 193; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 504; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 249; HELVACI, s. 55; BERKİ, A.H., s. 240; BOLAK, s. 796; HOŞLAN, s. 560; ÖZMEN, s. 513; TANJU, s. 172; SEROZAN/ENGİN, s. 389.

³⁸⁴ OĞUZMAN, s. 346, dpn. 113; İMRE/ERMAN, s. 347; HELVACI, s. 57; DURAL/ÖZ, s. 399; ŞENER, Şerh, s. 261; ESCHER, Kommentar, Art. 570, N. 14, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 606'dan naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 570, N. 13, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 606'dan naklen); HOŞLAN, s. 560; ÖZMEN, s. 513.

³⁸⁵ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 608; HELVACI, s. 62; ÖZMEN, s. 522.

³⁸⁶ HELVACI, s. 62.

³⁸⁷ ŞENER, Şerh, s. 261, 262; KÖPRÜLÜ, s. 373; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 504; BELGESAY, Miras, s. 161; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 249; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 240; AYAN, s. 221; KILIÇOĞLU, s. 252; BERKİ, Miras, s. 56; BERKİ, A.H., s. 240; BOLAK, s. 796; TANJU, s. 172; SEROZAN/ENGİN, s. 390.

³⁸⁸ İMRE/ERMAN, s. 347; OĞUZMAN, s. 346; DURAL/ÖZ, s. 399; HELVACI, s. 67; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 504; ESCHER, Kommentar, Art. 570, N. 12, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605'ten naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 570, N. 11, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605'ten naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605; HOŞLAN, s. 560.

³⁸⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605.

³⁹⁰ HELVACI, s. 68.

ayrıca, mirastan kısmen feragat geçerli olduğuna göre, kısmen reddin de hukuken mümkün ve geçerli olacağı savunulmuştur³⁹¹. Ancak, burada mirastan feragat ile karşılaştırma yapılması doğru bir yaklaşım değildir. Mirastan feragat sözleşmesi genellikle mirasçı ile mirasbırakanın karşılıklı sözleşme yapması suretiyle yapılır ve sözleşme serbestîsi kuralı kapsamında kısmî feragat mümkün olabilir. Buna karşılık, mirasın reddinde tek taraflı irade açıklaması söz konusudur ve kısmî ret, sonucu bakımından bir şarttır. Bu nedenle, mirasın reddinde tüm miras payının reddedilmesi gerekir³⁹². Bununla birlikte, bir kişinin, hem yasal hem de atanmış mirasçı olması hâlinde, bunlardan birini kabul ve diğerini reddedebilmesi mümkündür. Bu durum, mirasın reddinin kayıtsız ve şartsız olacağı kuralına aykırılık oluşturmaz³⁹³. Ancak, kişinin terekeye konu mallardan birini kabul edip, diğerini reddetmesi durumunda, mirasçılık sıfatı süreceğinden ve bu kişi borçlardan sorumlu kalmaya devam edeceğinden, bu işlemin hukukî bir anlamı olmaz³⁹⁴.

(4) Ret Beyanının Geri Alınması

Mirası ret beyanının geri alınıp alınamayacağı konusu tartışmalıdır. Öğretide, mirası ret beyanının, yenilik doğuran bir irade açıklaması niteliği itibarıyla, Sulh Hukuk Mahkemesine ulaştığı andan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğuracağı ve bu andan sonra geri alınamayacağı ileri sürülmüştür³⁹⁵. Buna karşılık, öğretide, malvarlığı olmadığı ya da borçlu olduğu zannıyla reddedilmiş bir mirasta, malvarlığının bulunduğu ya da borcun olmadığına anlaşılmaması hâlinde, ret beyanının geri alınabileceği de

³⁹¹ İMRE/ERMAN, s. 347; OĞUZMAN, s. 346.

³⁹² ŞENER, Şerh, s. 262; ÖZMEN, s. 513.

³⁹³ İMRE/ERMAN, s. 347; ŞENER, Şerh, s. 262; HELVACI, s. 65; ESCHER, Kommentar, Art. 570, N. 13, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605'ten naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 570, N. 12, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605'ten naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605; OĞUZMAN, s. 346, dpn. 114; DURAL/ÖZ, s. 399; ANTALYA, s. 377; HOŞLAN, s. 560, 561; ÖZMEN, s. 513; SEROZAN/ENGİN, s. 389.

³⁹⁴ DURAL/ÖZ, s. 399.

³⁹⁵ ÖZTAN, s. 329; DURAL/ÖZ, s. 399; AYAN, s. 221; KILIÇOĞLU, s. 249; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 437; AYBAY, s. 91; OĞUZMAN, s. 347; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 503; HATEMİ, s. 124; BERKİ, A.H., s. 240; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 236, AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 232; ESCHER, Kommentar, Art. 570, N. 7, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 606'dan naklen); GENÇCAN, s. 589.

savunulmuştur³⁹⁶. Ayrıca, bütün mirasçılarının rıza göstermesi hâlinde geçerli³⁹⁷ bir ret beyanının geri alınabileceği³⁹⁸ de öğretideki görüşler arasındadır. Bu görüş, konunun özel önemi sebebiyle, ret beyanının sadece mirasçılarının değil, reddeden mirasçının alacaklılarının da rıza göstermesi durumunda geri alınabileceği yönünde genişletilmiştir. Buna göre, reddin geri alınması durumunda, mirasçılar, mirasbırakanın alacaklılarına karşı kendi malvarlıkları ile sorumlu olacaklarından ve mirasçının alacaklılarına mirasbırakanın alacaklıları da katılacağından, mirasçının alacaklılarının kendi aleyhlerine olabilecek bu durum için rızalarının aranması gereklidir³⁹⁹. Buna karşılık, reddin dönülmesi yararlarına olduğundan, mirasbırakanın alacaklılarının rızasının aranmasına gerek yoktur⁴⁰⁰. Bununla birlikte, öğretide, ret beyanının mirasın reddinin yarattığı hukukî durumun olduğu gibi sürdürülmesinde yararı bulunan tüm ilgililerin rızası ile geri alınabileceği ileri sürülmüştür⁴⁰¹. Keza, öğretide, ret beyanının ancak kimse lehine kazanılmış hak doğmamış ise geri alınabileceği de savunulmuştur⁴⁰². Konuya ilişkin olarak öğretide, mirasçılarının sayısı ve durumuna göre bir ayrıma gidilerek; mirasbırakanın tek mirasçısı varsa, bu mirasçının mirası reddettikten sonra İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesine göre tasfiyenin son bulmasına kadar teminat göstererek reddin geri alınabileceği; birden fazla mirasçının tamamının mirası reddetmesi hâlinde, sadece bir mirasçı tarafından dahi reddin geri alınarak İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesinden yararlanılabileceği; birden fazla mirasçıdan bir kısmının mirası reddetmesi durumunda ise reddedenlerin ancak diğerlerinin muvafakati ile ret beyanlarını geri alabilecekleri ileri sürülmüştür⁴⁰³. Kanımızca, tüm ilgililerin rızasının bulunması kaydıyla, geçerli bir ret beyanının geri alınması mümkün olmalıdır.

³⁹⁶ ERKUL, s. 94.

³⁹⁷ HELVACI, s. 107.

³⁹⁸ İMRE/ERMAN, s. 348; ŞENER, Şerh, s. 260; ŞENER, Medenî, s. 1464; DAVRAN, Bülent, "Mirası Ret Beyanından Rücu Caiz Midir?", İHD, Yıl: 1947, S. 24, (s. 327-346), s. 333, 345; TUOR/PİCENONİ, Art, 570, N. 6, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 606'dan naklen); ÖZMEN, s. 513.

³⁹⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 606; HELVACI, s. 110.

⁴⁰⁰ ŞENER, Şerh, s. 260; ŞENER, Medenî, s. 1464; ÖZMEN, s. 513.

⁴⁰¹ HELVACI, s. 111; SEROZAN/ENGİN, s. 390.

⁴⁰² BELGESAY, Miras, s. 171.

⁴⁰³ DAVRAN, s. 333, 345; ÖZMEN, s. 513.

Tüm ilgililerin rızasının alınamadığı hâllerde ise ancak iflâs hükümlerine göre tasfiyesine başlanmış terekeler için İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesi uygulanabilecektir. İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesinde, reddedilen terekelerin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde (İİK m. 180) tasfiyenin son bulmasından önce mirasçılardan birinin mirası kabul etmesi ve borçların ödenmesi için teminat göstermesi hâlinde, tasfiyenin durdurulacağına hükmedilmiştir. Buna göre, mirasın iflâs hükümlerine göre tasfiyesi sırasında, mirasçının ret beyanını geri alması ve borçlar için teminat göstermesi durumunda, tasfiye durdurularak tereke mirası kabul eden mirasçıya verilir⁴⁰⁴. Bu itibarla, mirasçının ret beyanını geri alması mümkün olabilmektedir⁴⁰⁵.

Mirasın reddi beyanının geri alınmasından farklı olarak, irade bozukluğu hâllerinden biri ile sakat olan ret beyanının Borçlar Kanununun 23 ve devamı maddeleri kapsamında iptal edilmesi hususunda ise tartışma yoktur⁴⁰⁶. Bu durumda, ret beyanı yapıldığı andan itibaren hükümsüz kalır⁴⁰⁷. Somut verilerden kişinin mirası kazanmak istediği açıkça belli ise miras kabul edilmiş sayılır. Ancak, mirasın kabul edildiği yönünde bir açıklığın bulunmadığı durumlarda, mirasçının ret süresi içinde yeni bir beyanda bulunulabilmesine engel olmadığı gibi, bu arada ret süresinin dolması hâlinde mirasçıya Türk Medenî Kanununun 615'inci maddesine göre yeni bir süre verilmesi de mümkündür⁴⁰⁸.

⁴⁰⁴ ANTALYA, s. 379; BOLAK, s. 803, 1237.

⁴⁰⁵ BELGESAY, Miras, s. 161; DAVRAN, s. 333, 345; HELVACI, s. 113; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 503; ANTALYA, s. 379; HOŞLAN, s. 562; SEROZAN/ENGİN, s. 390.

⁴⁰⁶ ÖZTAN, s. 330; DURAL/ÖZ, s. 400; İMRE/ERMAN, s. 348; AYAN, s. 221; ŞENER, Şerh, s. 261; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 437; AYBAY, s. 91; OĞUZMAN, s. 347; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 607; ERKUL, s. 94; BELGESAY, Miras, s. 162; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 237, 240; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 232; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 503, dpn. 193; HELVACI, s. 107, 114; HATEMİ, s. 124; SEROZAN/ENGİN, s. 390; GENÇCAN, s. 589.

⁴⁰⁷ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 607.

⁴⁰⁸ ESCHER, Kommentar, Art. 570, N. 8, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 607'den naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 570, N. 6, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 60'den naklen); DURAL/ÖZ, s. 400; HELVACI, s. 116.

c. Ret Hakkının Düşmesi

(1) Sürenin Dolması

Türk Medenî Kanununun 606'ncı maddesinin birinci fıkrası gereğince, miras üç ay içinde reddedilebilir. Süresi içinde mirası reddettiğini beyan etmeyen mirasçı, mirası kayıtsız şartsız kazanmış olur (TMK m. 610/I). Üç aylık süre hak düşürücü süredir ve bu sürenin durması ya da kesilmesi söz konusu değildir⁴⁰⁹. Mirasın süresinde reddedilmiş sayılabilmesi için, beyanını bu süre içerisinde Sulh Hukuk Mahkemesine ulaşması gereklidir⁴¹⁰. Öğretide, Sulh hâkiminin, kişinin mirasçılık sıfatını taşıyıp taşımadığı ve ret beyanının süresinde yapılıp yapılmadığını araştırma imkân ve yetkisinin olmadığı; keza, hâkimin buradaki işleminin kesin hüküm gücünde olmaması karşısında, buna gerek de bulunmadığı ileri sürülmektedir⁴¹¹. Buna karşılık, öğretideki hâkim görüş, Sulh hâkiminin ret beyanının süresi içinde yapılıp yapılmadığını resen inceleyeceği yönündedir⁴¹². Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 39'uncu maddesindeki, süresi içinde yapılmayan ret beyanlarının kütüğe yazılmayacağı hükmü dikkate alındığında, hâkimin ret beyanının süresinde olup olmadığını araştırma görevi bulunduğu açıktır.

Yasal mirasçılar için ret süresi, mirasçı olduklarını daha sonra öğrendiklerini ispat etmedikçe, mirasbırakanın ölümünü öğrendikleri tarihten işlemeye başlar (TMK m. 606/II). Örneğin; A, 1 Mayıs tarihinde büyükbabası M'nin öldüğünü, 1 Haziran tarihinde de büyükbabasından daha önce babası B'nin öldüğünü ve dolayısıyla M'nin mirasçısı olduğunu sonradan öğrendiğini

⁴⁰⁹ DURAL/ÖZ, s. 400; İMRE/ERMAN, s. 343; KILIÇOĞLU, s. 251; ŞENER, Şerh, s. 262; ŞENER, Medenî, s. 1470; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 608; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 194; BELGESAY, Miras, s. 165; BOLAK, s. 798; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 243; HELVACI, s. 73; AYAN, s. 223; HOŞLAN, s. 562; GENÇCAN, s. 584.

⁴¹⁰ DURAL/ÖZ, s. 400; HELVACI, s. 73, 74.

⁴¹¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 608; HELVACI, s. 75, 103, 104.

⁴¹² DURAL/ÖZ, s. 400; ANTALYA, s. 380; BOLAK, s. 796, 798; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 194; OĞUZMAN, s. 347, dñn. 117; HOŞLAN, s. 562; ÖZMEN, s. 522; karşı görüşler için bkz. HELVACI, s. 103, 104; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 608; ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 608, dñn. 25a'da yer alan yazarlar.

ispat eder ise ret süresi 1 Haziran tarihinden itibaren işlemeye başlar⁴¹³. Mirasçı, ölüm olayını veya mirasçılık sıfatını sonradan öğrendiği iddiasında ise bunu ispat yükü kendisine düşer⁴¹⁴. Bu iddia, her tür delil ile ispatlanabilir⁴¹⁵. Burada, hâkimin durum ve şartlardan iddianın samimî olduğu kanaatine varması hâlinde, iddiayı sabit sayması; buna karşılık, kişinin doğru söylemediğinin bunu iddia eden mirasçı tarafından ispatlanması gerekir⁴¹⁶. Mirasçının beyanına göre ret, süresinde ise hâkim buna ilişkin itiraz bulunmadığı durumlarda ölüm ile ölümün öğrenildiği tarihler hakkında resen araştırma yapamaz. Ancak, reddeden mirasçının beyanlarından ret süresinin geçmiş olduğunun anlaşılması durumunda, ret beyanı kabul ve tescil edilemez⁴¹⁷. Miras ret süresinin tespitinde, medenî hakları kullanma ehliyeti bulunmayanlar için yasal temsilcinin, mirasbırakanın ölümünü ve temsilcisi olduğu kişinin mirasçılık sıfatını öğrendiği tarih esas alınır⁴¹⁸. Mirasçının mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu ile miras dışında bırakılması durumunda süre, ölüme bağlı tasarrufun mahkeme tarafından iptal edildiğinin mirasçıya bildirilmesinden itibaren başlar⁴¹⁹. Ayrıca, terekenin korunması amacıyla defter tutulmasının⁴²⁰ istenmesi hâlinde üç aylık sürenin başlangıcı, yazım işleminin sona erdiğinin Sulh hâkimi tarafından bildirildiği tarihtir (TMK m. 607). Bu durumda, mirasçının defterin içindekileri öğrenmiş olup olmamasının bir önemi yoktur⁴²¹. Defter tutulması talebinin bir aylık süreden (TMK m. 590 b. 3) sonra yapılması hâlinde, ret süresi geçmiş olduğundan, artık mirasın reddi yoluna gidilemez⁴²². Ancak, bir aylık sürenin kaçırılmış

⁴¹³ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 608.

⁴¹⁴ BELGESAY, Miras, s. 165; BERKİ, A.H., s. 239; BOLAK, s. 798; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 244; HELVACI, s. 78; HOŞLAN, s. 563; ÖZMEN, s. 510.

⁴¹⁵ BERKİ, A.H., s. 239; ÖZMEN, s. 510.

⁴¹⁶ BELGESAY, Miras, s. 165, 166.

⁴¹⁷ BERKİ, A.H., s. 240; ÖZMEN, s. 522.

⁴¹⁸ OĞUZMAN, s. 348, dpn. 117d. ; ŞENER, Şerh, s. 264; ŞENER, Medenî, s. 1470; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 244; HELVACI, s. 79; BERKİ, A.H., s. 239; TUOR/PİCENONİ, Art, 567, N. 4, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 604'den naklen).

⁴¹⁹ İMRE/ERMAN, s. 344.

⁴²⁰ Buradaki defter tutma terekenin korunması amacına yönelik Türk Medenî Kanununun 590'ıncı maddesinde yer alan defter tutma olup, Kanunun 619 vd. maddelerinde işaret olunan ve mirasçılara mirası kabul ya da ret yönünde seçimlik haklar tanıyan süreç için 626 ve 627'nci maddelerde farklı hükümlere yer verilmiştir, (İMRE/ERMAN, s. 345).

⁴²¹ İMRE/ERMAN, s. 345; HOŞLAN, s. 565.

⁴²² ÖZTAN, s. 331; ŞENER, Şerh, s. 264; ŞENER, Medenî, s. 1472; BOLAK, s. 798, 799.

olması durumunda, Türk Medenî Kanununun 615'inci maddesine göre ilâve süre verilmesi talep edilebilir⁴²³. Terekenin resmî defterinin tutulmasının istenmesi (TMK m. 619) ve defterin incelenmesi süresinin bitiminden itibaren her mirasçının beyanda bulunmaya çağırılması durumunda, mirası ret süresi çağrıdan itibaren bir aydır (TMK m. 626).

Mirasçının ret hakkını kullanmadan ve ret süresi dolmadan ölmesi hâlinde, onun yerine geçen mirasçı kendi mirasbırakanından geçen miras ile mirasbırakanına kalan mirası reddetme hakkına sahip olur⁴²⁴. Bu durumda, mirasçı her iki mirası reddedebileceği gibi, sadece kendi mirasbırakanına kalan mirası da reddedebilir. Bununla birlikte, ilk miras bu mirasçıya, mirası reddedemeden ölen mirasbırakanının terekesinin bir parçası olarak geçeceğinden ve dolayısıyla son mirasçı açısından ortada tek tereke var olacağından, bu mirasçı kendi mirasbırakanından kalan mirası reddedip, sadece mirasbırakanına kalan mirası kabul edemez⁴²⁵. Bu mirasçılar için ret süresi, birinci mirasın kendi mirasbırakanına geçtiğini öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlar ve bu süre kendisinin mirasbırakanından geçen mirası ret süresi dolmadıkça sona ermez (TMK m. 608/II). Başka bir ifade ile mirasçı, hem kendi mirasbırakanından intikal eden mirası hem de dolaylı biçimde kendisine kalan mirası, kendi mirasbırakanın ölümü ve kendi mirasçılık sıfatını öğrendiği andan itibaren üç ay içerisinde reddedebilir⁴²⁶. Örneğin; A'nın büyükbabası D, babası B'den önce ölmüş ve A bu durumu babası B ile aynı anda öğrenmiştir. B de D'nin mirasını süresi içinde reddedemeden ölmüştür. Bu durumda, A'nın mirası ret süresi, babası B'nin

⁴²³ BOLAK, s. 799.

⁴²⁴ DURAL/ÖZ, s. 402; ŞENER, Şerh, s. 266; ŞENER, Medenî, s. 1473; ANTALYA, s. 385; ERKUL, s. 99; BOLAK, s. 799, 800; BELGESAY, Miras, s. 167; İMRE/ERMAN, s. 346; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 246; BELGESAY, Miras, s. 167; BERKİ, Miras, s. 55; OĞUZMAN, s. 352; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 233; HELVACI, s. 86; KÖPRÜLÜ, s. 376; BERKİ, A.H., s. 242; BOLAK, s. 799, 800; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 194; HOŞLAN, s. 565; SEROZAN/ENGİN, s. 388; GENÇCAN, s. 588.

⁴²⁵ DURAL/ÖZ, s. 402; OĞUZMAN, s. 352; ŞENER, Şerh, s. 266; ŞENER, Medenî, s. 1473; BELGESAY, Miras, s. 167; BOLAK, s. 800; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 233; TUOR/PICENONİ, Art. 576, N. 3, (ANTALYA, s. 385'den naklen); HOŞLAN, s. 565.

⁴²⁶ DURAL/ÖZ, s. 402; OĞUZMAN, s. 352; BERKİ, Miras, s. 55; BOLAK, s. 800; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 233; AYAN, s. 222; BELGESAY, Miras, s. 167; İMRE/ERMAN, s. 346; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 246; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 506; BERKİ, A.H., s. 243; GENÇCAN, s. 588.

ölümünü öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlar⁴²⁷. Burada Kanunda üç ay olarak öngörülmüş ret süresi araya başka bir ölüm olayının girmesi ile uzamaktadır⁴²⁸. Aynı örnekte A, babası B'nin ölümünü 3 Mayıs tarihinde, büyükbabası D'nin ölümünü ise kendi babası B'nin ölümünü öğrendiği tarihten sonraki 15 Mayıs tarihinde öğrenmiş ise, B'nin mirasını 3 Mayıs tarihinden itibaren üç ay, D'nin mirasını ise 15 Mayıs tarihinden itibaren üç ay olmak üzere farklı sürelerde ret hakkına sahip olacaktır⁴²⁹. Mirasçının sağ iken ret hakkını kullanması veya ret hakkının düşmesi hâlinde, artık bu hakkın kendi mirasçılarına geçmesi söz konusu olamaz⁴³⁰.

Mirasın reddedilmesi üzerine miras, daha önce mirasçı olmayanlara geçer ise yeni mirasçılar için ret süresi önceki mirasçı ya da mirasçılar tarafından mirasın reddedildiğinin öğrenildiği tarihten itibaren başlar (TMK m. 608/son). Bununla birlikte, miras, bu mirasta zaten hakkı olanlara geçmiş ise yeni süre verilmesi ya da süre uzatımına gidilmesi söz konusu değildir⁴³¹. Örneğin, üç kardeşin mirasçı olması, bunlardan birinin mirası reddetmesi ve reddeden mirasçının altsoyunun bulunmaması hâlinde, reddedilen miras payı iki kardeşe ait olacaktır. Bu kardeşler mirasta zaten hak sahibi olduklarından, şayet kendi hisselerini reddetmemiş ve süre de geçmiş ise artık bu payı reddedemezler⁴³².

Önemli sebeplerin varlığı hâlinde, Sulh hâkimi ret süresinin uzatılmasına veya yeni süre tanınmasına karar verebilir (TMK m. 615). Kanunda geçen önemli sebep ifadesinin, haklı sebep biçiminde anlaşılması gerekir⁴³³. Haklı sebeplerin varlığı nedeniyle süre uzatımına gidilmesi ya da yeni süre verilmesi için bir talepte bulunulması gerekli olup, hâkim haklı sebebin olduğunu resen tespit etmiş olsa dahi, talep yoksa süre uzatımına

⁴²⁷ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 614.

⁴²⁸ ŞENER, Şerh, s. 266, 267.

⁴²⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 614.

⁴³⁰ İMRE/ERMAN, s. 346, dpn. 28; ŞENER, Şerh, s. 267; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 246; OĞUZMAN, s. 352, dpn. 132.

⁴³¹ ŞENER, Şerh, s. 267; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 247.

⁴³² GÖNENSAY/BİRSEN, s. 247.

⁴³³ HELVACI, s. 92 vd; HOŞLAN, s. 564; ÖZMEN, s. 513; HATEMİ, s. 124; SEROZAN/ENGİN, s. 393, 394; karşı görüş için bkz. GENÇCAN, s. 602, dpn. 628.

veya yeni süre verilmesine karar veremez⁴³⁴. Öğretide; mirasçının tereke durumu hakkında hiçbir bilgisinin olmaması, askerlik hizmetini yapıyor olması, tereke mallarının dağınık olması, mirasçının hastalığı, ayırt etme gücünü kaybetmiş ve henüz kendisine yasal temsilci atanmamış olması, mirasçının yabancı bir ülkede yerleşik yaşaması, mirasbırakanın haksız fiili nedeniyle mirasçılığın geç öğrenilmesi, Devletler Özel Hukuku hükümleri gereğince uygulanacak kanunun bilinmemesi, resmî mercilerce yapılmış hata sebebiyle tereke borçlarının sonradan ortaya çıkması gibi durumlar haklı sebebin varlığı olarak kabul edilmektedir⁴³⁵. Bu örneklerde olduğu gibi, mirasçının süresinde bir karar verememesini haklı gösteren nedenlerin varlığı⁴³⁶ ve mirasçıdan üç ay içerisinde karar vermesinin beklenmesinin hakkaniyetle bağdaşmayacağı durumlarda, sürenin uzatılmasına veya yeni süre verilmesine karar verilebilir⁴³⁷. Benzer şekilde, bir mirasçının hile sonucu verilmiş kabul beyanını iptal ettirmesi ve bu arada ret süresinin kısaltmış ya da sona ermiş bulunması veya resmî tasfiye talep edilmesine rağmen bir mirasçının mirası kabul etmesi sebebiyle talebin etkisiz kalması hâllerinde yeni süre verilmelidir⁴³⁸. Mirası ret süresinin uzatılması hakkının kötüye kullanılmasının önlenmesi için hâkimin, beklenmeyen hâlleri veya objektif imkânsızlıkları her somut olaya göre değerlendirmesi⁴³⁹; keza, bu yöndeki kararların ender durumlarda ve ancak çok önemli nedenlerin varlığı hâlinde verilmesi uygun olur⁴⁴⁰. Yeni verilecek sürenin üç ay olması şart değildir⁴⁴¹.

⁴³⁴ ERKUL, s. 115; OĞUZMAN, s. 348, dpn. 121; HELVACI, s. 94; ÖZMEN, s. 513.

⁴³⁵ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 506; BOLAK, s. 799; BERKİ, A.H., s. 242; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 233; BELGESAY, Miras, s. 175; İMRE/ERMAN, s. 345; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 247; BOLAK, s. 799; ŞENER, Şerh, s. 264, 265; ŞENER, Medenî, s. 1501; OĞUZMAN, s. 348, dpn. 120; KILIÇOĞLU, s. 251; ESCHER, Kommentar, Art. 576, N. 4, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 611'den naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 610; HOŞLAN, s. 564; TANJU, s. 175; SEROZAN/ENGİN, s. 394.

⁴³⁶ BELGESAY, Miras, s. 175; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 233; HELVACI, s. 95; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 610; HOŞLAN, s. 564.

⁴³⁷ DURAL/ÖZ, s. 401; HELVACI, s. 92; ŞENER, Şerh, s. 265; ŞENER, Medenî, s. 1501, 1502; ESCHER, Kommentar, Art. 576, N. 4, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 610'dan naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 576, N. 3, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 610'dan naklen); HOŞLAN, s. 564.

⁴³⁸ OĞUZMAN, s. 348, dpn. 120; HELVACI, s. 116.

⁴³⁹ ŞENER, Şerh, s. 265; ERKUL, s. 115 vd.

⁴⁴⁰ ERKUL, s. 117; BELGESAY, Miras, s. 176; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 248; ÖZMEN, s. 513, 514.

⁴⁴¹ BERKİ, Miras, s. 54; ERKUL, s. 116; ŞENER, Şerh, s. 265; ŞENER, Medenî, s. 1502.

Ayrıca, haklı bir sebebin bulunması hâlinde ret için verilen yeni sürenin de uzatılmasına karar verilebilir⁴⁴². Ancak, ret süresinin uzatılmasına ya da yeni süre verilmesine sadece üç aylık sürenin susma ile geçirilmesi durumunda gidilebilir. Başka bir ifade ile aşağıda açıklanacak sebeplerle ret hakkının düşmesi durumunda, süre uzatımına gidilmesi ya da yeni bir süre verilmesi söz konusu olamaz⁴⁴³. Süre bakımından talebin kabulü ve mirasın reddinin tesciline karar verilmesi hâlinde, ilgili mirasçılar ve alacaklıların iptal davası açma hakları vardır⁴⁴⁴. Buna karşılık, yeni sürede ya da sürenin uzatılmış bölümünde mirasçının mirası reddetmeme olasılığı bulunduğundan, sadece yeni süre verilmesi ya da sürenin uzatılması kararına karşı dava açılmasında hukukî yarar yoktur⁴⁴⁵.

(2) Süre Dolmadan Ret Hakkının Düşmesi

Mirasçının ret süresi dolmadan mirası kabul ettiğini beyan etmesi hâlinde ret hakkı düşer⁴⁴⁶. Bu beyan, herhangi bir şekle bağlı değildir⁴⁴⁷. Öğretide, kabul beyanı ile ret hakkı ortadan kalkan mirasçının, diğer mirasçılar rıza gösterecekler dahi bu beyanını geri alamayacağı savunulmuştur⁴⁴⁸. Buna karşılık, öğretide, mirasçılarının tümünün ve alacaklıların rıza göstermeleri hâlinde, kabul beyanını geri alamayacağı da ileri sürülmektedir⁴⁴⁹. Kanımızca, mirası ret beyanının geri alınmasında olduğu gibi, mirasçı, mirası kabul yönünde yaptığı beyanı da tüm ilgililerin rıza göstermesi şartıyla geri alabilmelidir. Kabul beyanında bulunan mirasçı veya yasal temsilcisi tarafından bu beyanın Türk Medenî Kanunu ile Hukuk Muhakemeleri Kanununun ehliyeteye yönelik hükümleri gereğince⁴⁵⁰ veya

⁴⁴² ŞENER, Şerh, s. 265; İMRE/ERMAN, s. 345; BERKİ, Miras, s. 54, dpn. 75; BELGESAY sürenin ikiden fazla uzatılamayacağı görüşündedir, (BELGESAY, Miras, s. 175).

⁴⁴³ DURAL/ÖZ, s. 401.

⁴⁴⁴ BOLAK, s. 798.

⁴⁴⁵ BOLAK, s. 799.

⁴⁴⁶ DURAL/ÖZ, s. 403; OĞUZMAN, s. 349; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 612; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 233, 234; BELGESAY, Miras, s. 169; HELVACI, s. 125; ANTALYA, s. 385; ŞENER, Şerh, s. 268; ŞENER, Medenî, s. 1481; HOŞLAN, s. 568; ÖZMEN, s. 517.

⁴⁴⁷ FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 438; AYBAY, s. 92; HELVACI, s. 125, 126.

⁴⁴⁸ OĞUZMAN, s. 349, dpn. 122; BELGESAY, Miras, s. 169; HELVACI, s. 126.

⁴⁴⁹ ŞENER, Şerh, s. 268, 269; BOLAK, s. 804; ÖZMEN, s. 517.

⁴⁵⁰ BOLAK, s. 804.

iradeyi sakatlayan hâllerin varlığı nedeniyle geçerli olmadığı iddiası ile dava açılması da mümkündür⁴⁵¹.

Mirasçının, ret süresi sona ermeden tereke işlerine karışması, terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapması hâllerinde de ret hakkı düşmüş sayılır (TMK m. 610/II). Bu hâlde, mirasın örtülü (zımnî) kabulünden bahsedilir⁴⁵². Örtülü kabul sebebiyle miras ret hakkının son bulabilmesi için, kişinin medenî hakları kullanma ehliyetine sahip olması gerekir⁴⁵³. Mirasın örtülü kabulünde, mirasçı gibi davranılması⁴⁵⁴; terekeyi teminat altına alan işlemlerin değil, tereke ile ilgili taahhüt ve tasarruf işlemlerinin yapılması söz konusudur⁴⁵⁵. Bir davranışın mirasın kabulü anlamına gelebilecek nitelikte tereke işlerine karışma sayılıp sayılmayacağı Türk Medenî Kanununun 2'nci maddesi bağlamında, her somut olay ve duruma göre hâkim tarafından değerlendirilir⁴⁵⁶. Bir işlemin tereke işlerine karışma olup olmadığının tespitinde; örf ve âdete bakılması⁴⁵⁷, bu işlemin mahiyet ve kapsamının araştırılması, ayrıca mirasçının bu işlemi yapış amacının göz önünde bulundurulması gerekir⁴⁵⁸. Mirasçının buradaki amacı belirlenirken, iç iradesi yerine davranışlarının dış dünyada objektif açıdan anlamı esas alınır⁴⁵⁹. Her durumda, sorun, somut olaya göre hâkim tarafından takdir edilecektir⁴⁶⁰. Malların çalınmasına karşı önlem alınması, malların defterinin tutulması, malların vergilerinin ödenmesi, acil onarımların yapılması gibi işlemler ile

⁴⁵¹ BOLAK, s. 804; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 240; HELVACI, s. 126; BELGESAY, Miras, s. 169; ÖZMEN, s. 517; SEROZAN/ENGİN, s. 391.

⁴⁵² İMRE/ERMAN, s. 340; AYAN, s. 223; HOŞLAN, s. 568; SEROZAN/ENGİN, s. 394; GENÇCAN, s. 593.

⁴⁵³ ESCHER, Kommentar, Art. 571, N. 13, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 619'dan naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 571, N. 9a, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 619'dan naklen); HELVACI, s. 130.

⁴⁵⁴ SEROZAN/ENGİN, s. 394.

⁴⁵⁵ KILIÇOĞLU, s. 260; HOŞLAN, s. 568, 569.

⁴⁵⁶ DURAL/ÖZ, s. 404; OĞUZMAN, s. 349, 350; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 234.

⁴⁵⁷ BERKİ, A.H., s. 244.

⁴⁵⁸ İMRE/ERMAN, s. 341, 342; AYAN, s. 223; KÖPRÜLÜ, s. 378; BELGESAY, Miras, s. 170; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 243; HOŞLAN, s. 569; ÖZMEN, s. 518.

⁴⁵⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 616; OĞUZMAN, s. 350; ANTALYA, s. 387; DURAL/ÖZ, s. 404; HELVACI, s. 132.

⁴⁶⁰ HELVACI, s. 133.

mirasçılık belgesi alınması⁴⁶¹, muaccel borçların ödenmesi, açılmış davalara devam edilmesi, bir iş yerinin yürütülmesi, mirasbırakanın emekli maaş ve ikramiyelerinin alınması gibi faaliyetler tereke işlerine karışma olarak nitelendirilmemelidir⁴⁶². Buna karşılık, miras sebebiyle istihkak ya da paylaştırma davası açılması veya taşınmazın kendi adına tescili, paylaşmaya katılınması, miras payının devredilmesi, alacakların tahsili, malların satılması, terekeye dâhil bir evde oturulmaya başlanması gibi eylemler ret hakkının düştüğünün kabulünü gerektirir⁴⁶³. Ayrıca, Kanunda açıkça zamanaşımı veya hak düşürücü sürelerin dolmasına engel olmak amacıyla dava açılmasının ya da icra takibi yapılmasının ret hakkını ortadan kaldırmayacağı kabul edilmiştir (TMK m. 610/son). Bu hükmün aksi ile kanıtından, zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin dolmasına engel olmak dışında açılacak dava ve yapılacak icra takiplerinde, aksine kayıt bulunmaması durumunda, mirasın örtülü olarak kabul edildiği sonucu ortaya çıkacaktır⁴⁶⁴. Her hâlükârda, mirası ret hakkının ortadan kalktığı sonucu, yalnız bu tür işlem veya eylemleri yapan mirasçı ya da mirasçılar hakkında geçerlidir ve diğer mirasçıların mirası ret hakları bundan etkilenmez⁴⁶⁵. Öte yandan, ret hakkının bu sebeplerle düşmesini istemeyen mirasçının tereke ile ilgili işlemleri yapmadan önce mahkemeden yetki istemesi ve en kısa sürede resmî defter tutulmasını ya da resmî tasfiyeye gidilmesini talep etmesi uygun olur⁴⁶⁶.

⁴⁶¹ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 234, 235; HELVACI, s. 137 vd.; BOLAK, s. 806; ŞENER, Şerh, s. 270; ŞENER, Medenî, s. 1482; ÖZMEN, s. 513, 514; karşı görüş için bkz. OĞUZMAN, s. 351; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 618; GENÇCAN, s. 594.

⁴⁶² DURAL/ÖZ, s. 404, KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 616, 617; BERKİ, Miras, s. 55; ÖZTAN, s. 333, 334; İMRE/ERMAN, s. 341; ŞENER, Şerh, s. 270, 273; ŞENER, Medenî, s. 1481; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 510; BELGESAY, Miras, s. 170; BERKİ, A.H., s. 244; BOLAK, s. 805, 806; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 242, 243; HELVACI, s. 134 vd., OĞUZMAN, s. 350; HOŞLAN, s. 569, 570; ÖZMEN, s. 513, 514; ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 617, 618, dpn. 59 vd. yer alan yazarlar.

⁴⁶³ ÖZTAN, s. 333; DURAL/ÖZ, s. 404; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 616, 617; OĞUZMAN, s. 351; BERKİ, Miras, s. 55; ŞENER, Şerh, s. 273; ŞENER, Medenî, s. 1482; BOLAK, s. 805, 806; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 616, 617; OĞUZMAN, s. 351; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 510; BERKİ, A.H., s. 243, 244; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 241; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 234; HOŞLAN, s. 570; ÖZMEN, s. 514; GENÇCAN, s. 595 vd.; ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 617, 618, dpn. 59 vd. yer alan yazarlar.

⁴⁶⁴ İMRE/ERMAN, s. 341, 342.

⁴⁶⁵ İMRE/ERMAN, s. 340.

⁴⁶⁶ ÖZTAN, s. 334; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 616.

(3) Ceza Olarak Ret Hakkının Düşmesi

Türk Medenî Kanununun 610'uncu maddesinin ikinci fıkrasına göre, tereke mallarını gizleyen ya da kendi zimmetine geçiren mirasçı mirası reddedemez. Her ne kadar Kanunda maldan söz edilmiş ise de bir hakkın gizlenmesi ya da zimmete geçirilmesi de aynı sonucu doğurur⁴⁶⁷. Gizlemek veya zimmete mal geçirmek eylemlerinin Türk Ceza Kanunu kapsamında ceza gerektirmesi ya da bu eylemlerden dolayı diğer mirasçıların zarar görmeleri şart olmayıp, eylemin kötünîyetle işlenmiş olması yeterlidir⁴⁶⁸. Bu hükmün uygulanabilmesi için; mirasçının gizlediği ya da zimmetine geçirdiği malın ekonomik değerinin olması⁴⁶⁹, mirasçının bu malın tereke kapsamına girdiğini bilmesi ve bu amaçla kasten hareket etmesi ve mirasçının ayırt etme gücünün bulunması gerekir⁴⁷⁰. Ayrıca, malın zimmete geçirilmesinin mirasın açılmasından sonra olması gerekir. Başka bir ifade ile mirasın açılmasından önce mirasbırakanın bir malının zimmete geçirilmesi bu kapsamda değerlendirilmez⁴⁷¹. Ancak, mirasbırakanın sağlığında mirasbırakana ait bir malı elinde bulunduran ve miras açıldıktan sonra bu malı gizleyen mirasçı, mirası kabul etmiş sayılır⁴⁷². Öğretide, ret hakkını kullanan kişinin, sonradan tereke malları üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunmasının, mirasın reddi tescil edilmiş olsa bile mirasçının reddin mahrumiyetine ve tescilin iptaline karar verilmesini zorunlu kıldığı ileri sürülmüştür⁴⁷³. Buna karşılık, Yargıtay, mirası ret hakkını kullanan kişinin sonradan tereke malları üzerinde tasarrufta bulunması hâlinde, bu davranışın mirasın kabulü olarak nitelendirilemeyeceği

⁴⁶⁷ OĞUZMAN, s. 351; ESCHER, Kommentar, Art. 571, N. 15 vd., (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 614'den naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 571, N. 6 vd., (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 614'den naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 614, 615; DURAL/ÖZ, s. 405; HELVACI, s. 127.

⁴⁶⁸ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 243; BELGESAY, Miras, s. 170; ŞENER, Şerh, s. 274.

⁴⁶⁹ DURAL/ÖZ, s. 405; AYBAY, s. 92, dpn. 8; OĞUZMAN, s. 351; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 614, HELVACI, s. 129, 130.

⁴⁷⁰ HELVACI, s. 129; DURAL/ÖZ, s. 405; AYBAY, s. 92, dpn. 8; ESCHER, Kommentar, Art. 571, N. 15 vd., (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 614'den naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 571, N. 6 vd., (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 614'den naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 614; HOŞLAN, s. 570, ANTALYA, s. 386.

⁴⁷¹ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 511; HOŞLAN, s. 571; ÖZMEN, s. 525.

⁴⁷² İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 511; HOŞLAN, s. 571; karşı görüş için bkz. ERKUL, s. 106, 107.

⁴⁷³ ERKUL, s. 107, 108.

yönünde karar vermiştir⁴⁷⁴. Buna göre, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine başlanmasının ardından mirasçıların tereke malları üzerinde işlem tesis etmeleri; örneğin, elbirliği ya da paylı mülkiyet sahibi ve mirası reddetmiş mirasçının diğer mirasçılarla anlaşarak terekeye dâhil malın daha değerli bölümünü değersiz bölümü ile trampa etmesi gibi durumlarda, iflâs hükümlerine göre tasfiyenin durdurulmasına karar verilemeyecektir. Bu gibi durumlarda, Sulh Hukuk Mahkemesince tereke üzerinde gerekli tedbirler alınarak, tasfiye memuru tarafından işlemin iptali için dava açılması yoluna gidilecektir.

Ceza olarak ret hakkının düşmesi için buna ilişkin eylemlerin diğer mirasçılar ya da alacaklılar tarafından mahkemede ileri sürülmüş olması gerekir. Başka bir ifade ile hâkim, talep olmaksızın bu yönde bir eylem gerçekleşip gerçekleşmediği yönünde resen araştırma yapamaz⁴⁷⁵. Bahse konu eylemler nedeniyle ilgililerin Aslîye Hukuk Mahkemesinde⁴⁷⁶ reddin iptali davası açması hâlinde, bu davada ispatlanan hususlarla ilgili olarak reddin iptaline ya da davanın reddine karar verilir⁴⁷⁷. Bu karar temyiz edilebilir⁴⁷⁸. Mirasçının gizlediği ya da zimmetine geçirdiği malı iade etmesi mirası ret hakkının ortadan kalkmasına engel olamaz⁴⁷⁹.

Mirasçının tereke malını gizlemesi ya da zimmetine geçirmesi eylemi haksız fiil teşkil ettiğinden, mirasın açıkça kabulünün aksine, bu yönde eylemde bulunan kişinin ret hakkının düştüğü sonucuna varılabilmesi için, bu kişinin sadece ayırt etme gücüne sahip olması gerekli ve yeterlidir. Bununla birlikte, tereke işlerine karışma nedeniyle ret hakkının düşmesi için eylemde bulunan mirasçının tam ehliyetli olması şarttır⁴⁸⁰.

⁴⁷⁴ Y. 2. HD., 02.06.1944, 722/2566; Y. 2. HD., 07.06.1954, 4993/3641, (ÖZMEN, s. 519; ŞENER, Şerh, s. 273); YHGK, 10.09.1958, 2-44/43; Y. 2. HD., 10.05.1955, 1949/2566, (OĞUZMAN, s. 349, dpn. 124).

⁴⁷⁵ ERKUL, s. 106.

⁴⁷⁶ Y. 2. HD. 12.01.2010, 15352/239, (YKD, C. XXXVI, S. 5, Mayıs 2010, (s. 781-984), s. 800, 801); Y. 2. HD. 21.10.2009, 5078/17954, (YKD, C. XXXVI, S. 3, Mart 2010, (s. 377-580), s. 402, 403).

⁴⁷⁷ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 235; ERKUL, s. 106.

⁴⁷⁸ ERKUL, s. 106.

⁴⁷⁹ ERKUL, s. 108, 109.

⁴⁸⁰ İMRE/ERMAN, s. 343; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 511; ESCHER, Kommentar, Art. 571, N. 13, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 619'dan naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 571, N.9 a., (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 619'dan naklen); HOŞLAN, s. 570.

2. Hükmi Ret

a. Genel Olarak

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren durumlardan bir diğeri, Türk Medenî Kanununun 605'inci maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen ve ölümü tarihinde mirasbırakanın ödemedi aczinin açıkça belli veya resmen tespit edilmiş olması sonucunda mirasın reddedilmiş sayılması hâlidir⁴⁸¹. Kanun, hükmi redde ilişkin bu düzenlemede, mirasın Sulh Hukuk Mahkemesine yöneltilecek yazılı veya sözlü açık bir irade beyanı ile reddedilebileceği kuralından ayrılarak, mirasbırakanın ölümü anında açıkça belli ya da resmen tespit edilmiş biçimde borca batık terekenin reddedilmiş sayılacağı yönünde yasal bir karine getirmiştir⁴⁸². Öğretide, hükmi reddin mirasın kendiliğinden kazanılması ilkesinin de istisnasını oluşturduğu; terekenin borca batıklığı nedeniyle ret şartlarının oluşması durumunda, mirasın kendiliğinden kazanılması sonucunun doğmayacağı ve mirasın reddedilmiş sayılacağı ileri sürülmüştür⁴⁸³. Bununla birlikte, öğretide, burada sadece mirasın reddi lehine bir karinenin benimsendiği; Kanunun kabul ettiği miras hukuku prensibine göre mirasın, hükmi redde dahi kendiliğinden geçici süre ile iktisap edildiği; geçici mirasçılıktan kesin mirasçılık sıfatını haiz olunabilmesi için, mirası kabul yönünde beyanda veya eylemlerde bulunulması gerektiği; bu itibarla, normalde ret süresi içinde susma mirası kabul anlamına geldiği hâlde, burada mirasçılarının susmasının mirası reddettiklerine karine oluşturulduğu ileri sürülmektedir⁴⁸⁴. Kanımızca, miras

⁴⁸¹ İMRE/ERMAN, s. 339; OĞUZMAN, s. 354; ŞENER, Şerh, s. 278; KÖPRÜLÜ, s. 375; ANTALYA, s. 382; HELVACI, s. 200; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 622; BOLAK, s. 803; KURU, III, s. 2826; KURU, El Kitabı, s. 1004; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 67; MUŞUL, s. 1019; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 507; ANSAY, Usulleri, s. 214; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 923; BELGESAY, İflâs, s. 56; BERKİN, Rehber, s. 55; BERKİN, İflâs, s. 190; ARAR, s. 41; HOŞLAN, s. 583; TANJU, s. 172.

⁴⁸² İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 507; HELVACI, s. 193; ŞENER, Şerh, s. 275; ŞENER, Medenî, s. 1464; İMRE/ERMAN, s. 336; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 620; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 240; DURAL/ÖZ, 405; HATEMİ, s. 123; SEROZAN/ENGİN, s. 396.

⁴⁸³ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 507; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 238; ŞENER, Şerh, s. 275; İMRE/ERMAN, s. 324, 337; GÖKTÜRK, s. 704, ÖZMEN, s. 436, 515.

⁴⁸⁴ HELVACI, s. 193; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 620, 621; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 240.

hukukumuzun sistemi sahihsiz miras kavramını kabul etmediğinden⁴⁸⁵ hükmî reddi mirasın kendiliğinden kazanılması ilkesinin istisnası saymayan görüş kabul edilmelidir.

Hükmî ret karine olduğundan, reddin gerçekleşmiş sayılması için bir sürenin geçmesi gerekmediği gibi, mirasçılarının ret beyanında bulunmalarına da gerek yoktur⁴⁸⁶. Aksine, mirasçının mirası kabul etmiş sayılabilmesi için kabulü gösterir eylemlere girişmesi⁴⁸⁷ ya da açıkça kabul beyanında bulunması gereklidir⁴⁸⁸. Bu itibarla, mirasın reddi süresinde gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın, mirasçılarının tereke işlerine karışmaları, terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapılması ya da tereke mallarının gizlenmesi veya zimmete geçirilmesi eylemleri hükmî ret karinesinin çürütülmesi sonucunu doğuracaktır⁴⁸⁹.

b. Hükmî Reddin Şartları

Türk Medenî Kanununa göre hükmî reddin gerçekleşmesi için üç şart aranmaktadır:

(1) Mirasbırakanın Ödemeden Aciz Hâlinde Bulunması

Hükmî ret karinesinin uygulanabilmesi için, mirasbırakanın ölümü ânında borçlarını ödemekten aciz hâlinde bulunması ve bu durumun açıkça belli ya da resmen tespit edilmiş olması gerekir (TMK m. 605/II). Burada, öncelikle, maddede geçen “mirasbırakanın ödemeden aciz hâlinde bulunması” kavramının irdelenmesine ihtiyaç vardır.

⁴⁸⁵ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 240; SEROZAN/ENGİN, s. 368; DURAL/ÖZ, s. 16.

⁴⁸⁶ DURAL/ÖZ, s. 405, 406; İMRE/ERMAN, s. 338; BERKİ, A.H., s. 241; BELGESAY, Miras, s. 162; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 439; AYBAY, s. 93; ERKUL, s. 95; OĞUZMAN, s. 353; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 507; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 621; ÖZMEN, s. 515.

⁴⁸⁷ DURAL/ÖZ, s. 405; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 439; OĞUZMAN, s. 353; AYBAY, s. 93; ŞENER, Şerh, s. 277; ŞENER, Medenî, s. 1465; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 507; BELGESAY, Miras, s. 162; ANTALYA, s. 381; KÖPRÜLÜ, s. 375; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 238; HOŞLAN, s. 581.

⁴⁸⁸ ÖZTAN, s. 329; DURAL/ÖZ, s. 405; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 439; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 621; OĞUZMAN, s. 353; ANTALYA, s. 381; KÖPRÜLÜ, s. 375; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 507; BELGESAY, Miras, s. 162; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 238; HOŞLAN, s. 581.

⁴⁸⁹ HELVACI, s. 194; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 621; ÖZMEN, s. 516.

Borç ödemeden aciz hâli, borçlunun ödeme araçlarından yoksunluğu nedeniyle, hemen ödemesi gereken borçlarını ödemek konusundaki iktidarsızlığıdır⁴⁹⁰. Başka bir ifade ile aciz hâli, bir kimsenin muaccel borçlarının önemli bir bölümünü ödeyebilme iktidarını görünüşe göre devamlı surette yitirmesidir⁴⁹¹. Ödeme iktidarının kaybı geçici nitelikte ise veya likit varlıklardaki açık muaccel borçların önemli bir bölümünü kapsamıyorsa, likidite yetersizliğine bağlı bir ödeme güçlüğünden söz edilebilirse de henüz ödemeden aciz hâli mevcut değildir⁴⁹². Bu itibarla, borç ödemeden aciz hâli, muaccel borçların sürekli biçimde likit varlıklar veya kısa vadeli borçlarla kapatılamaması olup; aciz hâlini belirleyen ölçüt likit varlıklar ile muaccel borçlar ilişkisidir⁴⁹³. Bu noktada, borç ödemeden aciz hâli, borca batıklık kavramından belirgin bir biçimde ayrılmaktadır⁴⁹⁴. Borca batıklıkta, bütün malvarlığı konuları ve muaccel olsun olmasın bütün borçlar gerçek değerleriyle karşılaştırılırken, aciz hâlinde likit varlıklar ile muaccel borçlar arasındaki ilişkiye bakılmaktadır⁴⁹⁵. Başka bir ifade ile borç ödemeden aciz hâlinde likit varlıklar ile muaccel borçlar ilişkileri ölçüt iken, borca batıklıkta malvarlığı veya aktifler bir bütün olarak esas alınır⁴⁹⁶. Konuya tereke açısından baktığımızda ise terekenin bütün aktiflerinin pasiflerinin tamamından az olması, terekenin borca batık olduğunu gösterir⁴⁹⁷. Bir kişinin borca batık olması, aynı zamanda mutlaka ödemeden aciz hâlinde olduğu anlamına da gelmez⁴⁹⁸. Yeterli likit varlıklara sahip olduğundan bir süre borçların ödenebildiği, fakat aslında borca batık olduğu bir durum söz

⁴⁹⁰ BÖHLE-STAMSCRAEDER, Alois, Konkursordnung, Kısa Şerh, 8. Baskı, § 102 No. 2; P. Carry, La révision de la Loi sur la Poursuite pour Dettes et la Faillite (Verhandlungen des schweizerischen Juristenvereins, 1932, Heft 2, s. 373a-542a), s. 452a, (UMAR, Bilge, “Borca Batıklık Kavramlarının Farkı Ve Bu Yönden Yeni MK Metninin Düşüğü Bir Yanlılık”, YHFD, C. I, S. 1, Yıl: 2004, [s. 317 – 324], s. 320’den naklen).

⁴⁹¹ TÜRK, Ahmet, Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı Ve Borca Batıklığın Hukukî Sonuçları, Ankara 1999, s. 36.

⁴⁹² TÜRK, s. 36.

⁴⁹³ TÜRK, s. 36.

⁴⁹⁴ TÜRK, s. 39.

⁴⁹⁵ TÜRK, s. 40.

⁴⁹⁶ TÜRK, s. 236.

⁴⁹⁷ UMAR, s. 317; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508; ANSAY, Usulleri, s. 214.

⁴⁹⁸ TÜRK, s. 39.

konusu olabilir⁴⁹⁹. Örneğin, bir kişi, malvarlığının aktifleri pasiflerinden az olmasına rağmen, elindeki kredi olanakları sayesinde borcunu aksatmadan ödüyor, dolayısıyla ödemeden aciz durumda bulunmuyor da olabilir⁵⁰⁰. Borç ödemeden aciz hâlde bulunan bir borçlunun mutlaka pasiflerinin aktiflerinden daha fazla olması ve borca batık durumda bulunması da gerekmez⁵⁰¹. Başka bir ifade ile, bir kişinin likidite durumunun kötüleşmesi, tek başına o kişinin borca batık hâle gelmesine yol açmayabilir⁵⁰². Kişinin, yeterli ödeme imkânları bulunmasına karşın, yükümlülüklerini yerine getirememesi; örneğin, aktifi pasifinden daha çok olduğu hâlde, şartlar gereğince, o an malların satılamaması gibi bir nedenle⁵⁰³ ödeme iktidarsızlığına düşmesi olasıdır⁵⁰⁴. Bu nedenle, mirasbırakanın ödemeden aciz hâlinde bulunması, terekenin borca batık olmasından daha geniş bir kavramdır⁵⁰⁵.

Türk Medenî Kanununun 605'inci maddesinin lâfzî yorumundan borca batıklığın değil, borç ödemeden aciz durumunun aranacağı ifade edilebilmektedir⁵⁰⁶. Oysaki aktif değerleri pasiflerinden çok daha fazla olan bir kişinin geçici nakit sıkıntısı sebebiyle borçlarını ödemeden aciz haline düşmesi ve kişinin bu geçici durum sırasında ölmesi hâllerinde, mirasın hükmen reddedilmiş sayılması mirasçılar açısından kabul edilebilir olmayacaktır⁵⁰⁷. Keza, mirasın hükmen reddedilmiş olması durumunda, tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğine ve iflâs hükümlerine göre tasfiyede asıl amaç alacaklıların korunması⁵⁰⁸ olduğuna göre, hukuksal anlamda likit ve muaccel borç ilişkisi yerine, malvarlığı ile borçlar ilişkisinin esas tutulması, alacaklıların haklarının karşılanmasına yarayacak bütün

⁴⁹⁹ TÜRK, s. 40.

⁵⁰⁰ UMAR, s. 317; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 8, dpn. 3; KURU, III, s. 2601; KURU, El Kitabı, s. 923; BERKİN, Rehber, s. 10.

⁵⁰¹ ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 8, dpn. 1c; BAYGIN, s. 120; KURU, III, s. 2601; KURU, El Kitabı, s. 923; BERKİN, Rehber, s. 10; UMAR, s. 321; SEROZAN/ENGİN, s. 396; TÜRK, s. 40.

⁵⁰² TÜRK, s. 236

⁵⁰³ ANSAY, Usulleri, s. 214; ANSAY, Makale, s. 767; TÜRK, s. 234.

⁵⁰⁴ UMAR, s. 321; SEROZAN/ENGİN, s. 396; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 8, dpn. 1c; BAYGIN, s. 120; BERKİN, Rehber, s. 158; ANSAY, Usulleri, s. 214; ANSAY, Makale, s. 767; TÜRK, s. 235.

⁵⁰⁵ UMAR, s. 321.

⁵⁰⁶ UMAR, s. 323.

⁵⁰⁷ UMAR, s. 323, 324.

⁵⁰⁸ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 292; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; GÖKTÜRK, s. 728; AYSOY, s. 136; ÖZMEN, s. 752; ANTALYA, s. 417; BAYGIN, s. 98; İMRE/ERMAN, s. 385; ANSAY, Makale, s. 766.

malvarlığı konularının güncel değerleriyle göz önüne alınması gerekmektedir⁵⁰⁹. Bu durumda; örneğin, mirasbırakanın iflâsına karar verilmiş olmasına rağmen, masada bulunan mal ve hakların tasfiye sonucunda elde edilecek meblâğ borçların ödenmesi için yeterli olabilecek ise burada mirasbırakan hakkında iflâs kararının alınmış olması değil, masanın durumu dikkate alınmalıdır⁵¹⁰. Sonuç olarak, Kanunda geçen mirasbırakanın ölümü tarihinde ödemeden aciz hâlinde bulunması ifadesinden anlaşılması gereken, geçici bir ödeme güçlüğü değil, terekenin borçlarının varlıklar toplamından fazla olmasıdır⁵¹¹. Bu nedenlerle, mirasbırakanın ödemeden aciz hâlinde bulunması kavramının, Kanunun ruhuna bakarak terekenin borca batık olması biçiminde yorumlanması gerekir⁵¹².

(2) Mirasbırakanın Ödemeden Aczinin Açıkça Belli Veya Resmen Tespit Edilmiş Olması

Hükmî reddin gerçekleşmesi için mirasbırakanın ödemeden aczinin yanı sıra, bu durumun açıkça belli veya resmen tespit edilmiş olması da şarttır (TMK m. 605/II). Mirasbırakanın ödemeden aczinin açıkça belli olması, resmî belgeye bağlanmış olmasa bile mirasbırakanın ölümü anında, borçlarını karşılayacak para ya da malının olmaması; bu nedenle, mirasçılarının malvarlığına el atılmadan borçların ödenmesinin mümkün bulunmaması ve bunun mirasbırakanın yakınları ile hukukî ve ekonomik ilişkide bulunduğu kişilerden oluşan⁵¹³ çevresi tarafından bilinmesi durumunu ifade eder⁵¹⁴. Örneğin, mirasbırakanın ölümünden bir süre önce ödemelerini

⁵⁰⁹ TÜRK, s. 34.

⁵¹⁰ BAYGIN, s. 120.

⁵¹¹ HELVACI, s. 195; İMRE/ERMAN, s. 337; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508; AYBAY, s. 93.

⁵¹² UMAR, s. 324; BAYGIN, s. 120; SEROZAN/ENGİN, değişik anlam taşısalar da her iki olgunun hükmî ret karinesinin yürürlüğü için yeterli görülmesi gerektiği görüşündedir, (SEROZAN/ENGİN, s. 396).

⁵¹³ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508; HOŞLAN, s. 583; ÖZMEN, s. 515.

⁵¹⁴ İMRE/ERMAN, s. 337; ESCHER, Kommentar, Art. 566, N. 17, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 619'dan naklen); OĞUZMAN, s. 353; BOLAK, s. 802; KÖPRÜLÜ, s. 375; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 238; HELVACI, s. 195; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 240, 241; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508; KILIÇOĞLU, s. 261, FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 439; ŞENER, Şerh, s. 257; DURAL/ÖZ, s. 405; AYBAY, s. 93; HOŞLAN, s. 583; ÖZMEN, s. 515; ANSAY, Makale, s. 767.

tatil etmiş olması⁵¹⁵, hayır kurumlarından yardım alıyor olması⁵¹⁶, işini kaybetmesi, değerlendirilebilecek malının kalmaması, geçimini sağlamada zora düşmesi, sefil ve yardıma muhtaç hâle gelmesi⁵¹⁷ gibi durumlarda, mirasbırakanın ödemedi aczinin açıkça belli olduğundan bahsedilebilir⁵¹⁸. Mirasbırakanın ölümü tarihinde, terekenin borca batık olduğunun açıkça anlaşılıyor ise, bunun resmen tespiti zorunluluğu bulunmamaktadır⁵¹⁹. Aciz hâlinde bulunmanın gerçek olması gerekir. Başka bir ifade ile çeşitli nedenlerle kendisini aciz hâlindeymiş gibi gösteren ve çevresince de böyle bilinen bir kişinin ölümünün ardından malvarlığının borçlarını ödemeye yettiğinin anlaşılması durumunda, terekenin borca batıklığından bahsedilemez⁵²⁰. Tereke varlığı ile borçları arasında az çok eşitlik varsa ve çok tedbirli ve tecrübeli bir kişi tarafından bile tereke malları ile mirasbırakanın borçlarını ödemesine olanak bulunmadığı muhakkak görülemiyorsa tereke reddedilmiş sayılmaz⁵²¹. Mirasbırakanın alacaklıları, Kanunun 519 ve 603'üncü maddeleri ile mal vasiyetlerine karşı korunmuş olduğundan, mirasbırakanın yapmış olduğu mal vasiyetleri terekenin borca batıklığı bağlamında tereke borcu olarak dikkate alınmaz⁵²². Bu tasarruflar, terekenin tasfiyesi sonucunda arta kalan değerden yerine getirilir. Bu nedenle, bağışlanan mallar tereke mevcudu olarak kabul edilmelidir⁵²³.

Mirasbırakanın ödemedi aczinin resmen tespit edilmesi ise mirasbırakan hakkında iflâs takibine başlanması ya da aleyhine iflâs kararı verilmesi, mirasbırakan hakkında kesin veya geçici aciz belgesi alınması, mirasbırakanın büyük bir borcu için malları üzerine haciz konulmuş olması veya mirasbırakanın konkordato süreci içerisinde bulunması⁵²⁴ ya da mirasbırakanın ölümünden önce vesayet altına alınması sebebiyle, Türk

⁵¹⁵ BELGESAY, Miras, s. 162; ŞENER, Şerh, s. 276.

⁵¹⁶ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 240.

⁵¹⁷ ERKUL, s. 95; ŞENER, Şerh, s. 276; ANSAY, Makale, s. 767.

⁵¹⁸ BOLAK, s. 802; HOŞLAN, s. 583.

⁵¹⁹ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 509.

⁵²⁰ İMRE/ERMAN, s. 337; HOŞLAN, s. 583.

⁵²¹ BELGESAY, Miras, s. 162, 163.

⁵²² İMRE/ERMAN, s. 337; ŞENER, Şerh, s. 275, 276; BOLAK, s. 802; AYAN, s. 224; ANSAY, Makale, s. 767.

⁵²³ BOLAK, s. 802.

⁵²⁴ HELVACI, s. 196.

Medeni Kanununun 438'inci maddesine göre tutulan defter sonucunda borcunun varlıklarından fazla olduğunun tespit edilmiş olması⁵²⁵ anlamındadır⁵²⁶.

(3) Mirasbırakanın Ödemeden Aczinin Belli Ve Tespit Edilmişliğinin Mirasın Açıldığı Anda Var Olması

Hükmî reddin hüküm ifade edebilmesi için, mirasbırakanın ödemeden aciz hâlinde bulunduğunun açıkça belli olması veya resmen tespitinin mirasın açıldığı anda gerçekleşmesi gerekir⁵²⁷. Öğretide, bazı yazarlar tarafından mirasbırakanın ödemeden aczinin mirasın açıldığı anda mirasçılar tarafından bilinmiş olması gerektiği de vurgulanmıştır⁵²⁸. Buna karşılık, öğretide, ölüm anında önemli olanın mirasbırakanın borçlarını ödemekten aciz hâlinde bulunmasının olduğu, aciz hâlinin açıkça belli ya da resmen tespit edilmiş olmasının, ölüm anından önce ya da sonra olabileceği de ileri sürülmüştür⁵²⁹. Ancak, mirasbırakanın ödemeden aciz hâlde olması niteliği itibarıyla zaten ölüm tarihinde var olacaktır. Başka bir ifade ile mirasbırakana ait borçlar zaten ölüm tarihinde mevcut olan borçlar olduğundan, bunların sonradan ortaya çıkması hukukî durumu değiştirmeyecektir. Bu itibarla, eşyanın tabiatı gereği, tereke ancak ölüm tarihinde borca batık olabileceğine göre, Kanunda bunun ayrıca vurgulanmasına gerek yoktur. Dolayısıyla, Kanunda geçen mirasbırakanın ölümü tarihinde ifadesinin, terekenin borca batık olduğunun

⁵²⁵ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 238.

⁵²⁶ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508; BELGESAY, Miras, s. 162; ÖZTAN, s. 329; DURAL/ÖZ, s. 405; İMRE/ERMAN, s. 337; ŞENER, Şerh, s. 276; KÖPRÜLÜ, s. 374, 375; KILIÇOĞLU, s. 261; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 238; ÖZMEN, s. 515; ESCHER, Kommentar, Art. 566, N. 17, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 620'den naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 566, N. 10, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 620'den naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 619, 620; BOLAK, s. 802; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 240; AYAN, s. 224; HOŞLAN, s. 583.

⁵²⁷ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 509; İMRE/ERMAN, s. 337; KILIÇOĞLU, s. 261; ŞENER, Şerh, s. 275, 276; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 619; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 241; ÖZMEN, s. 515; SEROZAN/ENGİN, s. 397.

⁵²⁸ ESCHER, Kommentar, Art. 566, N. 15, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 620'den naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 620; İMRE/ERMAN, s. 337.

⁵²⁹ BERKİ, A.H., s. 241; HELVACI, s. 194, dpn. 481; OĞUZMAN, s. 353; ŞENER, Şerh, s. 275; AYAN, s. 224.

açıkça belli veya resmen tespit edilmiş olması durumlarına yönelik değerlendirilmesi gerekir⁵³⁰.

c. Hükmî Redde İlişkin Dava

Türk Medenî Kanununda mirasın hükmî reddinin tescili öngörülmemiştir⁵³¹. Ancak, hükmî redde ilişkin koşullar oluşmuş olsa dahi mirasçının doğrudan doğruya mirası ret hakkını kullanarak bunu tescil ettirmesi de mümkündür⁵³². Özellikle, terekenin borca batık olduğunun resmen tespit edilmediği durumlarda, ileride açıkça belli olma olgusunun ispatı ile yükümlü kalacak mirasçının, süresi içinde gerçek ret yoluna başvurması yararınadır⁵³³. Mirasın hükmen reddedildiğinin tespiti için her zaman dava açılabilceği gibi, mirasçı kendisine icra takibi başlatan ya da dava açan alacaklılara karşı mirasın hükmen reddedildiğini savunma olarak da ileri sürebilir⁵³⁴. Mirasçılarının, ileride aleyhlerine açılması muhtemel dava ve icra takiplerinde kesin delil olarak ileri sürme imkânına kavuşmaları amacıyla, terekenin borca batıklığının ve dolayısı ile mirasın hükmen reddedilmiş sayılması gerektiğinin tespiti için dava açmalarında hukukî yarar şartı gerçekleşmiş sayılır⁵³⁵. Bu dava, Kanunun 606'ncı maddesinde belirtilen üç aylık mirası ret süresine tâbi değildir⁵³⁶. Bir mirasçının mirası reddi

⁵³⁰ BİLGİN, Samim, "Borca Müstağrak Tereke", ABD, Yıl: 1953, S. 6, (s. 497 - 499), s. 498, 499.

⁵³¹ BOLAK, s. 802; İMRE/ERMAN, s. 348; HELVACI, s. 197.

⁵³² İMRE/ERMAN, s. 348; BOLAK, s. 802; ŞENER, Şerh, s. 278; ŞENER, Medenî, s. 1465; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 621; BERKİ, A.H., s. 242; AYBAY, s. 93; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 439.

⁵³³ ESCHER, Kommentar, Art. 566, N. 17, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 621'den naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 566, N. 10, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 621'den naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 621; BERKİ, A.H., s. 242.

⁵³⁴ İMRE/ERMAN, s. 338; OĞUZMAN, s. 354; ŞENER, Şerh, s. 277; ŞENER, Medenî, s. 1464; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 621; ANTALYA, s. 381, 382; DURAL/ÖZ, s. 406; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 196; ERKUL, s. 95, 96; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508; BELGESAY, Miras, s. 163; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 241; AYAN, s. 224; HOŞLAN, s. 583; SEROZAN/ENGİN, s. 397; GENÇCAN, s. 586; Y. 4. HD. 25.05.2009, 7583/7060, (YKD, C. XXXV, S. 12, Aralık 2009, (s. 2219-2366), s. 2233, 2234.

⁵³⁵ HELVACI, s. 197.

⁵³⁶ Y., 2. HD. 05.03.2009, 17267/3864, (<http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=33893>), (e.t. 24.11.2009); Y. 2. HD. 05.05.2008, 7038/6521, (<http://www.forumuz.biz/reddi-miras-t429646.html>, e.t. 15.05.2009).

nedeniyle mirasçılık sıfatını kazanan kişinin de terekenin borca batık olduğundan bahisle hükmî ret karinesini ileri sürme hakkı vardır⁵³⁷.

Görülmekte olan bir davada hükmî ret karinesinin savunma olarak ileri sürülmesinde hükmî reddin şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediği meselesi, davanın görüldüğü mahkeme tarafından çözümlenir⁵³⁸. Bir davada hükmî ret karinesinin savunma olarak ileri sürülmesini itiraz olarak nitelendiren yazarlar⁵³⁹ olduğu gibi, bunu def'i olarak kabul eden yazarlar⁵⁴⁰ da vardır. Yargıtay'ın son dönemlerdeki kararlarında, hükmî reddin ileri sürülmesi def'i olarak ifade edilmektedir⁵⁴¹. Keza, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında, hükmî ret, bir dava ve def'i konusu olarak geçmektedir⁵⁴². Bu itibarla, görülmekte olan bir davada hükmî ret karinesinin mevcut olduğunu iddia eden mirasçıların, bu iddialarını davaya cevap süresi içinde ileri sürmeleri gerektiği; hükmî ret itiraz olmadığından hâkim tarafından resen dikkate alınamayacağı ifade edilebilmektedir.

Hükmî redde ilişkin davalarda davacı, ölüm tarihinde terekenin borca batık olduğunun tespitini isteyen mirasçılardır⁵⁴³. Davalı ise mirasbırakandan alacaklı olduklarını iddia eden kişilerdir⁵⁴⁴. Bu davalarda Hukuk Muhakemeleri Kanununun göreve ilişkin hükümleri uygulanarak, görevli mahkeme, davalı alacaklıların terekedeki alacak miktarlarına göre belirlenir⁵⁴⁵. Yetkili mahkeme konusunda ise öğretide görüş ayrılığı vardır.

⁵³⁷ BOLAK, s. 804.

⁵³⁸ BELGESAY, Miras, s. 164; OĞUZMAN, s. 354; KURU, HUMK, s. 295; POSTACIOĞLU, İlhan E., Medenî Usul Hukuku Dersleri, 6. Baskı, İstanbul 1975, (POSTACIOĞLU, Medenî Usul), s. 122; Y. İct.Bir.K., 23.12.1942, 24/29, (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları Külliyyatı, Hukuk Bölümü, C. II, Ankara 1980, [Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları Külliyyatı, II], s. 54 – 60; Y. 4. HD. 24.01.2005, 6782/155, (ÖZKAN, Sulh Hukuk Davaları, s. 444, 445).

⁵³⁹ HELVACI, s. 198; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 621; ANTALYA, s. 382; OĞUZMAN, s. 354; AYAN, s. 224; DURAL/ÖZ, s. 406; İMRE/ERMAN, s. 338; SEROZAN/ENGİN, s. 397.

⁵⁴⁰ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 241; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508; BOLAK, s. 803; ERKUL, s. 95; ŞENER, Medenî, s. 1464; HOŞLAN, s. 583.

⁵⁴¹ HGK, 16.04.2008, 4-332/336, (<http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=33893>), (e.t. 24.11.2009); HGK, 14.3.2001, 2-220/240, (<http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=51683>), e.t. 08.10.2010).

⁵⁴² Y. İct.Bir.K., 23.12.1942, 24/29, (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları Külliyyatı, II, s. 54 - 60).

⁵⁴³ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 195.

⁵⁴⁴ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 195; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508.

⁵⁴⁵ Y. İct.Bir.K., 23.12.1942, 24/29, (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları Külliyyatı, II, s. 54 - 60); BERKİ, A.H., s. 241; BOLAK, s. 804; ŞENER, Şerh, s. 279; ŞENER, Medenî, s. 1465;

Öğretide, mirasa ilişkin öngörülen özel yetki kurallarının kanunlarımızda (TMK m. 576, HMK m. 11, eski HUMK m. 11) yer aldığı; burada sayılanlar dışında kalan terekenin borca batık olduğunun ve dolayısıyla mirasın hükmen reddedildiğinin tespitine ilişkin davanın bu hükümlerde sayılmadığı; dolayısıyla, bu davada genel yetki kuralının (HMK m. 6, eski HUMK m. 9) uygulanarak davalının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğu savunulmuştur⁵⁴⁶. Buna karşılık, öğretide, terekenin borca batık olduğunun tespitine ilişkin talepler tereke ile sıkı sıkıya ilişkili olduğundan, burada Türk Medenî Kanununun 576'ncı ve Hukuk Muhakemeleri Kanununun 11'inci maddeleri kapsamında amaca uygun yoruma gidilmesi gerektiği; terekenin en iyi değerlendirileceği yer mirasbırakanın yerleşim yeri olduğundan, Türk Medenî Kanununun 576'ncı maddesi gereğince, mirasbırakanın yerleşim yeri mahkemesinin yetkili sayılmasının uygun olacağı; bu yorumda tereke alacaklılarının da yararı bulunduğu savunulmuştur⁵⁴⁷. Kanımızca, terekenin borca batık olduğunun tespitine ilişkin davalar için özel yetki kuralları belirlenmemiş olduğuna göre, bu davalarda Hukuk Muhakemeleri Kanununda yazılı genel kurallar doğrultusunda hareket edilmesi yönündeki görüş kabul edilmelidir. Yargıtay kararlarında da borca batıklığın tespiti davasının genel hükümlere göre belirleneceği ve yetkili mahkemenin davalı alacaklının yerleşim yeri mahkemesi olduğu vurgulanmıştır⁵⁴⁸.

TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 195; KURU, HUMK, s. 292, 295; DURAL/ÖZ, s. 406, dpn. 45; OĞUZMAN, s. 354, dpn. 140; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508; HELVACI, s. 199; ÖZMEN, s. 516.

⁵⁴⁶ ŞENER, Şerh, s. 278, 279; ŞENER, Medenî, s. 1465; BOLAK, s. 804; ANTALYA, s. 381, 382; HELVACI, s. 199; KURU, HUMK, s. 493; DURAL/ÖZ, s. 406, dpn. 45; OĞUZMAN, s. 354, dpn. 140; ÖZMEN, s. 516; “İstek terekenin borca batık olduğunun tespitine ilişkindir (EMK m. 545), Kanunda bu dava bakımından özel yetki tayin olunmamıştır. Dava, Medenî Kanunun 518 (yeni TMK m. 576) ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 11. maddesinde (yeni HMK m. 11) sayılan davalardan da değildir. O halde yetki konusunun Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 9. maddesindeki (yeni HMK m. 6) genel yetki kuralına göre belirlenmesi gerekir. Buna göre terekenin borca batık olduğunun tespiti hakkındaki davada yetkili mahkeme davalının yani tereke alacaklısının davanın açıldığı zamandaki ikametgahı mahkemesidir”, (Y. 2. HD., 10.03.2000, 852/3152, <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=20886>, e.t. 24.11.2009).

⁵⁴⁷ İMRE/ERMAN, s. 338; POSTACIOĞLU, Medenî Usul, s. 156, 157.

⁵⁴⁸ Y. 2. HD. 17.04.1997, 3065/4332, (ÖZÜĞÜR, Ali İhsan, Türk Medenî Kanunundan Önce Ve Sonra Miras Hukuku, C. II, Ankara 2005, [ÖZÜĞÜR, II], s. 1106); Y. 2. HD. 10.03.2000, 852/3152, (ÖZÜĞÜR, II, s. 1102).

Terekenin borca batık olduğunun tespiti isteğine ilişkin davaların tereke alacaklısının hasım gösterilerek açılması gerekir⁵⁴⁹. Hükmî ret konusunda alınan hasımsız ret kararları alacaklıları bağlamaz⁵⁵⁰. Ayrıca, terekenin borca batıklığının açıkça belli olduğu ve dolayısıyla mirasın hükmen reddedildiği her tür delil ile ispatlanabilir⁵⁵¹. İlgili kişilerin terekenin borca batık olmadığı ya da mirasçılarının mirası açık ya da örtülü biçimde kabul ettikleri iddiası ile hükmî ret karinesini çürütmeleri mümkündür⁵⁵². Mirasın hükmen reddinin tespitinde, davalılar tarafından aksi yönde iddialarda bulunulduğunda, mahkemenin, taraflardan buna ilişkin delillerini sunmaları istemesi ve ayrıca ölüm günü itibarıyla terekenin aktifinin borçlarını karşılamaya yeter miktarda olup olmadığını objektif olarak tespit etmesi gerekir⁵⁵³. Mahkemenin kararından, mirası kabul etmiş mirasçı dışındaki⁵⁵⁴ tüm mirasçılar yararlanır⁵⁵⁵. Hukukî yararı bulunan kişiler, kendilerinin taraf olmadığı bir davada alınmış hükmî ret kararının iptali istemiyle dava açabilirler⁵⁵⁶.

Mirasçı tarafından, Türk Medenî Kanununun 619'uncu maddesi doğrultusunda defter tutma talebinde bulunulması hâlinde, terekenin hükmî reddine ilişkin davanın sebebi ve hukukî dayanağı ortadan kalkacağından, hükmî redde ilişkin davanın reddi gerekir. Çünkü defter tutma isteği üzerine, defter gereğince terekenin reddi ya da kabulü için beyanda bulunmak üzere davet edilen mirasçılarının, ret beyanında bulunma hakları olduğundan, hükmî

⁵⁴⁹ Y. 2. HD, 15.03.2001, 2233/3808, (www.legalbank.net, e.t. 24.11.2009); Y. 2. HD. 12.11.2003, 14125/15438, (GENÇCAN, s. 582); TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 195; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508.

⁵⁵⁰ ANTALYA, s. 382; ŞENER, Şerh, s. 277.

⁵⁵¹ KILIÇOĞLU, s. 261; OĞUZMAN, s. 354; ŞENER, Şerh, s. 276; ŞENER, Medenî, s. 1464; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 196; BOLAK, s. 803; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 241; BELGESAY, Miras, s. 164; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508; BERKİN, İflâs, s. 191; karşı görüş için bkz. BELGESAY, İflâs, s. 56; HOŞLAN, s. 584.

⁵⁵² İMRE/ERMAN, s. 338, 339; ŞENER, Şerh, s. 277, 278; BOLAK, s. 803; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 196; HELVACI, s. 194; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 621; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 240; AYAN, s. 224.

⁵⁵³ Y. 2. HD., 12.05.2009 T., 6082/9439 sayılı kararı (YKD, Ağustos 2009, C. XXXV, S. 8, s. 1491, 1492).

⁵⁵⁴ OĞUZMAN, s. 354; ŞENER, Şerh, s. 277; ŞENER, Medenî, s. 1464.

⁵⁵⁵ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 196; ANTALYA, s. 382; OĞUZMAN, s. 354; ŞENER, Şerh, s. 277; ŞENER, Medenî, s. 1464; DURAL/ÖZ, s. 406.

⁵⁵⁶ ŞENER, Şerh, s. 277.

reddin yarar ve anlamı kalmaz⁵⁵⁷. Aynı şekilde, terekenin resmî tasfiyesinin istenmesi hâlinde, mirasçının kendi malvarlığı ile mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu ortadan kalkacağından, böyle bir durumda da hükmî reddin tespiti gereksiz olur⁵⁵⁸. Terekenin defterinin tutulması ve resmî tasfiye taleplerine ilişkin hususlar aşağıda açıklanacaktır⁵⁵⁹. Burada özetle denilebilir ki; mirasın açık veya örtülü biçimde kabul edilmesi, terekenin resmî defterinin tutulmasının istenmesi ya da resmî tasfiye talebinde bulunulması durumlarında, hükmî ret karinesi ortadan kalkar ve sırf buna dayanılarak tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edilemez⁵⁶⁰.

ç. Hükmî Reddin Sonuçları

Mirasın hükmî reddi ile mirasçılarının mirasçılık sıfatları ve mirasbırakanın borçlarından sorumlulukları kalkar⁵⁶¹. Ayrıca, hükmî ret karinesi mirasçılarının tümüne etkili olduğundan, mirasın açıkça veya örtülü biçimde kabul eden mirasçı çıkmadığı takdirde, mirasın en yakın bütün mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesine benzer bir durum olduğundan, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesi gerekir⁵⁶². Kanunda, hükmen reddedilmiş mirasın mirasçı ya da mirasçılar tarafından kabulü hakkında bir süre öngörülmediğinden, miras iflâs hükümlerine göre tasfiye sonuçlanana kadar kabul edilebilir⁵⁶³. Ancak, bu durumda, İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesi gereğince, tasfiyenin durdurulabilmesi için teminat verilmesi şarttır⁵⁶⁴.

⁵⁵⁷ ŞENER, Şerh, s. 277, 278; BOLAK, s. 803, 804, İMRE/ERMAN, s. 339.

⁵⁵⁸ ŞENER, Şerh, s. 278; İMRE/ERMAN, s. 339.

⁵⁵⁹ Bkz. aşı. s. 101 vd.

⁵⁶⁰ İMRE/ERMAN, s. 339; OĞUZMAN, s. 354; ŞENER, Şerh, s. 277, 278; ŞENER, Medenî, s. 1465; KÖPRÜLÜ, s. 375; BOLAK, s. 803.

⁵⁶¹ İMRE/ERMAN, s. 339; OĞUZMAN, s. 354; ŞENER, Şerh, s. 279; KÖPRÜLÜ, s. 375; HELVACI, s. 200; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 622; BOLAK, s. 803.

⁵⁶² İMRE/ERMAN, s. 339; OĞUZMAN, s. 354; ŞENER, Şerh, s. 278; KÖPRÜLÜ, s. 375; ANTALYA, s. 382; HELVACI, s. 200; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 622; BOLAK, s. 803; KURU, III, s. 2826; KURU, El Kitabı, s. 1004; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 67; MUŞUL, s. 1019; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 507; ANSAY, Usulleri, s. 214; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 923; BELGESAY, İflâs, s. 56; BERKİN, Rehber, s. 55; BERKİN, İflâs, s. 190; ARAR, s. 41; HOŞLAN, s. 583.

⁵⁶³ İMRE/ERMAN, s. 339; OĞUZMAN, s. 353, 354; DURAL/ÖZ, s. 405.

⁵⁶⁴ ÖZMEN, s. 742; ARAR, s. 45.

C. YASAL MİRASÇILARIN MİRASI REDDETMESİ

1. Genel Olarak

Mirasın reddi hâlinde, ret beyanı, mirasın açıldığı ana kadar geriye yürür ve mirasçılık hakkı sona ererek mirasçının mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu ortadan kalkar⁵⁶⁵. Türk Medenî Kanununda mirasçılara, mirası ret hakkı tanınmış ise de mirasçılar, reddedilen mirasın kime geçeceğinin tespiti hususunda karar verme yetkisine sahip kılınmamıştır⁵⁶⁶. Kanuna göre, yasal mirasçılardan birinin mirası reddetmesi durumunda, reddeden mirasçının payı miras açıldığı zaman kendisi sağ değilmiş gibi hak sahiplerine geçer (TMK m. 611/I). Buna göre, mirası reddeden bir yasal mirasçının altsoyu yoksa miras derecesinde onunla birlikte mirasçı olanların miras payı yatay şişme prensibine⁵⁶⁷ göre artar⁵⁶⁸. Buna karşılık, mirası reddeden mirasçının altsoyu varsa, altsoy kendisine halef olur ve dolayısıyla mirası reddeden mirasçı ile aynı derecedeki mirasçıların payında bir değişiklik olmaz⁵⁶⁹. Mirasın reddi, mirasbırakanın ölümü anından itibaren hüküm ifade ettiğinden, reddedenin miras hakkının geçtiği mirasçı da bu hakka o andan itibaren sahip olur. Bu nedenle, mirasçının, mirasın geçmesi anında hayatta olması veya hiç değilse cenin hâlinde bulunması şarttır⁵⁷⁰.

Türk Medenî Kanununun 612, 613 ve 614'üncü maddelerinde, yasal mirasçılardan birinin mirası reddetmesi durumunda, reddeden mirasçının payının miras açıldığı zaman kendisi sağ değilmiş gibi diğer hak sahiplerine geçeceği ana kuralının istisnalarına yer verilmiştir. Bu istisnalar, terekenin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre yapılıp yapılmaması bakımından önem taşımaktadır.

⁵⁶⁵ ÖZTAN, s. 334; İMRE/ERMAN, s. 348; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 439; AYBAY, s. 93; ŞENER, Şerh, s. 279; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 235; HOŞLAN, s. 571; ÖZMEN, s. 522; SEROZAN/ENGİN, s. 378, 399.

⁵⁶⁶ BELGESAY, Miras, s. 171.

⁵⁶⁷ ÖZTAN, s. 335.

⁵⁶⁸ DURAL/ÖZ, s. 406; ÖZTAN, s. 335; İMRE/ERMAN, s. 348, 349; AYAN, s. 225; AYBAY, s. 93; HOŞLAN, s. 572; ANTALYA, s. 388, 389; SEROZAN/ENGİN, s. 398.

⁵⁶⁹ DURAL/ÖZ, s. 406; HOŞLAN, s. 572.

⁵⁷⁰ İMRE/ERMAN, s. 349; OĞUZMAN, s. 355; BERKİ, Miras, s. 56; ŞENER, Şerh, s. 281; OĞUZMAN, s. 355, dñn. 143.

2. Mirasın, En Yakın Yasal Mirasçılarının Tamamı Tarafından Reddedilmesi

Türk Medenî Kanununda, mirasın kendiliğinden kazanılması ilkesinin en önemli istisnası, mirasın en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesidir⁵⁷¹. En yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilen miras, Kanunun 611'inci maddesinde yer alan ana kuralın aksine, reddedenlerin yerini alacak mirasçılara geçmez⁵⁷². Böyle bir miras, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir (TMK m. 612/I). Gerçekten, en yakın yasal mirasçılar tarafından reddedilen miraslarda, tereke genellikle borca batıktır⁵⁷³. Mirasbırakana en yakın mirasçılar tarafından reddedilmiş bir terekenin, mirasbırakana manevî açıdan daha uzak konumdaki diğer mirasçılar tarafından reddedilecek olması doğaldır. Dolayısı ile kanun koyucu, gereksiz yere zaman kaybedilmemesi bakımından, en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmiş bir terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesini öngörmüştür⁵⁷⁴. En yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından mirasın reddi hâlinde, Sulh Hukuk Mahkemesinin iflâs hükümlerine göre tasfiye işlemlerine başlayabilmesi için, mirasçılarının ayrıca bir talepte bulunmaları zorunluluğu bulunmayıp, mahkeme resen tasfiyeye karar verir⁵⁷⁵. Ancak, ilgililerin bu yolda işlem yapılması için Sulh Hukuk Mahkemesine başvurusunu engelleyen bir hüküm de yoktur⁵⁷⁶.

Yukarıda⁵⁷⁷ belirtildiği üzere, en yakın yasal mirasçılar ifadesinden, Kanunun 495 ilâ 501'inci maddelerinde düzenlenen sıra dikkate alınmak suretiyle⁵⁷⁸, mirasbırakanın ölümünde ona en yakın derecede ve doğrudan

⁵⁷¹ GÖKTÜRK, s. 704.

⁵⁷² DURAL/ÖZ, s. 407; İMRE/ERMAN, s. 350, 351; KILIÇOĞLU, s. 253; HELVACI, s. 151.

⁵⁷³ FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 439; AYBAY, s. 94; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 624; HELVACI, s. 151.

⁵⁷⁴ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 624; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 513; BELGESAY, Miras, s. 173; HELVACI, s. 158; HOŞLAN, s. 574, 575; SEROZAN/ENGİN, s. 399.

⁵⁷⁵ HELVACI, s. 154; AYSOY, s. 112; HOŞLAN, s. 575; ÖZMEN, s. 523; UYGUR, Tanju, "Mirasın Tüm Mirasçılar Tarafından Reddi Hâlinde Hazine Hukukunun Korunması", ABD, Yıl: 1979, S. 1, (s. 20 – 23), s. 21.

⁵⁷⁶ Y. 2. HD, 27.01.1995, 13145/947; Y. 2. HD. 18.06.2001, 18081/9578, (İNAL, s. 1654).

⁵⁷⁷ Bkz. yuk. s. 11.

⁵⁷⁸ ERKUL, s. 111.

mirasçı olan kişilerin ve bu kapsamda sağ kalan eşin anlaşılması gerekir⁵⁷⁹. Başka bir ifade ile en yakın bütün mirasçılar, mirasbırakanın ölümü anında doğrudan doğruya mirasçı olan kişilerden ve sağ kalan eşten oluşur⁵⁸⁰. Örneğin, mirasbırakan M'nin ölümünde eşi E ve çocukları A, B ve C ile C'nin çocuğu D sağ ise en yakın yasal mirasçılar E, A, B ve C olup, D bu kapsamda sayılmaz. Aynı şekilde, mirasbırakan M'nin ölümünde baba B, kardeşler C ve D ile C'nin çocuğu E hayatta ise, en yakın yasal mirasçılar kavramına B, C ve D dâhil olacaktır⁵⁸¹. En yakın yasal mirasçılar tarafından; örneğin, altsoyun tamamı tarafından reddedilmiş bir mirasta, sağ kalan eş yok ise miras ikinci zümre mirasçılara geçmez ve iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir. Benzer şekilde, ikinci zümrenin tamamı tarafından mirasın reddi hâlinde, miras, üçüncü zümreye geçmez ve iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir⁵⁸². Keza, en yakın mirasçı olarak tek bir kişinin bulunması hâlinde dahi Kanunun 611'inci maddesi uygulanmaz ve terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi yoluna gidilir⁵⁸³.

Türk Medenî Kanununun 612'nci maddesi yalnız en yakın yasal mirasçıların hepsi tarafından mirasın reddi hâlinde uygulanabilir⁵⁸⁴. Bu itibarla, yasal mirasçılarla birlikte atanmış mirasçıların da bulunması ve sadece atanmış mirasçıların tümünün mirası reddetmeleri, iflâs hükümlerine göre tasfiyeye neden olmaz. Bu durumda, atanmış mirasçıların payı, ölüme bağlı tasarrufta başka kayıt yoksa terekeye geri döneceğinden, mirasın reddinden yasal mirasçılar yararlanır ve onların miras paylarında artış olur⁵⁸⁵. Atanmış mirasçıların mirası kabul etmeleri; buna karşılık, yasal mirasçıların tamamının mirası reddetmesi durumunda da Kanunun 612'nci maddesi değil,

⁵⁷⁹ DURAL/ÖZ, s. 407; OĞUZMAN, s. 356; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 236; BOLAK, s. 809; ERKUL, s. 111; HOŞLAN, s. 574; ÖZMEN, s. 523.

⁵⁸⁰ İMRE/ERMAN, s. 350; HELVACI, s. 152; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 624; OĞUZMAN, s. 356; GENÇCAN, s. 597; ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 624, dpn. 89'da yer alan yazarlar; Y. 2. HD. 23.09.1991, 8414/11207, (İNAL, s. 1652).

⁵⁸¹ DURAL/ÖZ, s. 407.

⁵⁸² KILIÇOĞLU, s. 253.

⁵⁸³ ÖZTAN, s. 336; İMRE/ERMAN, s. 350; ŞENER, Şerh, s. 280; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 624; HELVACI, s. 153; ARIK, s. 280; HOŞLAN, s. 574; ayrıca bkz. Y. 2. HD., 23.04.1981, 3041/3099, (<http://www.turkhukusitesi.com/showthread.php?t=20886>), (e.t. 24.11.2009).

⁵⁸⁴ İMRE/ERMAN, s. 351.

⁵⁸⁵ ŞENER, Şerh, s. 283; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 628; DURAL/ÖZ, s. 407; İMRE/ERMAN, s. 349; HELVACI, s. 187; ERKUL, s. 110; BERKİ, Miras, s. 57; BOLAK, s. 801; HOŞLAN, s. 574.

ana kurala ilişkin 611'inci maddesi uygulanır ve reddedenlerin payları yerlerini alan yasal mirasçılara, bunlar da yoksa Devlete geçer⁵⁸⁶. Yasal ve atanmış mirasçıların tümünün mirası reddetmesi hâlinde, Kanunun 612'nci maddesi uygulanır ve tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir⁵⁸⁷.

Türk Medenî Kanununda, iflâs hükümlerine göre tasfiye sonunda arta kalan değerlerin mirası reddetmemişler gibi hak sahiplerine verileceğine hükmedilmiştir (TMK m.612/II). Burada da Kanunun 611'inci maddesinde yer alan ve reddedenin miras payının kendi yerini alacak mirasçılara geçmesi ana kuralının aksine bir çözüm benimsenmiştir⁵⁸⁸. Tasfiyeden sonra arta kalanın da yasal mirasçı tarafından reddi hâlinde, Kanunun 611'inci maddesi hükmü uygulanır⁵⁸⁹. Ayrıca, bakiyenin en yakın yasal mirasçıların tamamı tarafından reddedilmesi hâlinde ise yeniden iflâs hükümlerine göre tasfiye söz konusu olmayıp, bakiye daha sonraki derece veya zümredeki yasal mirasçılara ya da en sonunda Devlete kalır⁵⁹⁰.

3. Mirasın, Altsoyun Tamamı Tarafından Reddedilmesi

Mirasbırakanın altsoyunun tamamının mirası reddetmesi durumunda bu kişilerin payı sağ kalan eşe geçer (TMK m. 613). Bu hüküm de Türk Medenî Kanununun 611'inci maddesinde yazılı ana kuralın bir istisnasıdır ve sadece altsoy yönünden uygulanır. Başka bir ifade ile altsoyun tamamı tarafından reddedilen miras, ikinci dereceye geçmeyerek tamamen sağ kalan eşe kalır⁵⁹¹. Altsoyun tamamı ifadesinden, bütün birinci zümre hısımlarının değil, mirasbırakanın ölümü ile doğrudan doğruya ve ilk sırada mirasçı olan altsoyun anlaşılması gerekir⁵⁹². Örneğin, mirasbırakan M'nin ölümünde eşi E,

⁵⁸⁶ İMRE/ERMAN, s. 351; ŞENER, Şerh, s. 281; ESCHER, Kommentar, Art. 573, N. 2, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 628'den naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 572, N. 10, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 628'den naklen); DURAL/ÖZ, s. 407, 408; HELVACI, s. 187; HOŞLAN, s. 574; SEROZAN/ENGİN, s. 400.

⁵⁸⁷ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 628; DURAL/ÖZ, s. 407; HELVACI, s. 187.

⁵⁸⁸ DURAL/ÖZ, s. 407.

⁵⁸⁹ İMRE/ERMAN, s. 352; HELVACI, s. 158, 159.

⁵⁹⁰ İMRE/ERMAN, s. 352; HOŞLAN, s. 575.

⁵⁹¹ DURAL/ÖZ, s. 408; AYAN, s. 225.

⁵⁹² İMRE/ERMAN, s. 352; ESCHER, Kommentar, Art. 574, N. 5, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 629'dan naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 574, N. 8, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 629'dan naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 629; HELVACI, s. 164; HOŞLAN, s. 575.

çocukları A, B ve C ile A'nın çocuğu D ve C'nin çocuğu F sağ ise sadece A, B ve C'nin birlikte mirası reddetmeleri Kanunun 613'üncü maddesinin uygulanabilmesi için yeterlidir⁵⁹³. Keza, hükmün uygulanabilmesi için sağ kalan eş ile altsoyun birlikte mirasçı olması ve mirasın altsoyun tamamı tarafından reddedilmiş; buna karşılık, eş tarafından reddedilmemiş bulunması gerekir⁵⁹⁴. Başka bir ifade ile kanun koyucu sadece altsoyun tamamının mirası reddetmesi olasılığına göre düzenleme getirmiştir ve sağ kalan eşin altsoyun dışındaki mirasçılarla birlikte mirasçı olması durumunda, Kanunun 611'inci maddesinin ikinci fıkrasındaki genel kural uygulanır⁵⁹⁵. Örneğin, sağ kalan eş ile birlikte mirasbırakanın kardeşinin yasal mirasçı olması ve kardeşin mirası reddetmesi hâlinde, kardeşin miras payı sağ kalan eşe geçmez ve bu durumda üçüncü zümrenin sağ kalan eşle birlikte mirasçılığı söz konusu olur⁵⁹⁶. Ancak, mirasın, altsoy ile birlikte sağ kalan eş tarafından da reddi hâlinde, Kanunun en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilen miraslara ilişkin 612'nci maddesi uygulanacak ve miras iflâs hükümlerine göre tasfiye edilecektir⁵⁹⁷.

4. Mirasın, Sonra Gelen Mirasçılar Yararına Reddedilmesi

Mirasçılar, mirası reddederken ve tasfiyeden önce, kendilerinden sonra gelen mirasçılardan mirası kabul edip etmeyeceklerinin sorulmasını isteyebilirler (TMK m. 614/I). Sonra gelen mirasçılar ifadesinden anlaşılması gereken, en yakın yasal mirasçılarının mirasbırakandan önce ölmesi durumunda, onların yerine mirasçı olacak bir sonraki miras derecesidir⁵⁹⁸. Bu itibarla, sonra gelen mirasçılar lehine reddin mutlaka altsoy lehine yapılması zorunluluğu bulunmamaktadır⁵⁹⁹. En yakın yasal mirasçılarının tamamı, terekenin borca batık olmasından başka sebeplerle; örneğin, mirasbırakandan kalan değerlere kendi ihtiyaçları olmadığından ya da sonra

⁵⁹³ DURAL/ÖZ, s. 408

⁵⁹⁴ İMRA/ERMAN, s. 352.

⁵⁹⁵ HELVACI, s. 166; SEROZAN/ENGİN, s. 400.

⁵⁹⁶ İMRE/ERMAN, s. 352.

⁵⁹⁷ HOŞLAN, s. 576.

⁵⁹⁸ ÖZTAN, s. 335; DURAL/ÖZ, s. 408; HELVACI, s. 172; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 255.

⁵⁹⁹ DURAL/ÖZ, s. 408; karşı görüş için bkz. ÖZMEN, s. 530.

gelen mirasçılarının mirası daha iyi koşullarda geliştirebileceklerine inanç duyduklarından, mirası reddetmiş olabilirler. Bu durumda, mirasın en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedildiğinden bahisle iflâs hükümlerine göre tasfiyeye gidilmesinin yerinde olmayacağı açıktır⁶⁰⁰. Bu nedenle, kanun koyucu, en yakın yasal mirasçılarının tamamının mirası reddetmesi hâlinde, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğine ilişkin kurala bir istisna getirmiştir⁶⁰¹. Kanunun 614'üncü maddesi yalnız en yakın bütün mirasçılar tarafından mirasın reddi hâlinde uygulanabilir ve mirası kabul eden bir mirasçının varlığı durumunda, mirası reddeden mirasçılarının payları hakkında 611'inci maddedeki ana kural uygulanır⁶⁰².

Mirasın sonra gelen mirasçılar lehine reddedilmesi, mirasın kendiliğinden kazanılması ilkesinin⁶⁰³ ve mirası reddinin kayıtsız ve şartsız olacağı kuralının da bir istisnasıdır⁶⁰⁴. Bu madde hükmünün uygulanabilmesi için, mirası reddeden en yakın yasal mirasçılarının ret beyanında bulundukları sırada, sonra gelen mirasçılarının ret veya kabule davet edilmelerini talep etmeleri gerekir⁶⁰⁵. Ayrıca, bu maddenin uygulanmasında en yakın bütün mirasçılar tarafından mirasın reddedilmesi şart ise de bu mirasçılardan tamamının sonra gelen mirasçılar lehine redde bulunması şart olmayıp, bir ya da birkaç mirasçının bunu talep etmesi yeterlidir⁶⁰⁶. Keza, sonra gelen mirasçı lehine ret, herhangi bir mirasçı yararına yapılamaz. Başka bir ifade ile 614'üncü maddeye göre, mirasçılar, sadece kendilerinden sonra gelen mirasçılarının tümü lehine mirası reddedebilirler⁶⁰⁷. Mirasçılarının kendilerinden sonra gelen mirasçılar yerine üçüncü bir kişi lehine mirası reddetmeleri

⁶⁰⁰ HELVACI, s. 169.

⁶⁰¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 628, 630; İMRE/ERMAN, s. 353; HELVACI, s. 170.

⁶⁰² İMRE/ERMAN, s. 353; OĞUZMAN, s. 357, dpn. 151a; ŞENER, Şerh, s. 285; ŞENER, Medenî, s. 1500; BOLAK, s. 810; . ESCHER, Kommentar, Art. 575, N. 6, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 628'den naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 630.

⁶⁰³ GÖKTÜRK, s. 704; İMRE/ERMAN, s. 324.

⁶⁰⁴ DURAL/ÖZ, s. 408; ESCHER, Kommentar, Art. 570, N. 10-11, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605'ten naklen); TUOR/PICENONİ, Art. 570, N. 7, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605'ten naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 630; HELVACI, s. 170; ANTALYA, s. 390.

⁶⁰⁵ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 255, 256; BERKİ, A.H., s. 247; HOŞLAN, s. 576.

⁶⁰⁶ BOLAK, s. 811; OĞUZMAN, s. 357; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 630; BELGESAY, Miras, s. 175; HELVACI, s. 170; DURAL/ÖZ, s. 408; ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 630, dpn. 113'de yer alan yazarlar; karşı görüş için bkz. HOŞLAN, s. 576, 577.

⁶⁰⁷ İMRE/ERMAN, s. 353; ŞENER, Şerh, s. 285; BOLAK, s. 810, 811; HELVACI, s. 172; OĞUZMAN, s. 357, dpn. 151a; HOŞLAN, s. 576; farklı görüş için bkz. BELGESAY, Miras, s. 174.

durumunda, ret beyanı kayıt ve şart içermiş olacağından, bu ret Kanunun 609'uncu maddesinin ikinci fıkrası gereğince geçersiz olur⁶⁰⁸. Sonuç olarak, mirası ret hakkına sahip olanlar, mirası, kendilerinden sonra mirasçı olacaklar yararına reddedebilirler; hükmün uygulanabilmesi için mirasçılarının tümünün mirası reddetmeleri zorunludur; ancak, mirasçılardan sadece birinin ret hakkını bu yönde kullanması yeterlidir ve reddin, Kanunda öngörülen miras sırasına uyularak sonra gelen mirasçılarının tamamı lehine yapılması gerekir⁶⁰⁹.

Mirasın sonra gelen mirasçılar yararına reddedilmesi hâlinde, Türk Medenî Kanununun 612 ve İcra İflâs Kanununun 180'inci maddeleri uyarınca gerçekleştirilecek iflâs hükümlerine göre tasfiyeye geçilmesinden önce, sonra gelen mirasçılara bildirim yapılması söz konusudur⁶¹⁰. Bu durumda, Sulh hâkimi tarafından mirasın reddedildiği sonra gelen mirasçılara bildirilir ve kendilerinden bir ay içinde karar vermeleri istenir⁶¹¹. Bu mirasçılarının bir ay içinde mirası kabul etmemeleri ya da süreyi susarak geçirmeleri durumunda, miras reddedilmiş sayılır⁶¹². Kendileri yararına miras reddedilmiş olan mirasçılar, mirası tekrar sonra gelen mirasçılar lehine reddedemezler⁶¹³. Kendileri yararına miras reddedilmiş olan mirasçılarının tamamının da mirası reddi hâlinde, tereke, iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir. Bu durumda, tasfiye sonunda artan değer mirası ilk reddeden en yakın mirasçılara ait olur (TMK m. 614/son). Ancak, bu mirasçılardan sadece birisinin dahi mirası açık veya örtülü biçimde kabul etmesi terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini engeller⁶¹⁴.

⁶⁰⁸ HELVACI, s. 60.

⁶⁰⁹ Y. 2. HD. 03.05.1977, 3529/3743, (İNAL, s. 1657, 1658).

⁶¹⁰ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 514; BELGESAY, Miras, s. 174; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 254, 255.

⁶¹¹ DURAL/ÖZ, s. 409; İMRE/ERMAN, s. 352, 353; HELVACI, s. 173.

⁶¹² DURAL/ÖZ, s. 409; İMRE/ERMAN, s. 353; HELVACI, s. 173.

⁶¹³ ESCHER, Kommentar, Art. 575, N. 8, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 630'dan naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 575, N. 12, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 630'dan naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 630; HELVACI, s. 173; ŞENER, Şerh, s. 285; BELGESAY, Miras, 175.

⁶¹⁴ İMRE/ERMAN, s. 353; ESCHER, Kommentar, Art. 575, N. 6, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 630'dan naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 630; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 436; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 255; ŞENER, Şerh, s. 493.

III. MİRASIN RESMÎ TASFİYESİNDE TEREKENİN MEVCUDUNUN BORÇLARINA YETMEDİĞİNİN ANLAŞILMASI

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren durumlardan bir diğeri, mirasın resmî tasfiyesine karar verildiği anda veya terekenin defterinin tutulmasının ardından ya da olağan usul ile tasfiyeye devam edildiği aşamada, terekenin mevcudu ile borçların ödenmesinin mümkün olamayacağının anlaşılmasıdır⁶¹⁵. Terekenin resmî tasfiyesinde kural, Türk Medenî Kanununun 635'inci maddesinde düzenlenmiş olağan usul ile tasfiyedir⁶¹⁶. Ancak, terekenin defterinin tutulmasından sonra, tereke mevcudunun borçları ödemeye yetmediği anlaşılır veya başlangıçta mevcudun borcu karşılayacağı kanaati ile olağan usul ile tasfiyeye girilip sonradan mevcudun borçları ödemeye yetmeyeceği sonucuna varılırsa, Kanunun 636'ncı maddesi gereğince tasfiye iflâs usulü ile yapılır⁶¹⁷. Bu şartlar açısından, terekenin olağan usul ile tasfiyesi ve iflâs hükümlerine göre tasfiyesi yönündeki ayrım, tutulan defterin durumuna göre⁶¹⁸ tereke mevcudundan borçların tam olarak ödenip ödenememesi bakımından yapılan bir ayrımdır⁶¹⁹. Başka bir ifade ile Kanunun 636'ncı maddesinde işaret olunan iflâs hükümlerine göre tasfiye, mirasın resmî tasfiyesinde özel tasfiye türüdür⁶²⁰.

Terekenin olağan usul ile tasfiyesi aşamasında tereke mevcudunun borçlarını karşılamadığının anlaşılması durumunda, tasfiyenin usulünde değişiklik yapılarak, tasfiye iflâs usulüne çevrilecektir⁶²¹. Bu itibarla, terekenin

⁶¹⁵ DURAL/ÖZ, s. 424; BAYGIN, s. 98; ANTALYA, s. 382; GÖKTÜRK, s. 728; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 650; İMRE/ERMAN, s. 384; AYBAY, s. 98; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 293, 294; AYAN, s. 234; ERKUL, s. 206; BOLAK, s. 1236; TANJU, s. 149; AYSOY, s. 136; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 263; ÖZMEN, s. 752, 753; ŞENER, Şerh, s. 751; Şener, Medenî, s. 1543; GENÇCAN, s. 622.

⁶¹⁶ DURAL/ÖZ, s. 423.

⁶¹⁷ DURAL/ÖZ, s. 424; BAYGIN, s. 98; ANTALYA, s. 417; GÖKTÜRK, s. 728; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 650; İMRE/ERMAN, s. 384; AYBAY, s. 98; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 293, 294; AYAN, s. 234; ERKUL, s. 206; BOLAK, s. 1236; TANJU, s. 149; AYSOY, s. 136; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 263; ÖZMEN, s. 752, 753; ŞENER, Şerh, s. 751; Şener, Medenî, s. 1543; GENÇCAN, s. 622.

⁶¹⁸ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 250.

⁶¹⁹ İMRE/ERMAN, s. 384.

⁶²⁰ KÖPRÜLÜ, s. 392; ÖZMEN, s. 748; ERKUL, s. 189; AYAN, s. 232.

⁶²¹ ŞENER, Şerh, s. 752; ANTALYA, s. 417; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 650, 651; BELGESAY, Miras, s. 203; BAYGIN, s. 98; BERKİ, A.H., s. 267; TANJU, s. 149; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 294.

iflâs hükümlerine göre tasfiyesi, olağan usul ile yürütülen resmî tasfiye ile doğrudan bağlantılıdır. Çalışmamızın birinci bölümünde resmî tasfiyenin mahiyeti ve iflâs hükümlerine göre tasfiye ile olağan usul ile tasfiye arasındaki farklılıklar incelenmişti⁶²². Olağan usul ile başlamış bir resmî tasfiyeden iflâs hükümlerine göre tasfiyeye geçilmesinin anlaşılabilir kılınması bakımından, bu kısımda resmî tasfiye kurumuna ilişkin açıklamalara yer verilecektir.

A. Resmî Tasfiyenin Koşulları

1. Mirasçıların Resmî Tasfiye Talebinin Koşulları

a. Genel Olarak

Terekenin durumunun karışık olması, borç ve alacak oranlarının kolayca anlaşılabilmesi gibi durumlarda, mirasçılar, mirasın kabulü veya reddi hâlinde bir takım tehlike veya zararlarla karşı karşıya kalabilmeleri olasıdır. Bu itibarla, mirasçılar, terekenin resmî defterinin tutulmasını isteyebilecekleri gibi defter tutulması talebinde bulunmaksızın doğrudan resmî tasfiyeye gidilmesi yolunu da seçebilirler⁶²³. Ayrıca, mirasçılar, terekenin resmî defterinin tutulmasının ardından da mirası ret ya da kayıtsız şartsız veya deftere göre kabul edebilecekleri gibi, terekenin resmî tasfiyesini de isteyebilirler (TMK m. 627/I).

Türk Medenî Kanununa göre resmî tasfiye talebinde bulunabilecek kişiler yalnız yasal veya atanmış mirasçılar ve mirasbırakanın alacaklılarıdır (TMK m. 632, m. 633). Kanunda, vasiyet alacaklıları ile mirasçılar

⁶²² Bkz. yuk. s. 24 vd.

⁶²³ İMRE/ERMAN, s. 361; AYSOY, s. 83; KÖPRÜLÜ, s. 383; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 441; ANTALYA, s. 402; AYBAY, s. 95; ERKUL, s. 125, 126; AYAN, s. 226, 227; KILIÇOĞLU, s. 266; ÖZTAN, s. 350; GÖKTÜRK, s. 719; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 635; DURAL/ÖZ, s. 411; BERKİ, A.H., s. 251; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 243; TANJU, s. 86; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 243; TANJU, s. 86; BERKİ, Miras, s. 116; OĞUZMAN, s. 360; ESCHER, Kommentar, Vorb. Zum. 3. Abs. N. 2, s. 235, (İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 520'den naklen); TUOR/SCHNYDER, s. 377, 378, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 635'den naklen); GÖNENSAY/BİRSEN, s. 263; BELGESAY, s. 181; ARIK, s. 245; BERKİ, A.H., s. 251.

alacaklılarına⁶²⁴ resmî tasfiye talebinde bulunma hakkı tanınmamıştır⁶²⁵. Keza, mirasın geçişinden kaynaklı borçlardan dolayı intikal alacaklılarının resmî tasfiye talebinde bulunma hakkı yoktur⁶²⁶. Resmî tasfiye talebi için mirasçıların müşterek hareket etmesi zorunlu olmayıp, her mirasçı tek başına talepte bulunabilir⁶²⁷. Resmî tasfiye mirasçının yararına bir usul olduğundan, mirasçı her zaman bu yöndeki talebini geri alabilir⁶²⁸. Keza, Türk Medenî Kanununun 626'ncı maddesinde öngörülen, terekenin resmî defterinin tutulmasının ve defteri inceleme süresinin bitmesinin ardından her mirasçı için başlayan bir aylık beyan süresi dolmadığı hâllerde, mirasçının resmî tasfiye talebinden vazgeçerek mirasın tutulan deftere göre kabulünü seçmesi de mümkündür⁶²⁹.

Yasal ve atanmış mirasçılar açısından hangi sürede resmî tasfiye talep edilebileceği hususu Kanunda açık değildir⁶³⁰. Bununla birlikte, Kanunun 632'nci maddesinden, mirasın reddedilmesi ya da açık veya örtülü biçimde kabul edilmemiş olması şartıyla mirasbırakanın ölümünden sonraki üç ay içinde resmî tasfiye talebinde bulunulması gerektiği çıkarılabilmektedir⁶³¹. Terekenin resmî defterinin tutulmasının ardından yapılacak resmî tasfiye taleplerinde ise Kanunun 626'ncı maddesinde

⁶²⁴ Türk Medenî Kanuna göre mirasçının alacaklılarının resmî tasfiye talebinde bulunma hakkı olmamakla birlikte, mirasçıların alacaklıları Türk Medenî Kanununun 617'nci maddesine göre mirasın reddinin iptaline karar verdirerek terekenin resmen tasfiye edilmesini sağlayabilirler, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 645; BOLAK, s. 111; ŞENER, Şerh, s. 287, 288; TANJU, s. 133; ANTALYA, s. 402; BAYGIN, s. 89; SEROZAN/ENGİN, s. 409).

⁶²⁵ İMRE/ERMAN, s. 377; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 532; ANTALYA, s. 402; ÖZTAN, s. 359; OĞUZMAN, s. 368, 369; GÖKTÜRK, s. 727; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 644, 645; AYSOY, s. 114, 133; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 287; ŞENER, Şerh, s. 740; Şener, Medenî, s. 1533; ERKUL, s. 190, 194; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 248; ANSAY, Makale, s. 750; farklı görüş için bkz. AYAN, s. 230; BOLAK, s. 1175; BAYGIN, s. 88; ÖZMEN, s. 731, 732; SEROZAN/ENGİN, s. 409.

⁶²⁶ BAYGIN, s. 44.

⁶²⁷ ÖZTAN, s. 358; ANSAY, Makale, s. 749, 754.

⁶²⁸ İMRE/ERMAN, s. 378; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 531; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 648; BOLAK, s. 1172; DURAL/ÖZ, s. 420; ŞENER, Şerh, s. 740, 741; ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 648, dpn. 13b'de yer alan yazarlar.

⁶²⁹ İMRE/ERMAN, s. 378; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 530, 531; ŞENER, Şerh, s. 741; Şener, Medenî, s. 1533.

⁶³⁰ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 531; ERKUL, s. 190; ANSAY, Makale, s. 748.

⁶³¹ İMRE/ERMAN, s. 378; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 531; ANTALYA, s. 403; ÖZTAN, s. 359; DURAL/ÖZ, s. 420; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 647; OĞUZMAN, s. 367; AYAN, s. 231; AYSOY, s. 133; ERKUL, s. 190; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 248, 249; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 287; ŞENER, Şerh, s. 741.

öngörülen beyana davet süresine uyulması gerekir⁶³². Bu sürelerle uygun resmî tasfiye talebi, mirasbırakanın yerleşim yerindeki Sulh hâkimine yazılı veya sözlü beyanla olur. Sözlü beyan tutanağa geçirilerek beyanda bulunana imza ettirilir (VVMT m. 45/II).

Seçim hakkını mirasın kabulü ya da reddi şeklinde kullanmış mirasçının resmî tasfiye talebinde bulunma hakkı yoktur⁶³³. Mirası reddeden mirasçı, mirasçılık hak ve sıfatını kaybettiğinden, terekenin akıbeti diğer mirasçıların talep ve beyanlarına göre şekillenir⁶³⁴. Buna karşılık, defter tutma işlemi bitince mirasçıların Kanunun 626 ve 627'nci maddelerine göre yeniden karar verme imkânları bulunduğundan, bir mirasçının terekenin resmî defterinin tutulmasını talep etmeleri resmî tasfiye talebine engel olmaz⁶³⁵.

Birden çok mirasçı olması durumunda, mirasçılardan yalnız birinin talep etmesi, resmî tasfiye kararı verilebilmesi için yeterli olmayıp, diğer mirasçıların da buna katılmaları ya da mirası reddetmeleri yönündeki kararları beklenmelidir⁶³⁶. Mirasçılardan biri tarafından mirasın kayıtsız şartsız kabul edilmesi, mirasçılardan birinin terekenin resmî defterinin tutulmasını talep etmesi ve defter tutulmasının ardından mirasın kayıtsız şartsız ya da tutulan deftere göre kabul edilmesi seçimlerine bağlı olarak resmî tasfiyeye gidilip gidilmeyeceği hususlarında tartışma vardır. Ancak mirasçıların seçim haklarını farklı şekilde kullanmaları ile ilgili bu sorunların aydınlatılabilmesi için, öncelikle mirasçıların resmî tasfiye talebinden önce terekenin resmî defterinin tutulmasını talep etmeleri konusunda

⁶³² İMRE/ERMAN, s. 378; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 531; ANTALYA, s. 403; ÖZTAN, s. 359; DURAL/ÖZ, s. 420; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 647; OĞUZMAN, s. 367; AYAN, s. 231; AYSOY, s. 133; ERKUL, s. 190; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 248, 249; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 287; ŞENER, Şerh, s. 741.

⁶³³ İMRE/ERMAN, s. 378; ŞENER, Şerh, s. 741; KILIÇOĞLU, s. 267; ESCHER, Kommentar, Art. 580, N. 3, 14, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 653'ten naklen); Art. 580, N. 3, 14; TUOR/PİCENONİ, Art. 580, N. 14, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 653'ten naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 653; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 287; DURAL/ÖZ, s. 424, 425; ANSAY, Makale, s. 749.

⁶³⁴ BELGESAY, s. 191; BERKİ, Miras, s. 125; BERKİ, A.H., s. 258; İMRE/ERMAN, s. 370; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 277; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 526; AYSOY, s. 99; OĞUZMAN, s. 365; ERKUL, s. 165; BOLAK, s. 1131; TANJU, s. 127; ÖZTAN, s. 359; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 653; ANSAY, Makale, s. 749.

⁶³⁵ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 530; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 654.

⁶³⁶ İMRE/ERMAN, s. 377; ANTALYA, s. 402; DURAL/ÖZ, s. 419; ANSAY, Makale, s. 749, 752; ŞENER, Şerh, s. 740; Şener, Medenî, s. 1533.

açıklamalarda bulunulması gerekmektedir. Ayrıca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceği durumlarda, tereke masasının teşkili aşamasında yeniden defter tutulması gerekip gerekmeyeceği hususunun anlaşılabilmesi bakımından da Türk Medenî Kanununun 619'uncu maddesinde düzenlenmiş defter tutulması konusunun incelenmesinde yarar görülmektedir.

b. Mirasçılarının Resmî Tasfiye Talebinden Önce Mirasın Resmî Defterinin Tutulmasını Talep Etmeleri

Miras hukuku sistemimizde, mirasın küllî halefiyet ilkesi gereğince tüm hak ve borçları ile kendiliğinden mirasçıya geçmesi mirasçının sorumluluğunu ağırlaştırmaktadır⁶³⁷. Öte yandan mirasçı, mirasın açıldığı anda terekenin gerçek durumu; örneğin, mirasbırakanın kimlere ne miktarda borçlu olduğu, terekenin aktifini oluşturan malların değerinin tam olarak belirlenememesi gibi konular hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığından, mirası kabul ya da reddetme noktasında kararsız kalabilir⁶³⁸. Bu nedenlerle, Türk Medenî Kanununda mirasın kabulü ile mirasın reddi arasında ortalama hâl çaresi olarak, mirasçıya defter tutma talebinde bulunulması ve mirasın tutulan deftere göre kabul edilebilmesi imkânı tanınmıştır⁶³⁹. Böylelikle mirasçı, tereke hakkında güvenli bir bilgiye sahip olmakla mirasın reddi veya kayıtsız şartsız kabulünü seçebilecek veya resmî tasfiye talep edebilecek ya da kanunun kendisine tanıdığı tutulan defter gereğince kabul imkânından yararlanabilecektir⁶⁴⁰. Resmî defter tutulmasının sonunda mirasın tutulan deftere göre kabul etmesi durumunda, mirasçı, kendi malvarlığı ile sadece deftere kaydolmuş borçlardan sorumlu olacağından, burada mirasçı

⁶³⁷ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 520; ÖZTAN, s. 348; SEROZAN/ENGİN, s. 403.

⁶³⁸ İMRE/ERMAN, s. 361; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 242; DURAL/ÖZ, s. 411; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 243; KÖPRÜLÜ, s. 383; ANTALYA, s. 392; ERKUL, s. 125; AYBAY, s. 95; KILIÇOĞLU, s. 262; GÖKTÜRK, s. 719; ANSAY, Makale, s. 748; ÖZMEN, s. 609; SEROZAN/ENGİN, s. 404; ŞENER, Şerh, s. 719; ŞENER, Medenî, s. 1511.

⁶³⁹ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 520; İMRE/ERMAN, s. 362; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 242; TANJU, s. 86; AYSOY, s. 83, 84; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 635; AYBAY, s. 95; SEROZAN/ENGİN, s. 404; ŞENER, Şerh, s. 719; ŞENER, Medenî, s. 1511.

⁶⁴⁰ İMRE/ERMAN, s. 362; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 242; DURAL/ÖZ, s. 411; BERKİ, A.H., s. 251; OĞUZMAN, s. 360; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 635; KÖPRÜLÜ, s. 383; ANTALYA, s. 392; ERKUL, s. 126; GÖKTÜRK, s. 719; AYAN, s. 226, 227; ÖZMEN, s. 609.

açısından sorumluluğun azalması söz konusu olur⁶⁴¹. Keza, tutulan defter sonunda mirasın kayıtsız şartsız kabulü ya da defter gereğince kabulü durumlarında, mirasçılar, deftere yazılmış borçlardan kişisel malvarlıkları ile sorumlu olacaklarından, mirasbırakanın alacaklıları da kanun eliyle korunmuş olmaktadır⁶⁴².

Mirasın resmî defterinin tutulması Türk Medenî Kanununun 590'ıncı maddesinde geçen ve ihtiyatî tedbir niteliğindeki defter tutmadan farklıdır⁶⁴³. Burada amaç, terekenin gerçek durumunun mirasçıya gösterilmesi ve sorumluluğunun deftere yazılı borçlar ile sınırlandırılmasıdır⁶⁴⁴. Keza, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tereke masasının mevcudunu gösteren defter ile de mahiyet ve sonuçları itibarîyle farklılık vardır⁶⁴⁵.

(1) Mirasçıların Defter Tutma Talebi

Mirası reddetmeye hakkı olan yasal ve atanmış her mirasçı terekenin resmî defterinin tutulmasını isteyebilir (TMK m. 619/I). Hâkim, terekenin resmî defterinin tutulmasına resen karar veremez. Bu hususta mirasçılardan en az birinin talepte bulunması zorunludur⁶⁴⁶. Talep şartının tek istisnası

⁶⁴¹ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 520; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 263; OĞUZMAN, s. 360; TUOR/SCHNYDER, s. 377, 378, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 635'den naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 635; KÖPRÜLÜ, s. 383; ANTALYA, s. 392; GÖKTÜRK, s. 719; AYAN, s. 227.

⁶⁴² İMRE/ERMAN, s. 362.

⁶⁴³ İMRE/ERMAN, s. 364; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 243; TANJU, s. 86; BOLAK, s. 1109; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 243; ERKUL, s. 126; KILIÇOĞLU, s. 263; ANTALYA, s. 392, dpn. 1459; ÖZMEN, s. 609; ŞENER, Şerh, s. 720.

⁶⁴⁴ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 243; TANJU, s. 86; İMRE/ERMAN, s. 361; GÖKTÜRK, s. 719; ÖZTAN, s. 348; AYAN, s. 226, 227; ERKUL, s. 125, 126; BERKİ, Miras, s. 116; AYSOY, s. 83, 84; OĞUZMAN, s. 360; ESCHER, Kommentar, Vorb. Zum. 3. Abs. N. 2, s. 235, (İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 520'den naklen); TUOR/SCHNYDER, s. 377, 378, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 635'den naklen); KÖPRÜLÜ, s. 383; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 263; FEYZİOĞLU/DOĞANA/AYBAY, s. 441, 442; BELGESAY, s. 181; ARIK, s. 245; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 243; DURAL/ÖZ, s. 411; AYBAY, s. 95; BERKİ, A.H., s. 251; KILIÇOĞLU, s. 262; ÖZMEN, s. 609.

⁶⁴⁵ ÖZMEN, s. 745, 746; ayrıca bkz. aşa. s. 141 vd.

⁶⁴⁶ İMRE/ERMAN, s. 363; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 520; ŞENER, Şerh, s. 720; BOLAK, s. 1109; OĞUZMAN, s. 360; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 442; ESCHER, Kommentar, Art. 580, N. 2, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 636'dan naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 636; ANTALYA, s. 393; AYAN, s. 227; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 264; ÖZMEN, s. 609.

mirasın Devlete geçmesidir⁶⁴⁷. Mirasın resmî tasfiyesini istemiş⁶⁴⁸ veya mirası açıkça veya örtülü biçimde kabul ya da reddetmiş mirasçının defter tutma talebinde bulunma hakkı yoktur⁶⁴⁹. Resmî defter tutma talebinin Türk Medenî Kanununun 606'ncı maddesinde öngörülen mirası ret süresinin işlemeye başladığı tarihten itibaren bir ay içinde, mirasbırakanın yerleşim yeri Sulh hâkimine yöneltilecek sözlü veya yazılı beyanla yapılması gerekir (VVMT m. 40/I). Bir aylık süre hak düşürücü süredir⁶⁵⁰. Kanunun, önemli sebeplerin bulunması durumunda süre uzatımına gidilmesi ya da yeni süre verilmesine ilişkin 615'inci maddesinin burada da uygulanması mümkündür⁶⁵¹.

Defter tutma talebi, ret hakkındaki hükümlere göre kayıtsız ve şartsız biçimde yapılır⁶⁵². Sulh hâkimi, defter tutma talebinin süresinde olup olmadığını ve talepte bulunanın buna hakkı bulunup bulunmadığını⁶⁵³; keza, talebin kayıt ve şart içerip içermediği ile yetki hususunu inceler⁶⁵⁴. Mirasçının bir aylık defter tutma talep süresi geçmeden ölmesi hâlinde, defter tutmayı isteme hakkı kendi mirasçılara geçer (TMK m. 608) ve ret hakkındaki hükümlere göre bu mirasçılar da defter tutma talebinde bulunabilirler⁶⁵⁵. Mahkeme tarafından resmî defterin tutulmasına karar verildiğinde mirasçılar

⁶⁴⁷ DURAL/ÖZ, s. 412; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 521; OĞUZMAN, s. 360; ESCHER, Kommentar, Art. 580, N. 2, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 636'dan naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 636; ANTALYA, s. 393; ÖZMEN, s. 610; Y. 2. HD. 28.05.2003, 6382/7768, (ÖZMEN, s. 790).

⁶⁴⁸ ÖZTAN, s. 351.

⁶⁴⁹ İMRE/ERMAN, s. 363; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 243; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 264; TANJU, s. 86; BOLAK, s. 1110; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 244; BERKİ, A.H., s. 252; AYSOY, s. 84, 85; OĞUZMAN, s. 361; BELGESAY, Miras, s. 181; TUOR/PİCENONİ, Art. 580, N. 4, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 636'dan naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 636; KÖPRÜLÜ, s. 383; ANTALYA, s. 393; ERKUL, s. 127; GÖKTÜRK, s. 720; ÖZTAN, s. 350, 351; ARIK, s. 253; ÖZMEN, s. 610; SEROZAN/ENGİN, s. 404; ŞENER, Şerh, s. 720; ŞENER, Medenî, s. 1511.

⁶⁵⁰ İMRE/ERMAN, s. 363; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 244; AYSOY, s. 86; KILIÇOĞLU, s. 263; OĞUZMAN, s. 361, dpn. 161; ÖZMEN, s. 610; ŞENER, Şerh, s. 722; ŞENER, Medenî, s. 1511; GENÇCAN, s. 606.

⁶⁵¹ İMRE/ERMAN, s. 364; KÖPRÜLÜ, s. 384; ANTALYA, s. 393; ÖZTAN, s. 349; ÖZMEN, s. 613; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 638, ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 638, dpn. 7a'da yer alan yazarlar; karşı görüş için bkz. ŞENER, Şerh, s. 723.

⁶⁵² BERKİ, Miras, s. 117; ARIK, s. 254, 255.

⁶⁵³ BERKİ, A.H., s. 252, 253; BOLAK, s. 1113; TANJU, s. 92.

⁶⁵⁴ TANJU, s. 92.

⁶⁵⁵ TANJU, s. 88; ARIK, s. 255.

arasında gaip⁶⁵⁶ ve cenin varsa Türk Medenî Kanununun 427'nci maddesi gereğince Sulh hâkimi tarafından kayyım atanır⁶⁵⁷.

Resmî defterin tutulması çekişmesiz yargı işidir⁶⁵⁸. Resmî defter tutulmasına karar verilmesi ya da talebin reddedilmesine ilişkin kararlar temyiz edilebilir⁶⁵⁹. Defter tutma talebi tüm mirasçılar rıza göstermediği sürece geri alınamaz⁶⁶⁰.

Mirasçının resmî defter tutma talebine karşılık, diğer mirasçılar, mirası kabul etmiş, reddetmiş ya da resmî tasfiye talep etmiş olabilirler. Bu durumda, tek mirasçının talebi dahi olsa tasfiyeye başlanmaz ve bütün terekenin resmî defterinin tutulması yoluna gidilir⁶⁶¹. Defter tutma talebinin bulunduğu durumlarda, seçim hakkını önceden resmî tasfiye yönünde kullanmış başka bir mirasçının bu talebi hüküm ifade etmez⁶⁶². Mirasçılardan birinin defter tutma talebi diğerleri hakkında da etkili olur (TMK m. 619/son). Bu hüküm gereğince, defter tutma işleminin sonucunda diğer mirasçılar yeniden mirasın reddi, mirasın kayıtsız şartsız kabulü, mirasın tutulan defter gereğince kabulü ve resmî tasfiye talebi olarak dört seçim hakkına sahip olurlar⁶⁶³. Buna karşılık, daha önce mirası reddetmiş ya da kabul etmiş mirasçılar, resmî defter tutulmasının sonuçlarından yararlanamazlar⁶⁶⁴.

⁶⁵⁶ TANJU, s. 98; BOLAK, s. 1113.

⁶⁵⁷ BOLAK, s. 1113.

⁶⁵⁸ KILIÇOĞLU, s. 263; KURU, Nizasız Kaza, s. 88; ANSAY, Hukuk, s. 30.

⁶⁵⁹ BOLAK, s. 1113.

⁶⁶⁰ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 265; BOLAK, s. 1111; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 243; ERKUL, s. 149; TANJU, s. 90.

⁶⁶¹ İMRE/ERMAN, s. 363; TANJU, s. 87; BOLAK, s. 1109; BERKİ, A.H., s. 252; BERKİ, Miras, s. 117; OĞUZMAN, s. 361; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 442; BELGESAY, Miras, s. 181; ESCHER, Kommentar, Art. 580, N. 2, 3, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 636'dan naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 580, N. 2, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 636'dan naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 636; ERKUL, s. 126, 128; AYBAY, s. 96; AYAN, s. 227; GÖKTÜRK, s. 720; KILIÇOĞLU, s. 262, 263; TANJU, s. 90; ANSAY, Makale, s. 749; ŞENER, Şerh, s. 720, 721; ŞENER, Medenî, s. 1511.

⁶⁶² DURAL/ÖZ, s. 412; BOLAK, s. 1111; ÖZTAN, s. 351; TANJU, s. 90; ARIK, s. 254; ŞENER, Şerh, s. 733, 734; ŞENER, Medenî, s. 1524.

⁶⁶³ DURAL/ÖZ, s. 412; İMRE/ERMAN, s. 363.

⁶⁶⁴ DURAL/ÖZ, s. 412; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 264, 265; BERKİ, A.H., s. 252; TANJU, s. 91; ARIK, s. 253; OĞUZMAN, s. 364, dpn. 176b; BOLAK, s. 1128; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 244; ŞENER, Şerh, s. 722; ŞENER, Medenî, s. 1524; İMRE/ERMAN, resmî defter tutma işleminin bitiminde daha önce başka türlü seçim hakkını kullanmış olanlar da dâhil tüm mirasçıların dört şıklı seçim hakkına sahip olacakları görüşündedir, (İMRE/ERMAN, s. 363).

(2) Defter Tutulması İşlemi

Terekenin resmî defterinin tutulması talebi Sulh Hukuk Mahkemesi esas defterine kaydedilir ve dosya açılır (VVMT m. 40/II). Resmî defter, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından düzenlenir ve hâkimin gözetimi altında bu işle görevlendirilecek kâtime tutturulur. Bunun için bilirkişi de görevlendirilebilir⁶⁶⁵. Defter tutma görevi sırasında hâkim, defterin sağlıklı biçimde tutulabilmesi için tereke ile ilgili gerekli gördüğü tedbirleri de alır⁶⁶⁶. Defter tutma görevlisinin tereke ile ilgili tasarruf ve taahhüt işlemi yapma, dava açma yetkisi olmadığı gibi, tereke ile ilgili olarak bu kişi aleyhine dava da açamaz⁶⁶⁷. Bu bakımdan, Türk Medenî Kanununun 619'uncu maddesinde düzenlenen resmî defter tutma işlemi, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tasfiye memuru tarafından tereke defterinin tutulması işleminden ayrılır⁶⁶⁸. Bu deftere, terekeye ait aktif ve pasiflerin, yani taşınır ve taşınmaz malların, hakların, alacak ve borçların tamamı yazılır ve bunların değerleri takdir edilir veya gerekiyorsa bilirkişiye tespit ettirilir⁶⁶⁹. Borçlarda taahhütler kaydedilir, ancak vasiyetler borçlara dâhil değildir⁶⁷⁰.

Defter tutulması aşamasında, bir mal üçüncü kişinin elinde bulunup da istihkak iddiası ileri sürülmüşse, bunların isimleri ve iddianın ilişkin bulunduğu malın sıra numarası ve belge ibraz edilmişse mahiyeti, tarihi ve numarası gösterilir (VVMT m. 42/V). Ayrıca, mirasbırakanın tapuya kayıtlı taşınmazları⁶⁷¹ ya da noter senetleri⁶⁷², icra belgeleri⁶⁷³, vergi kayıtları⁶⁷⁴

⁶⁶⁵ AYSOY, s. 91; KILIÇOĞLU, s. 263.

⁶⁶⁶ ERKUL, s. 130; TANJU, s. 98; ÖZMEN, s. 627; ŞENER, Şerh, s. 729.

⁶⁶⁷ KILIÇOĞLU, s. 263.

⁶⁶⁸ Bkz. aş. s. 141 vd.

⁶⁶⁹ DURAL/ÖZ, s. 413; ERKUL, s. 128; KILIÇOĞLU, s. 263; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 442; BERKİ, Miras, s. 117; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 245; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 266; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522; ÖZMEN, s. 623, 624.

⁶⁷⁰ BELGESAY, Miras, s. 182; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522, dpn. 276.

⁶⁷¹ ÖZTAN, s. 353; ERKUL, s. 140; BERKİ, A.H., s. 254; BOLAK, s. 1114; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 269; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522; ŞENER, Şerh, s. 724; ŞENER, Medenî, s. 1516; ARIK, s. 268, 270; ÖZMEN, s. 644; mirasbırakanın taşınmaz malları olması ihtimali varsa tapudan bilgi sorulur, ancak bu olasılık fazla değilse mirasbırakana ait taşınmaz bulunup bulunmadığının Türkiye'deki tüm tapu memurluklarından soruşturulması gerekmez, (BELGESAY, Miras, s.186).

⁶⁷² BOLAK, s. 1115; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522; ERKUL, s. 140; noter kayıtlarından anlaşılan bir alacağın deftere kaydedilebilmesi için alacaklının başvuruda bulunması gerektiği hk. bkz. BELGESAY, Miras, s.185; ÖZMEN, s. 642.

⁶⁷³ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 269; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522; ERKUL, s. 140; BERKİ, A.H., s. 254; ARIK, s. 268; ÖZMEN, s. 642; ŞENER, Şerh, s. 725; ŞENER, Medenî, s. 1516.

veya mirasbırakana ait olduğu konusunda şüphe edilmeyen hesap defterleri, ticarî defterler, borç senetleri gibi yazılı belgeler⁶⁷⁵, ilâma bağlı alacaklar⁶⁷⁶ gibi resmî sicil ve kayıtlar ile mirasbırakanın belgelerinden varlığı anlaşılan alacaklar ve borçlar deftere doğrudan doğruya geçirilir. Deftere geçirilenler, alacaklılara ve borçlulara bildirilir (TMK m. 622, VVMT m. 42/II). Terekenin aktif ve pasifinin deftere geçirilmesinde, mirasbırakanın malî durumu hakkında bilgi sahibi olan herkes, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından istenilen bilgiyi vermekle yükümlüdür. Haklı bir sebep olmaksızın bilgi vermeyenler veya yanlış ya da eksik bilgi verenler, bundan doğacak zararları tazminle yükümlüdürler (TMK m. 620/II). Ayrıca, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından istenmemiş olsa bile⁶⁷⁷, mirasçılar, özellikle mirasbırakanın kendilerince bilinen borçlarını mahkemeye bildirmek zorundadırlar (TMK m. 620/III). Ancak, mirasbırakanın elinde bulunan bir mal üzerinde aynî hakkı olan kişinin bu hakkını kaydettirme zorunluluğu yoktur⁶⁷⁸.

Sulh Hukuk Mahkemesi, yukarıda belirtilen kayıt işlemlerinin yapılabilmesi için, mirasbırakanın alacaklıları ile borçlularını belli bir süre içinde alacaklarını ve borçlarını bildirmeleri konusunda bir ay arayla iki defa yapılacak ilânla çağırır. Çağrı, kefalet sebebiyle alacaklı ve borçlu olanları da kapsar. Alacaklı ve borçluların alacak ve borçlarını mahkemeye bildirim süresi, ikinci ilândan başlayarak en az bir aydır (TMK m. 621). Bildirim süresi bir aydan az olmamak üzere Sulh hâkimi tarafından takdir edilir ve terekenin durumuna göre gerek görülür ise sonradan uzatılabilir⁶⁷⁹. Bu süre hak düşürücü

⁶⁷⁴ BOLAK, s. 1115; ERKUL, s. 140; ARIK, s. 268; ÖZMEN, s. 642, 643; Sulh Hukuk Mahkemesinin tahakkuk etmiş verginin kesinleşmiş olup olmadığını incelemesi, mirasbırakana hayatta iken tebliğ edilmemiş veya itiraz süresi geçmemiş vergi borçlarının kayda alınmaması hk. bkz. ERKUL, s. 139; buna karşılık BELGESAY tarafından vergi kayıtlarının resmî kayıt sayılamayacağı ileri sürülmektedir, (BELGESAY, Miras, s.185).

⁶⁷⁵ BOLAK, s. 1115; ERKUL, s. 138, 139, 140; KÖPRÜLÜ, s. 385; ARIK, s. 269; ÖZMEN, s. 647; ŞENER, Şerh, s. 725; ŞENER, Medenî, s. 1516.

⁶⁷⁶ AYSOY, s. 88; BOLAK, s. 1115; ÖZMEN, s. 642.

⁶⁷⁷ İMRE/ERMAN, s. 365; DURAL/ÖZ, s. 413; ERKUL, s. 133; BELGESAY, Miras, s. 183; OĞUZMAN, s. 362; BERKİ, A.H., s. 253; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 267; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522, 523; TANJU, s. 95; ARIK, s. 263; ÖZMEN, s. 633.

⁶⁷⁸ BELGESAY, Miras, s. 185.

⁶⁷⁹ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 245; KÖPRÜLÜ, s. 385; BELGESAY, Miras, s. 184; AYSOY, s. 89; BERKİ, A.H., s. 254; ERKUL, s. 136; ARIK, s. 267..

süredir⁶⁸⁰. Alacaklılar, süresi içinde alacaklarını bildirmemelerinin Türk Medenî Kanununun 629'uncu maddesinde öngörülen sonuçları yönünden de uyarılır (TMK m. 621/II, VVMT m. 41/son).

Kanunun 615'inci maddesinde öngörülen önemli nedenlerle süre uzatımına gidilmesi ya da yeni süre verilmesini gerektiren durumlar dışında, süresi geçtikten ve defter tutma işlemi bittikten sonra hiçbir alacak deftere kaydolamaz⁶⁸¹. Ancak, alacaklıların ilân süresi içinde başvuruda bulunmamaları yetkili ve görevli mahkemede dava açma haklarını ortadan kaldırmaz⁶⁸².

Alacaklıların, alacakları konusunda bildirimde bulunurken, dayandıkları belgeleri de mahkemeye vermeleri gerekir⁶⁸³. Mahkeme tarafından mirasçılara belgelere karşı diyecekleri olup olmadığı sorulur⁶⁸⁴. Var olduğu kanaatine varılan alacak ve borçlar deftere geçirilir ve ilgililere tebliğ olunur. Buna karşılık, ilân süresinin geçmesi, alacağın bir belgeye dayanmaması, alacak iddiasında bulunan kişilerin ibraz ettikleri belgelerin kabul edilebilir görülmemesi veya adî senede dayanan alacakta imzaya itiraz edilmesi gibi durumlarda, Sulh hâkimi, alacak kaydı talebinin reddine karar verir⁶⁸⁵. Bu durumda, Sulh hâkimi tarafından alacaklıya, mirasçılara karşı dava açması ve dava açıldığını gösterir belgenin ibrazı için uygun bir süre verilir⁶⁸⁶. Öğretide, böyle bir dava açıldığı takdirde, deftere kayıt için bu davanın

⁶⁸⁰ KILIÇOĞLU, s. 263; ERKUL, s. 135.

⁶⁸¹ İMRE/ERMAN, s. 365, 366; BELGESAY, Miras, s. 186; AYSOY, s. 91; BERKİ, A. H., s. 254; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 245; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 268, 270; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 525; TANJU, s. 120; ARIK, s. 269.

⁶⁸² TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 246.

⁶⁸³ ERKUL, s. 137; AYSOY, s. 89; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 245, 246; TANJU, s. 107; ÖZMEN, s. 637; ŞENER, Medenî, s. 1518; karşı görüş için bkz. BELGESAY Miras, s.185; BERKİ, A.H., s. 254; BOLAK, s. 1117.

⁶⁸⁴ ÖZMEN, s. 637.

⁶⁸⁵ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 246; BOLAK, s. 89; ERKUL, s. 137, 142; ÖZMEN, s. 637, 638; bir alacağın deftere kayıt talebinin kabul veya reddine ilişkin kararlar temyiz de edilebilir, (TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 246; ERKUL, s. 138; TANJU, s. 108; ÖZMEN, s. 647).

⁶⁸⁶ AYSOY, s. 90; ERKUL, s. 142, 143; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 246; ÖZMEN, s. 638, 647, 648; defter tutmanın bu dava sonuçlanıncaya kadar ertelenmesinin uygun olmayacağı ve imzayı inkâr eden mirasçıların mirası ret veya kabul durumuna göre bu dava sonucuna katlanmak zorunda kalmalarının kabul edilmesinin uygun olacağı hk. bkz. ERKUL, s. 143, 144; AYSOY ise böyle bir dava açıldığında deftere kayıt için dava sonucunun beklenmesi gerektiğini savunmuştur, (AYSOY, s. 90); TUĞSAVUL/AKGÖL tarafından alacak davasına ilişkin kararın kesinleşmesinin beklenmesi, defterin kesin bir hâl alabilmesi için borç ve alacaklara ilişkin uyuşmazlıkların çözülmesi gerektiği vurgulanmıştır, (TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 246, 248).

sonucunun beklenmesi gerektiğini savunan yazarlar⁶⁸⁷ bulunduğu gibi, aksini ileri sürenler⁶⁸⁸ de vardır. Ancak, resmî defter tutma işleminin uzayarak mirasçılar ve alacaklılar aleyhine sonuç doğurması önlenmelidir⁶⁸⁹. Bu itibarla, hâkim tarafından, deftere geçirilmesi talebi reddedilen ve ayrı dava konusu yapılan alacak iddiasının, terekenin kabul veya reddi hususundaki kararı etkiler nitelikte olup olmadığına bakılarak davanın sonucunun beklenip beklenmeyeceğine karar verilmeli; sonucu beklenmeden reddedilen alacak, dava konusu olduğu kaydı ile deftere yazılmalıdır⁶⁹⁰. Mirasçılar, defteri tutulan terekeyi bu hâliyle mutlak olarak ya da tutulan defter doğrultusunda kabul ettikleri takdirde, tereke bu hâliyle kendilerine teslim edilir. Ancak, alacaklının dava açtığı mahkemeden alacağını karşılayacak oranda tereke malları üzerinde tedbir konulması ya da teminat verilmesi yönünde karar getirmesi üzerine, bu karar Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından uygulanır⁶⁹¹.

Terekeye borcu olduğu tespit edilen kişilerin, bu borcu âdi senede dayanarak inkâr etmeleri durumunda, Sulh Hukuk Mahkemesi mirasçıların borcun tespiti için dava açmaları için süre verir. Bu süre içinde dava açılır ise borç, deftere dava konusu kaydı ile yazılır. Ancak, burada da davanın sonucunun beklenmesi zorunlu değildir⁶⁹².

Alacak ve borçların bildirilmesi için ilânda belirtilen sürenin dolmasıyla defterin tutulması sona erer ve defter bu tarihten başlayarak tanınacak en az bir aylık süre içinde ilgililerce incelenebilir (TMK m. 623/I, VVMT m. 44/II). Bunun için ilgililere ayrıca tebligat yapılması zorunluluğu yoktur⁶⁹³. İlgililer, yasal veya atanmış mirasçılar, mirasbırakanın alacaklıları ve borçluları, istihkak iddia edenler gibi⁶⁹⁴ belli bir alacak veya borcun tanınmasında maddî menfaati olan kişilerdir⁶⁹⁵. Başka bir ifade ile defter, süresi içinde mirasçılar, mirasbırakanın alacaklı ve borçluları, vasiyeti yerine getirme görevlisi, mirası

⁶⁸⁷ AYSOY, s. 90; TANJU, s. 108.

⁶⁸⁸ ERKUL, s. 144; ÖZMEN, s. 648.

⁶⁸⁹ ÖZMEN, s. 650.

⁶⁹⁰ ÖZMEN, s. 649.

⁶⁹¹ ÖZMEN, s. 649.

⁶⁹² ÖZMEN, s. 650.

⁶⁹³ ERKUL, s. 146; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 525.

⁶⁹⁴ ARIK, s. 270.

⁶⁹⁵ BELGESAY, Miras, s. 186; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 525.

resmen yönetmekle görevli kişi, ilgililerin yasal temsilcileri, terekenin kıymeti üzerinde mirasbırakan veya mirasçılarla davalı olanlar tarafından incelenebilir⁶⁹⁶. Burada öngörülen sürenin dolması, mirasçılarının seçim haklarını kullanma sürelerinin başlangıcı açısından önemli olup, deftere kaydolunan alacak ve borçlara karşı ilgililerin itiraz etme imkânını ortadan kaldırmaz⁶⁹⁷. Alacakların deftere yazılmış olması, bunların varlığı lehine delil teşkil etmediğinden ilgililer bunlara itiraz edebilirler⁶⁹⁸. İtiraz hâlinde uyuşmazlık, genel hükümlere göre belirlenecek görevli ve yetkili mahkeme tarafından çözümlenir⁶⁹⁹. İlgililerin Kanunun 622'nci maddesi doğrultusunda resen deftere geçirilen alacak ve borçlar için yetkili ve görevli mahkemeye dava açmaları da mümkündür⁷⁰⁰. Ayrıca, alacak ve borçların deftere yazımında veya malların değerinin tespitinde⁷⁰¹ maddî hata yapılması durumunda, ilgili kişi, mirasın mirasçı tarafından kabulüne kadar⁷⁰² itiraz edebilir ve bu itiraz, Sulh hâkimi tarafından tetkik edilerek karara bağlanır⁷⁰³. Ancak, bu işlemle yeni bir alacaklılık durumu yaratılamaz⁷⁰⁴. Düzeltme işlemini kabul etmeyenler, görevli ve yetkili mahkemede dava açabilirler⁷⁰⁵.

Defter tutma süresince mirasın durumu askıdadır⁷⁰⁶. Bu nedenle, süreç içerisinde terekenin mümkün olduğunca her türlü değişimden korunması gerekir⁷⁰⁷. Bu aşamada, ancak yapılmaması terekenin zararına sebep olacak acele tamirat, ekilenleri çapalamak, olgunlaşmış ürünü

⁶⁹⁶ ÖZTAN, s. 353; BERKİ, Miras, s. 118, 119; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 270; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 525; ŞENER, Şerh, s. 730, 731.

⁶⁹⁷ DURAL/ÖZ, s. 415.

⁶⁹⁸ İMRE/ERMAN, s. 366, 367; ERKUL, s. 142; BELGESAY, Miras, s.185; AYSOY, s. 92; BOLAK, s. 1119, 1120; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 246; ŞENER, Medenî, s. 1518; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 268, 269; ilgililer dosyayı inceleyerek Sulh hâkiminin kararına karşı temyiz yoluna da gidebilirler, (ERKUL, s. 146).

⁶⁹⁹ İMRE/ERMAN, s. 367; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 269; BELGESAY, Miras, s.185; AYSOY, s. 92; OĞUZMAN, s. 364, dpn. 175; BOLAK, s. 1120.

⁷⁰⁰ BOLAK, s. 1120.

⁷⁰¹ BOLAK, s. 1119.

⁷⁰² Öğretide AYSOY tarafından, bu sürenin defteri inceleme süresi ile sınırlı olduğu belirtilmiştir, (AYSOY, s. 92).

⁷⁰³ İMRE/ERMAN, s. 367; BOLAK, s. 1119; AYSOY, s. 92; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 246.

⁷⁰⁴ İMRE/ERMAN, s. 367.

⁷⁰⁵ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 246.

⁷⁰⁶ AYBAY, s. 96; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 442.

⁷⁰⁷ İMRE/ERMAN, s. 366; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 244; DURAL/ÖZ, s. 414; GÖKTÜRK, s. 721; KÖPRÜLÜ, s. 385; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 639; ARIK, s. 271; ÖZMEN, s. 662.

toplamak ve muhafaza etmek, muhafazası hâlinde değerinde azalma meydana gelecek malları satmak gibi zorunlu yönetim işleri yapılabilir (TMK m. 624/I, VVMT m. 43). Mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi Sulh Hukuk Mahkemesince kendisine bırakılan mirasçıdan diğer mirasçılar teminat göstermesini isteyebilirler (TMK m. 624/II).

Defter tutma süresince alacak ve borçlara ait faizler işlemeye devam eder⁷⁰⁸. Buna karşılık, Türk Medenî Kanununun 625'inci maddesi gereğince, defter tutulması devam ettiği sürece mirasbırakanın borçları için icra takibi yapılamaz. Bu süre içinde zamanaşımı işlemmez. Acele hâller dışında, davalara devam edilemeyeceği gibi, yeni dava da açılmaz. Kanunun bu hükmü ile terekenin mevcudunun kesin olarak belirlenmesi, mirasçıların karar vermelerinin mümkün kılınması ve şayet terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesi gerekir ise İcra ve İflâs Kanununun 206'ncı maddesi gereğince alacaklılar sıraya gireceklerinden, tereke borçlarının bir yerde toplanmasının sağlanması amaçlanmıştır⁷⁰⁹. İcra takiplerinin ve davaların durma süresi, defter tutulması için yapılan başvuru tarihinde başlar⁷¹⁰ ve mirasçıların seçim haklarını kullandıkları ana kadar devam eder⁷¹¹. Defter tutma süresince mirasbırakanın alacaklıları tarafından tereke aleyhine dava açılmayacak ve icra takibi yapılamayacak, açılmış olan icra ve takipler duracak ise de mirasbırakana borçlu olanlar hakkında zamanaşımı işlemeye devam edeceğinden, bu alacaklar için dava açılması ve icra takibinde bulunulması mümkündür⁷¹². Ayrıca, tereke mallarının tespiti veya bunlara değer takdiri konusunda açılmış ya da miras hakkında koruma tedbiri istenmiş veya hak düşürücü bir sürenin dolmasından önce dava açılmış

⁷⁰⁸ TANJU, s. 101; ARIK, s. 276.

⁷⁰⁹ BOLAK, s. 1125.

⁷¹⁰ BELGESAY, Miras, s. 189; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 523.

⁷¹¹ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 523; TANJU, s. 91, 92.

⁷¹² İMRE/ERMAN, s. 366; ÖZMEN, s. 673; farklı görüş ve aktarımlar için bkz. ERKUL, s. 156 vd.; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 640; KÖPRÜLÜ, s. 385; BELGESAY, Miras, s. 189; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 442, 443; OĞUZMAN, s. 363; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 244; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 524; BERKİ, Miras, s. 119, 120; TANJU, s. 100, 101; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 272, 273; AYSOY, s. 95, 96; BERKİ, A.H., s. 256, 257; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 247; BOLAK, s. 1125, 1126; ARIK, s. 273; ŞENER, Şerh, s. 730; ŞENER, Medenî, s. 1521.

olması gibi⁷¹³ durumlarda, acele hâlin varlığı kabul edilerek bu davalara devam edilebilmelidir⁷¹⁴. Bu dava ve icra takipleri, Kanunun 624'üncü maddesi kapsamında Sulh hâkiminin izin ve tayini ile mirasçılardan biri veya terekenin aynı zamanda resmen idare ediliyor olması durumunda idare memuru ya da Hukuk Muhakemeleri Kanununun 55'inci maddesi (eski HUMK m. 41) doğrultusunda atanacak kayyım tarafından yapılır⁷¹⁵.

Defter tutma giderleri terekeden ödenir. Giderler terekeden karşılanamazsa defter tutulmasını istemiş olan mirasçılardan alınır (TMK m. 623, VVMT m. 42/son). Kanunda defter tutulması için masraf yapanın alacağı imtiyazlı olarak gösterilmediğinden, mirasçı bu alacağını terekenin diğer alacakları ile eşit şartlarla tahsil edebilir ve terekeden alamadığı masraflara katlanır⁷¹⁶. Bununla birlikte, terekenin resmî defterinin tutulmasını talep eden mirasçının defter tutma giderlerini karşılayamaması durumunda, koşulların varlığı hâlinde adlî yardım (HMK m. 334, eski HUMK m. 465-472) alınmasına karar verilebilir⁷¹⁷. Burada bahsedilen giderler, defterin düzenlenmesi, alacaklı ve borçlulara yapılacak bildirimler, ilânlar, ilgili kişilerle kurulan iletişim, terekedeki mal ve hakların takdiri giderleridir⁷¹⁸.

(3) Defter Tutulmasının Sonuçları

Defteri inceleme süresi bittikten sonra, mahkeme tarafından yasal ve atanmış her mirasçı⁷¹⁹ bir ay içinde beyanda bulunmaya çağrılır (TMK m. 626/I). Bir aylık süre, çağrının mirasçıya ulaştığı tarihten itibaren işlemeye

⁷¹³ İMRE/ERMAN, s. 366; AYBAY, s. 96.

⁷¹⁴ İMRE/ERMAN, s. 366; OĞUZMAN, s. 364; AYBAY, s. 96; DURAL/ÖZ, s. 414; ERKUL, s. 158; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 244; KÖPRÜLÜ, s. 385; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 640; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 247; BERKİ, A.H., s. 256, 257; BELGESAY, Miras, s. 189; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 443; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 273; BOLAK, s. 1126; AYSOY, s. 95, 96; TANJU, s. 101; BERKİ, Miras, s. 120; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 524; ÖZMEN, s. 674 vd.

⁷¹⁵ ERKUL, s. 157; BELGESAY, Miras, s. 189; BERKİ, A.H., s. 257; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 246, 247.

⁷¹⁶ BELGESAY, Miras, s. 186, 187.

⁷¹⁷ ÖZMEN, s. 660, 661; ERKUL, s. 148.

⁷¹⁸ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 270; BAYGIN, s. 38; ERKUL, s. 148.

⁷¹⁹ İMRE/ERMAN, s. 368; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 274; TANJU, s. 121; ÖZMEN, s. 650; ŞENER, Medenî, s. 1523; GENÇCAN, s. 613.

başlar⁷²⁰. Bu süre hak düşürücü süredir⁷²¹. Koşulların gerektirmesi hâlinde, Sulh Hukuk Mahkemesi, tereke mallarına yeni değer biçilmesi veya uyuşmazlıkların çözümü gibi durumlar için ek süre verebilir (TMK m. 626/II). Süre uzatımına gidilebilmesi için en az bir mirasçı tarafından bu yönde talepte bulunulması ve uzatma gerekçelerinin talepte bulunan kişi tarafından ispatlanması gerekir⁷²².

Resmî defter tutulması işleminin tamamlanmasının ardından daha önce mirası kabul etmiş veya reddetmiş mirasçılar dışında kalan⁷²³ mirasçılardan her biri, tanınan süre içinde mirası reddettiğini veya kayıtsız şartsız kabul ya da tutulan deftere göre kabul ettiğini ya da resmî tasfiye istediğini beyan edebilir. Süresi içinde herhangi bir beyanda bulunmayan mirasçı, mirası tutulan deftere göre kabul etmiş sayılır (TMK m. 627). Burada yasal karine benimsenmiş olup⁷²⁴, defter tutma sonucunda terekenin borca batık olduğu sabit ve tespit edilmiş olsa dahi hükmî ret kuralı uygulanarak terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine gidilemez⁷²⁵. Süresi içinde beyanda bulunulmamış olması sebebiyle mirası deftere göre kabul etmiş sayılan mirasçının, sonradan mirası kayıtsız şartsız kabulüne engel yoktur. Ancak bu hâlde, mirasçı, mirası reddedemez veya resmî tasfiye talebinde bulunamaz⁷²⁶.

Resmî deftere göre kabul hâlinde, mirasın geçmesi, mirasın açıldığı tarihten başlayarak hüküm ifade eder (TMK m. 628/II). Başka bir ifade ile

⁷²⁰ İMRE/ERMAN, s. 368; ESCHER, Kommentar, Art. 587, N. 2, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 641'den naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 641; OĞUZMAN, s. 364, dpn. 176; ANTALYA, s. 397; KILIÇOĞLU, s. 264, 265; KÖPRÜLÜ, s. 386; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 525; AYSOY, s. 97; DURAL/ÖZ, s. 415; ERKUL, s. 159; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 274; TANJU, s. 122; ARIK, s. 277; ŞENER, Şerh, s. 731; ŞENER, Medenî, s. 1523.

⁷²¹ KILIÇOĞLU, s. 265.

⁷²² GÖNENSAY/BİRSEN, s. 274, 275; ERKUL, s. 160; TANJU, s. 126; karşı görüş için bkz. BOLAK, s. 1128.

⁷²³ OĞUZMAN, s. 364, dpn. 176b; DURAL/ÖZ, s. 415; BOLAK, s. 1128; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 244; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 264, 265; BERKİ, A.H., s. 252; TANJU, s. 91; SEROZAN/ENGİN, s. 407; ŞENER, Şerh, s. 732.

⁷²⁴ İMRE/ERMAN, s. 369; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 277; ÖZTAN, s. 354; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 526; ARIK, s. 280.

⁷²⁵ KÖPRÜLÜ, s. 386; OĞUZMAN, s. 365, dpn. 177; İMRE/ERMAN, s. 369; ANSAY, Makale, s. 766.

⁷²⁶ BELGESAY, s. 191; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 277; AYSOY, s. 98; karşı görüş için bkz. BERKİ, Miras, s. 121.

mirası resmî deftere göre kabul etmiş mirasçıya, sadece defterde yazılı tereke malları değil, yazılmamış olsa dahi mirasın açıldığı tarihte mirasbırakanın mülkiyet veya zilyetliğindeki mallar ile mirasbırakanın alacakları da geçer⁷²⁷. Buna karşılık, miras, mirasçıya sadece deftere yazılmış borçlarla geçer (TMK m. 628/I). Mirasçı, mirasbırakanın deftere yazılmış borçlarından hem tereke malları hem de kendi malvarlığı ile sorumludur (TMK m. 628/II).

Alacaklarını süresi içinde yazdırmayan alacaklılara karşı mirasçının sorumluluğu yoktur (TMK m. 629/I). Ancak, alacaklının kusuru olmadan deftere yazdıramadığı veya bildirdiği hâlde deftere yazılmamış alacaklar için mirasçı, ancak terekeden kendisine geçen miktar ile sınırlı olarak⁷²⁸ sorumlu olur (TMK m. 629/II). Alacakları tereke malları ile teminat altına alınmış alacaklılar deftere geçirilmemiş olsa bile bu haklarını teminattan alabilirler (TMK m. 629/son). Terekenin resmî defterinin tutulmuş olması ve mirasın kayıtsız şartsız veya tutulan defter gereğince kabul edilmesi durumlarında⁷²⁹ mirasçılar, mirasbırakanın kefaletten doğan borçlarından terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi hâlinde kefalet sebebiyle alacaklı olanlara ne düşecek idiyse ancak o miktarla sorumlu olurlar (TMK m. 630).

Terekenin resmî defterinin tutulması ile mirasçıların her biri, mirasbırakanın ölümünden itibaren sahip oldukları mirası kayıtsız şartsız kabul etmek, reddetmek veya resmî tasfiye istemek haklarının yanı sıra mirasın tutulan deftere göre kabulünü de istemek hakkına sahip olurlar⁷³⁰.

⁷²⁷ BERKİ, Miras, s. 122; ŞENER, Şerh, s. 735; ŞENER, Medenî, s. 1526.

⁷²⁸ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 642; KILIÇOĞLU, s. 265; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 443; ÖZTAN, s. 355; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 527; OĞUZMAN, s. 366; İMRE/ERMAN, s. 372; KÖPRÜLÜ, s. 388; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 245; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 250; DURAL/ÖZ, s. 417; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 280; BOLAK, s. 1132; BERKİ, A.H., s. 259; BELGESAY, s. 193; ARIK, s. 282; ÖZMEN, s. 658; HATEMİ, s. 127; ŞENER, Şerh, s. 735; ŞENER, Medenî, s. 1527; GENÇCAN, s. 614; SEROZAN/ENGİN, s. 378.

⁷²⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 643; KÖPRÜLÜ, s. 388; ÖZTAN, s. 356; GÖKTÜRK, s. 723; AYSOY, s. 101 vd.; OĞUZMAN, s. 366; DURAL/ÖZ, s. 418; ERKUL, s. 176; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 283; İMRE/ERMAN, s. 374; BOLAK, s. 1133; BERKİ, A.H., s. 261; BELGESAY, s. 195; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 246.

⁷³⁰ İMRE/ERMAN, s. 367; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 641; GÖKTÜRK, s. 721; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 275; BELGESAY, s. 190, 191; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 244; TANJU, s. 127; BERKİ, A.H., s. 258; BOLAK, s. 1129; ERKUL, s. 159; DURAL/ÖZ, s. 415; OĞUZMAN, s. 365; AYSOY, s. 98 vd.; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 248; AYBAY, s. 96, 97; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 527; ÖZTAN, s. 354; KÖPRÜLÜ, s. 386, 387; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 443; BERKİ,

Her mirasçı kendi seçiminin sonuçlarına tâbi olur⁷³¹. Bu noktada, mirasçıların seçim haklarını farklı şekilde kullanmaları ile ilgili yukarıda⁷³² değinilen sorunlar ortaya çıkar. Mirasın kayıtsız şartsız kabulünün yanı sıra mirasın başka bir mirasçı tarafından tutulan deftere göre kabul edilmesi durumunda, mirası kayıtsız şartsız kabul eden mirasçı, deftere geçsin veya geçmesin tüm borçlardan sorumlu iken, resmî deftere göre kabul eden mirasçının kural olarak, deftere kaydedilmemiş borçlardan sorumluluğu bulunmamaktadır⁷³³. Mirasçılardan biri tarafından miras, kayıtsız şartsız kabul edilir ve aynı zamanda başka mirasçı tarafından resmî tasfiye talebinde bulunulur ise Kanunun 632'nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince resmî tasfiye talebi dikkate alınmaz⁷³⁴. Keza, defter tutma sonucunda mirasçılardan birinin dahi mirası kayıtsız ve şartsız kabul etmesi durumunda da resmî tasfiye talepleri yerine getirilemez⁷³⁵. Bu durumda, daha önce resmî tasfiye talebinde bulunmuş mirasçıya, mirasın kayıtsız şartsız kabulü, mirasın tutulan deftere göre kabulü ve mirasın reddi seçimlik haklarından birini kullanabilmesi için süre verilir⁷³⁶ ve süresi içinde cevap vermemesi durumunda, mirası deftere

Miras, s. 121; KILIÇOĞLU, s. 265; ANTALYA, s. 397; ARIK, s. 278, 279; ÖZMEN, s. 654, 658; HATEMİ, s. 127; SEROZAN/ENGİN, s. 406; ŞENER, Şerh, s. 733; ŞENER, Medenî, s. 1523.

⁷³¹ BELGESAY, s. 191; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 276; ANTALYA, s. 397; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 249; AYSOY, s. 98; DURAL/ÖZ, s. 416.

⁷³² Bkz. yuk. s. 104, 105.

⁷³³ KILIÇOĞLU, s. 265; İMRE/ERMAN, s. 370; DURAL/ÖZ, s. 417; BERKİ, Miras, s. 121; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 443; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 655; ÖZTAN, s. 355; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 527; AYBAY, s. 97; GÖKTÜRK, s. 722; OĞUZMAN, s. 365, 366; BELGESAY, s. 192; AYSOY, s. 100; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 244; ANSAY, Makale, s. 748; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 277; BOLAK, s. 1130, 1132; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 250; BERKİ, A.H., s. 259; TANJU, s. 128; ARIK, s. 282; ŞENER, Şerh, s. 734; ŞENER, Medenî, s. 1526; GENÇCAN, s. 614; deftere geçirilmemiş olmakla birlikte resmî kayıtlardan veya mirasbırakanın belgelerinden anlaşılan borçlardan sorumluluğa ilişkin bkz. AYSOY, s. 100; OĞUZMAN, s. 366, dpn. 180; İMRE/ERMAN, s. 372; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 245, dpn. 6; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 277, 278; BOLAK, s. 1132; BERKİ, A.H., s. 260; ARIK, s. 283; ÖZMEN, s. 658.

⁷³⁴ BELGESAY, s. 191, 197; ÖZTAN, s. 354, 359; ANTALYA, s. 402, 403; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 527, 530; OĞUZMAN, s. 365; DURAL/ÖZ, s. 416, 425; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 276, 288; İMRE/ERMAN, s. 369, 377; TANJU, s. 128, 130; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 245; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 249, 251; AYSOY, s. 99 vd., 115; ERKUL, s. 165, 192; BOLAK, s. 1129; BERKİ, A.H., s. 259, 264; KILIÇOĞLU, s. 266; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 647, 654; FEYZİOĞLU/DOĞANAY/AYBAY, s. 444; AYBAY, s. 98; AYAN, s. 230; GÖKTÜRK, s. 728; ANSAY, Makale, s. 749; ARIK, s. 279; HATEMİ, s. 127; ŞENER, Şerh, s. 733; ŞENER, Medenî, s. 1524; GENÇCAN, s. 615.

⁷³⁵ İMRE/ERMAN, s. 363, 377; ÖZTAN, s. 351; AYSOY, s. 124; TANJU, s. 128; BERKİ, Miras, s. 259; BOLAK, s. 1129; ERKUL, s. 165; AYAN, s. 229; KÖPRÜLÜ, s. 390; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 276; SEROZAN/ENGİN, s. 407.

⁷³⁶ DURAL/ÖZ, s. 412; ÖZTAN, s. 351.

göre kabul etmiş sayılacağı hatırlatılır⁷³⁷. Bununla birlikte, mirasçılardan birinin mirası tutulan deftere göre kabul etmesi ve aynı zamanda başka mirasçı tarafından resmî tasfiye talebinde bulunulmuş olması söz konusu ise bunlardan hangisine göre işlem yapılacağı konusu tartışmalıdır. Öğretide, mirasın tutulan deftere göre kabulü söz konusu olduğunda, artık resmî tasfiye yoluna gidilemeyeceğini kabul eden yazarlar⁷³⁸ olduğu gibi, mirasın tutulan deftere göre kabul edilmesi ile resmî tasfiye talebi çakıştığında terekenin resmî tasfiyeye tâbi tutulması gerektiğini savunan yazarlar⁷³⁹ da vardır. Kanun, bütün ruhu, metni ve düzenleme sırası ile mirasın açıldığı günden itibaren o anki durumu ile mirasçıya geçmesini amaçlamıştır⁷⁴⁰. Başka bir ifade ile tereke borçlarından kendi malvarlığı ile sorumlu olmayı seçen bir mirasçı bulunduğu sürece resmî tasfiyeye gidilmesi doğru değildir⁷⁴¹. Böyle bir durumda, resmî tasfiye talebinde bulunan mirasçıya süre verilmesi ve bu süre içinde ret veya kabul bağlamında herhangi bir beyanda bulunmayan mirasçının mirası tutulan deftere göre kabul edilmiş sayılması gerekecektir⁷⁴². Sonuç olarak, kanımızca, mirası tutulan deftere göre kabul etmiş bir mirasçı bulunması hâlinde, terekenin durumu ne olursa olsun iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesi söz konusu olamayacaktır.

⁷³⁷ AYSOY, s. 107; BOLAK, s. 1130.

⁷³⁸ ÖZTAN, s. 354; ANTALYA, s. 402, 403; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 527, 530; OĞUZMAN, s. 365, 368; DURAL/ÖZ, s. 416, 419, 425; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 276, 288; İMRE/ERMAN, s. 369, 377; TANJU, s. 130; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 245, 248; KILIÇOĞLU, s. 266; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 655, 656; KÖPRÜLÜ, s. 390; BOLAK, s. 1172; ANSAY, Makale, s. 749; ARIK, s. 279, 280; ÖZMEN, s. 658; ESCHER, Kommentar, Art. 588, N. 5, s. 277, (İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 526'dan naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 588, N. 4, s. 717, (İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 526'dan naklen); SEROZAN/ENGİN, s. 407; ŞENER, Şerh, s. 734; ŞENER, Medenî, s. 1524; GENÇCAN, s. 613.

⁷³⁹ BERKİ, Miras, s. 125; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 249; BERKİ, A.H., s. 259, 264; ERKUL, s. 165, 166; BOLAK, s. 1131; BELGESAY, s. 191, 198; AYSOY, s. 98.

⁷⁴⁰ TANJU, s. 129.

⁷⁴¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 656.

⁷⁴² İMRE/ERMAN, s. 370; OĞUZMAN, s. 368; DURAL/ÖZ, s. 420; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 526; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 656; ESCHER, Kommentar, Art. 588, N. 5, s. 277, (İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 526'dan naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 588, N. 4, s. 717, (İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 526'dan naklen).

2. Mirasbırakanın Alacaklılarının Resmî Tasfiye Talebinin Koşulları

Mirasbırakanın alacaklıları, mirasın açıldığı tarihte mirasbırakana karşı alacak hakkına sahip kişilerdir⁷⁴³. Terekeden, öncelikle mirasbırakanın borçları ödenmeli, bunun ardından mal vasiyetleri yerine getirilmeli ve nihayetinde geriye kalan kısım mirasçılara ve dolayısıyla mirasçılarının alacaklılarına tahsis olunmalıdır. Ancak, terekenin mirasçının kişisel malları ile karışması sonucunda bu amaç tam olarak gerçekleşmeyebilir. Çünkü küllî halefiyet ilkesi sonucunda ortaya çıkan bütünden, mirasbırakanın alacaklıları gibi mirasçının alacaklıları da yararlanacaktır. Bu durumun mirasbırakanın alacaklılarına karşı yaratacağı olumsuz sonuçlarının giderilmesi ve resmî tasfiyeye giderek tereke mallarının mirasçılarının kişisel malvarlıkları ile birleşmesinin önlenmesini sağlamak amacıyla, mirasbırakanın alacaklılarına da resmî tasfiye talebinde bulunma hakkı tanınmıştır⁷⁴⁴. Buna göre, mirasbırakanın alacaklarını elde edemeyeceklerinden inandırıcı sebeplerle kuşku duyan alacaklıları, istedikleri hâlde alacakları ödenmediği veya kendilerine teminat verilmediği takdirde, mirasbırakanın ölümünden ya da vasiyetnamenin açılmasından başlayarak üç ay içinde terekenin resmî tasfiyesini isteyebilirler (TMK m. 633/I). Bu yolla mirasbırakanın alacaklıları, alacaklarını mirasçılarının kişisel alacaklılarından önce elde etmek imkânına sahip olurlar⁷⁴⁵.

Mirasbırakanın alacaklılarının resmî tasfiye talep hakları kesin niteliktedir. Başka bir ifade ile mirasçılarının resmî tasfiye talebinde bulunmalarından farklı olarak, burada, miras kabul edilmiş olsa dahi resmî tasfiye talep edilebilir⁷⁴⁶. Bu itibarla, Kanunun 633'üncü maddesi ile getirilen mirasbırakanın alacaklılarının resmî tasfiye talep hakkı, Kanunun 632'nci

⁷⁴³ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; BAYGIN, s. 87.

⁷⁴⁴ İMRE/ERMAN, s. 379; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 531; BERKİ, A.H., s. 265; KÖPRÜLÜ, s. 390; GÖKTÜRK, s. 726; BELGESAY, Miras, s. 199; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 285, 288; TANJU, s. 130; BAYGIN, s. 85, 86; ÖZMEN, s. 731; ŞENER, Şerh, s. 742.

⁷⁴⁵ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 289; ÖZMEN, s. 731.

⁷⁴⁶ İMRE/ERMAN, s. 379; ÖZTAN, s. 357; DURAL/ÖZ, s. 420; BELGESAY, Miras, s. 199; BOLAK, s. 1174; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 648, 655; TANJU, s. 130, 134; OĞUZMAN, s. 368, dpn. 190; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 252; BAYGIN, s. 91; ANSAY, Makale, s. 752; ÖZMEN, s. 735; ŞENER, Şerh, s. 742; ANTALYA, s. 60.

maddesinin ikinci fıkrasındaki kuralın bir istisnasıdır⁷⁴⁷. Ancak, alacaklarını rehinle ve ipotekle teminat altına almış alacaklılar resmî tasfiye talebinde bulunamazlar⁷⁴⁸. Buna karşılık, rehinle temin edilmiş olsa dahi, karşılıksız kalacak bakiye bir alacağın elde edilememesi tehlikesi varsa resmî tasfiye talep edilebilir⁷⁴⁹. Mirasbırakandan alacaklı olan mirasçı, mirasçı sıfatı ile resmî tasfiye isteyebileceği gibi, alacaklı sıfatı ile de talepte bulunabilir. Dolayısı ile mirasçı sıfatı ile yaptığı resmî tasfiye talebi başka bir mirasçının mirası kabulü sonucunda engellenmiş kişi, alacaklı sıfatını kullanarak resmî tasfiye yoluna gidilmesini sağlayabilir⁷⁵⁰.

Mirasbırakanın alacaklılarının resmî tasfiye talep edebilmesi için, mirasçıların iddia olunan alacağı kabul etmeleri ya da alacak hakkının kesin biçimde ispatlanmış olması şart olmayıp, bu hakkın inanılır nitelikte olması yeterlidir⁷⁵¹. Başka bir ifade ile alacaklı tarafından alacağın dayanağı olarak mahkeme ilâmı, noter senedi gibi bir belge sunulabileceği gibi, adî senet de gösterilebilir. Keza, herhangi bir belgeye bağlanmamış soyut alacak iddiası dahi resmî tasfiye talebinde bulunulmasına imkân verir⁷⁵². Alacakları şarta bağlı veya müeccel olan alacaklılar da resmî tasfiye talep edebilirler⁷⁵³. Sulh Hukuk Mahkemesinin alacaklı tarafından yöneltilen alacak iddiası ve bununla ilgili belgelerin, resmî tasfiye talebinde bulunmaya imkân tanıyan nitelikte görülmesine ve resmî tasfiye talebi açısından dikkate alınmasına veya alınmamasına ilişkin kararı, alacağın varlığı ya da yokluğu hususunda kesin hüküm niteliğinde değildir⁷⁵⁴. Bu nedenle, öğretide, adî senede dayanan ya da hiçbir belgeye bağlanmamış alacak iddiasının itiraza uğraması hâlinde, Sulh hâkiminin alacaklıya alacağını ispat etmek üzere uygun bir süre

⁷⁴⁷ İMRE/ERMAN, s. 379; ÖZMEN, s. 735.

⁷⁴⁸ BOLAK, s. 1175; ANSAY, Makale, s. 750; ÖZMEN, s. 736; ŞENER, Şerh, s. 743.

⁷⁴⁹ ANSAY, Makale, s. 750; ŞENER, Şerh, s. 743.

⁷⁵⁰ BOLAK, s. 1174; BAYGIN, s. 91; ANSAY, Makale, s. 750; ŞENER, Şerh, s. 742.

⁷⁵¹ İMRE/ERMAN, s. 379; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 531; ÖZTAN, s. 358; OĞUZMAN, s. 368, dpn. 188; BERKİ, A.H., s. 265; BELGESAY, Miras, s. 200; AYSOY, s. 116; BAYGIN, s. 90; ANSAY, Makale, s. 751; ŞENER, Şerh, s. 743; ANTALYA, s. 60.

⁷⁵² TANJU, s. 135.

⁷⁵³ BELGESAY, Miras, s. 200; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 288; TANJU, s. 133; BOLAK, s. 1172, 1173; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 252; BAYGIN, s. 88; ERKUL, s. 197; AYSOY, s. 116; ANSAY, Makale, s. 750.

⁷⁵⁴ TANJU, s. 135, 136; ANSAY, Makale, s. 751.

vermesi⁷⁵⁵ ve bu konuda alacaklı tarafından görevli ve yetkili mahkemede açılacak davanın sonucuna göre resmî tasfiye talebinin karara bağlanması gerektiği⁷⁵⁶ savunulmuştur. Benzer şekilde, öğretide, alacaklının dayandığı belgenin sahteliğini ya da borcun ödendiğini iddia eden tarafa da mirasbırakanın borçlu olmadığına ispatı için süre verilmesi ve buna ilişkin davanın sonucuna göre işlem tesis edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür⁷⁵⁷. Bu görüşlere göre, resmî tasfiye talebinin yöneltildiği Hukuk Muhakemeleri Kanununun 4'üncü maddesi (eski HUMK m. 8) ile görevi sınırlı olan Sulh Hukuk Mahkemesinin, alacağı hüküm altına almayı sağlar biçimde taraf delillerini toplayarak hüküm tesis edilmesi söz konusu olamayacaktır⁷⁵⁸. Buna karşılık, öğretide, resmî tasfiye talebini inceleyecek Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından alacağın varlığı veya yokluğu konusunda hüküm verilemeyecek ise de burada ihtiyati haciz kararına benzer bir durumun söz konusu olduğu, resmî tasfiye kararı verilebilmesi için alacağın varlığı konusunda hâkimde kanaat uyandıracak delillerin yeterli bulunduğu⁷⁵⁹ durumlarda, resmî tasfiyeye karar verilebileceği ve alacak hakkında itirazı olan kişilerin resmî tasfiye sırasında dava açabilecekleri de savunulmuştur⁷⁶⁰. Terekenin olağan usul ile tasfiyesinde, tereke mevcudundan öncelikle mirasbırakanın deftere kaydedilmiş borçları ödenir. Alacağın henüz muaccel olmaması ya da çekişmeli olması durumunda, bu alacaklar için resmî bir yerde para ayrılır⁷⁶¹. Bu itibarla, çekişmeli alacaklar açısından bir mahkeme kararı verilmesinin beklenmesine gerek olmaksızın, Sulh Hukuk Mahkemesinde, ancak belgeye dayanan veya mirasbırakanın işlerini bilen mirasçıların samimî görülen beyanlarına dayanarak varlığına kanaat getirilen alacakların kabul edilmesi, buna itiraz eden diğer alacaklıya ya da mirasçıya dava açması için bir süre

⁷⁵⁵ TANJU, s. 135.

⁷⁵⁶ AYSOY, s. 116; TANJU, s. 135; ERKUL, s. 195 vd.

⁷⁵⁷ TANJU, s. 136.

⁷⁵⁸ Y. 2. HD. 28.09.1995, 8410/9556, (ÖZÜĞÜR, Ali İhsan, Türk Medenî Kanunundan Önce Ve Sonra Miras Hukuku, C. I, Ankara 2005, [ÖZÜĞÜR, I], s. 209, 210); ERKUL, miktar ve değeri Sulh Hukuk Mahkemesi görevine giren iddialar için resmî tasfiye talebini inceleyen mahkemenin uyuşmazlık hakkında karar vereceği görüşündedir, (ERKUL, s. 195 vd.).

⁷⁵⁹ ANSAY, Makale, s. 751.

⁷⁶⁰ ANSAY, Makale, s. 751; BAYGIN, s. 90, dpn. 26.

⁷⁶¹ ANSAY, Makale, s. 758, 759; ŞENER, Şerh, s. 751; TANJU, s. 147, 148.

verilmesi ve kıyas yolu ile İcra ve İflâs Kanununun iflâsa ilişkin hükümlerinin uygulanarak davayı kazanan alacaklının alacağının çekişmeli alacağa düşen paydan ödenmesi en uygun çözümdür⁷⁶².

Talep olunan alacağın mutlaka mirasbırakanın borcu olması şarttır. Mirasçının borcu veya terekenin tespiti, muhafazası ve defterinin tutulmasından kaynaklanan alacaklar için resmî tasfiye talebinde bulunulamaz⁷⁶³. Alacaklıların resmî tasfiye talep hakkı ancak mirasçılardan bahse konu alacak için teminat göstermesi ya da borcun ödenmesi ile önlenir⁷⁶⁴. Ödeme veya teminatın alacağı karşılaması konusunda uyuşmazlık çıkması durumunda, bu husus, resmî tasfiye talebinin incelendiği Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından çözümlenir⁷⁶⁵.

Resmî tasfiye talebi, mirasbırakanın yerleşim yeri Sulh Hukuk Mahkemesine yapılır⁷⁶⁶. Mirasbırakanın alacaklılarından her biri, bağımsız olarak resmî tasfiye talebinde bulunabilirler⁷⁶⁷. Talep etmemiş olsalar dahi diğer alacaklılar da tasfiyeden pay alırlar ve tereke malları üzerinde mirasçının alacaklılarının önüne geçerler. Bu alacaklıların terekenin resmî tasfiyesi sonucu alacaklarını tam olarak alamamaları durumunda mirasçılara başvurma imkânları devam eder⁷⁶⁸. Mirasçılar tarafından resmî tasfiye talebinde bulunulmuş ise artık mirasbırakanın alacaklıları tarafından ayrıca talepte bulunulmasına gerek yoktur⁷⁶⁹. Ancak, resmî tasfiye süreci tamamlanana kadar mirasın kabul edilerek tasfiyenin son bulması mümkün olabileceğinden, terekenin resmî tasfiyeye tâbi tutulmasını isteyen

⁷⁶² BELGESAY, Miras, s. 204

⁷⁶³ BOLAK, s. 1173; ANSAY, Makale, s. 751; ŞENER, Şerh, s. 743; bunun eleştirisi için bkz. BAYGIN, s. 88.

⁷⁶⁴ İMRE/ERMAN, s. 379, 380; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 285; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 648; TANJU, s. 134; GÖKTÜRK, s. 728; ŞENER, Şerh, s. 743.

⁷⁶⁵ ANSAY, Makale, s. 752.

⁷⁶⁶ İMRE/ERMAN, s. 380; AYAN, s. 231; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 290; Şener, Medenî, s. 1535.

⁷⁶⁷ İMRE/ERMAN, s. 380; ANTALYA, s. 402; ÖZTAN, s. 357; OĞUZMAN, s. 368, dpn. 188; DURAL/ÖZ, s. 421; BELGESAY, Miras, s. 200; BOLAK, s. 1174; BAYGIN, s. 91; ANSAY, Makale, s. 750; ŞENER, Şerh, s. 743.

⁷⁶⁸ DURAL/ÖZ, s. 421; ÖZTAN, s. 358; BAYGIN, s. 91.

⁷⁶⁹ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 289.

alacaklıların, önlem olarak resmî tasfiye talebinde bulunmaları kendi yararlarına olacaktır⁷⁷⁰.

Mirasbırakanın alacaklıları mirasbırakanın ölümünden veya vasiyetnamenin açılmasından itibaren üç ay içinde resmî tasfiye talep edebilir (TMK m. 633/I). Üç aylık sürenin başlangıcı, yasal mirasçılarla birlikte olan alacaklılar için mirasbırakanın ölüm anı, atanmış mirasçılar ile birlikte olan alacaklılar için ise vasiyetnamenin açıldığı gündür⁷⁷¹. Alacaklıların yasal ve atanmış mirasçılar ile bir arada olmaları hâlinde, süre, vasiyetnamenin açıldığı günden itibaren işlemeye başlar⁷⁷². Bu süre hak düşürücü süredir⁷⁷³. Alacaklıların mirasbırakanın ölümünden veya vasiyetnamenin açıldığından haberdar olup olmamalarının önemi yoktur⁷⁷⁴. Başka bir ifade ile üç aylık süre, makul ve geçerli bir sebeple kaçırılmış olsa dahi resmî tasfiye talep hakkı düşmüş olur⁷⁷⁵. Alacağın elde edilemeyeceği hususundaki inandırıcı sebeplerin üç aylık süre geçtikten sonra ortaya çıkması durumunda resmî tasfiye talebinde bulunulamaz⁷⁷⁶. Ancak, Türk Medenî Kanunu hükümleri gereğince terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin gerektiği durumlarda (TMK m. 605/II, m. 612, m. 614), alacaklıların terekenin resmî tasfiyesini talep etmelerinde süre koşulu aranmaz⁷⁷⁷.

Alacaklıların talebi üzerine yapılacak resmî tasfiye ile mirasçıların isteği doğrultusunda yapılacak tasfiye arasında, tasfiye usul ve hükümleri açısından fark yoktur; aradaki fark şartlar açısındandır⁷⁷⁸. Mirasbırakanın alacaklılarının resmî tasfiye talep edebilmesinin ilk şartı, alacağın elde

⁷⁷⁰ BAYGIN, s. 86, 87; ANSAY, Makale, s. 753.

⁷⁷¹ İMRE/ERMAN, s. 381; OĞUZMAN, s. 368; DURAL/ÖZ, s. 420; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 648; BAYGIN, s. 94; AYSOY, s. 119; ANSAY, Makale, s. 752; ÖZMEN, s. 737.

⁷⁷² İMRE/ERMAN, s. 381; OĞUZMAN, s. 368; DURAL/ÖZ, s. 420; BAYGIN, s. 94; ANSAY, Makale, s. 752.

⁷⁷³ İMRE/ERMAN, s. 381; BERKİ, A.H., s. 265; BOLAK, s. 1176; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 252; BAYGIN, s. 94; AYSOY, s. 119.

⁷⁷⁴ BERKİ, A.H., s. 265; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 289; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 648; BOLAK, s. 1176; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 252; BAYGIN, s. 94; AYSOY, s. 119.

⁷⁷⁵ TANJU, s. 134; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 252; ERKUL, s. 194.

⁷⁷⁶ BERKİ, Miras, s. 127.

⁷⁷⁷ Y. 2. HD. 01.03.2007, 12309/3062, (<http://kazanci.com/kho2/ibb/files/2hd-2006-12309.htm>, e.t. 25.09.2009); Y. 2. HD. 01.05.2003, 5242/6440, (KAÇAK, Nazif, Yeni İçtihatlarla Yeni Miras Hukuku, 1. Baskı, Ankara 2006, s. 356, 357); Y. 2. HD. 26.11.1990, 5368/11619, (ÖZUĞUR, II, s. 1143).

⁷⁷⁸ İMRE/ERMAN, s. 380; BAYGIN, s. 96.

edilemeyeceği konusunda inandırıcı bir sebebin bulunmasıdır (TMK m. 633/I). İnandırıcı sebep ifadesinden anlaşılması gereken, mirasçının malvarlığı ile terekenin toplamının mirasbırakanın ve mirasçıların borçlarını karşılamaya yetmemesidir⁷⁷⁹. Burada, sadece mirasçının borçlarını ödemekten aciz hâlde bulunması yeterli olmayıp; ayrıca, tereke varlığının da mirasçının borçlarını karşılamaya yetmemesi ve bu borçların terekeden ödenmesi durumunda, mirasbırakanın alacaklılarının alacaklarının tehlikeye düşmesi de gerekir⁷⁸⁰. Ancak, bazı durumlarda, tereke borca batık olmasa ve mirasçılar kötünietli ve hileli davranışlarda bulunmasalar dahi mirasbırakanın alacaklılarının alacaklarının tehlikeye düşmesi sebebiyle resmî tasfiye istemeleri mümkün olabilir⁷⁸¹. Örneğin, mirasçının malvarlığı ile terekenin toplamı borçların ödenmesine yeterli gelse de mirasçının riskli bir spekülasyon işine girmesi⁷⁸², israfı⁷⁸³, takip imkânı bulunmayan bir ülkede bulunması⁷⁸⁴, mirasçı hakkında iflâs kararı verilmiş veya borç ödemeden aciz belgesi düzenlenmiş olması ya da mirasçının kumar bağımlısı olarak tanınması⁷⁸⁵, tereke mallarının kaçırılmakta olması⁷⁸⁶, terekenin başıboş bırakılması sebebiyle ileride alacağı karşılayacak malların kayba uğraması⁷⁸⁷, mirasçının ödemelerini tatil etmiş bulunması ya da konkordato yapmış olması⁷⁸⁸ gibi sebeplerle mirasbırakanın alacaklılarının alacaklarının tehlikeye düşmesi olasılığı karşısında resmî tasfiyeye karar verilebilir. Alacaklıların alacaklarının tatmin edilmeme tehlikesi, sadece bir mirasçının nezdinde gerçekleşmiş olsa dahi koşulun var olduğunun kabulü gerekir⁷⁸⁹. Alacağın elde edilemeyeceğine ilişkin ciddî sebepler bulunduğunu ispat yükü,

⁷⁷⁹ İMRE/ERMAN, s. 380; DURAL/ÖZ, s. 420; BAYGIN, s. 91; ÖZMEN, s. 736.

⁷⁸⁰ İMRE/ERMAN, s. 380; ANTALYA, s. 404; BAYGIN, s. 91.

⁷⁸¹ İMRE/ERMAN, s. 380; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; BAYGIN, s. 92.

⁷⁸² İMRE/ERMAN, s. 380; ANTALYA, s. 404; DURAL/ÖZ, s. 421; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; BAYGIN, s. 92; ÖZMEN, s. 736; ŞENER, Şerh, s. 743.

⁷⁸³ ANTALYA, s. 404; BERKİ, A.H., s. 265; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; BAYGIN, s. 92.

⁷⁸⁴ ANTALYA, s. 404; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; BAYGIN, s. 92; AYSOY, s. 117; ANSAY, Makale, s. 751.

⁷⁸⁵ BELGESAY, Miras, s. 199;

⁷⁸⁶ ERKUL, s. 194; BOLAK, s. 1173; ANSAY, Makale, s. 751.

⁷⁸⁷ BOLAK, s. 1173.

⁷⁸⁸ AYSOY, s. 117; ANSAY, Makale, s. 751.

⁷⁸⁹ AYSOY, s. 117; BAYGIN, s. 92; ANSAY, Makale, s. 751, 752.

bunu iddia eden alacaklıya düşer⁷⁹⁰. Ancak, burada kesin delillerle ispat aranmamalı, ciddî sebeplerin varlığı konusunda hâkimde kanaat uyandırılması yeterli görülmelidir⁷⁹¹.

Mirasbırakanın alacaklılarının resmî tasfiye talep edebilmelerinin ikinci şartı, alacaklıların mirasçılardan borcun ödenmesini veya bunun için teminat gösterilmesini istemelerine rağmen, alacağın ödenmemiş veya teminat gösterilmemiş olmasıdır (TMK m. 633/1). Ödeme veya teminat gösterme talebinin bilinen bütün mirasçılara yöneltilmesi şarttır⁷⁹². Kanunda, talep için şekil şartı getirilmemiş olmakla birlikte, söz konusu talebin, ispat kolaylığı açısından yazılı yapılması uygun olur⁷⁹³. Mirasçılara ödeme için başvuru, mahkeme ya da icra dairesi kanalı ile olabileceği gibi ihtarname çekilmesi suretiyle de yapılabilir. Ayrıca, mirasçılarının değişik yerlerde ikamet etmeleri ve geç öğrenme sebebiyle üç aylık resmî tasfiye isteme süresi geçmeden kendilerinden cevap alınması imkânı bulunmaması hâllerinde, alacaklı, Sulh Hukuk Mahkemesinde ödeme veya teminat talebinin yanında resmî tasfiyeye gidilmesini de isteyebilmelidir⁷⁹⁴. Mirasbırakanın alacaklılarının talebi üzerine, hâkim tarafından belirlenecek veya alacaklı tarafından tanınacak makul bir süre içinde⁷⁹⁵ borcun ödenmesi ya da teminat gösterilmesi arasında seçim yapma hakkı mirasçıdadır⁷⁹⁶. Ödeme ya da teminatın verilmesi, mirasçı yerine üçüncü kişi tarafından yapılmış olsa dahi mirasbırakanın resmî tasfiye talebi önlenmiş olur⁷⁹⁷. Kısmî ödemeyi kabul eden alacaklının resmî tasfiye talep hakkı sona erer. Buna karşılık, mirasbırakanın diğer alacaklılarının resmî tasfiye hakları saklıdır⁷⁹⁸. Resmî tasfiye işlemlerine başlanmış

⁷⁹⁰ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 289; ÖZTAN, s. 358; AYSOY, s. 117; BERKİ, Miras, s. 126.

⁷⁹¹ AYSOY, s. 117; ANSAY, Makale, s. 751; İMRE/ERMAN, s. 379, 380; ÖZMEN, s. 736; ESCHER, Kommentar, Art. 594, N. 6, s. 313, (İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 531'den naklen); TUOR/PİCENONİ, Art. 594, N. 8, s. 750, (İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 531'den naklen).

⁷⁹² İMRE/ERMAN, s. 381; BAYGIN, s. 93; ANSAY, Makale, s. 752.

⁷⁹³ İMRE/ERMAN, s. 381; BAYGIN, s. 93; ŞENER, Şerh, s. 744; ŞENER, Medenî, s. 1535.

⁷⁹⁴ AYSOY, s. 118; ANSAY, Makale, s. 752.

⁷⁹⁵ BELGESAY, Miras, s. 200; AYSOY, s. 118; ANSAY, Makale, s. 752.

⁷⁹⁶ İMRE/ERMAN, s. 381; OĞUZMAN, s. 368, dpn. 189; DURAL/ÖZ, s. 421; ANSAY, Makale, s. 752; ŞENER, Şerh, s. 744; ŞENER, Medenî, s. 1535; BAYGIN, bu tercih hakkının sadece müeccel alacaklar için söz konusu olabileceği, muaccel alacaklar için seçim hakkının alacaklılarda olduğu görüşündedir, (BAYGIN, s. 93).

⁷⁹⁷ DURAL/ÖZ, s. 421; BAYGIN, s. 93.

⁷⁹⁸ İMRE/ERMAN, s. 381.

olmasına rağmen, tasfiye tamamlanıncaya kadar ödeme yapılması ya da teminat verilmesi suretiyle tasfiye önlenebilir⁷⁹⁹. Bu önleme, terekenin iflâs hükümlerine göre yürütülecek resmî tasfiyesinde İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesi kapsamında tasfiyenin durmasından⁸⁰⁰ bağımsızdır. Buradaki durdurma, Türk Medenî Kanunun mirasbırakanın alacaklılarına tanıdığı resmî tasfiye isteme hakkının kullanılması sonucunda mirasçılarının başvurabilecekleri yola ilişkindir.

B. Terekenin Yetkili Mercî Tarafından Resen Resmî Tasfiyesi

Türk Medenî Kanunu hükümleri çerçevesinde, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin, Kanunun 632 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş resmî tasfiyenin bir türü olduğu yukarıda belirtilmişti⁸⁰¹. Terekenin resmî tasfiyesi kural olarak talep üzerine gerçekleştirilir⁸⁰². Buna göre, tereke mevcudu borcuna yetmediği gerekçesi ile ister iflâs hükümlerine göre, ister mevcudu borçlarını karşılayabileceğinden olağan usul ile tasfiye edilecek olsun, başlangıçta mirasçılar veya mirasbırakanın alacaklıları tarafından bir talepte bulunulması şarttır. Bununla birlikte, Türk Medenî Kanununda, mirasçılarının ya da mirasbırakanın alacaklılarının talebi olmaksızın bazı özel durumlarda terekenin resmî tasfiyesine gidilmesi öngörülmüştür⁸⁰³. Kanunda resen resmî tasfiyeyi düzenleyen durumlar sınırlı sayıda olup, buradaki şartlar var olmadığı sürece hâkim resen resmî tasfiye yoluna gidemez⁸⁰⁴.

Kanunun 605, 612 ve 614'üncü maddelerinde öngörülen resen resmî tasfiye koşullarında terekenin resmî tasfiyesi olağan usul ile değil, iflâs

⁷⁹⁹ DURAL/ÖZ, s. 421; BOLAK, 1174; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 252; AYSOY, s. 118; ANSAY, Makale, s. 752; ÖZMEN, s. 741; buradaki önleme terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesindeki tasfiyesinin durmasından (İİK m. 183) bağımsız olup, terekenin mirasbırakanın alacaklılarının talebi ile olağan usul ile tasfiyesine ilişkindir.

⁸⁰⁰ Bkz. aş. s. 153.

⁸⁰¹ Bkz. yuk. s. 25 vd.

⁸⁰² OĞUZMAN, s. 367, dpn. 185; ayrıca bkz. yuk. s. 31 vd.

⁸⁰³ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 249; DURAL/ÖZ, s. 421; OĞUZMAN, s. 367, dpn. 185; İMRE/ERMAN, s. 381; AYSOY, s. 111; ÖZMEN, s. 737.

⁸⁰⁴ AYSOY, s. 114.

hükümlerine göre gerçekleştirilir. Bunlar, yukarıda⁸⁰⁵ açıklanan, mirasın en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesi⁸⁰⁶ (TMK m. 612), mirasçılarının mirası reddederken kendilerinden sonra gelen mirasçılardan mirası kabul edip etmeyeceklerinin sorulmasını istemeleri, buna karşılık sonra gelen mirasçılarının dahi mirası kabul etmemeleri (TMK m. 614) ve mirasın hükmî reddi (TMK m. 605/II) hâlleridir. Ayrıca, Kanunun 617'nci maddesi gereğince, malvarlığı borcuna yetmeyen mirasçının kendi alacaklılarına zarar vermek kastıyla mirası reddetmesi ve bu reddin alacaklılar tarafından iptal edilmesi durumunda da tereke resen tasfiye edilir.

⁸⁰⁵ Bkz. yuk. s. 58 vd.

⁸⁰⁶ Bütün mirasçılarının tutulan defter sonucunda mirası reddetmeleri hâli de bu kapsamda değerlendirilir, (AYSOY, s. 112 vd., s. 125).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEREKENİN İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYE USULÜ

I. İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYENİN BAŞLAMASI VE İLÂNI

İcra ve İflâs Kanununun 165'inci maddesinde, iflâsın hükümle açılacağına ve bu hükümde açılma anının gösterileceğine hükmedilmiştir. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, Kanunun bu hükmüne göre tasfiyenin iflâs hükümlerine göre gerçekleştirileceğine yönelik bir karar verilmesi gerekip gerekmediği hususunun tespiti çeşitli açılardan önem taşımaktadır. Öncelikle, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde iflâs kararı verilip verilmeyeceği konusu, ilgililerin kanun yoluna başvurabilme haklarını kullanabilmeleri açısından önemlidir. Ayrıca, İcra ve İflâs Kanununun iflâs hükümlerine göre tasfiye edilen terekenin borçları hakkında faiz işlemeye devam edeceğine (İİK m. 196/I) ve âdi alacaklar bakımından, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğine ilişkin karardan sonra işleyecek faizlerin anapara ödemelerinin yapılmasının ardından kalan bakiye üzerinden ödeneceğine (İİK m. 196/III) ilişkin hükümleri dikkate alındığında, sadece bakiye üzerinden ödenebilecek alacakların hesaplanabilmesi için, iflâs hükümlerine göre tasfiye edilme kararının verildiği tarihin bilinmesine ihtiyaç vardır.

Öğretide, reddedilen veya mevcudu borçlarına yetmeyen terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesi için herhangi bir kimsenin başvurusu aranmayacağı gibi, bu konuda bir iflâs kararı verilmesine de gerek olmadığı ileri sürülmüştür⁸⁰⁷. Keza, öğretide, reddedilen miraslar hakkında iflâs kararı verilmediğinden, kanun yoluna başvurunun söz konusu olmadığı savunulmuştur⁸⁰⁸. Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün 52'nci maddesinde, resmî deftere göre terekenin mevcudunun borçlarını ödemeye yetmediği anlaşılır veya başlangıçta mevcudun borcu karşılayacağı kanaati ile olağan usulle

⁸⁰⁷ BELGESAY, İflâs, s. 56; BERKİN, Rehber, s. 56; BERKİN, İflâs, s. 190; İPEKÇİ, s. 1155; GÜRDOĞAN, s. 61; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4724.

⁸⁰⁸ BERKİN, Rehber, s. 57; BERKİN, İflâs, s. 196.

tasfiyeye başlanıp, sonradan mevcudun borçları ödemeye yetmediği sonucuna varılırsa, Sulh hâkiminin iflâs usulü ile tasfiyeye karar vereceğine ilişkin açık düzenlemeye yer verilmiştir. Buna karşılık, gerek İcra ve İflâs Kanunu'nda, gerek Türk Medenî Kanununda, gerekse Tüzükte, reddedilen miraslar açısından bir iflâs kararı verilip verilmeyeceği hususunda açık düzenleme yoktur. Reddedilen mirasların (TMK m. 605, m. 612, m. 614) iflâs hükümlerine göre tasfiyesi, İcra ve İflâs Kanununun 180'inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme, Kanunun altıncı babında yer almaktadır. Kanunun 181'inci maddesinde, Kanunun 159, 160, 164, 165 ve 166'ncı maddelerinin bu fasıl hükmüne göre meydana gelen iflâslarda da uygulanacağı belirtilmiştir. Burada atıf yapılan 164'üncü madde, iflâs kararlarına karşı kanun yoluna başvurulmasını düzenlemektedir. Bu itibarla, reddedilen miraslarda da terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi için mahkeme tarafından verilecek bir karara ihtiyaç bulunduğu sonucuna varılmaktadır. Buna göre, reddedilen miraslar dışında kalan hâllerde, terekenin mevcudunun borçları karşılamadığı tetkik edilerek, Sulh hâkimi tarafından resen iflâs hükümlerine göre tasfiyeye karar verilir⁸⁰⁹. Keza, terekenin olağan usul ile tasfiyesinin herhangi bir aşamasında tereke mevcudunun borcuna yetmediğinin anlaşılması durumunda da Sulh hâkimi tarafından iflâs hükümlerine göre tasfiyeye karar verilir⁸¹⁰. Mirasın hükmen reddedilmiş sayılması (TMK m. 605/II) hâlinde, Sulh hâkiminin resen harekete geçmesi mümkün olamayacağından, bu hâlde mirasçılardan veya alacaklılardan birinin talebi⁸¹¹ ya da terekenin muhafaza önlemlerini almaya yetkili makamların⁸¹² başvurusu üzerine; mirasın en yakın yasal mirasçılarının

⁸⁰⁹ AYSOY, s. 137; TANJU, s. 149; BAYGIN, s. 98; AYAN, s. 234; ÖZTAN, s. 362; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 264; BOLAK, s. 1236; ERKUL, s. 206; TANJU, s. 149; İMRE/ERMAN, s. 385; DURAL/ÖZ, s. 424; KURU, III, s. 2828.

⁸¹⁰ TANJU, s. 149; ANSAY'a göre bu hâlde iflâs hükümlerine göre tasfiyeye dönülmesi için bir talebin olması gerekir, (ANSAY, Makale, s. 768).

⁸¹¹ KURU, III, s. 2829; PEHLİVANLI, s. 1329; MUŞUL, s. 1019; ALTAY, İflâs, s. 519; FRITZSCHE, Hans, Schuldbetreibung Konkurs und Sanierung nach Schweizerischem Recht, 2. Auf., Bd. I, Zürich 1967, Bd. II, Zürich 1968, s. 34, (ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 68'den naklen); OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4724.

⁸¹² İPEKÇİ, s. 1155; ALTAY, İflâs, s. 519; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4724; GÖKTÜRK, s. 728; HGK, 3.7.2002, 15-572/577, (<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/hgk-2002-15-572.htm>, e.t. 25.09.2009).

tamamı tarafından reddedilmesi (TMK m. 612) veya sonra gelen mirasçılar yararına reddedilmiş mirasın, bu mirasçılar tarafından da kabul edilmemesi (TMK m. 614/son) durumlarında ise mirasbırakanın yerleşim yeri⁸¹³ Sulh hâkimi tarafından resen⁸¹⁴ bir karar verilir⁸¹⁵.

İcra ve İflâs Kanununun 180'inci maddesinde, reddedilen mirasların tasfiyesinin ait olduğu mahkemece, Türk Medenî Kanununun 636'ncı maddesinde de mevcudu borçlarını ödemeye yetmeyen terekenin tasfiyesinin Sulh Hukuk Mahkemesince yapılacağı açıkça belirtildiğinden, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi için ayrıca İcra ve İflâs Kanununun 156'ncı maddesi doğrultusunda Ticaret Mahkemesinden bir karar alınması gerekmez⁸¹⁶.

Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğine ilişkin verilen karar, bütün hüküm ve sonuçlarını kararda gösterilen andan itibaren doğuracağından⁸¹⁷ bu karar bildirici (izharî) değil, kurucu (inşai) niteliktedir⁸¹⁸.

Sulh Hukuk Mahkemesinin terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesine ya da bu yöndeki talebin reddine ilişkin kararları, mirasçılara ve alacaklılara bildirilir⁸¹⁹. Bu karara karşı mirasçılar veya alacaklılar tarafından kanun yoluna başvurulabilir⁸²⁰. Kanun yoluna başvurmada süre, kararın tebliğ tarihinden itibaren on gündür (İİK m. 16/II). İflâs kararına karşı kanun yoluna başvurulması, iflâsın ilânına ve masanın teşkiline⁸²¹ engel değildir. Yalnız ikinci alacaklılar toplantısı, iflâs kararı kesinleşmedikçe yapılamaz (İİK m.

⁸¹³ PEHLİVANLI, s. 1329; ALTAY, İflâs, s. 519; BERKİN, Rehber, s. 56; İPEKÇİ, s. 1155; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 923.

⁸¹⁴ KURU, III, s. 2829; s. 156; İMRE/ERMAN, s. 382; PEHLİVANLI, s. 1329; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 923.

⁸¹⁵ AYSOY, s. 137; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 264; KURU, III, s. 2829; s. 155; ANSAY, Makale, s. 768; ARAR, s. 41.

⁸¹⁶ TANJU, s. 150, ANSAY, Usulleri, s. 214, YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 59, 60, dñn. 6.

⁸¹⁷ KURU, III, s. 2712; KURU, El Kitabı, s. 962; BELGESAY, İflâs, s. 58; BERKİN, İflâs, s. 120; MUŞUL, s. 1107; ALTAY, s. 179; POSTACIOĞLU, s. 34.

⁸¹⁸ MUŞUL, s. 1107; ALTAY, s. 179; POSTACIOĞLU, s. 34; BERKİN, İflâs, s. 120.

⁸¹⁹ AYSOY, s. 137; KURU, III, s. 2828, dñn. 7; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 923.

⁸²⁰ TANJU, s. 149; ARAR, s. 42; ANSAY, Makale, s. 769.

⁸²¹ Buna karşılık, öğretide TANJU tarafından iflâs kararı kesinleşmedikçe terekenin defterinin tutulamayacağı görüşü ileri sürülmüştür, (TANJU, s. 154); bu görüşün eleştirisi için bkz. s. 143.

164/III). Ayrıca, tasfiyenin son bulması kararı verilebilmesi için, öncelikle iflâs kararının kesinleşmesi gerekir⁸²².

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi kararı, tereke malları üzerinde herhangi bir işlem yapılmaması amacıyla⁸²³, hâkim tarafından resen ve derhâl tapuya, ticaret sicil memurluğuna, gümrük ve posta idarelerine, Türkiye Bankalar Birliği'ne, mahalli ticaret odalarına, sanayi odalarına, menkul kıymet borsalarına, Sermaye Piyasası Kurulu'na ve gerek görülen diğer yerlere bildirir (İİK m. 166/II). Diğer iflâs tasfiyeleri açısından Kanunda, kararın karar tarihinde, tirajı elli binin üzerinde olan ve yurt düzeyinde dağıtımı yapılan gazetelerden biri ile birlikte müflisin muamele merkezinin bulunduğu yerdeki bir gazetede ve Ticaret Sicili Gazetesinde ilân edileceğine; tirajı elli binin üzerinde olan ve yurt düzeyinde dağıtımı yapılan gazetenin yayınlandığı yer aynı zamanda muamele merkezi ise mahalli gazetede ilân yapılmayacağına hükmedilmiştir (İİK m. 166/II). Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde müflis yerine mirasbırakan geçtiğinden ve o da hayatta bulunmadığından, Kanunun bu hükmünde geçen müflisin muamele merkezi ifadesinin, burada mirasbırakanın yerleşim yeri olarak uygulanması gerekecektir.

II. İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYE KARARININ SONUÇLARI

A. Genel Olarak

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi kararı, mirasçılar ve mirasbırakanın alacaklılar ile devam eden takip ve davalar bakımından bir takım hukukî sonuçlar doğurur. Aşağıda, bu sonuçların terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin diğer iflâs tasfiyelerinden farklı olarak göstereceği özellikler bağlamında açıklanmasına çalışılacaktır.

⁸²² KURU, El Kitabı, s. 1173, dñn. 2; KURU, IV, s. 3351; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1034.

⁸²³ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 264.

B. İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyede Mirasçıların Durumu

1. Tereke Üzerindeki Tasarruf Hakkının Ortadan Kalkması

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin kararın mirasçılar açısından en önemli sonucu, kararının verildiği anda masaya dâhil olan mallar üzerinde mirasçıların tasarruf hakkının ortadan kalkmasıdır⁸²⁴. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin kararın verilmesinin ardından, mirasçıların terekeye dâhil mal ve haklar üzerindeki her türlü tasarrufları alacaklılara karşı geçersizdir⁸²⁵. Örneğin, İcra ve İflâs Kanununun 192'nci maddesinde, iflâsın açılmasından sonra müflisin hiçbir ödeme kabul edemeyeceği; müflise ödemede bulunan kimsenin, müflisin alacaklılarına karşı ancak masaya giren para veya kıymet oranında borcundan kurtulacağı; bununla beraber, iflâsın ilânından önce müflise ödemede bulunan borçlunun, iflâstan haberi yoksa borcundan kurtulacağı öngörülmüştür. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, müflis yerine hayatta bulunmayan mirasbırakan geçtiğinden, söz konusu ödemenin mirasbırakana yapılması imkânsız olup, bu ödemenin yalnız mirasçılara yapılması olasıdır. Mirasbırakana borcu olan kişinin tasfiye kararından sonra mirasçılara ödeme yapması da borcu kendiliğinden sona erdirmez. Bu kişi, ancak terekeye giren para veya kıymet oranında borcundan kurtulur⁸²⁶.

2. İptal Davası Açma Hakkı

İcra ve İflâs Kanununun 277'nci maddesinde, iflâs idaresi ile belli şartları taşıyan alacaklıların iptal davası açabilecekleri öngörülmüştür. Buna göre, kural olarak, iflâsın açılmasından sonra bir iptal davası, iflâs idaresi ile alacaklılar toplantısına katılan ya da iflâsın kapanmasından sonra ortaya çıkan durum sonucunda, alacaklıların masa yararına görmedikleri tasarrufun iptali davasının takip hakkını isteyen ve kendisine bu yolla dava takip hakkı

⁸²⁴ TANJU, s. 151; TUOR/PİCENONİ, Art. 595, 596, N.3, 1a, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 649'dan naklen); ESCHER, Kommentar, Art. 596, N. 1, 3 8, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 649'dan naklen); Von TUHR, s. 210, 211; BAYGIN, s. 95; ANTALYA, s. 286, ARAR, s. 64, 65.

⁸²⁵ BAYGIN, s. 95.

⁸²⁶ BAYGIN, s. 95.

verilen alacaklı tarafından açılabilir (İİK m. 187, m. 245, m. 277/II). Buna karşılık, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde iptal davasının kimin tarafından açılabileceği konusunda Kanunda bir düzenleme yer almamaktadır. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâs idaresi yerine tasfiye memuru geçmektedir. Bu itibarla, mirasbırakanın, sağlığında terekenin borca batık olmasını veya bazı malların alacaklılardan kaçırılmasını sağlamak amacıyla hileli olarak yaptığı işlemlere karşı, tasfiye memuru tarafından İcra ve İflâs Kanunu hükümleri kıyasen uygulanarak iptal davası açılabilir⁸²⁷. Tasfiye memurunun bu yönde bir dava açmak için Sulh hâkiminden izin almasına gerek bulunmamakta⁸²⁸ ise de uygulamada dava açılması ve bunun için vekil tayin edilmesi gibi durumlarda Sulh Hukuk Mahkemesinden izin alınması yoluna gidilmektedir.

İcra ve İflâs Kanunu hükümlerinin uygulanması sonucunda, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, mirasbırakanın hileli işlemlerine karşı iptal davasının alacaklılar tarafından açılması da mümkün olmaktadır. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi, terekenin Medenî Kanun hükümlerine göre olağan usul ile tasfiyesinden bu yönü ile de farklılık göstermektedir⁸²⁹.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde açılan iptal davalarının sonunda kazanılan hak ve alacaklar masaya kaydolunur⁸³⁰.

3. Takiplerin Durması Ve Düşmesi

İcra ve İflâs Kanununun 193'üncü maddesi gereğince; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin kararın verilmesi ile mirasbırakana karşı yapılmış ve mirasbırakanın borçlarından dolayı mirasçılar⁸³¹ aleyhine yapılmakta olan ilâmlı ve ilâmsız haciz yolu ile takipler, kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipler, genel iflâs ve kambiyo senetlerine mahsus iflâs yolu ile takipler, teminat gösterilmesine ilişkin takipler ile kamu

⁸²⁷ DEYNEKLİ, Adnan, "Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Tasarrufun İptali Davasını Kim Açabilir?", Prof.Dr. Bilge ÖZTAN'a Armağan, Ankara 2008, (s. 299 - 302), s. 301.

⁸²⁸ DEYNEKLİ, s. 302.

⁸²⁹ BERKİN, İflâs, s. 193; ANSAY, Makale, s. 766; AYSOY, s. 136; ayrıca bkz. yuk. s. 35.

⁸³⁰ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 268.

⁸³¹ AYSOY, s. 138; BOLAK, s. 1237.

alacaklarının tahsili için 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre tahsil dairelerince yapılan takipler⁸³² durur (İİK m. 193/I). Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğine ilişkin kararın kesinleşmesi ile söz konusu takipler düşer ve iflâsın tasfiyesi süresince mirasçılara karşı bu takiplerden hiçbir yapılamaz (İİK m. 193/II, III). Buna karşılık, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takiplere iflâs kararından sonra da takip alacaklıları tarafından masaya karşı devam edilir ve satış bedeli rehinli alacaklılara paylaştırılır. Artan kısım masaya aktarılır. Ancak, takip alacaklısı, iflâstan önce başlamış olduğu rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takipten vazgeçerek, rehnin Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından en yakın ve uygun zamanda satılmasını isteyebilir (İİK m. 193/son). Tereke masasına girdiği hâlde malvarlığı ile ilgili olmayan çocuk teslimi hakkındaki ilâmların icrası ve çocukla kişisel ilişki tesisine dair ilâmların icrası iflâs kararı ile durmaz⁸³³.

4. Hukuk Davalarının Durması

Dava devam ederken taraflardan birinin ölmesi durumunda, ölenin taraf ehliyeti son bulur ve davaya ölen tarafa karşı veya onun tarafından devam edilmesi imkânı kalmaz. Bu durumda, boşanma, nafaka, kişilik haklarına saldırı gibi yalnız öleni ilgilendiren davaların dışında kalan ve mirasçılarının malvarlığı haklarını etkileyen uyuşmazlıklarda, davaya ölenin mirasçılarının karşı devam edilebilir. Keza, ölen taraf davacı ise mirasçılar davayı hep birlikte mecburî dava arkadaşı olarak takip edebilirler⁸³⁴. Mirasbırakanın davacı ve davalı olduğu ve onun ölümü ile mirasçılara karşı ya da mirasçılar tarafından devam edilen hukuk davaları, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin kararın verilmesi ile durur ve bu davalara ancak alacaklıların ikinci toplanmasından on gün sonra devam edilebilir (İİK

⁸³² KURU, III, s. 2886; KURU, El Kitabı, s. 1025; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 942; PEHLİVANLI, s. 1376; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 549; OLGAC, s. 1615, 16116; ARAR, s. 73; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4828.

⁸³³ KURU, III, s. 2887; KURU, El Kitabı, s. 1026; GÜRDOĞAN, s. 93; MUŞUL, s. 1136; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 942; BELGESAY, İflâs, s. 85; ARAR, s. 74; OLGAC, s. 1614, dpn. 3; İPEKÇİ, s. 1164.

⁸³⁴ KURU, HUMK, s. 904 vd.

m. 194/I). Kararın verilmesi ile duracak hukuk davaları masaya giren mal ve haklara ilişkin hukuk davaları olup, masaya girmeyen mal ve haklara ilişkin davalar durmaz⁸³⁵. Başka bir ifade ile İcra ve İflâs Kanununun 194'üncü maddesi kapsamında terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mirasçılarının malvarlığını etkilemeyen davalar açısından bu hükmün uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

Kanunun 194'üncü maddesinde gösterilen davalar sınırlı sayıda değildir⁸³⁶. Ayrıca, rehnin paraya çevrilmesi yoluna ilişkin takiplerle ilgili açılmış hukuk davaları (İİK m. 194/I) ile acele sayılan tahliye, tespit ve istihkak davaları gibi davalar bu hükmün istisnalarıdır⁸³⁷. Davalar durduğu sürece zamanaşımı ve hak düşürücü süreler işlemez (İİK m. 194/II). Duran bu hukuk davalarının düşmesi söz konusu değildir⁸³⁸.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi dışındaki iflâs tasfiyelerinde bu davaları takip edip etmeme yetkisi iflâs idaresine geçmektedir⁸³⁹. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde ise davaları takip yetkisi tasfiye memuru tarafından kullanılacaktır.

C. İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyede Alacaklıların Durumu

İcra ve İflâs Kanununun 195'inci maddesi gereğince, mirasbırakanın taşınmaz mallarının rehni suretiyle temin edilmiş alacaklar dışında, iflâsın açılması, mirasbırakanın borçlarını muaccel hâle getirir. İflâsın açıldığı güne kadar işlemiş faiz ile takip masrafları bu borca eklenir. Mirasbırakanın vadesi gelmemiş faizsiz borçlarından yıllık yasal faiz hesabıyla indirim yapılır (İİK m.

⁸³⁵ BERKİN, Rehber, s. 69; BERKİN, İflâs, s. 255, 256; GÜRDOĞAN, s. 92; ANSAY, Usulleri, s. 229; KURU, III, s. 2894, dpn. 79; KURU, El Kitabı, s. 1036; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 155; MUŞUL, s. 1136; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 946; PEHLİVANLI, s. 1380; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 552; ANSAY, Usulleri, s. 229; ARAR, s. 75; İPEKÇİ, s. 1166; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 92; OLGAC, s. 1620.

⁸³⁶ BERKİN, Rehber, s. 69; BERKİN, İflâs, s. 255.

⁸³⁷ BOLAK, s. 1237; GÜRDOĞAN, s. 91; BERKİN, İflâs, s. 256, dpn. 11; ANSAY, Usulleri, s. 229; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 947; PEHLİVANLI, s. 1381; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 555; MUŞUL, s. 1139; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4839.

⁸³⁸ KURU, III, s. 2895; KURU, El Kitabı, s. 1030; PEHLİVANLI, s. 1380; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 553, 554; İPEKÇİ, s. 1166.

⁸³⁹ BERKİN, İflâs, s. 257; KURU, III, s. 2893; KURU, El Kitabı, s. 1029; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 554; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 152; MUŞUL, s. 1136; OLGAC, s. 1621; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 120; PEHLİVANLI, s. 1381.

195/II). Her ne kadar Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında⁸⁴⁰ iflâs hükümlerine göre tasfiye edilen terekenin borçları hakkında faiz işlemeyeceği yönünde karar verilmiş ise de, İcra ve İflâs Kanununun 25.11.1988 tarihinde 3494 sayılı Kanun ile değiştirilen 196'ncı maddesinde açıkça masaya giren alacaklarda faizin işlemeye devam edeceği kabul edildiğinden, bu Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının geçerliliği kalmamıştır⁸⁴¹. Bu itibarla, iflâs hükümlerine göre tasfiye edilen terekenin borçları hakkında da faiz işlemeye devam eder⁸⁴². Ancak, âdi alacaklar bakımından, iflâs hükümlerine göre tasfiyeye karar verilmesinden sonraki dönemde tahakkuk eden faizler, anapara ödemeleri yapıldıktan sonra kalan bakiye üzerinden ödenir (İİK m. 196/III). Alacaklılar, geciktirici bir şarta veya belli olmayan bir vadeye bağlı alacaklarını da masaya kaydettirebilirler. Ancak, alacaklılar bu alacaklarını şartın gerçekleşmesi veya ödeme zamanının gelmesi durumunda alabilirler (İİK m. 197).

İcra ve İflâs Kanununun 198'inci maddesinde, iflâs kararının sonuçlarından biri olarak konusu para olmayan alacakların, ona eşit bir değerde para alacağına çevrileceği veya iflâs idaresi tarafından alacağın aynen ifası yoluna gidebileceği hükmü yer almaktadır. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâs idaresi yerine tasfiye memuru geçtiğinden, konusu para olmayan alacaklar bakımından, alacağın para alacağına çevrilerek ya da aynen ifası yönündeki kararlar tasfiye memuru tarafından verilir⁸⁴³. Burada konusu para olmayan alacaklardan kastedilen, aynî hak değil, şahsî hak iddialarına ilişkin alacaklardır⁸⁴⁴. Bu itibarla, mirasbırakana karşı mülkiyet ya da mülkiyetten başka aynî hak iddiasında bulunan mallar masaya girer, ancak bu aynî haklar para alacağına çevrilemez ve tasfiyede aynen dikkate alınır⁸⁴⁵.

⁸⁴⁰ Y. İçt.Bir.K., 12.2.1941, 5/4, (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları Külliyyatı, I, s. 610 - 612).

⁸⁴¹ BAYGIN, s. 53.

⁸⁴² BAYGIN, s. 53.

⁸⁴³ AYSOY, s. 141.

⁸⁴⁴ KURU, El Kitabı, s. 95; KURU, III, s. 2941; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 140; GÜRDOĞAN, s. 101; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 954; ANSAY, Usulleri, s. 234; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4896; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 107.

⁸⁴⁵ KURU, El Kitabı, s. 95; KURU, III, s. 2941; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 140.

İcra ve İflâs Kanununun 199'uncu maddesinde, iflâsın açılmasından önce borçluya bir mal satıp teslim eden satıcıların, fesih ve geri alma hakları açıkça saklı tutulmuş olsa dahi sözleşmenin feshedilemeyeceğine ve satılan malın geri alınamayacağına hükmedilmiştir. Bu maddede ifade olunan borçlu yerine mirasbırakan geçmekte ve o da hayatta bulunmamaktadır. Bu itibarla, mirasbırakanın ölüm tarihi ile terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin kararın verildiği tarihe kadar geçen sürede mirasbırakana fiilen mal satılması mümkün değildir. Bu nedenle, maddede geçen iflâsın açılmasından önce ifadesinin, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mirasbırakanın ölümünden önce biçiminde anlaşılması gerekmektedir.

Alacaklılar, İcra ve İflâs Kanununun 200'üncü maddesi kapsamında alacaklarını mirasbırakanın kendilerinden olan alacağı ile takas edebilirler. Mirasbırakanın kefil olduğu borçlar, vadeleri gelmese dahi masaya zimmet olarak kaydolunur. Masa ödediği para oranında asıl ve müşterek borçluların alacaklıları yerine geçer (İİK m. 202).

III. TEREKE MASASININ TEŞKİLİ

A. Tereke Masasını Oluşturan Mal Ve Haklar

İcra ve İflâs Kanununun 184'üncü maddesi gereğince, iflâs açıldığı zamanda müflisin haczedilebilen bütün malları nerede bulunursa bulunsun bir masa teşkil eder ve alacakların ödenmesine tahsis olunur. İflâsın kapanmasına kadar müflisin uhdesine geçen mallar masaya girer. Müflisin adına gelen mektuplar iflâs idaresi tarafından açılır ve onun adına posta ile gelen her şeyin masaya gönderilmesi posta idaresine bildirilir. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, müflis yerine mirasbırakan geçtiğinden, müflisin haczedilebilen bütün malları ve müflisin uhdesine geçen mallar ifadelerinin, terekeyi oluşturan ve paraya çevrilebilen bütün mal ve haklar biçiminde anlaşılması gerekir. Başka bir ifade ile tereke mallarının tümü ve nakit mevcudu tasfiye masasını oluşturur⁸⁴⁶. Bu itibarla, terekeye ait mallar

⁸⁴⁶ ERKUL, s. 206.

nerede bulunursa bulunsun, mirasbırakanın haczedilebilen nitelikteki taşınır ve taşınmaz malları ile vadeli, vadesiz veya şarta bağlı tüm alacakları, elbirliği veya paylı mülkiyet hisseleri, taksim edilmemiş bir mirastaki payı, başkasına rehnedilmiş malları, parası ve ihtira beratı, telif, intifa gibi paraya çevrilmesi mümkün olan hakları bir masa teşkil eder⁸⁴⁷.

Diğer iflâs tasfiyelerinde olduğu gibi, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine karar verilmesi ile ihtiyaten haczedilmiş mallar ve iflâs açıldığı zaman paraya çevrilmemiş hacizli mallar masaya girer (İİK m. 186/I). İflâsın açılmasından önce paraya çevrilmiş hacizli malların bedeli, haciz koyduran alacaklılara paylaştırılır. Artan kısım masaya intikal eder (İİK m. 186/II). Haciz, mirasbırakana borçlu olan kişilerin haczedilemeyen malları üzerine konulmuş ve borçlular tarafından bu yönde bir itirazda bulunulmamış ise bu tür mallar da masaya dâhil edilir⁸⁴⁸. Keza, üzerinde rehin bulunan mallar, rehin sahibi alacaklının rüçhan hakkı saklı kalmak kaydıyla masaya girer (İİK m. 185). Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâs idaresi yerine, tasfiye memuru geçtiğinden, tasfiye memuru, masaya giren rehinli malları en uygun zamanda satar ve rehin bedeli ile satış masrafları çıktıktan sonra kalan miktarın masanın aktifine kaydedilmesini sağlar⁸⁴⁹.

İcra ve İflâs Kanununun 184'üncü maddesinde, tasfiyenin kapanmasına kadar müflisin malvarlığına dâhil olan mal ve haklarının da tasfiye masasına gireceği hükmü yer almaktadır. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, müflis yerine geçen mirasbırakan hayatta bulunmadığından, mirasbırakanın tasfiye kapanıncaya kadar mal ve hak kazanması mümkün olamayacaktır. Ancak, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından fabrika ve işletmelerin çalışmasının sürdürülmesi gibi tereke üzerinde koruyucu tedbirler alması sonucunda, bu kapsamda gelir elde edilmesi mümkündür. Bu itibarla kanımızca, iflâs hükümlerine göre tasfiye olunacak terekeler açısından Kanunun bu hükmünün, mirasbırakanın ölümü

⁸⁴⁷ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 265; AYSOY, s. 137; BERKİN, Rehber, s. 61; BERKİN, İflâs, s. 200 vd.; GÜRDOĞAN, İflâs, s. 79 vd.; ANSAY, Usulleri, s. 218; KURU, III, s. 2833 vd.; KURU, El Kitabı, s. 1007; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 103; MUŞUL, s. 1122 vd.

⁸⁴⁸ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 267; BERKİN, İflâs, s. 206; ANSAY, Usulleri, s. 218; KURU, III, s. 2854; KURU, El Kitabı, s. 1013; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 104; ARAR, s. 48.

⁸⁴⁹ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 267.

anında hakkı olan, ancak tasfiye sırasında ortaya çıkan ya da bu aşamada varlığından haberdar olunan mal ve haklar ile Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından alınan tedbirler sonucunda elde edilen gelirlerin masaya girebileceği şeklinde anlaşılması gerekmektedir.

Mirasbırakanın şahsa sıkı sıkıya bağlı, başkasına devredilemeyen ve paraya çevrilemeyen hakları ve iddiaları masaya girmez⁸⁵⁰. Örneğin, isim hakkı, velâyet hakkı⁸⁵¹, nafaka hakkı, manevî tazminat hakları, bağışlamadan rücu hakkı gibi sırf şahsa bağlı haklar ve aile için kıymetli olan hatıralar ile mektuplar⁸⁵² gibi kanunların kişinin manevî çıkarlarının korunması için öngördüğü haklar masaya dâhil değildir⁸⁵³. Mirasbırakanın borcu için başka kişiler tarafından verilen rehinler de masaya girmez. Ayrıca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi kararından önce mirasbırakana ait hacizli mallar paraya çevrilmiş ve satış bedeli alacaklıya ödenmiş ise artık bu para masaya ithal edilemez⁸⁵⁴. Ancak, mirasçıların saklı paylarını elde edebilmek için mirasbırakan tarafından yapılmış bağışlamaları tenkis ettirmek hakları maddî çıkarlara ilişkin olduğundan masaya intikal eder⁸⁵⁵. Mirasbırakanın bir hakkı olmadığı hâlde, sadece bedelinin tahsili amacıyla ya da belirlenen ileri tarihli bir ödemeye karşılık olarak mirasbırakana devredilmiş hamiline veya emre yazılı senet meblâğları masaya girmez ve senet, devredenler tarafından geri istenilmesi durumunda sahiplerine iade edilir (İİK m. 188). Mirasbırakan tarafından başkasına ait bir mal satılıp da malın bedeli kendisine ödenmemiş ise mal sahibi, bu mal için yapılan masrafları masaya ödemek suretiyle alıcıda olan alacağın kendisine temlikini, yahut satılan şeyin bedeli masaya ödenmiş ise bu bedelin kendisine verilmesini isteyebilir (İİK m. 189). Keza, satıldığı ve gönderildiği hâlde mirasbırakanın eline geçmeyen mallar için

⁸⁵⁰ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 267; AYSOY, s. 137; BERKİN, Rehber, s. 64; BERKİN, İflâs, s. 205; ANSAY, Makale, s. 770, 771; ANSAY, Usulleri, s. 217; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 103; ARAR, s. 49; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 78.

⁸⁵¹ AYSOY, s. 137.

⁸⁵² AYSOY, s. 137; ANSAY, Usulleri, s. 217.

⁸⁵³ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 267; AYSOY, s. 137; ANSAY, Usulleri, s. 217.

⁸⁵⁴ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 267; BERKİN, İflâs, s. 216; GÜRDOĞAN, s. 81; ANSAY, Usulleri, s. 220, 257; KURU, III, s. 2841, 2854; KURU, El Kitabı, s. 1013; MUŞUL, s. 1124, 1127; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4828; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 81, 83.

⁸⁵⁵ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 266; ARAR, s. 49.

satıcı, masa tarafından bedeli verilmiş olmadıkça istirdat iddiasında bulunabilir. Ancak, bu mallar, kararın ilânından önce taşıma senedi, konşimento, makbuz senedi, varant gibi emtiayı temsil eden bir senetle iyi niyet sahibi üçüncü bir kişiye satılmış veya rehnedilmiş olması durumunda artık geri alınamazlar (İİK m. 190). Kural olarak, İcra ve İflâs Kanununun 82'inci maddesi kapsamında haczedilemeyen mallar, deftere kaydedilecek ise de (İİK m. 211) masaya girmez ve mirasçılarının elinde bırakılır. Ancak, bütün mirasçılarının bundan feragat etmeleri durumunda bu malların masaya girmesine engel yoktur⁸⁵⁶.

B. Defter Tutulması

1. Genel Olarak

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, diğer iflâs tasfiyelerinde olduğu gibi, masanın teşkili için, öncelikle masaya giren mal ve hakların neler olduğu tespit edilir, bu mal ve hakların kaçırılmasını ve kaybolmasını önlemek için tedbirler alınır ve defterde yazılı malların değerine göre tasfiyenin şekli belirlenir⁸⁵⁷. Tasfiye safhasında defter tutulması, tasfiyenin tespit aşamasını oluşturur⁸⁵⁸. Öğretide, mirasçılar tarafından daha önce terekenin resmî defterinin tutulması istenmiş ve buna göre defter tanzim edilmiş (TMK m. 619 vd.) ya da terekenin olağan usul ile tasfiyesine ilişkin verilen karar üzerine bir defter tutulmuş (TMK m. 634) ise, artık iflâs usulü ile tasfiyeye karar verildiğinde yeniden defter tutulmasına gerek olmadığı savunulmuştur⁸⁵⁹. Buna karşılık, öğretide, daha önce muhafaza tedbiri olarak bir defter tutulmuş olsa dahi bu defter, terekenin emniyeti ve muhafazası niteliğinde olduğundan, mirasbırakana ait malların tespiti ve buna göre tasfiyenin hangi usulle yapılacağına belirlenebilmesi amacıyla daha önce tutulan defterden yararlanılarak yeniden defter tutulması gerektiği ileri

⁸⁵⁶ AYSOY, s. 137, 138; BERKİN, İflâs, s. 206.

⁸⁵⁷ KURU, El Kitabı, s. 1078; KURU, IV, s. 3119; GÜRDOĞAN, s. 119; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 580; MUŞUL, s. 1109, 1110.

⁸⁵⁸ AYSOY, s. 142; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 128; GÜRDOĞAN, s. 119.

⁸⁵⁹ AYSOY, s. 143; BOLAK, s. 1239; TANJU, s. 154.

sürülmüştür⁸⁶⁰. Resmî tasfiye işlemlerinde tutulan defter, işin mahiyeti gereği terekenin korunması amacıyla tutulan defterden (TMK m. 590) ve mirasçılarının mirası ret veya kabul konusunda kararsız kalmaları sebebiyle talep ettikleri resmî defter tutmadan (TMK m. 619) mahiyet ve sonuçları itibarıyla farklıdır. Bu nedenle, resmî tasfiyede mutlaka yeni defter düzenlenmesi gerekir⁸⁶¹. Bu itibarla, kanımızca, resmî tasfiyenin özel bir türü olan⁸⁶² terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde de daha önce Türk Medenî Kanununun 590'ıncı maddesi kapsamında terekenin korunması amacıyla tutulan defterden yararlanılabilecek ise de yeni defter düzenlenmesi gerekecektir. Bununla birlikte, Türk Medenî Kanununun 634'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında, terekenin daha önce defteri düzenlenmiş ise resmî tasfiyenin bu deftere göre yapılması öngörülmüştür. Bu hüküm ile birlikte iflâs tasfiyelerinde defter tutulmasına ilişkin öğretideki görüşler dikkate alındığında; Türk Medenî Kanununun 619'uncu maddesine göre mirasçıların talebi doğrultusunda ya da olağan usul ile tasfiyeye karar verildiği aşamada Kanunun 634'üncü maddesi kapsamında defter tutulmuş ve bu deftere göre terekenin mevcudunun borçlarını karşılayamadığı anlaşıldığından tasfiyenin iflâs hükümlerine göre yapılmasına karar verilmiş ise iflâs hükümlerine göre tasfiye için yeni defter düzenlenmesine gerek bulunmadığı ifade edilebilmektedir.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin defterin tutulmasında Türk Medenî Kanununun yukarıda⁸⁶³ açıklanan resmî defter tutulmasına ilişkin 619 ve devamı hükümleri kıyasen uygulanır⁸⁶⁴. Ancak, yukarıda⁸⁶⁵ da belirtildiği üzere, burada deftere resen kaydedilecek haklar bakımından farklılık bulunmaktadır. Çalışmamızın bu kısmında, yukarıda açıklanan defter

⁸⁶⁰ KURU, El Kitabı, s. 1079; KURU, IV, s. 3120; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 130; GÜRDOĞAN, s. 119; ANSAY, Usulleri, s. 265; BERKİN, İflâs, s. 306; OLGAC, s. 1644; ARAR, s. 127; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 580, 581; PEHLİVANLI, s. 1490.

⁸⁶¹ ÖZMEN, s. 745, 746.

⁸⁶² KÖPRÜLÜ, s. 392; ÖZMEN, s. 748; ERKUL, s. 189; AYAN, s. 232.

⁸⁶³ Bkz. yuk. s. 105 vd.

⁸⁶⁴ TANJU, s. 154.

⁸⁶⁵ Bkz. yuk. s. 35.

tutulmasına ilişkin hususlara ilâve olarak, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin özelliklere yer verilecektir.

2. Defter Tutulması Usulü

Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre gerçekleştirilen olağan usul ile tasfiyede olduğu gibi terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde de defter, Sulh Hukuk Mahkemesinde tutulur⁸⁶⁶. Defterin tutulduğu mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan malların defterinin tutulması işlemleri, o yer Sulh Hukuk Mahkemesi aracılığı ile yaptırılır (İİK m. 208/II). Öğretide, defter tutulması işleminin terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin kararın kesinleşmesinden sonra yapılacağı belirtilmiştir⁸⁶⁷. Ancak, iflâs kararı verilmekle iflâs açılmış sayılır ve bu kararın hükümlerini doğurabilmesi için kesinleşmiş olması gerekmez⁸⁶⁸. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde İcra ve İflâs Kanununun iflâsa ilişkin hükümleri uygulanacağından ve Kanunun 164'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında açıkça iflâs kararlarına karşı kanun yoluna başvurulmasının iflâsın ilânına ve masanın teşkiline engel oluşturmadığı belirtildiğinden, defter tutulması için kararın kesinleşmesinin beklenmesine gerek bulunmamaktadır. Keza, Sulh Hukuk Mahkemesinin karardan itibaren en geç üç ay içinde tasfiyenin adı veya basit şekilde yapılacağına karar vermek zorunda olduğu (İİK m. 208/son) göz önüne alındığında, defter tutulması için terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğine ilişkin kararın kesinleşmesinin beklenmesi makul olmayacaktır. Sulh hâkimi, terekenin tasfiyesi için kararın kesinleşmesini beklemeksizin gerekli ilk işlemleri yapmaya ve herhangi bir talep olmaksızın⁸⁶⁹ hemen tasfiyeye başlamaya mecburdur⁸⁷⁰. Bu itibarla, mahkeme, bir yandan terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğine

⁸⁶⁶ AYSOY, s. 142; BOLAK, s. 1239; TANJU, s. 154.

⁸⁶⁷ TANJU, s. 154.

⁸⁶⁸ KÖPRÜLÜ, s. 392; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 128, dpn. 107a; MUŞUL, s. 1109.

⁸⁶⁹ BELGESAY, İflâs, s. 112; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 973.

⁸⁷⁰ KURU, El Kitabı, s. 1077; KURU, IV, s. 3120; ANSAY, Usulleri, s. 264; BELGESAY, İflâs, s. 112; BERKİN, Rehber, s. 83; BERKİN, İflâs, s. 306; OLGAÇ, s. 1644; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 973; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 580; BELGESAY, İflâs, s. 112; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 52; PEHLİVANLI, s. 1490; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5014.

ilişkin kararı ilân ederken ve gerekli yerlere bildirirken, diğer yandan terekenin defterini tutmaya ve malların muhafazası için gerekli tedbirleri almaya başlar⁸⁷¹.

Deftere öncelikle mirasbırakanın masaya girecek mal ve hakları yazılır⁸⁷². İcra ve İflâs Kanununun 211'inci maddesi doğrultusunda, Kanunun 82'nci maddesinde geçen haczedilemeyen nitelikteki mallar da deftere kaydedilmekle birlikte, bunlar mirasçılarının elinde bırakılır. Haczedilemeyen malların da deftere yazılmasının sebebi, masanın gerçek mevcudunun tespit edilebilmesidir⁸⁷³. Mirasçılarının bu yöndeki haklarının tamamından ya da bir kısmından feragat etmeleri mümkündür (Nizamname m. 43/son). Mirasçılar, defterde haczedilebilir gösterilmiş bir malın haczedilemeyeceği iddiasında iseler, bu iddialarına karşı defteri öğrendikleri tarihten itibaren yedi gün içinde Sulh Hukuk Mahkemesine şikâyet yolu ile başvurmalıdır. Benzer şekilde, alacaklılar da defterde haczedilemez gösterilmiş bir malın aslında haczedilebileceği yönündeki iddialarını, defteri öğrendikleri tarihten itibaren yedi gün içinde Sulh Hukuk Mahkemesine şikâyet yolu ile bildirebilirler⁸⁷⁴. Üçüncü kişilerin mülkiyetinde gösterilen ya da üçüncü kişilerce mülkiyet iddiasında bulunulan mallar, deftere bu yönde şerh verilmek suretiyle kaydedilir (İİK m. 212). Keza, mirasbırakanın taşınmazları üzerinde tapu sicilinden anlaşılan üçüncü kişilere ait haklar resen deftere kaydedilir (İİK m. 213). Ancak, yukarıda⁸⁷⁵ da belirtildiği üzere, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde olağan usul ile tasfiyeden farklı olarak deftere resen kaydedilecek haklar, her türlü resmî sicil ve kayıtlar ile mirasbırakanın belgelerinden varlığı anlaşılan hakları kapsamamaktadır. Burada resen deftere kaydedilebilecek haklar, mirasbırakanın taşınmazları üzerinde tapu

⁸⁷¹ KURU, El Kitabı, s. 1077; KURU, IV, s. 3120; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 128, 129; GÜRDOĞAN, s. 119; ANSAY, Usulleri, s. 264; BERKİN, Rehber, s. 83; BERKİN, İflâs, s. 306; OLGAÇ, s. 1644; ARAR, s. 124; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 973; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 580; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 52; PEHLİVANLI, s. 1490; MUŞUL, s. 1109, 1110.

⁸⁷² KURU, El Kitabı, s. 1079; KURU, IV, s. 3120; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 131; ANSAY, Usulleri, s. 265; BERKİN, Rehber, s. 84; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 581; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 973.

⁸⁷³ KURU, El Kitabı, s. 1079; KURU, IV, s. 3121.

⁸⁷⁴ KURU, El Kitabı, s. 1079, 1080; KURU, IV, s. 3121, 3122; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 132; ANSAY, Usulleri, s. 265; ARAR, s. 130, 131; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 977; PEHLİVANLI, s. 1493.

⁸⁷⁵ Bkz. yuk. s. 35.

sicilinden anlaşılan üçüncü kişilere ait haklarla, Kurumlar Vergisi Kanununun 34'üncü maddesine göre mirasbırakanın kayıt ve defterlerinden anlaşılan vergi alacakları ile sınırlı tutulmuştur.

Defter tutulması aşamasında, mirasbırakanın mirasçıları⁸⁷⁶ ve mirasçı olsun olmasın⁸⁷⁷ mirasbırakan ile bir arada yaşamış kişilerden reşit olanlar, terekeye dâhil malları Sulh Hukuk Mahkemesine göstermeye ve emrine hazır bulundurmaya mecburdurlar (İİK m. 209/II). Deftere mirasbırakana ait malların geçirilmesi işi bitince, mirasçılar⁸⁷⁸ ile mirasbırakanla bir arada yaşamış reşit kişiler usulen çağırılarak tutulan defter kendilerine gösterilir ve bu kişilerin tutulan defterin doğruluğu ve eksiksizliği hakkında Kanunun 215'inci maddesine göre beyanları alınarak deftere yazılır ve imzalatılır⁸⁷⁹. Sonradan bazı malların deftere geçirilmediğinin anlaşılması durumunda, bu mallar da deftere yazılır ve böylelikle defterin masa mallarının gerçek durumunu göstermesi sağlanır⁸⁸⁰.

Deftere kaydedilen haczedilebilir olsun olmasın tüm malların⁸⁸¹ İcra ve İflâs Kanununun 214'üncü maddesi gereğince kıymet takdirinin tespitler sırasında yapılması gerekir⁸⁸².

İcra ve İflâs Kanunun 215'inci maddesinde, iflâs dairesinin tasfiye sırasında tutulan defterin doğruluğu ve noksansızlığı hakkında beyanda bulunmak üzere tutulan defteri müflise göstereceği ve müflisin cevabının deftere yazılarak kendisine imzalatılacağı hükmü yer almaktadır. Öğretide, defter tutulmasına ilişkin olarak Kanun ve Nizamname hükümlerinin müflise yüklediği beyan ve imza görevlerinin mirasçılara düşeceği savunulmuştur⁸⁸³. Buna karşılık öğretide, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, müflis yerine mirasbırakan geçtiğinden ve o da hayatta bulunmadığından, bu hükmün burada uygulanma olanağı bulunmadığı ileri sürülmüştür⁸⁸⁴.

⁸⁷⁶ BOLAK, s. 1239; TANJU, s. 154.

⁸⁷⁷ AYSOY, s. 143.

⁸⁷⁸ BOLAK, s. 1240; TANJU, s. 154.

⁸⁷⁹ AYSOY, s. 143; BOLAK, s. 1240.

⁸⁸⁰ KURU, El Kitabı, s. 1081; KURU, IV, s. 3125; BERKİN, İflâs, s. 309, 310.

⁸⁸¹ ANSAY, Usulleri, s. 265; BERKİN, Rehber, s. 85; BERKİN, İflâs, s. 308.

⁸⁸² BOLAK, s. 1239.

⁸⁸³ BOLAK, s. 1240.

⁸⁸⁴ TANJU, s. 155.

Kanımızca, burada tutulan deftere karşı beyanda bulunma yükümlülüğünün mirasçılar tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir.

Defterin tutulması bittiğinde, deftere karşı şikâyet yoluna gidilmemesi ya da şikâyetin sonuçlanması ile masaya giren malların neler oldukları kesin biçimde tespit edilmiş olur⁸⁸⁵.

C. Masa Mallarının Muhafazası

Terekenin defterinin tutulduğu Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından tereke mallarının muhafazası için gereken tedbirler alınır (İİK m. 208/I). Defter tutulmasının amacı, masa mallarının tespiti iken, bu malların muhafaza tedbirlerinin alınması, malların gerçekten masaya alınabilmesi, dolayısı ile ileride satış aşamasında malların hemen paraya çevrilmesinin sağlanabilmesi içindir⁸⁸⁶. Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğine ilişkin kararın ilân edilmesi ve gerekli yerlere bildirilmesi aynı zamanda masa mallarının muhafazası için bir tedbir niteliğindedir⁸⁸⁷. Bunun dışında, diğer tedbirler İcra ve İflâs Kanununun 210'uncu maddesinde gösterilmiştir. Buna göre, Sulh hâkimi, mirasbırakanın mağazalarını, eşya depolarını, imalâthanelerini, perakende satış dükkânlarını ve bunun gibi yerlerini kapatıp mühürler (İİK m. 210/I). Ancak, masa hakkında yararlı olacağı anlaşılırsa hâkim, bu yerleri ilk alacaklılar toplanmasına kadar kontrolü altında idare edebilir (İİK m. 210/II). Keza; para, kıymetli evrak, ticarî ve ev idaresine ait defterler gibi önemli evrak muhafaza altına alınır (İİK m. 210/III). Diğer mallar defter tutuluncaya kadar ya da gerek görülür ise defter tutulduktan sonra dahi mühürlenir (İİK m. 210/IV).

Yukarıda⁸⁸⁸ da belirtildiği üzere, kanımızca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde İcra ve İflâs Kanununun sisteminden ayrılarak iflâs dairesinin görevine giren işler, mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesinin görevine bırakılmıştır. Bunun sonucunda, her ne kadar tereke

⁸⁸⁵ KURU, El Kitabı, s. 1079, 1080; KURU, IV, s. 3121, 3122.

⁸⁸⁶ KURU, El Kitabı, s. 1082; KURU, IV, s. 3126; ERUYGUR, K. Haluk, Yedieminlik, Ankara 2008, s. 162.

⁸⁸⁷ KURU, El Kitabı, s. 1082; KURU, IV, s. 3126; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 974.

⁸⁸⁸ Bkz. yuk. s. 44 vd.

üzerinde bahse konu muhafaza tedbirlerinin alınması işlemi tasfiye memuru tarafından yürütülecek ise de; kanımızca, yargılama faaliyeti kapsamının dışında kalan idarî nitelikteki işlerin iflâs dairesi yerine Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından yapılması, gerek işyükü nedeniyle tasfiyenin süratle sonuçlanamamasına ve dolayısıyla alacaklılar aleyhine durum oluşmasına, gerek şikâyet kurumunun işlevi açısından⁸⁸⁹ işlemi yapan mercii ile denetim mercii'nin aynı olması sonucunda sıkıntıların doğmasına neden olmaktadır.

Öğretide, Kanunun 210'uncu maddesinin son fıkrası doğrultusunda, hâkimin, mirasbırakanın mirasçılarının kullandığı yerler dışında kalan eşyayı da muhafaza altına alacağı belirtilmiştir⁸⁹⁰. Ancak, duruma göre mirasçılarının mirasbırakana ait yerleri kullanması Türk Medenî Kanununun 610'uncu maddesi gereğince ret hakkının düşmesi ve dolayısı ile mirasın kabulü sonucunu doğurabilecektir. Bu durumda, terekenin daha başlangıçta iflâs hükümlerine göre tasfiyesine gidilememiş olunacağından, İcra ve İflâs Kanununun 210'uncu maddesinin son fıkrasında yer alan müflisin kullandığı yerler ifadesinin mirasçılarının kullandığı yerler biçiminde anlaşılması doğru olmayacaktır. Bununla birlikte, bu hükmün, mirasbırakan ile birlikte oturanların kullandıkları yerler dışında kalan mallar⁸⁹¹ biçiminde uygulanması, Türk Medenî Kanununun mirasbırakan ile birlikte yaşayanların haklarının düzenlendiği 645'inci maddesiyle de uyumlu olacaktır. Konuya ilişkin olarak, öğretide, Kanunun müflisin kullandığı yerler dışında bulunan mallar ifadesinin, üçüncü kişilerin mirasbırakan için elinde bulundurdukları mallar olarak anlaşılması gerektiği de savunulmuştur⁸⁹². Bu itibarla, mirasbırakanın mirasçılarının dışında kalan üçüncü kişilerin elinde bulunan malların muhafazasından bahsedilebilecektir. Malı elinde bulunduran üçüncü kişinin malın mirasbırakana ait olduğunu kabul etmesi durumunda, o mal üzerinde muhafaza tedbiri uygulanacaktır. Üçüncü kişi mal üzerinde mülkiyet dışında başka bir aynî hakkı olduğu iddiasında ise malı masaya vermek zorunda

⁸⁸⁹ Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde şikâyet kurumunun işleyişine ilişkin sorunlar için bkz. yuk. s. 54.

⁸⁹⁰ AYSOY, s. 144.

⁸⁹¹ TANJU, s. 155.

⁸⁹² KURU, El Kitabı, s. 1082; KURU, IV, s. 3127; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 134.

olduğundan (İİK m. 219/IV) mal üzerinde yine tedbir alınması mümkündür. Buna karşılık, üçüncü kişinin mal üzerinde mülkiyet iddiası var ise, mülkiyet karinesi üçüncü kişi lehine olduğundan, mal deftere yazılmakla birlikte üçüncü kişiye karşı dava açılması ve ancak davanın kazanılmasının ardından malın üçüncü kişinin elinden alınması ve üzerinde muhafaza tedbiri uygulanması mümkündür⁸⁹³.

Masa malları hakkında alınacak muhafaza tedbirleri Kanunda sayılanlarla sınırlı değildir⁸⁹⁴. Örneğin, bozulacak şeylerin hemen satılması, zamanaşımının kesilmesi için takip talebinde bulunulması veya dava açılması gibi tedbirler de bu kapsamdadır⁸⁹⁵. Ayrıca, anılan tedbirler arasında yedimeine teslim mevcut olmamakla birlikte, gerekli görülmesi durumunda böyle bir muhafaza tedbirine de başvurulabilir⁸⁹⁶. Aynı zamanda, Türk Medenî Kanununun 589'uncu maddesinde yer alan terekenin korunması önlemlerine ilişkin hüküm burada da kıyasen uygulanabilmelidir. Buna göre, tereke mallarının korunması için terekede bulunan mal ve hakların yazımına, terekenin mühürlenmesine, terekenin resmen yönetilmesine ve vasiyetnamelerin açılmasına ilişkin gerekli önlemler alınır (TMK m. 589/II). Bu önlemlerle ilgili giderler, ileride terekeden alınmak üzere, başvuran kişi tarafından; hâkimin resen karar verdiği hâllerde ise Devlet tarafından karşılanır (TMK m. 589/III).

Masa mallarının muhafazası için Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından öngörülen tedbirlere karşı şikâyet yoluna başvurulabilir⁸⁹⁷.

⁸⁹³ KURU, El Kitabı, s. 1082, 1083; KURU, IV, s. 3127; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 134; ANSAY, Usulleri, s. 267; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 977.

⁸⁹⁴ KURU, El Kitabı, s. 1083; KURU, IV, s. 3127; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 133; GÜRDOĞAN, s. 122; ANSAY, Usulleri, s. 268; BERKİN, Rehber, s. 83; BERKİN, İflâs, s. 310; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 974, 977; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 581; PEHLİVANLI, s. 1492; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5019.

⁸⁹⁵ KURU, El Kitabı, s. 1083; KURU, IV, s. 3127; GÜRDOĞAN, s. 122; ANSAY, Usulleri, s. 268; BERKİN, Rehber, s. 83; BERKİN, İflâs, s. 310, 311; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 974, 977; PEHLİVANLI, s. 1492; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5019.

⁸⁹⁶ ERUYGUR, s. 162.

⁸⁹⁷ BERKİN, Rehber, s. 83; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde şikâyet kurumunun işleyişine ilişkin sorunlar için bkz. yuk. s. 54.

IV. İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYENİN TATİLİ

İcra ve İflâs Kanununun 217'nci maddesinde, masaya ait hiç bir mal bulunmazsa iflâs dairesinin tasfiyenin tatiline karar vereceği ve bu kararın ilân edileceği hükmü yer almaktadır. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde iflâs dairesinin görevini Sulh Hukuk Mahkemesi yürüttüğünden, terekenin defterinin tutulması aşamasında masaya dâhil olabilecek hiçbir malın tespit edilememesi durumunda, iflâs hükümlerine göre tasfiyenin tatiline de Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından karar verilecek ve bu karar ilân edilecektir.

Mirasbırakanın haczedilebilir nitelikte hiçbir malının bulunmaması⁸⁹⁸; İcra ve İflâs Kanununun 277'nci maddesine göre, ivazsız tasarrufların butlanı, acizden dolayı butlan ve zarar verme kastından dolayı butlan sebebiyle iptal davası açılmaması⁸⁹⁹ ya da açılan iptal davasının reddedilmesi⁹⁰⁰; haczedilebilir nitelikte mal tespit edilmiş olmakla birlikte, üçüncü kişilerin bu mallara ilişkin istihkak davalarını kazanmaları⁹⁰¹ veya malların satış bedellerinin basit tasfiye giderlerini dahi karşılayamayacağıının anlaşılması⁹⁰² durumları ile masaya giren malların rehinli olması ve rehnin satış bedelinin yalnız rehinli alacakları karşılayacağı ve masaya hiçbir şeyin kalmayacağıının öngörüldüğü⁹⁰³ hâllerde, masaya ait hiçbir malın bulunmadığı kabul edilir⁹⁰⁴.

Tutulan deftere göre masaya ait hiçbir malın bulunmadığının tespiti sonucunda Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından tasfiyenin tatiline karar

⁸⁹⁸ KURU, El Kitabı, s. 1086; KURU, IV, s. 3130; ANSAY, Usulleri, s. 270; BERKİN, İflâs, s. 311, 236; GÜRDOĞAN, s. 122; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 135; ARAR, s. 132; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 581; AYSOY, s. 144; PEHLİVANLI, s. 1496; MUŞUL, s. 1169; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5027; İPEKÇİ, s. 1201.

⁸⁹⁹ ANSAY, Usulleri, s. 270; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 135, dpn. 114b; AYSOY, s. 144, 145.

⁹⁰⁰ BERKİN, İflâs, s. 311; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 135, dpn. 114b.

⁹⁰¹ KURU, El Kitabı, s. 1086; KURU, IV, s. 3130; ANSAY, Usulleri, s. 270; BERKİN, İflâs, s. 311, 236; GÜRDOĞAN, s. 122; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 135, dpn. 114b; ARAR, s. 132; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 981; AYSOY, s. 145.

⁹⁰² KURU, El Kitabı, s. 1086; KURU, IV, s. 3131; ARAR, s. 134; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 981; BELGESAY, İflâs, s. 115; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5027.

⁹⁰³ KURU, El Kitabı, s. 1086; KURU, IV, s. 3131; ANSAY, Usulleri, s. 270; BERKİN, İflâs, s. 312, 236.

⁹⁰⁴ KURU, El Kitabı, s. 1086; KURU, IV, s. 3131; ANSAY, Usulleri, s. 270; BERKİN, İflâs, s. 311, 312; GÜRDOĞAN, s. 122; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 135; ARAR, s. 132; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 582; AYSOY, s. 144; PEHLİVANLI, s. 1496. ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 981; BELGESAY, İflâs, s. 115; İPEKÇİ, s. 1201.

verilmesi ve bu kararın ilânının ardından, hiçbir alacaklı ve kanımızca mirasçı tarafından otuz gün içinde gideri peşin verilerek tasfiyenin devamının istenmemesi durumunda, mahkeme tarafından tasfiyenin son bulmasına karar verilir (İİK m. 217). Bu karar ayrıca ilân edilir (İİK m. 254/IV).

Tasfiyenin tatiline ve bunun sonucunda tasfiyenin son bulmasına karar verilmesinden sonra masaya ait malların var olduğu tespit edilir ve bu malların bedelinin tasfiye giderlerini karşılayacağı anlaşılır ya da iptale konu olacak bir iddia gündeme gelirse⁹⁰⁵ Sulh Hukuk Mahkemesinin, tasfiyenin tatili hakkındaki kararını kaldırarak tasfiyeye devam etmesi gerekir⁹⁰⁶.

Alacaklılar tarafından, masaya ait mal bulunduğu, defterin eksik tuttuğu ve masaya ait malların hiç değilse basit tasfiye usulünün masraflarını karşılayabileceği ileri sürülerek tasfiyenin tatiline ilişkin karara karşı şikâyet yoluna gidilebilir⁹⁰⁷.

Tasfiyenin bu şekilde son bulması İcra ve İflâs Kanununun 254'üncü maddesinde öngörülen ve tasfiyenin bitmesinin ardından gerçekleşen normal bir son bulma olmadığından, iflâs kararı ile durmuş veya düşmüş takipler ile duran hukuk davalarına kaldıkları yerden devam edilebilmelidir⁹⁰⁸. Ancak, reddedilmiş veya mevcudu borcuna yetmediği gerekçesi ile resmî tasfiyesi istenmiş ve sonuçta iflâs hükümlerine göre tasfiyesine karar verilmiş terekelerde, mirasçıların mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin tatiline karar verilmesi sonucunda tasfiyenin son bulmasının, diğer iflâs tasfiyelerindeki âdi usulle tasfiyenin kapanmasının sonuçlarını doğuracağı ifade edilebilmektedir⁹⁰⁹.

Tasfiyenin tatiline karar verilmesi konusunda terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini diğer tasfiyelerden ayıran en önemli husus, İcra ve İflâs

⁹⁰⁵ ANSAY, Usulleri, s. 270.

⁹⁰⁶ KURU, El Kitabı, s. 1087; KURU, IV, s. 3134; ANSAY, Usulleri, s. 270; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 136; ARAR, s. 134; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 981; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 582; AYSOY, s. 145.

⁹⁰⁷ OLGAÇ, s. 1651; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 981; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde şikâyet kurumunun işleyişine ilişkin sorunlar için bkz. yuk. s. 54.

⁹⁰⁸ KURU, El Kitabı, s. 1087; KURU, IV, s. 3134, 3135; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 981.

⁹⁰⁹ AYSOY, s. 145.

Kanununun 224'üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hüküm dolayısıyladır. Kanunun bu hükmüne göre, diğer iflâs tasfiyelerinde, müflisin konkordato teklif etmesi durumunda alacaklıların tasfiyeyi tatil edebilmeleri mümkündür. Öğretide, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde Kanunun 224'üncü maddesinin ikinci fıkrası doğrultusunda mirasçılarının konkordato teklif etmeleri durumunda tasfiyenin tatiline karar verme yetki ve görevinin birinci alacaklılar toplanmasında olduğu⁹¹⁰; alacaklıların tamamının kabulü ile konkordato konusunda anlaşma sağlanabileceği⁹¹¹ belirtilmiştir. Yine öğretide, konkordatonun Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından⁹¹² tasdik edilmesi hâlinde de tasfiyenin kaldırılmasına karar verileceği savunulmuştur⁹¹³. Ancak, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mirasçılarının konkordato teklif edip edemeyecekleri konusu tartışmalıdır. Öğretide⁹¹⁴, Türk Medenî Kanununda mirasçılarının mirası ret veya kabulü dışında bir yolun öngörülmediği ve mirası kabul etmiş mirasçılar terekenin borçlarından kişisel olarak sorumlu olduklarından, bu mirasçılarının konkordato teklif edemeyecekleri; mirasın reddi durumunda da mirasçılar terekenin hamili olmadıklarından, bu mirasçılarının tereke adına konkordato yapamayacakları ileri sürülmüştür⁹¹⁵. Öğretide, ayrıca, miras şirketinin tüzel

⁹¹⁰ BOLAK, s. 1241; AYSOY, s. 148; her ne kadar öğretide BOLAK VE AYSOY tarafından terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde konkordato teklifi hâlinde tasfiyenin tatiline karar verme yetki ve görevinin birinci alacaklılar toplanmasında olduğu belirtilmiş ise de birinci alacaklılar toplanmasının konkordato teklifi üzerine karar verme yetkisi bulunmadığından ve bu husustaki karar ikinci alacaklılar toplanması tarafından verilebileceğinden, birinci alacaklılar toplanması aşamasında tasfiyenin tatilinden değil ancak paraya çevirmenin tatil edileceğinden bahsedilebilecektir, (DELİDUMAN, Seyithan, İflâs Tasfiyesinde Alacaklılar Toplanması, 1. Baskı, Ankara 2002, s. 90, 91; ERDÖNMEZ, Güray, İflâsta Alacaklılar Toplanmasının Yetkileri, 1. Baskı, İstanbul 2005, s. 61).

⁹¹¹ TANJU, s. 151.

⁹¹² TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 275.

⁹¹³ AYSOY, s. 166; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 275.

⁹¹⁴ Öğretide konkordato konusunda önemli çalışmaları bulunan Prof.Dr.Süha TANRIVER (bkz. TANRIVER, Süha/DEYNEKLİ, Adnan, Konkordatonun Tasdiki, Ankara 1996; TANRIVER, Süha, Makalelerim I [1985 – 2005], 1. Baskı, Ankara 2005; TANRIVER, Süha, Konkordato Komiseri, Ankara 1993) ile Prof.Dr. Ömer ULUKAPI'nın (bkz. ULUKAPI, Ömer, Konkordatonun Feshi, Konya 1998) eserlerinde terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mirasçılarının konkordato talep edip edemeyecekleri konusunda bir inceleme tespit olunamamıştır. Tartışmalar diğer yazarların bu konudaki görüşlerinden aktarılmıştır.

⁹¹⁵ ANSAY, Makale, s. 771; ANSAY, Usulleri, s. 341; JAEGER, Cari, Das Bundesgesetz Betreffend Schuldbetreibung und Konkurs, B. I, II, III, Zürich 1911, m. 293, No. 1, 6 (ALTAY, Sümer, Konkordato Ve Yeniden Yapılanma Hukuku, C. I, İstanbul 2005, [ALTAY, Konkordato], s. 175'den naklen); BERKİN, İflâs, s. 527; POSTACIOĞLU, İlhan E., Konkordato, İstanbul 1965, (POSTACIOĞLU, Konkordato), s. 19.

kişiliği bulunmadığından konkordato talep edemeyeceği; ancak, mirasçılarının kendileri adına konkordato teklifinde bulunabilecekleri savunulmuştur⁹¹⁶. Buna karşılık, öğretide, mirasbırakanın aktif ve pasiflerinden oluşan terekede, tereke borçlarından dolayı konkordato talebinin mümkün olduğu ileri sürülmüştür⁹¹⁷. Bu görüş, öğretide, iflâs hükümlerine göre gerçekleştirilecek bir tasfiyenin önlenmesi için, uygulamada konkordato teklif edilebilmesi olanağının tanınmasına uygulamada ihtiyaç bulunduğu; Türk Medenî Kanununda konuya ilişkin bir düzenleme bulunmamasından mirasçılarının konkordato teklif edemeyecekleri sonucunun çıkarılamayacağı; keza, miras şirketinin konkordato bağitlmasının tereke alacaklılarının da yararına olduğu gerekçesi ile desteklenmiştir⁹¹⁸. Öğretide, ayrıca, İcra ve İflâs Kanununda konkordato yapma olanağının tüm borçlulara tanındığı ve bu konuda istisna öngörülmediği; mirasbırakanın sahip olduğu bir hakkın mirasçılardan esirgenmesini gerektiren hiçbir hukukî dayanak bulunmadığı; Kanunun genel ilkeleri uyarınca bu hakkın mirasçılara da tanınmasının zorunlu olduğu; Medenî Kanunda mirasçılara bazı seçenekler gösterilmesinin, tereke alacaklıları ile mirasçılarının konkordato akdetmelerini önleyen bir engel sayılamayacağı; keza, bu çözümün manevî ve sosyolojik açıdan mirasbırakanın anısına saygıyı gösteren anlayışa da uygun olduğu ileri sürülmüştür⁹¹⁹. Yine öğretide, İcra ve İflâs Kanununun 180'inci maddesinde Türk Medenî Kanunu hükümlerinin saklı tutulduğu; Türk Medenî Kanununda da iflâs hükümlerine göre yapılacak tasfiyenin esas değil usul bakımından kabul edildiği; bu itibarla, alacaklıların tamamının kabulü ile konkordato konusunda anlaşma sağlanabileceği savunulmuştur⁹²⁰. Türk Medenî Kanununa göre, miras ya reddedilir ya kayıtsız şartsız veya tutulan defter gereğince kabul olunur ya da mirasın resmen tasfiyesi istenir. Bu dört olasılık dışında Kanunda mirasçılara tanınmış başka bir yol yoktur⁹²¹. Buna karşılık, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, durumun özellikleri istisnayı

⁹¹⁶ KURU, IV, s. 3596; POSTACIOĞLU, Konkordato, s. 20.

⁹¹⁷ BALCI, Şakir, Türk Hukukunda Konkordato, İzmir 2007, s. 68.

⁹¹⁸ FRITZSCHE, s. 55, (ALTAY, Konkordato, s. 175'den naklen).

⁹¹⁹ ALTAY, Konkordato, s. 175, 176.

⁹²⁰ TANJU, s. 151.

⁹²¹ ŞENER, Şerh, s. 740.

gerektirmediği sürece, sadece İcra ve İflâs Kanununun şekli hükümleri değil, maddî iflâs hukukuna ilişkin hükümleri de uygulanır⁹²². Keza, İcra ve İflâs Kanununda, konkordato talebi konusunda mirasçılar, ayrıca ve açıkça istisna olarak gösterilmemiştir. Ayrıca, alacaklıların menfaatinin ön planda tutulduğu⁹²³ iflâs hükümlerine göre tasfiyede, kendi yararlarına olacağı en iyi alacaklılar tarafından değerlendirilebilecek bir teklifin, sırf Türk Medenî Kanunu hükümleri çerçevesinde ele alınması uygun olmayacaktır. Bu nedenlerle, kanımızca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mirasçıların da konkordato teklif edebilecekleri görüşü kabul edilmelidir.

V. İFLÂS HÜKÜMLERİNE GÖRE TASFİYENİN DURDURULMASI

İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesinde, reddedilmiş miraslarda terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi devam ederken, tasfiyenin son bulmasından önce mirasçılardan birinin mirası kabul ettiğini mahkemeye bildirmesi ve borçların ödenmesi için teminat göstermesi durumunda, mahkemenin tasfiyeyi durduracağı öngörülmüştür (İİK m.183). Yukarıda⁹²⁴ da belirtildiği üzere, öğretideki görüşler ve Yargıtay kararları ışığında, kanımızca, tüm ilgililerin rızasının bulunması kaydıyla mirası ret beyanı geri alınabilecek; buna karşılık, tüm ilgililerin rıza göstermediği durumlarda ret beyanının geri alınabilmesi için, iflâs hükümlerine göre tasfiyesine başlanmış terekelerde İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesi uygulanabilecektir. Bu itibarla, Kanunun 183'üncü maddesindeki, iflâs hükümlerine göre tasfiyesine başlanmış terekelerde teminat gösterilmesi durumunda tasfiyenin durdurulacağına ilişkin özel hüküm, aynı zamanda tüm ilgilerin rızası olmasa bile mirası ret beyanının geri alınabilmesine olanak tanıyan bir düzenlemedir.

Öğretide, Kanunun 183'üncü maddesinin, sadece reddedilmiş miraslara ilişkin bir hüküm olduğu; mirasın resmî tasfiyesinde terekenin mevcudunun borcuna yetmemesinden dolayı iflâs hükümlerine göre tasfiyeye dönülmesi

⁹²² ANSAY, Makale, s. 771.

⁹²³ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 292; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; GÖKTÜRK, s. 728; AYSOY, s. 136; ÖZMEN, s. 752; ANTALYA, s. 417; BAYGIN, s. 98; İMRE/ERMAN, s. 385; ANSAY, Makale, s. 766.

⁹²⁴ Bkz. yuk. s. 69 vd.

durumunda 183'üncü maddenin uygulanamayacağı; ancak, mirasçının talebi ile başlamış resmî tasfiyeden iflâs hükümlerine göre tasfiyeye dönülmesi durumlarında uygulanabilmesinin mümkün kılınması gerektiği ileri sürülmüştür⁹²⁵. Kanımızca, Kanunda yer alan mirasçılardan birinin mirası kabul ettiğini bildirmesi şartının, sadece reddedilmiş miraslar ile sınırlı tutulmaması gerekir. Terekenin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre yapılmasındaki temel amaç, alacaklıların korunmasıdır⁹²⁶. Nitekim tasfiyenin durdurulması, sadece kabul beyanına değil, aynı zamanda borçların ödenmesine ilişkin teminat gösterilmesine de bağlı tutulmuştur. Alacaklıların alacaklarını garameten değil, tam olarak elde edebilme olanağının sunulduğu bir durumda, hükmün sadece reddedilen miraslar açısından dar yorumlanması, hükmün amacına aykırı biçimde alacaklılar aleyhine sonuç doğuracaktır. Bu itibarla, 183'üncü madde hükmü, sadece reddedilmiş miraslar açısından değil, aynı zamanda mevcudu borçlarına yetmeyen ve Türk Medenî Kanununun 636'ncı maddesi doğrultusunda iflâs hükümlerine göre tasfiyesi öngörülen terekeler açısından da kıyasen uygulanmalıdır.

Yukarıda⁹²⁷ terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi ile olağan usulle tasfiyesi arasındaki farklar konusunda da belirtildiği üzere, terekenin Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre olağan usulle tasfiyesinde, resmî tasfiyenin başlamasının ardından tasfiye işlemlerinin durdurulabilmesi için mirasçının kabul beyanı yeterlidir⁹²⁸. Ancak, İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesi gereğince, iflâs hükümlerine göre tasfiyenin durdurulabilmesi için kabul beyanı yeterli olmayıp, ayrıca teminat yatırılması gerekmektedir⁹²⁹. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre olağan usulle resmî tasfiyeden ayıran

⁹²⁵ ANSAY, Makale, s. 771.

⁹²⁶ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 292; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; GÖKTÜRK, s. 728; AYSOY, s. 136; ÖZMEN, s. 752; ANTALYA, s. 417; BAYGIN, s. 98; İMRE/ERMAN, s. 385; ANSAY, Makale, s. 766.

⁹²⁷ Bkz. yuk. s. 25 vd.

⁹²⁸ ŞENER, Şerh, s. 740; BOLAK, s. 1172; SEROZAN/ENGİN, s. 421; TUOR/PİCENONİ, Art. 593, N. 3, (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 648'den naklen).

⁹²⁹ ÖZMEN, s. 742; ARAR, s. 45.

hususlardan biri İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesinde vücut bulunmaktadır.

İflâs hükümlerine göre tasfiyenin, İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesi çerçevesinde teminat göstermek suretiyle durabilmesi için, öncelikle mirasçının vermesi gereken teminat miktarının belirlenebilmesi ve dolayısıyla borçların tespit edilmiş olması gerekir. Bunun için de alacakların bildirilmesi süresinin dolması (İİK m. 182/II, m. 219/II ve m. 220) beklenmelidir⁹³⁰. Miras kabul ettiğini bildiren mirasçının teminat göstermek istemesi üzerine mahkemenin teminat miktarını belirlemesi, ihtiyatî tedbir niteliğindedir⁹³¹. Gösterilecek teminat konusunda Hukuk Muhakemeleri Kanununun 87'nci maddesi (eski HUMK m. 96) uygulanır⁹³². Kanımızca, terekenin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre yapılmasındaki temel amaç, alacaklıların korunması⁹³³ olduğuna göre, ileride alacaklıların zararına bir sonuçla karşılaşılması bakımından, burada belirlenecek teminat, tespit edilmiş alacakların tamamını karşılayabilecek miktarda olmalıdır. Tespit edilen teminat tutarının yatırılarak mirasın kabul edilmesi sonucunda terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi durdurulur ve tereke mevcudu, bütün mirasçılara değil, miras kabul eden ve teminat gösteren mirasçıya verilir⁹³⁴.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin Kanunun 183'üncü maddesi çerçevesinde durması, iflâsın kapanmasına benzer bir durumdur⁹³⁵. Başka bir ifade ile terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin Kanunun

⁹³⁰ GÜRDOĞAN, s. 67; ANSAY, Makale, s. 771; ANSAY, Usulleri, s. 215; KURU, III, s. 2831; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 161, dpn. 6; BOLAK, s. 1237; BERKİN, İflâs, s. 193; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 927; PEHLİVANLI, s. 1346; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4771; ARAR, s. 45.

⁹³¹ ÖZKAN, Hasan, Açıklamalı – İçtihatlı İhtiyatî Tedbir Delil Tespiti İhtiyatî Haciz Ve Kamu Alacaklarının Tahsilinde İhtiyatî Haciz, (ÖZKAN, İhtiyatî Tedbir), İstanbul 2006, s. 504.

⁹³² KURU, III, s. 2831; KURU, El Kitabı, s. 1005; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 927; OLGAC, s. 1591; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4771.

⁹³³ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 292; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; GÖKTÜRK, s. 728; AYSOY, s. 136; ÖZMEN, s. 752; ANTALYA, s. 417; BAYGIN, s. 98; İMRE/ERMAN, s. 385; ANSAY, Makale, s. 766.

⁹³⁴ GÜRDOĞAN, s. 67; ANSAY, Makale, s. 771; ANSAY, Usulleri, s. 218; KURU, III, s. 2831; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 161, dpn. 6; BOLAK, s. 803, 1237; BERKİN, İflâs, s. 193; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 927; ANTALYA, s. 269, 270; PEHLİVANLI, s. 1346; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4771.

⁹³⁵ GÜRDOĞAN, s. 67; ANSAY, Makale, s. 771; ÖZKAN, İhtiyatî Tedbir, s. 504.

183'üncü maddesi çerçevesinde durdurulması, iflâsın kaldırılmasının sonuçlarını doğurur⁹³⁶.

Kanun koyucu, 183'üncü madde ile iflâsın kaldırılması konusunda terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi bakımından ilâve ayırıcı bir düzenleme getirmiştir⁹³⁷. Bu hükmün varlığı, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde Kanunun 182'inci maddesinin uygulanmasına engel oluşturmaz⁹³⁸. Bu itibarla, tasfiye sırasında mirasçılardan biri tarafından kabul edilmemiş ve teminat gösterilmemiş olsa bile bütün alacaklıların taleplerini açıkça geri almaları durumunda da tasfiyenin durdurulması gerekir⁹³⁹. Keza, bütün borçların ödendiğinin mirasçılar tarafından belgelenmesi hâllerinde de mahkeme, iflâs usulü ile tasfiyenin kaldırılmasına ve mirasçıların serbestçe tasarrufu için tereke mallarının kendilerine verilmesine karar verir⁹⁴⁰.

VI. TASFİYE BİÇİMİNİN BELİRLENMESİ

A. Genel Olarak

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, diğer iflâs tasfiyelerinde olduğu gibi, defteri tutulan malların kıymetlerine göre üç olasılık karşımıza çıkar: İlk olasılık, terekede hiçbir malvarlığı bulunmadığından, tasfiyenin İcra ve İflâs Kanununun 217'nci maddesine göre tatil edilmesidir. İkinci olasılık, defteri tutulan malların kıymeti, âdi tasfiye giderlerini karşılayamayacak durumda olduğundan, Kanunun 218'inci maddesi doğrultusunda basit tasfiye usulüne gidilmesidir. Üçüncü olasılık ise malların bedelinin âdi tasfiye giderlerini karşılayabilmesi ve Kanunun 219'uncu maddesi gereğince âdi tasfiye usulünün uygulanmasıdır⁹⁴¹.

⁹³⁶ KURU, III, s. 2831; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 161, dñn. 6; BERKİN, İflâs, s. 193; PEHLİVANLI, s. 1346.

⁹³⁷ ÖZKAN, İhtiyatî Tedbir, s. 504.

⁹³⁸ ANSAY, Makale, s. 771.

⁹³⁹ GÜRDOĞAN, s. 67; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 275; ANSAY, Makale, s. 771; BERKİN, İflâs, s. 193.

⁹⁴⁰ AYSOY, s. 166; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 275.

⁹⁴¹ KURU, El Kitabı, s. 1085; KURU, IV, s. 3129; GÜRDOĞAN, s. 122, 123; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 581; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5034.

Diğer iflâs tasfiyelerinde, iflâs dairesi, iflâs kararının kendisine tebliğinden itibaren en geç üç ay içinde tasfiyenin âdi veya basit şekilde yapılacağına karar vermek zorundadır (İİK m. 208/son). Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, ayrıca bir iflâs dairesi bulunmadığından⁹⁴², buradaki üç aylık sürenin Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğine ilişkin kararın verilmesinden itibaren başlatılması gerekecektir.

B. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Basit Usulle Tasfiyesi

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinden kastedilen, tasfiyenin İcra ve İflâs Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılmasıdır. Dolayısıyla, burada basit tasfiye usulünün uygulanması da söz konusu olabilir⁹⁴³. Diğer iflâs tasfiyelerinde olduğu gibi, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde de kural olarak adî tasfiye usulü uygulanır. Ancak, terekenin mevcudunun adî tasfiye usulünün giderlerini karşılayamaması ve alacaklıların da bu giderleri vermemeleri durumunda, tasfiye basit usul ile gerçekleştirilir⁹⁴⁴. Keza, adî iflâs usulü ile başlanılan tasfiyenin altı aylık sürede bitirilememesi ve alacaklıların basit tasfiye usulünün uygulanmasına karar vermesi hâllerinde de tasfiyede basit usul uygulanır (İİK m. 256). Basit usulle gerçekleştirilecek diğer iflâs tasfiyelerinde, her alacaklı malların yeterli olduğunu ileri sürerek şikâyet yoluna gidebilir⁹⁴⁵. Kanımızca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, alacaklıların yanında mirasçılarının da bu yönde şikâyetle bulunabilecekleri kabul edilmelidir⁹⁴⁶. Tereke mevcudunun basit tasfiye giderlerini dahi karşılayamaması ya da terekede hiç aktif bulunmaması ve

⁹⁴² Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde Kanunun sisteminden ayrılarak mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesine görev verilmesine yönelik eleştiriler için bkz. yuk. s. 44.

⁹⁴³ ANSAY, Makale, s. 770; AYSOY, s. 166.

⁹⁴⁴ KURU, El Kitabı, s. 1185; KURU, IV, s. 3387; AYSOY, s. 137, 166; BOLAK, s. 1238; TANJU, s. 155; ANSAY, Makale, s. 770; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 276; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 582; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 982; ARAR, s. 136; ANSAY, s. 306; BERKİN, Rehber, s. 81; BERKİN, İflâs, s. 400; GÜRDOĞAN, s. 123; MUŞUL, s. 1172; OLGAC, s. 1652; İPEKÇİ, s. 1201, 1202; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 218.

⁹⁴⁵ BELGESAY, İflâs, s. 116; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde şikâyet kurumunun işleyişine ilişkin sorunlar için bkz. yuk. s. 54.

⁹⁴⁶ Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde şikâyet kurumunun işleyişine ilişkin sorunlar için bkz. yuk. s. 54.

alacaklıların da bu masrafları vermemesi durumlarında, terekenin iflâs yolu ile tasfiyesine devam edilemez ve mevcut bir mal var ise bu mal mirasçılara verilir⁹⁴⁷.

Basit usulle yürütülecek diğer iflâs tasfiyelerinde iflâs idaresi bulunmayıp, iflâs idaresinin görevi iflâs dairesi tarafından yürütülür⁹⁴⁸. Koşulların gerçekleşmesi durumunda tasfiyenin basit usulle yapılmasına karar verecek merci de iflâs dairesidir⁹⁴⁹. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâs dairesi yerine geçen Sulh Hukuk Mahkemesi, basit tasfiyede de iflâs dairesinin görevlerini yerine getirir⁹⁵⁰. Bununla birlikte, basit usulle yapılacak tasfiyede dahi Sulh hâkimi tarafından tasfiye memuru atanabilir⁹⁵¹. Tasfiye memuru, basit tasfiyeyi, niteliğine aykırı olmadığı sürece âdi tasfiye hükümlerinin kıyasen uygulanması suretiyle gerçekleştirir⁹⁵². Buna göre, tasfiye memuru, alacaklıları belli bir süre içerisinde alacaklarını ve iddialarını bildirmeye ilânla davet eder. Diğer iflâs tasfiyelerinde bu süre yirmi günden az iki aydan çok olmadığı hâlde, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, Türk Medenî Kanunu kapsamında alacaklılar önceden davet edilmiş ise süre on gündür (İİK m. 220). Süresi içinde alacaklılardan biri masrafları peşin vermek suretiyle tasfiyenin âdi şekilde yapılmasını isteyebilir (İİK m. 218/II). Kanımızca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine özgü biçimde mirasçılarının da masrafları karşılamak suretiyle tasfiyenin âdi usulle yapılmasını sağlayabilecekleri kabul edilmelidir.

⁹⁴⁷ ANSAY, Makale, s. 770; AYSOY, s. 167.

⁹⁴⁸ POSTACIOĞLU, İflâs, s. 51; PEHLİVANLI, s. 1499; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 582; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 983; ARAR, s. 136; ANSAY, Usulleri, s. 307; BERKİN, Rehber, s. 82; BERKİN, İflâs, s. 400; GÜRDOĞAN, s. 153; KURU, El Kitabı, s. 1186; KURU, IV, s. 3387; MUŞUL, s. 1172; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5034; İPEKÇİ, s. 1201; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 219.

⁹⁴⁹ KURU, IV, s. 3387; KURU, El Kitabı, s. 1186; BELGESAY, İflâs, s. 116; ARAR, s. 137; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 582; PEHLİVANLI, s. 1498; ANSAY, Usulleri, s. 306, 307; BERKİN, Rehber, s. 81.

⁹⁵⁰ AYSOY, s. 166; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde Kanunun sisteminden ayrılarak mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesine görev verilmesine yönelik eleştiriler için bkz. yuk. s. 44.

⁹⁵¹ BOLAK, s. 1239; AYSOY, s. 167.

⁹⁵² AYSOY, s. 167; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5034.

Basit tasfiye usulünde alacaklılar toplantıları yoktur. Ancak, gerekli görülmesi durumunda alacaklılar toplantıya çağrılabilir⁹⁵³. Basit tasfiyede, tasfiye memuru, alacaklıların menfaatlerine uygun biçimde malları paraya çevirir ve başka bir işleme gerek kalmaksızın alacakları inceler ve sıralarını belirleyerek bedellerini dağıtır (İİK m. 218/III). Bu tasfiyede, İcra ve İflâs Kanununun ilâna dair 219 ve 220, iflâs dairesinin görevlerine ait 226, istihkak iddialarına ilişkin 228, alacaklıların tahkik ve kabulüne dair 230 ve 236'ncı maddeleri ile sıra cetveline ait 232'nci maddesinin süreler dışındaki hükümleri uygulanır⁹⁵⁴. Basit tasfiye ile sonuçlanan tasfiyenin kapandığı ilân olunur (İİK m. 218/son).

C. Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Adî Usul İle Tasfiyesi

1. Genel Olarak

Terekenin defterinin tutulması ve muhafaza tedbirlerinin alınması gibi genel kuralların uygulanmasının ardından, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından deftere geçen terekenin mevcutlarının tahmini bedelinin âdi tasfiye masraflarını karşılayacağını anlaşılmaması ya da alacaklılardan veya mirasçılardan birinin masrafları peşin vererek tasfiyenin âdi biçimde yapılmasını istemesi durumlarında, terekenin âdi tasfiye usulü ile tasfiye edilmesine karar verilir⁹⁵⁵.

Terekenin âdi usulle tasfiyesine karar verildiği ve bu kararın uygulanmasına başlandığı aşamada, sonradan ortaya çıkan alacaklar yüzünden tereke mevcudunun tasfiye masraflarını karşılayamayacağını

⁹⁵³ KURU, El Kitabı, s. 1186; KURU, IV, s. 3389; BELGESAY, İflâs, s. 118; PEHLİVANLI, s. 1499; GÜRDOĞAN, s. 153; ARAR, s. 139; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 582; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 983; ANSAY, s. 307; BERKİN, Rehber, s. 82; BERKİN, İflâs, s. 401; AYSOY, s. 167; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5034.

⁹⁵⁴ BOLAK, s. 1239; ANSAY, s. 308; AYSOY, s. 167.

⁹⁵⁵ AYSOY, s. 145; TANJU, s. 156; KURU, El Kitabı, s. 1090; KURU, IV, s. 3138; ANSAY, Usulleri, s. 271; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 136; GÜRDOĞAN, s. 123; ARAR, s. 140; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 984; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 583; PEHLİVANLI, s. 1502; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 50; MUŞUL, s. 1172, 1173; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5038; İPEKÇİ, s. 1202.

anlaşılması durumunda, basit tasfiyeye karar verilerek bu yönde işlem tesis edilmesi gerekir⁹⁵⁶.

2. Âdi Usul İle Tasfiyenin Başlaması Ve İlânı

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin âdi tasfiye usulü ile yapılmasına karar verilmesinin ardından, iflâs dairesi yerine geçen Sulh Hukuk Mahkemesi, İcra ve İflâs Kanununun 219'uncu maddesine göre ilân yapar⁹⁵⁷. Âdi tasfiye süreci bu ilânla başlar⁹⁵⁸. Bu ilân, Kanunun 166'ıncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan iflâs kararının ilânından tamamen farklıdır⁹⁵⁹. Kanunun 166'ıncı maddesi gereğince yapılan ilânda amaç, üçüncü kişileri iflâstan haberdar etmek ve onların tereke malları ile ilgili işlemlere girişmelerini önlemektir⁹⁶⁰. Buna karşılık 219'uncu maddede yer alan âdi tasfiyenin ilânının amacı, tereke borçlarının tespiti ve aynı zamanda alacaklıların davet edilmesidir⁹⁶¹. Keza, bu ilân, müflisin mallarının defteri tutulduktan ve tasfiyenin şekli belli olduktan sonra⁹⁶², tasfiyenin âdi şekilde yapılacağına ilişkin kararın (İİK m. 208/son) verildiği tarihten itibaren en geç on gün içerisinde yapılır (İİK m. 219/I).

Kanunun 219'uncu maddesinde ilânın şekli düzenlenmiştir. Buna göre, ilânda, mirasbırakanın kimlik bilgileri, yerleşim yeri ve iflâsın açıldığı tarih; alacaklılara ve istihkak iddiasında bulunanlara alacaklarını ve istihkaklarını ilândan itibaren bir ay; şayet, Türk Medenî Kanunu kapsamında alacaklıların önceden davet edilmiş olmaları hâlinde on gün (İİK m. 220) içinde kaydettirmeleri ve senet, defter gibi delillerinin aslının veya onaylı suretlerini sunmaları; mirasbırakanın borçlularının da aynı süre içinde kendilerini ve borçlarını bildirmeleri, aksi durumda bu kişilerin cezaî sorumluluklarının

⁹⁵⁶ TANJU, s. 156.

⁹⁵⁷ AYSOY, s. 146; PEHLİVANLI, s. 1502; ARAR, s. 140; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 984; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 583; BOLAK, s. 156; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 51; ANSAY, Usulleri, s. 271; BERKİN, İflâs, s. 315; GÜRDOĞAN, s. 123; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 136; BELGESAY, İflâs, s. 118; KURU, El Kitabı, s. 1090; KURU, IV, s. 3139; MUŞUL, s. 1173.

⁹⁵⁸ GÜRDOĞAN, s. 123; BELGESAY, İflâs, s. 118; KURU, El Kitabı, s. 1090; KURU, IV, s. 3139.

⁹⁵⁹ ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 136; GÜRDOĞAN, s. 123; KURU, El Kitabı, s. 1090; KURU, IV, s. 3139.

⁹⁶⁰ GÜRDOĞAN, s. 123.

⁹⁶¹ AYSOY, s. 145.

⁹⁶² GÜRDOĞAN, s. 124; KURU, El Kitabı, s. 1091; KURU, IV, s. 3139.

bulunduğu; mirasbırakanın mallarını her ne sıfatla olursa olsun ellerinde bulunduranların, o mallar üzerindeki hakları saklı kalmak kaydıyla, bunları aynı süre içinde Sulh Hukuk Mahkemesine tevdi etmeleri ve geçerli bir mazeretleri olmaksızın tevdi etmemeleri hâlinde cezaî sorumluluklarının olacağı ve rüçhan haklarından mahrum kalacakları; ilânı takip eden on gün içinde toplanmak üzere alacaklıların ilk toplanmaya gelmeleri ve mirasbırakan ile müşterek borçlu olanlar ve kefillerinin ve borcu tekeffül eden kimselerin toplanmada bulunmaya hakları olduğu yazılır.

Kanunda, ilân suretinin, yerleşim yerleri belli alacaklılara ve mirasçılara tebliğ edileceğine ilişkin bir hüküm bulunmadığından, böyle bir bildirimde bulunulmasına gerek yoktur⁹⁶³.

3. Alacakların Masaya Kaydı

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde masaya yazdırılabilecek alacaklar yukarıda incelendi⁹⁶⁴. İcra ve İflâs Kanununun âdi tasfiyenin ilânını düzenleyen 219'uncu maddesinde, alacaklıların masaya yazdırılabilecek bu alacaklarını, ilân tarihinden itibaren bir ay içinde kaydettirmeleri öngörülmüştür. Buna karşılık, Kanunun 220'inci maddesinde, reddedilen mirasların tasfiyesinde alacaklıların daveti bakımından ayrı hükme yer verilmiştir. Buna göre, Türk Medenî Kanunu kapsamında alacaklıların önceden davet edilmiş olması hâlinde, 219'uncu maddede öngörülen alacak kaydı süresi on güne indirilir ve önceden alacaklarını kaydettirenlerin yeniden alacak kaydında bulunmaları zorunlu değildir (İİK m. 220). Her ne kadar bu hükümde sadece reddedilen miraslardan bahsedilmiş ise de iflâs hükümlerine göre tasfiye edilecek terekelerin tümü açısından uygulamada birlik sağlanabilmesi için Türk Medenî Kanununun mevcudu borçlarına yetmeyen terekelerin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğine ilişkin 636'ncı maddesine göre yapılacak tasfiyelerde de bu kuralın uygulanması gerekecektir.

⁹⁶³ ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 984; KURU, El Kitabı, s. 1092; KURU, IV, s. 3142; karşı görüş için bkz. ARAR, s. 141, 142; GÜRDOĞAN, Nizamnamede bu yönde bir hükme yer verilmesinin yerinde olacağı görüşündedir, (GÜRDOĞAN, s. 125).

⁹⁶⁴ Bkz. yuk. s. 138 vd.

İcra ve İflâs Kanununun 220'inci maddesi doğrultusunda, terekenin âdi usulle tasfiyesinde, tereke defteri aynen iflâs alacaklılar defteri olarak kabul edilir ve bu deftere önceden kaydını yaptırmamış alacaklıların eklenmesi yeterlidir. Dolayısı ile bu hüküm, iflâs idaresinin sadece masaya yazdırılmış alacak ve istihkak iddiaları hakkında inceleme yapabileceği kuralının önemli bir istisnasıdır⁹⁶⁵. Başka bir ifade ile İcra ve İflâs Kanununun 220'nci maddesi gereğince, bu alacaklar on günlük süre içinde bildirilmemiş olsa bile önceden yazdırılmış olduklarından resen dikkate alınır ve sıra cetveline geçirilir⁹⁶⁶. Bu itibarla, söz konusu on günlük son süreden, en çok faydalanacaklar, terekenin resmî defterinin tutulması aşamasında (TMK m. 621) ve mirasın Türk Medenî Kanununa göre resmî tasfiyesinde (TMK m. 634) süresi içinde alacağını yazdırmaması sebebiyle Kanunun 29'uncu maddesine göre haklarını kaybetmiş ve bu maddeye göre terekenin borçlarından sorumlu kalmış kişiler olacaktır⁹⁶⁷. Alacaklıların önceden kaydettirdikleri alacak miktarlarını sonradan bu süre içerisinde değiştirmeleri, tamamlamaları veya kesin biçimde belirtmeleri de mümkündür⁹⁶⁸. Bu itibarla, Türk Medenî Kanunu kapsamında alacaklarını süresi içinde yazdırmamış alacaklılar, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi sürecinde alacaklarını yazdırmak için bir hak daha elde etmiş olmaktadır. Daha önce alacaklarını bildirmemiş ve on günlük sürede de alacaklarını masaya kaydettirmemiş alacaklıların alacakları son bulmaz. Bu kişiler tasfiyenin son bulmasına kadar alacaklarını yazdırabilirler. Ancak, bu durumda geç kalmalarından doğan giderleri öderler ve daha önce yapılmış geçici paylaştırmaya katılamazlar (İİK m. 236).

Mirasbırakandan alacaklı olanlar alacaklarını, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi kararının verildiği, başka bir ifade ile iflâsın açıldığı tarihe kadar işlemiş faizler ile birlikte masaya yazdırırlar (İİK m. 195/1). Ancak, âdi alacaklarda iflâsın açılmasından sonra işleyen ve işleyecek faizlerin de talep olunduğu bildirilmekle birlikte bu faiz alacakları masaya yazdırılmaz.

⁹⁶⁵ KURU, IV, s. 3208, dpn. 8a.

⁹⁶⁶ KURU, IV, s. 3154, dpn. 62; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5044.

⁹⁶⁷ BELGESAY, İflâs, s. 122; KURU, El Kitabı, s. 1094.

⁹⁶⁸ JAEGER, m. 234, No. 4, (BERKİN, İflâs, s. 316'dan naklen); ANSAY, Usulleri, s. 272; ARAR, s. 144; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5044.

Bunlar, bütün âdi alacaklar için pay ayrılması ve ödemelerin yapılmasının ardından masada para artması durumunda ayrı bir pay cetveli ile ödenir. Bununla birlikte, rehin alacaklısı iflâsın açılmasından rehnin paraya çevrilmesine kadar geçen sürede işleyecek faiz alacağını da masaya yazdırır ve bu faiz alacağı da sıra cetvelinde yer alır⁹⁶⁹. Alacaklıların terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin kararın verilmesi ile duran ve kararın kesinleşmesi ile düşen takiplerindeki alacakları, takip giderleri ile birlikte masaya yazdırılır (İİK m. 195/I). Mirasbırakandan müeccel alacağı olanlar ile (İİK m. 195), taliki şarta bağlı alacaklar da (İİK m. 197) masaya yazdırılır⁹⁷⁰. Konusu para olmayan alacaklar para alacağına çevrilir ve Türk Lirası olarak masaya yazdırılır (İİK m. 198). Keza, konusu yabancı para olan alacaklar da Türk Lirasına çevrilir ve masaya yazdırılır⁹⁷¹.

Masaya alacak yazdırma talebi sözlü veya yazılı olarak ve varsa imtiyaz sebepleri de bildirilmek suretiyle Sulh Hukuk Mahkemesine yapılır⁹⁷². Ayrıca, alacağa ilişkin delillerin de sunulması gerekir (İİK m. 219 b. 2). Ancak, alacağa ilişkin belgelerin aslının sunulması zorunlu olmayıp, onaylı veya onaysız suretler verilebileceği gibi, bir alacağın hiçbir belge gösterilmeksizin de kaydettilmesi mümkündür⁹⁷³. Alacağın kaydına ilişkin talebin reddi ayrı bir davanın konusu olmayıp, bu hususta Sulh Hukuk Mahkemesine şikâyet yoluyla başvuru yapılması gerekir⁹⁷⁴.

Alacağın masaya yazdırılması ile zamanaşımı kesilir (BK m. 133, TTK m. 662). Alacağı ile mirasbırakana olan borcunu takas etmek isteyen alacaklı, alacağını masaya yazdırmak zorunda değildir⁹⁷⁵. Ayrıca, yukarıda⁹⁷⁶ belirtildiği üzere, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, olağan usul ile tasfiyeden farklı olarak, yalnız tapu sicili (İİK m. 213, m. 231) ile

⁹⁶⁹ KURU, El Kitabı, s. 1093; KURU, IV, s. 3146, 3147; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 150; MUŞUL, s. 1147.

⁹⁷⁰ KURU, IV, s. 3147, 3148; KURU, El Kitabı, s. 1093; MUŞUL, s. 1153, 1154; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 99.

⁹⁷¹ KURU, El Kitabı, s. 1093; KURU, IV, s. 3149; MUŞUL, s. 1143.

⁹⁷² KURU, El Kitabı, s. 1094; KURU, IV, s. 3152; ARAR, s. 142.

⁹⁷³ BELGESAY, İflâs, s. 119, 120.

⁹⁷⁴ Y. 12. HD. 21.06.1990, 4736/4975, (ERİŞ, Gönen, Uygulamalı İflâs Ve Konkordato Hukuku, 1. Baskı, Ankara 1991, s. 441).

⁹⁷⁵ KURU, El Kitabı, s. 1095; KURU, IV, s. 3154; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 177.

⁹⁷⁶ Bkz. yuk. s. 35.

mirasbırakanın kayıt ve defterlerinden anlaşılan vergi alacakları (KVK m. 34) bildirimine bağlı olmaksızın resen yazılır.

VII. TEREKE MASASININ İDARESİ

A. Genel Olarak

Tereke masasının idaresi, terekeyi oluşturan malların toplanarak muhafaza edilmesi ve diğer taraftan masaya kaydedilen alacak iddialarının incelenmesini ifade eder⁹⁷⁷. Başka bir ifade ile tereke masasının idaresi, masanın teşkili ve âdi tasfiyenin ilânı ile başlayan ve masa mallarının satışına kadar geçen dönemdeki tasfiye işlerinin yapılmasıdır⁹⁷⁸. Tereke masasının teşkili aşamasında masanın mevcudunun tespiti gerçekleştirilir iken, bu aşamada daha çok masanın borçlarının belirlenmesi ve malların satışa hazır hâle getirilmesi⁹⁷⁹ söz konusudur⁹⁸⁰.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi dışındaki diğer iflâs tasfiyelerinde, masanın teşkili aşamasında görevli organ iflâs dairesidir. Masanın idaresi, malların satışı ve paraların paylaşılması için görevli özel organlar ise alacaklılar toplanması ve iflâs idaresidir⁹⁸¹. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde Ticaret Mahkemesi ve İcra Mahkemesi yerine Sulh Hukuk Mahkemesi, iflâs idaresi yerine de tasfiye memuru geçer⁹⁸². Bu tasfiye usulünde İcra ve İflâs Kanununun sisteminden ayrılarak mevcut icra ve iflâs teşkilâtının yerine Sulh Hukuk Mahkemesinin görevlendirilmesi konusuna yönelik eleştiriler ile birinci alacaklılar toplanması ve iflâs idaresi kurumlarının bu tasfiye türünde gösterdiği özellikler yukarıda belirtilmişti⁹⁸³.

⁹⁷⁷ AYSOY, s. 146, 147; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 140; ANSAY, Usulleri, s. 273;

⁹⁷⁸ KURU, El Kitabı, s. 1096; KURU, IV, s. 3155; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 584.

⁹⁷⁹ GÜRDOĞAN, s. 125.

⁹⁸⁰ KURU, El Kitabı, s. 1096; KURU, IV, s. 3155; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 584.

⁹⁸¹ KURU, El Kitabı, s. 1096; KURU, IV, s. 3155; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 140; GÜRDOĞAN, s. 125; BERKİN, İflâs, s. 315; BERKİN, Rehber, s. 85; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 584.

⁹⁸² Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde İcra ve İflâs Kanununun sisteminden ayrılarak mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesine görev verilmesine ve idarî nitelikteki işlerin Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından yerine getirilmesine yönelik eleştiriler için bkz. yuk. s. 44.

⁹⁸³ Bkz. yuk. s. 52.

Çalışmamızın bu kısmında, iflâsın özel organları olan alacaklılar toplanması ve iflâs idaresinin, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde masanın idaresi, malların satılması ve paraların paylaştırılması konularındaki işlemleri incelenecektir.

B. Birinci Alacaklılar Toplanması

1. Genel Olarak

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde diğer iflâs tasfiyelerinde alacaklılar toplanması kurumunun yer alıp almadığı konusundaki tartışmalara yukarıda değinilmişti⁹⁸⁴. Bu tartışmalar ışığında, kanımızca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde asıl amaç alacaklıların haklarının korunması olduğundan⁹⁸⁵; keza, Kanunda, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde sekizinci bap hükümlerinde geçen Kanunun alacaklılar toplanmasına ilişkin kuralların uygulanmayacağına dair bir düzenleme yer almadığından ve ayrıca mevcudu ve borçları çok sayıda ve dağınık olan terekeler açısından tasfiye görev ve sorumluluğunun tek başına tasfiye memuru üzerinde bırakılması doğru olmayacağından, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, âdi tasfiye usulünün uygulanması durumunda, Kanunun alacaklılar toplanmasına yetki verdiği hususlarda, bu toplanmanın gerçekleşmesinin sağlanmasının gerektiği belirtilmişti⁹⁸⁶. Bu kısımda, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, birinci alacaklılar toplanmasının usulüne ve yetkilerine ilişkin açıklamalara yer verilecektir.

2. Birinci Alacaklılar Toplanması Usulü Ve Yetkileri

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, diğer iflâs tasfiyelerinden farklı olarak, alacaklılar toplanmasına iflâs müdürü ya da yardımcılardan biri (İİK m. 221/I) değil, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından

⁹⁸⁴ Bkz. yuk. s. 52.

⁹⁸⁵ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 292; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; GÖKTÜRK, s. 728; AYSOY, s. 136; ÖZMEN, s. 752; ANTALYA, s. 417; BAYGIN, s. 98; İMRE/ERMAN, s. 385; ANSAY, Makale, s. 766.

⁹⁸⁶ Bkz. yuk. s. 52.

atanan tasfiye memuru başkanlık eder⁹⁸⁷. Ancak, tasfiye memurunun alacaklılar toplanmasında oy hakkı yoktur⁹⁸⁸. Tasfiye memuru, alacaklı oldukları tercihan ellerinde noter veya ipotek senedi gibi resmî senetle ya da İcra ve İflâs Kanununun 68/b ve 150/ı maddelerinde belirtilen belgelerle sabit olan kişilerden bir veya iki alacaklı ile birlikte bir büro oluşturur (İİK m. 219/İ). Tasfiye memuru bu büronun doğal üyesidir⁹⁸⁹. Büro, alacaklılar toplanmasındaki oyların geçerli olup olmadığı hakkındaki iddiaları çözümler (İİK m. 221/son). Buna göre büro, alacaklıların alacaklı sıfatlarına ait belgelerini, medenî hakları kullanma ehliyetlerini ve alacaklı temsilcilerinin temsil yetki ve ehliyetlerini inceleyerek, bu kişilerin alacaklılar toplanmasına katılıp katılamayacakları konusunda bir karar verir⁹⁹⁰. Toplanmaya katılmak isteyen alacaklıların, alacaklı olduklarına ilişkin delillerini sunmaları gerekir. Ancak, büronun alacaklılık sıfatına ilişkin incelemesi sırasında alacağın kesin delillerle ispatı aranmaz⁹⁹¹. Büronun yetkisi, birinci alacaklılar toplanmasına katılabilecekleri tespitten ibaret olup, bu yetkinin masadan hak alabileceklerin incelenmesi biçiminde kullanılması söz konusu değildir⁹⁹². Büronun işlemlerine karşı ilgililer, toplantı tarihinden itibaren yedi gün içinde Sulh Hukuk Mahkemesine şikâyetle bulunabilirler (İİK m. 221/son). Mahkeme, şikâyet konusu büro kararının kanuna veya hâdiseye aykırı olduğu kanısına varır ve aynı zamanda bu hususu alacaklılar toplanmasının karar ekseriyetini etkileyecek nitelikte görürse şikâyeti kabul, aksi hâlde reddeder⁹⁹³. Başka bir ifade ile şikâyetin kabulü, işlemin kanuna ve hâdiseye aykırı olmasının yanı sıra, toplantıya katılması gerektiği hâlde buna kabul edilmeyen veya

⁹⁸⁷ BOLAK, s. 1241; AYSOY, s. 147; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 265, 269; TANJU, bu görevi Sulh hâkiminin yerine getireceği görüşündedir, (TANJU, s. 157).

⁹⁸⁸ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 265.

⁹⁸⁹ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 269.

⁹⁹⁰ BOLAK, s. 1241; AYSOY, s. 147; KURU, El Kitabı, s. 1099; KURU, IV, s. 3160; ANSAY, Usulleri, s. 273, 274; BERKİN, İflâs, s. 317; GÜRDOĞAN, s. 126; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 141; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 266, 269; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 53; OLGAC, s. 1657; BELGESAY, İflâs, s. 124; MUŞUL, s. 1181; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5047.

⁹⁹¹ BERKİN, Rehber, s. 86; BERKİN, İflâs, s. 317; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 987; ARAR, s. 147; OLGAC, s. 1657; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 142; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5047.

⁹⁹² KURU, El Kitabı, s. 1099; KURU, IV, s. 3160, 3161; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 141; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 53, dpn. 1.

⁹⁹³ KURU, El Kitabı, s. 1099; KURU, IV, s. 3161; PEHLİVANLI, s. 1508; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 585; BELGESAY, İflâs, s. 125; MUŞUL, s. 1181, İPEKÇİ, s. 1204.

toplantılara katıldığı hâlde katılmaması gereken kişilerin katılımı ile verilmiş kararların varlığı şartına da bağlıdır⁹⁹⁴.

Birinci alacaklılar toplanması, toplantı gününe kadar ya da toplantı gününde alacaklarını yazdırmış bütün alacaklıların katılımı ile oluşur⁹⁹⁵. Birinci alacaklılar toplanmasında toplantı nisabı, kendileri veya temsilcileri bulunan alacaklıların, bilinen alacak tutarının en az dörtte birini temsil etmeleri hâlinde gerçekleşmiş sayılır. Toplantıda bulunanların beş kişiden az olması durumunda, alacak tutarının yarısına sahip olunması şarttır (İİK m. 221/II). Kararlar, toplantıya katılan alacaklıların alacak tutarlarının çoğunluğu ile alınır (İİK m. 221/III). Alacaklıların toplanmalarında verilen kararlar ayrı bir tutanakta gösterilir (Nizamname m. 48). Masa alacaklıları ile istihkak iddiası sahipleri toplantıya katılamazlar. Bununla birlikte, mirasbırakanın kefilleri ve onunla müşterek borçlu olanlar toplantıya girebilirler. Ancak oy hakkı yalnız alacaklılara aittir⁹⁹⁶. Kanımızca, terekenin iflâs hükümlerine tasfiyesine özgü biçimde, mirasçılar da toplantıya katılabilmeli, ancak mirasbırakandan her hangi bir alacak iddiasında bulunmayan mirasçının toplantıda oy hakkı olmamalıdır.

Diğer iflâs tasfiyeleri açısından, birinci alacaklılar toplanmasının en önemli görevi iflâs idaresinin seçimi için İcra Mahkemesine aday gösterilmesidir (İİK m. 223/I). Ancak, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâs idaresi yerine geçen tasfiye memuru, alacaklılar toplanması tarafından aday gösterilmesi söz konusu olmaksızın, doğrudan Sulh hâkimi tarafından seçilir⁹⁹⁷. Birinci alacaklılar toplanmasına başkanlık eden tasfiye memuru, toplantının başında, terekenin tutulan defteri, masaya giren malları, bunların tahmini değerleri, mallar hakkında alınan muhafaza tedbirleri, şimdiye kadar kaydolmuş alacaklara göre masanın borçları gibi hususlarda açıklama yapar⁹⁹⁸.

⁹⁹⁴ ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 142.

⁹⁹⁵ KURU, El Kitabı, s. 1098; KURU, IV, s. 3157; BERKİN, Rehber, s. 86; BERKİN, İflâs, s. 318; ARAR, s. 147; OLGAÇ, s. 1657.

⁹⁹⁶ KURU, El Kitabı, s. 1098; KURU, IV, s. 3157; BERKİN, İflâs, s. 318; ARAR, s. 147.

⁹⁹⁷ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 58; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 46; konuya ilişkin ayrıntılar için bkz. aşağıda s. 170 vd.

⁹⁹⁸ KURU, El Kitabı, s. 1100; KURU, IV, s. 3163.

Birinci alacaklılar toplanmasının gerçekleşmesi durumunda, öncelikle mirasbırakanın ticaret ve işinin devamı, imalâthaneleri ile mağazalarının perakende satış yerlerinin açılması, ertelenmiş davalar ve kıymeti düşen veya muhafazası masraflı bazı malların pazarlıkla satışları gibi tasfiye için gereken acele kararlar alınır (İİK m. 224/İ). Kanunda sayılan bu işler örnek gösterilmiş olup; bunların dışında, örneğin, masaya ait mallara iyi bir teklif verilmesi durumunda fırsatın kaçırılmaması için bunların derhâl pazarlıkla satılması⁹⁹⁹, zamanaşımının kesilmesi için dava açılması, icra takibinde bulunulması gibi tereke varlığı için yararlı ve gerekli acele işlerin yapılmasına da karar verilir¹⁰⁰⁰. Alacaklılar toplantısı kararları sadece toplantıya katılanları değil, bütün alacaklıları bağlar¹⁰⁰¹.

Birinci alacaklılar toplanmasının gerçekleşmemesi durumunda ise masa, Sulh hâkimi tarafından atanan tasfiye memuru tarafından idare edilerek tasfiyeye başlanır. Tasfiye memurunun, İcra ve İflâs Kanununun 222'nci maddesine göre gerçekleşen bu yetki ve görevi ikinci alacaklılar toplanmasına kadar devam eder¹⁰⁰². Bu gibi durumlarda, birinci alacaklılar toplanması için ikinci bir ilân yapılmaz ve tasfiye memuru, Sulh hâkiminin denetim ve kontrolü altında acele satışları da yapar¹⁰⁰³. Başka bir ifade ile tasfiye memuru, Kanunun 224, 228 ve 229'uncu maddelerinde düzenlenen; gelir getirebilecek yerlerin açılması, belirsiz kalmış davalara devam edilip edilemeyeceği, acele veya pazarlıkla satış yapıp yapılamayacağı, üçüncü kişilerin istihkak iddiaları, masa alacaklarının tahsili gibi konularda karar verme yetkilerini kullanabilir¹⁰⁰⁴.

Alacaklılar toplanması kararlarına karşı Sulh Hukuk Mahkemesi, Kanunun 225'inci maddesi doğrultusunda yedi gün içinde yapılacak

⁹⁹⁹ ARAR, S. 153; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 149; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5067.

¹⁰⁰⁰ KURU, El Kitabı, s. 1100; KURU, IV, s. 3164; BERKİN, Rehber, s. 87; BERKİN, İflâs, s. 319; ANSAY, Usulleri, s. 276; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 991; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 585; OLGAC, s. 1660; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 149; ARAR, s. 153; DELİDUMAN, s. 90; ERDÖNMEZ, s. 55.

¹⁰⁰¹ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 585; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5067.

¹⁰⁰² BOLAK, s. 1241; AYSOY, s. 148.

¹⁰⁰³ AYSOY, s. 148.

¹⁰⁰⁴ ANSAY, Usulleri, s. 275, 276.

şikâyetleri tasfiye memurunun konu hakkındaki görüşünü alarak ve şikâyet eden alacaklı ile varsa istekte bulunan diğer alacaklıları dinleyerek karara bağlar¹⁰⁰⁵. Kanımızca, her ne kadar Kanunun 225'inci maddesinde şikâyetle bulunma hakkı alacaklılara tanınmış ise de alacaklılar toplanmasında verilen kararın terekenin zararına sonuç doğurduğu iddiasındaki mirasçılarının da şikâyet haklarının bulunduğu kabul edilmelidir.

İcra ve İflâs Kanununun 363'üncü maddesinde, İcra Mahkemesinin hangi kararlarına karşı kanun yoluna başvurulabileceği sayılmıştır. İcra mahkemesinin birinci alacaklılar toplanması kararlarına karşı yapılan şikâyetin kabul veya reddine ilişkin kararları Kanunun 363'üncü maddesinde sayılmadığından kesindir¹⁰⁰⁶. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, İcra Mahkemesi yerine geçen Sulh Hukuk Mahkemesinin birinci alacaklılar toplanması kararlarına karşı şikâyet yoluna başvurulması hâlinde vereceği kararlarda da kanun yolunun kapalı olduğu ifade edilebilmektedir.

C. Tasfiye Memuru

1. Genel Olarak

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tasfiye memuru görevlendirilmesine gerek olup olmadığı hususundaki tartışmalar ile tasfiye işlemlerinin yürütülebilmesi için Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından tasfiye memuru görevlendirilmesinin gerekliliği yukarıda incelenmişti¹⁰⁰⁷. Keza, Sulh hâkimi tarafından yapılan tasfiye memuru seçiminin iptali için yine aynı zamanda İcra Mahkemesinin denetim görevini yürüten Sulh Hukuk Mahkemesinden istenmesinin yaratacağı sakıncalar bu bölümde açıklanmıştı. Çalışmamızın bu kısmında, tasfiye memurunun seçilmesi, görevleri, sorumluluğu ve ücretine ilişkin açıklamalara yer verilecektir.

¹⁰⁰⁵ BOLAK, s. 1241, 1242; AYSOY, s. 149.

¹⁰⁰⁶ KURU, El Kitabı, s. 1101; KURU, IV, s. 3166.

¹⁰⁰⁷ Bkz. yuk. s. 48.

2. Tasfiye Memurunun Seçilmesi

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, tasfiye memurları ile ilgili açıklanması gereken önemli hususlardan biri, tasfiye memurlarının tasfiyenin hangi aşamasında ve kim tarafından seçileceği sorunudur. Bu sorun, yukarıda¹⁰⁰⁸ da belirtildiği üzere, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde Türk Medenî Kanunu hükümleri ile İcra ve İflâs Kanunu hükümleri arasında uyum olmaması ve İcra ve İflâs Kanununun genel sisteminden ayrılarak tasfiyenin mevcut icra ve iflâs teşkilâtıyla yürütülmemesinin yarattığı sorunlardan biridir. Diğer iflâs tasfiyelerinde, iflâs idaresinin seçimi için İcra Mahkemesine aday gösterilme görevi birinci alacaklılar toplanmasına bırakılmıştır (İİK m. 223/1). Öğretide de İcra ve İflâs Kanununun 180'inci maddesinde doğrudan Kanunun sekizinci bap hükümlerine atıf yapıldığı; bu nedenle, terekenin tasfiyesinin iflâs rejimi içinde gerçekleştirilmesi gerektiğinde, tasfiye memurlarının da tıpkı iflâs idare memurları gibi alacaklılar toplanması tarafından seçilmesinin gerektiği; bu doğrultuda, Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün tasfiye memurlarının Sulh hâkimi tarafından seçilmesine ilişkin hükmünün Kanuna aykırı olduğu¹⁰⁰⁹ ve tasfiye memurlarının seçiminin Sulh hâkimi tarafından değil, alacaklılar toplanması tarafından yapılacağı savunulmuştur¹⁰¹⁰. Ancak, tasfiye memurları, özel kişilerden seçilmeleri ve tasfiyeyi idare etmeleri bakımından iflâs idaresinden farklı bir organ değil ise de İcra ve İflâs Kanununun iflâs idaresini ilgilendiren ve özellikle tasfiye memurlarının seçilmelerine ilişkin hükümleri işin niteliği gereği tasfiye memurlarına uygulanamamaktadır¹⁰¹¹. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâs idaresi yerine geçen tasfiye memuru, alacaklılar toplanması tarafından aday gösterilmesi söz konusu olmaksızın, doğrudan Sulh hâkimi tarafından görevlendirilir¹⁰¹². Seçilmelerine ilişkin bu istisna dışında, tasfiye memurları, âdi tasfiyeyi gerçekleştiren iflâs

¹⁰⁰⁸ Bkz. yuk. s. 44.

¹⁰⁰⁹ POSTACIOĞLU, İflâs, s. 46.

¹⁰¹⁰ POSTACIOĞLU, İflâs, s. 46; BELGESAY, İflâs, s. 57.

¹⁰¹¹ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 58.

¹⁰¹² YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 58; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 46.

idaresinden farklı değildir¹⁰¹³. Bu doğrultuda, iflâs idaresine ilişkin hükümler, kural olarak, tasfiye memurları için de geçerlidir¹⁰¹⁴.

İcra ve İflâs Kanununun iflâs idaresinin seçilmesine ilişkin 223'üncü maddesine bakıldığında, iflâs idaresinin seçiminde tasfiye konusunda bilgi ve deneyime sahip kişi olmak kıstası dışında ayırıcı özellik belirtilmediği görülmektedir. Ancak, bir kişinin iflâs idaresinde görevlendirilmesi, dolayısı ile tasfiye memuru olarak seçilebilmesi için öncelikle medenî hakları kullanma ehliyetinin bulunması gerekir¹⁰¹⁵. Tasfiye memuru olarak atanacak kişinin tasfiye için gerekli bilgi ve deneyime sahip olması gerekir (İİK m. 223/I). Bu bilgi ve deneyim, tasfiye için gerekli hukuk, ekonomi ve ticaret bilgi ve deneyimidir¹⁰¹⁶. Ancak, tasfiye memurunun mutlaka devlet memuru olması şart olmayıp, deneyimli, malî ve ahlâkî güven sahibi herkes bu iş için görevlendirilebilir¹⁰¹⁷. Avukatlık Kanununda tasfiye memurluğu avukatlık ile birleşebilen işler arasında sayılmıştır (Av.K. m. 12). Nitekim uygulamada tasfiye memuru olarak avukatlar seçilmektedir¹⁰¹⁸. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mirasçılarının¹⁰¹⁹ ya da mirasçılardan birinin kişisel alacaklısının tasfiye memuru olarak görevlendirilmesine engel yoktur¹⁰²⁰. Buna karşılık, mümkün olduğunca tereke alacaklıları ile aralarında menfaat çatışması olan kişilerin tasfiye memuru seçilmemesi uygun olur¹⁰²¹. Bu itibarla, tasfiye memuru atanırken, hâkim, mirasçılarının ve alacaklıların beyanlarını almalıdır¹⁰²². Nasıl ki iflâs idaresi üyelerinin alacaklılardan olması

¹⁰¹³ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 57, 58; BOLAK, s. 1242.

¹⁰¹⁴ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 6, dpn. 3.

¹⁰¹⁵ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 64.

¹⁰¹⁶ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 65.

¹⁰¹⁷ BELGESAY, Miras, s. 201.

¹⁰¹⁸ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 65; ERKUL, s. 200; KURU, El Kitabı, s. 1102; KURU, IV, s. 3169; BERKİN, İflâs, s. 324; MUŞUL, s. 1183; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5057; İPEKÇİ, s. 1206.

¹⁰¹⁹ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 67; TANJU, s. 137; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 649; ANTALYA, s. 286; BELGESAY, Miras, s. 201; BERKİ, Miras, s. 128, dpn. 214; ÖZMEN, s. 743; karşı görüş için bkz. ANSAY, Makale, s. 754.

¹⁰²⁰ TANJU, s. 137; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 649; ANTALYA, s. 286; BELGESAY, Miras, s. 201; BERKİ, Miras, s. 128, dpn. 214; BELGESAY, İflâs, s. 128.

¹⁰²¹ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 290, 291; BAYGIN, s. 96; DURAL/ÖZ, s. 422; BOLAK, s. 1178; ANSAY, Makale, s. 754; ÖZMEN, s. 743.

¹⁰²² BELGESAY, Miras, s. 201; TANJU, s. 137; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 253; BOLAK, s. 1178; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 290.

şart değil¹⁰²³ ise tasfiye memurunun da mutlaka alacaklılardan seçilmesi zorunlu değildir. Bununla birlikte, Kanunda alacaklıların iflâs idaresine seçilmelerine, dolayısı ile tasfiye memuru olarak atanmalarına engel hüküm bulunmadığından, alacaklılar da tasfiye memuru olarak seçilebilir¹⁰²⁴. Ancak, aynı zamanda alacaklı sıfatını taşıyan tasfiye memuru, işlemlerinde taraf tutar ise, bu işlemlere karşı şikâyet yolu açıktır¹⁰²⁵. Mirasbırakan tarafından Türk Medenî Kanununun 551'inci maddesi kapsamında vasiyeti yerine getirme görevlisi atanmış ise, bu kişi tasfiye memuru olarak da görevlendirilebilir¹⁰²⁶. Bunun yapılması hâlinde, vasiyeti yerine getirme görevlisinin bu görevi tasfiye sonuna kadar durur¹⁰²⁷.

Öğretide, tüzel kişilerin de tasfiye memuru olarak seçilebilecekleri ileri sürülmüştür¹⁰²⁸. Buna karşılık, öğretideki baskın görüş, iflâs idaresine ve dolayısı ile tasfiye memurluğu görevine yalnız gerçek kişilerin seçilebileceği yönündedir¹⁰²⁹. Kanunda, tüzel kişilerin tasfiye memuru olarak atanamayacağına ilişkin düzenleme yoktur. Bununla birlikte, tüzel kişilerin gerçek kişilerin bulunduğu organlardan var olduğu düşünüldüğünde, dolaylı biçimde tasfiye memuru atanmasının gereksizliği ve sorumluluk açısından pratik olmaması bakımından, tasfiye memuru olarak tüzel kişilerin seçilmemesi daha uygundur¹⁰³⁰. Kanunda belirtilenden başka hiçbir özel ve genel görev alamayan hâkim ve savcılarının da tasfiye memuru olarak görevlendirilmesi mümkün değildir¹⁰³¹.

¹⁰²³ KURU, El Kitabı, s. 1102; KURU, IV, s. 3169; ANSAY, Usulleri, s. 278; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 586; ARAR, s. 152; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 989; MUŞUL, s. 1182.

¹⁰²⁴ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 66, 67; KURU, El Kitabı, s. 1102; KURU, IV, s. 3169; ANSAY, Usulleri, s. 278; BERKİN, İflâs, s. 321; GÜRDOĞAN, s. 128; OLGAC, s. 1658; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 586; ARAR, s. 152; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 989; PEHLİVANLI, s. 1513; karşı görüş için bkz. ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 150; MUŞUL, s. 1182.

¹⁰²⁵ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 66, 67.

¹⁰²⁶ ANSAY, Makale, s. 754; BERKİ, Miras, s. 128, dñn. 214; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 291; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 250; BOLAK, s. 1179; ÖZMEN, s. 744; ERKUL, s. 137; BELGESAY, vasiyeti yerine getirme görevlisi atanmış ise başka bir kişinin tasfiye memuru olarak görevlendirilemeyeceği görüşündedir, (BELGESAY, Miras, s. 201).

¹⁰²⁷ ANSAY, Makale, s. 754.

¹⁰²⁸ ANSAY, Makale, s. 754.

¹⁰²⁹ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 71; KURU, IV, s. 3169; BERKİN, İflâs, s. 324; ARAR, s. 152; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 150.

¹⁰³⁰ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 72.

¹⁰³¹ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 73; BERKİN, İflâs, s. 324.

Tasfiye memuru, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini yürüten Sulh hâkimi tarafından seçildiğinden ve İcra Mahkemesinin denetim görevini Sulh hâkimi yürüttüğünden, ilgililer tarafından bu seçimin iptali yine Sulh hâkiminden istenilebilir¹⁰³². Keza, Sulh hâkimi, gerekli gördüğünde tasfiye memurlarına müdahalede bulunabileceği gibi önemli sebeplerin varlığı hâlinde onları görevden de alabilir¹⁰³³.

Tasfiye memuru olarak seçilen kişi, bu görevi kabul edip etmemekte serbest olduğu gibi¹⁰³⁴ kabul ettikten sonra dahi bu görevinden çekilebilir¹⁰³⁵. Bunun için sebep göstermeleri şart değildir¹⁰³⁶. Ancak, uygun olmayan bir zamanda çekilen tasfiye memuru, verdiği zarardan sorumludur¹⁰³⁷.

3. Tasfiye Memurunun Görevleri

Terekenin olağan usul ile tasfiyesinde, tasfiye memurunun görev ve yetkileri, içeriği ve sınırları yönünden Türk Medenî Kanununun 634 ve Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 46'ncı maddesinde belirlenmiştir¹⁰³⁸. Bununla birlikte, mevzuatımızda, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tasfiye memurlarının görev ve yetkilerinin açıkça gösterildiği bir düzenleme mevcut

¹⁰³² YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 75, dpn. 78; PEKCANITEZ, s. 48, dpn. 34; DELİDUMAN, s. 143.

¹⁰³³ DURAL/ÖZ, s. 422; BAYGIN, s. 97; İMRE/ERMAN, s. 386; ANTALYA, s. 286; TANJU, s. 137; ESCHER, Kommentar, Art. 595, N. 15 vd., (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 650'den naklen); ŞENER, Şerh, s. 748; ŞENER, Medenî, s. 1539; BOLAK, s. 1179; AYSOY, s. 130; BELGESAY, İflâs, s. 130; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 164, dpn. 24; KURU, El Kitabı, s. 1109; KURU, IV, s. 3186; ARAR, s. 155; ANSAY, Usulleri, s. 281, 282; OLGAC, s. 1666; PEHLİVANLI, s. 1526; BERKİN, Rehber, s. 89; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 155; KILIÇOĞLU, s. 268; ÖZMEN, s. 744.

¹⁰³⁴ BELGESAY, Miras, 201; ANSAY, Makale, s. 757; İMRE/ERMAN, s. 382; DURAL/ÖZ, s. 422; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 532; TANJU, s. 138; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 254; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 291; BOLAK, s. 1179; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 77; KURU, El Kitabı, s. 1103; KURU, IV, s. 3170; ARAR, S. 152, 153; ANSAY, Usulleri, s. 278; BERKİN, İflâs, s. 324; ÖZMEN, s. 743.

¹⁰³⁵ ANSAY, Makale, s. 756; İMRE/ERMAN, s. 382; DURAL/ÖZ, s. 422; TANJU, s. 138; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 253; BERKİ, Miras, s. 128, dpn. 213; ÖZMEN, s. 743; AYSOY, s. 130; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 163; KURU, El Kitabı, s. 1103; KURU, IV, s. 3170; buna karşılık BERKİN, çekilmenin ancak alacaklılar toplanması kararı ile olabileceği görüşündedir, (BERKİN, İflâs, s. 325).

¹⁰³⁶ BERKİ, Miras, s. 128, dpn. 213.

¹⁰³⁷ İMRE/ERMAN, s. 382; DURAL/ÖZ, s. 422; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 254; BERKİ, Miras, s. 128, dpn. 213; AYSOY, s. 130; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 163, dpn. 18.

¹⁰³⁸ ÖZMEN, s. 743.

değildir. Yukarıda¹⁰³⁹ da belirtildiği gibi, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tasfiye memurları, diğer iflâs tasfiyelerindeki iflâs idaresinden farklı bir organ olmadığından, iflâs idaresinin görevlerine ilişkin açıklamalar kural olarak tasfiye memurları için de geçerlidir¹⁰⁴⁰.

Tasfiye memurunun, terekeyi idare ve tasfiye olmak üzere iki görevi vardır¹⁰⁴¹. Tasfiye memuru bu görevi doğrultusunda tereke üzerinde tasarrufta bulunmaya yetkilidir¹⁰⁴². Tasfiye memuru terekenin idaresi kapsamında; mirasbırakanın alacaklarını tahsil etme, deftere geçirilmemiş mal bulunup bulunmadığını araştırma ve bulunursa muhafaza altına alma, birinci alacaklılar toplanması sanat ve ticaretin devamı için işyerlerinin açılmasına karar vermiş ise bunu denetleyerek masa menfaatine olan verimliliği sağlama, birinci alacaklılar toplanmasının karar verdiği acele satışları yapma, masa mallarının muhafazasını ve verimliliğini sağlamak için sigorta, kira, hizmet sözleşmesi gibi sözleşmeleri akdetme, üçüncü kişilerin istihkak iddiaları hakkında karar verme, masanın pasifini tespit etme gibi görevleri yerine getirir¹⁰⁴³.

İflâs idaresi yerine geçen tasfiye memurları, iflâs idaresi gibi masanın yasal temsilcisidir (İİK m. 226/I). Alacaklıların tamamı anlaşsa dahi masayı üçüncü kişilere karşı temsil edemezler¹⁰⁴⁴. Keza, terekenin olağan usul ile tasfiyesine karar verildiği tarihten itibaren mirasçıların tereke üzerindeki her türlü hak ve yetkileri kalktığından, terekeden kaynaklanan veya terekeye yönelik uyuşmazlıklarda mirasçılara husumet yöneltilemeyeceği gibi

¹⁰³⁹ Bkz. yuk. s. 171.

¹⁰⁴⁰ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 6, dpn. 3.

¹⁰⁴¹ İMRE/ERMAN, s. 382; ANSAY, Makale, s. 757; ANSAY, Usulleri, s. 278; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 532; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 650; OĞUZMAN, s. 369; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 250; BAYGIN, s. 96; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 56; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 993; BERKİN, İflâs, s. 329.

¹⁰⁴² BAYGIN, s. 96.

¹⁰⁴³ İMRE/ERMAN, s. 383, 384; BOLAK, s. 1242; KURU, El Kitabı, s. 1109; KURU, IV, s. 3187, 3188; ARAR, s. 158; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 588; ANSAY, Makale, s. 758; ANSAY, Usulleri, s. 278; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 57, 58; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 108; ERKUL, s. 199, 201; OLGAC, s. 1663; PEHLİVANLI, s. 1521; BERKİN, Rehber, s. 90, 91; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 993, 994; GÜRDOĞAN, s. 131 vd.; TANJU, s. 138; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 156.

¹⁰⁴⁴ KURU, El Kitabı, s. 1104; KURU, IV, s. 3171; BELGESAY, İflâs, s. 126; BERKİN, İflâs, s. 330; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 110.

mirasçılar da dava açamazlar¹⁰⁴⁵. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyede de durum aynıdır. Bu itibarla, tereke aleyhine açılmış davalarda terekeyi temsil etme, tereke lehine yeni dava açma, tereke aleyhine sonuçlanmış davalar hakkında kanun yoluna başvurma gibi görevleri tasfiye memuru yerine getirir¹⁰⁴⁶. Tasfiye memurunun atanmasından sonra kendisine yapılacak tebliğler muhatabına yapılmış sayılır¹⁰⁴⁷. Tasfiye memurunun tereke adına dava açması ya da kendisine karşı dava açılması yalnız terekeye ilişkin davalarda geçerli olup; örneğin, tasfiye memuru, mirasta iade davasında veya mirasın reddine ilişkin kararın iptali davasında davacı ya da davalı olamaz¹⁰⁴⁸. Keza, tasfiye memuru, terekenin temsilcisi olduğundan, alacaklıların temsilcisiymiş gibi onların yerine dava açamaz¹⁰⁴⁹.

Tasfiye memurunun masanın yasal temsilcisi olarak yapacağı işlerde Sulh Hukuk Mahkemesinin iznine ihtiyaç bulunup bulunmadığı konusu tartışmalıdır. Öğretide, Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre yapılan olağan usul ile tasfiyede, tasfiye memurunun, bu işler için Sulh hâkiminin iznini alması gerekmediği; ancak, ileride olası kişisel sorumluluktan kurtulmak amacıyla, tereke aleyhine açılan davaların kabul edilmesi, sulh ve ibrada bulunulması gibi¹⁰⁵⁰ tereddüt edilen durumlarda hâkimin izninin alınmasının uygun olacağı ileri sürülmüştür¹⁰⁵¹. Öğretide, ayrıca, resmî tasfiye açısından tasfiye memurunun, tereke alacaklarının tahsili için dava açmak ve icra takibinde bulunmak üzere Sulh hâkiminden talimat alması gerektiği savunulmuştur¹⁰⁵². Keza öğretide, terekeye ait taşınır ve taşınmaz malların paraya çevrilmesi işlemlerinin İcra ve İflâs Kanununun öngördüğü uygulama

¹⁰⁴⁵ TANJU, s. 137; İMRE/ERMAN, s. 383; KURU, HUMK, s. 1016; ÖZMEN, s. 747; ANSAY, Hukuk, s. 119.

¹⁰⁴⁶ TANJU, s. 138; ERKUL, s. 199, 201; KURU, El Kitabı, s. 1104; KURU, IV, s. 3171; KURU, HUMK, s. 1015; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 117 vd.; BELGESAY, İflâs, s. 126; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 59; OLGAÇ, s. 1662; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 588; PEHLİVANLI, s. 1521; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 993; DURAL/ÖZ, s. 423; ÖZMEN, s. 747; ANSAY, Makale, s. 758; ANSAY, Hukuk, s. 120.

¹⁰⁴⁷ Danıştay 3. D. 18.11.1993, 1645/3315,

(<http://www.danistay.gov.tr/kerisim/ozet.jsp?ozet=metin&dokid=4623>, e.t. 20.04.2010).

¹⁰⁴⁸ KURU, HUMK, s. 1016, dpn. 324.

¹⁰⁴⁹ Y. 2. HD. 26.04.1937, 1140/990, (İNAL, s. 1686).

¹⁰⁵⁰ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 254.

¹⁰⁵¹ TANJU, s. 138, 139; ERKUL, s. 201; BERKİ, A.H., s. 267; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 254.

¹⁰⁵² AYSOY, s. 128.

çerçevesinde yapılması gerekeceğinden, bu işlemlerin Sulh hâkimi tarafından yapılmasının zorunlu olduğu ileri sürülmüştür¹⁰⁵³. Uygulamada, özellikle alacaklılar toplanmasının gerçekleşemediği durumlarda, tasfiye memuru dava açılması, vekil tayini gibi önemli gördüğü işlerde Sulh hâkiminin iznini almakta; tasfiye memuruna satış yetkisi de yine hâkim tarafından yazılı olarak verilmektedir.

İflâs idare memurlarında olduğu gibi tasfiye memurlarının da masayı temsil yetkileri birinci ve ikinci alacaklılar toplanmalarının yetkileri ile sınırlı olduğundan, tasfiye memurları bu alacaklılar toplanmalarının yetkili oldukları bir konuda resen hareket edemezler¹⁰⁵⁴. Örneğin; bir fabrikanın ikinci alacaklılar toplanmasına kadar işletilmesine (İİK m. 224), iflâs kararı ile duran hukuk davalarının devamına (İİK m. 194), bazı malların pazarlıkla satışına karar verilmesi (İİK m. 241/1) gibi açıkça alacaklılar toplanmasının karar vereceğinin hükme bağladığı işlerde tasfiye memuru, masanın temsilcisi sıfatıyla karar veremez¹⁰⁵⁵. Keza, pazarlıkla satış yapılması (İİK m. 241), belli meblâğı aşan durumlarda feragat, kabul, sulh ve ibrada bulunması (İİK m. 226), duran hukuk davalarına devam edilmesi (İİK m. 194), takip yetkisinin isteyen alacaklıya devri¹⁰⁵⁶ (İİK m. 245) gibi işlemler için alacaklıların karar vermesi zorunlu olduğundan, tasfiye memurunun bu işlemler için Sulh Hukuk Mahkemesinden izin alması söz konusu değildir. Bu nedenle, tasfiye memurlarının bu tür işlemler için mümkünse alacaklıları toplantıya çağırması; bunun mümkün olmaması durumunda, alacaklılara birer genelge göndererek görüşlerini alma yoluna gitmesi gerekir¹⁰⁵⁷. Sonuçta, tasfiye memuru, Kanunun doğrudan iflâs idaresi tarafından yapılabileceğini belirttiği işleri yapabilir. Buna göre tasfiye memuru; belli bir parasal sınıra¹⁰⁵⁸ kadar olan alacaklardan doğrudan doğruya sulh olabilir ve tahkim yapabilir (İİK m.

¹⁰⁵³ ERKUL, s. 201; AYSOY, s. 129.

¹⁰⁵⁴ BELGESAY, İflâs, s. 126.

¹⁰⁵⁵ BELGESAY, İflâs, s. 126, BERKİN, Rehber, s. 92; BERKİN, İflâs, s. 331, 332.

¹⁰⁵⁶ DEYNEKLİ, İcra ve İflâs Kanununun 245 ve 255'inci maddeleri uyarınca dava takip yetkisinin alacaklılara verilebilmesi için Sulh hâkiminin izninin alınması gerektiği görüşündedir, (DEYNEKLİ, s. 302).

¹⁰⁵⁷ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 90, dpn. 52.

¹⁰⁵⁸ İflâs idaresinin alacaklılarla doğrudan sulh olma ve tahkim yapma sınırı 2011 yılı için 4.420 liradır, (<http://www.legalbank.net/belge.aspx?id=745919>, e.t. 25.01.2011).

226/II). Ancak, alacaklıların kabul oyu olmadıkça, parasal sınırın üzerindeki miktarlar için kabul ve feragat¹⁰⁵⁹ ile sulh ve tahkim yetkileri söz konusu değildir¹⁰⁶⁰. Tasfiye memurunun doğrudan yapabileceği diğer işler; üçüncü kişilerin istihkak iddiaları hakkında karar verilmesi (İİK m.228/I); vadesi gelmiş alacakların tahsil ve gerekirse takip veya dava edilmesi (İİK m. 229/I); kıymeti düşecek ya da muhafazası masraflı olacak şeyleri geciktirmeksizin satılması (İİK m. 229/II); borsa veya piyasada fiyatı bulunan pay senedi ve eşyayı derhâl paraya çevrilmesi (İİK m. 229/II); üzerinde rehin bulunan malları en yakın ve uygun zamanda paraya çevrilmesi (İİK m. 185/I); alacak ve istihkak iddialarının incelenmesi (İİK m. 230/I); alacaklıların sırasını gösteren bir cetvel yapılarak Sulh Hukuk Mahkemesine sunulması (İİK m. 232) ve alacaklıların ilân yoluyla haberdar edilmesi (İİK m. 234/I); alacakların tamamen veya kısmen kabul edilen alacaklılar ile sıra cetveline kayıt davası açmış alacaklılardan katılmalarına karar verilmiş olanların ikinci alacaklılar toplantısına çağırılması (İİK m. 237) ve alacaklılar toplanmasına ayrıntılı rapor verilmesi (İİK m. 238) olarak sıralanabilir. Burada, bir hususa işaret edilmesinde yarar vardır: Her ne kadar öğretilde, tereke bakımından üçüncü kişilerin istihkak iddialarını inceleme ve kabul etme görevinin tasfiye memurunda olduğu; tasfiye memurunun bu hususlarda yaptığı işlemlere karşı Sulh Hukuk Mahkemesinde şikâyet yoluna gidilebileceği¹⁰⁶¹ ifade edilmiş ise de, istihkak iddiaları bakımından tereddütlü ve önemli görülen hallerde konunun çözümünün ikinci alacaklılar toplanmasına bırakılması uygun olacaktır¹⁰⁶². Ayrıca, masaya ait mallar tasfiye memuru tarafından açık artırma ile satılır. Ancak, malların pazarlık yoluyla satışı bütün mirasçıların ve alacaklılar toplanmasının kararlarına bağlıdır (VVMt m. 47/I ve İİK m. 241). Pazarlıkla satış konusunda tasfiye memurunun görevi, satışın pazarlıkla yapılması yönündeki mutabakatın Sulh hâkimine bildirilmesidir (VVMt m. 47/I). Sulh hâkiminin pazarlıkla satış konusunda vereceği karar sonrasında

¹⁰⁵⁹ KURU, IV, s. 3174; ANSAY, Usulleri, s. 279; OLGAC, s. 1662; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 993.

¹⁰⁶⁰ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 128, 129, dpn. 64.

¹⁰⁶¹ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 270; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde şikâyet kurumunun işleyişine ilişkin sorunlar için bkz. yuk. s. 54.

¹⁰⁶² ANSAY, Usulleri, s. 275, 276.

tasfiye memuru, malların açık artırma ile satılması için gerekli ilânı ve ihaleyi yapar (VVMT m. 47/I-II, İİK m. 242 ve m. 243). Her durumda malların satışı Sulh hâkiminin gözetimi altında tasfiye memuru tarafından yapılır (VVMT m. 49/I ve m. 50/I). Tasfiye memuru, tasfiye sonunda tereke defterine ek olarak, tasfiye sırasında yaptığı ödemeyi, aldığı parayı, kime ödediğini veya kimden aldığını, konusunu, miktar ve tarihlerini de kaydetmek suretiyle tamamlayıcı bir defter düzenleyerek Sulh hâkimine verir (VVMT m. 51/I). Bu işleri yaparken tasfiye memuru, idare ve tasfiye işlemlerinin gereklerinin sınırını aşamaz¹⁰⁶³. Keza, tasfiye memuru, tereke dolayısı ile masraf yapılmasının gerektiği hâllerde ise bunun için önceden Sulh hâkiminden izin almak zorunda değil ise de yapılan masrafların gerekli olup olmadığı ve yetkinin durumun gereklerine göre kullanılıp kullanılmadı konusunda Sulh Hukuk Mahkemesine ispatlı biçimde hesap vermekle yükümlüdür¹⁰⁶⁴.

Tasfiye memuru olarak birden çok kişinin atanması durumunda, hâkim, bu kişilerin her birinin iş ve görevlerini ayrı ayrı belirlemelidir¹⁰⁶⁵. Örneğin, taşınırın satışı bir memura, taşınmazların satışı başka bir memura, tasfiyenin sonuçlandırılması bir diğerine bırakılabilir¹⁰⁶⁶. Bu şekilde görev dağılımı yapılmayan hâllerde, tasfiye memurları her işi müştereken yapmakla yükümlü olurlar¹⁰⁶⁷.

Tasfiye memurunun görevi, Sulh hâkimi tarafından tasfiyenin kapandığına ilişkin karar kesinleşinceye¹⁰⁶⁸ kadar devam eder¹⁰⁶⁹. Bu görev, tasfiye sonucunda kalan mal ve alacakları mirasçılara devre hazır hale getirmekle sona erer (VVMT m. 51/II). Terekenin tasfiyeden artan kısmının taksimi tasfiye memurunun görevi dışındadır (VVMT m. 51/III). İflâsın kaldırılması (İİK m. 182/I), terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin

¹⁰⁶³ ARAR, s. 159.

¹⁰⁶⁴ Y. 2. HD. 03.12.1987, 7314/9672, (İNAL, s. 1685, 1686).

¹⁰⁶⁵ BELGESAY, Miras, s. 201; AYSOY, s. 124; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 253.

¹⁰⁶⁶ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 253.

¹⁰⁶⁷ AYSOY, s. 124; KURU, El Kitabı, s. 1104; KURU, IV, s. 3172; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 112, 113; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 993.

¹⁰⁶⁸ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 160.

¹⁰⁶⁹ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 160; KURU, El Kitabı, s. 1108; KURU, IV, s. 3186; BERKİN, Rehber, s. 90, 106, 107; BERKİN, İflâs, s. 336, 391; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 588; GÜRDOĞAN, s. 151; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1034, 1036; ANSAY, Usulleri, s. 302; OLGAC, s. 1711; MUŞUL, s. 1183; PEHLİVANLI, s. 1633.

durdurulması (İİK m. 183), görevden çekilme veya görevden alınma hâllerinde de tasfiye memurunun görevi son bulur¹⁰⁷⁰. Bunların dışında, tasfiye memurunun ölmesi, medenî hakları kullanma ehliyetini kaybetmesi, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğine ilişkin kararın kanun yolunda bozulması gibi durumlarda da görev sona erer¹⁰⁷¹.

Tasfiye memurunun yürüttüğü resmî tasfiye işlemleri bakımından Türk Medenî Kanunu ve Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzükte hüküm bulunmayan hâllerde Türk Ticaret Kanununun 211 ve devamı maddelerinde yer alan iflâstan başka hâllerde bir kollektif şirketin tasfiyesindeki tasfiye memurunun görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin hükümler uygulanır (VVMT m. 53).

4. Tasfiye Memurunun Sorumluluğu

Tasfiye memuru, görevi ile ilgili işlerini Sulh Hukuk Mahkemesinin gözetim ve denetimi altında sürdürür (TMK m. 634/son). Bu itibarla, tasfiye memurunun Sulh hâkimine hesap verme yükümlülüğü söz konusudur¹⁰⁷². Tasfiye memuru, tereke hakkında yaptığı veya yapmayı tasarladığı işleri mahkeme dosyasında tutanağa geçirmek zorundadır¹⁰⁷³. Mirasçılar ve tereke alacaklılarının, tasfiye memurunun yaptığı veya tasarladığı işlerden dolayı, bunu öğrendikleri tarihten başlayarak yedi gün içinde yazılı olarak Sulh Hukuk Mahkemesine şikâyetle bulunma hakları vardır (TMK m. 634/son, İİK m. 223). Ancak, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâs idaresi yerine tasfiye memuru, İcra Mahkemesi ve Ticaret Mahkemesi yerine de Sulh Hukuk Mahkemesi geçtiğinden, diğer iflâs tasfiyelerinden farklı olarak burada, iflâs dairesinin iflâs idaresini denetlemesinden söz edilememektedir. Bu itibarla, Kanunun, iflâs dairesinin alacaklılardan bağımsız olarak¹⁰⁷⁴ iflâs

¹⁰⁷⁰ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 161, 162, dpn. 6, s. 163, s. 164, dpn. 24.

¹⁰⁷¹ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 167; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5077.

¹⁰⁷² İMRE/ERMAN, s. 386.

¹⁰⁷³ ERKUL, s. 201; TANJU, s. 138; BELGESAY, İflâs, s. 128; KURU, El Kitabı, s. 1106; KURU, IV, s. 3181; ARAR, s. 164; ANSAY, Usulleri, s. 280; BOLAK, s. 1242; OLGAC, s. 1667; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 587; PEHLİVANLI, s. 1525; BERKİN, Rehber, s. 90; BERKİN, İflâs, s. 336; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 996; GÜRDOĞAN, s. 131; AYSOY, s. 149.

¹⁰⁷⁴ KURU, El Kitabı, s. 1108; KURU, IV, s. 3185.

idaresinin karar ve işlemlerine karşı İcra Mahkemesinde şikâyet yoluna başvurmasına ilişkin 223'üncü maddesinin beşinci fıkrasının birinci bent hükmünün uygulanması mümkün değildir. Mirasçı ve alacaklılar tarafından kullanılabilecek şikâyet hakkı, yapılan işlemin kanuna aykırı olması ile sınırlı olmayıp, menfaatler ile uyuşmayan ya da zamanında yapılmayan iş ve işlemler için de kullanılabilir¹⁰⁷⁵. Örneğin, mirasçılar, tasfiye memuru tarafından satılması uygun görülen bir malın satılmaması gerektiğinden bahisle şikâyetle bulunabilirler¹⁰⁷⁶. Sulh hâkimi, söz konusu şikâyetleri İcra ve İflâs Kanununun 16'ncı maddesi kapsamında icra memurlarının işlemlerine karşı yapılan şikâyetlerde olduğu gibi inceler ve tasfiye memurunun yaptığı işlemlerin ya da aldığı kararların kanuna veya terekenin menfaatine ya da mirasçılar ile alacaklıların haklarına aykırı olduğu kanaatine varırsa bu işlemlerin iptaline karar verir¹⁰⁷⁷. Bunun gibi, tasfiye memuru tarafından yapılması öngörülen bir iş, ilgilinin şikâyeti üzerine Sulh hâkimi tarafından değiştirilebilir¹⁰⁷⁸. Ancak bu değişiklik üçüncü kişilerin kazanılmış haklarına etkili olamaz¹⁰⁷⁹. Örneğin, Sulh hâkimi tarafından terekeye ait bir malın satışının feshine ilişkin karar, bu malı satın alana karşı hüküm ifade etmez. Bu durumda, üçüncü kişi lehine doğmuş zararları tasfiye memuru tazmin ile yükümlüdür¹⁰⁸⁰. Bu nedenle, tasfiye memurunun yaptığı veya yapmayı tasarladığı işler için mümkün olduğunca mirasçıların ve alacaklıların görüşünü alması ve şikâyet süresinin geçmesinin beklenmesinin ardından iş ve işlemleri yapması uygun olacaktır¹⁰⁸¹.

Tasfiye memuru görevini yerine getirirken mirasçılardan bağımsızdır ve salt mirasçıların değil, aynı zamanda alacaklıların da menfaatlerini gözetmekle yükümlüdür¹⁰⁸². Tasfiye memuru, görevinde tedbirli ve basiretli

¹⁰⁷⁵ AYSOY, s. 125.

¹⁰⁷⁶ BELGESAY, Miras, s. 202.

¹⁰⁷⁷ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 254; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 291.

¹⁰⁷⁸ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 254; BELGESAY, Miras, s. 202; TANJU, s. 139; ŞENER, Şerh, s. 748; ŞENER, Medenî, s. 1539; BERKİ, A.H., s. 267; ŞENER, Şerh, s. 748.

¹⁰⁷⁹ BELGESAY, Miras, s. 202; ŞENER, Şerh, s. 748; BERKİ, A.H., s. 267; ŞENER, Şerh, s. 748.

¹⁰⁸⁰ ŞENER, Şerh, s. 748.

¹⁰⁸¹ BELGESAY, Miras, s. 202; TANJU, s. 139.

¹⁰⁸² ANSAY, Makale, s. 757; KURU, El Kitabı, s. 1103; KURU, IV, s. 3171; AYSOY, s. 130, 131; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 83; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 587; ARAR, s. 159;

davranmak zorundadırlar. Aksi durumda, hukuka aykırı ve kusurlu hareketi ile sebep olduğu zararlardan sorumlu olur¹⁰⁸³. Tasfiye memurunun bu sorumluluğu kişisel ve özel hukuka ilişkin olup, burada Devletin talî bir sorumluluğu bulunmamaktadır¹⁰⁸⁴. Bununla birlikte, tasfiye memurunun, alacaklılar toplanmasında alınan karar gereği işlem yapması durumunda sorumluluk masanıdır¹⁰⁸⁵.

Tasfiye memurları Türk Ceza Kanununun uygulanması bakımından kamu görevlisi (TCK m. 6/I) sayılırlar¹⁰⁸⁶. İcra ve İflâs Kanununun 227'nci maddesinin birinci fıkrasında, iflâs idaresinin Kanunun 8'inci maddesinin bir ve ikinci fıkraları ile 9, 11, 16 ve 359'uncu maddelerin icra dairelerine ait hükümlerinin iflâs idaresi hakkında da uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde de tasfiye memurlarının hukukî, idarî ve cezaî bakımdan icra memurlarının tâbi olduğu hükümler kapsamında sorumlu olduğu ifade edilebilmektedir.

5. Tasfiye Memurunun Ücreti

Tasfiye memuruna, harcanılan emeğe ve terekenin geliri ile işin niteliğine göre Sulh hâkimi tarafından belirlenecek bir ücret verilir. (VVMT m. 51/son ve İİK m. 223/IV). Diğer iflâs tasfiyelerinde iflâs idaresinin ücreti alacaklılar toplanması tarafından belirlendiği¹⁰⁸⁷ hâlde, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tasfiye memurunun ücreti Sulh hâkimi

POSTACIOĞLU, İflâs, s. 56; PEHLİVANLI, s. 1521; BERKİN, Rehber, s. 89, 90; BERKİN, İflâs, s. 329; GÜRDOĞAN, s. 129.

¹⁰⁸³ İMRE/ERMAN, s. 386; BELGESAY, Miras, s. 202; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 532, 533; BAYGIN, s. 97; ŞENER, Şerh, s. 748; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 292; BOLAK, s. 1179; ERKUL, s. 202; AYSOY, s. 150; KURU, El Kitabı, s. 1106; KURU, IV, s. 3182; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 254; BERKİ, A.H., s. 267; BERKİN, Rehber, s. 90; BERKİN, İflâs, s. 332; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 995; PEHLİVANLI, s. 1526; ARAR, s. 164; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 59; TANJU, s. 139; ANSAY, Makale, s. 757; ANSAY, Usulleri, s. 281; BELGESAY, İflâs, s. 128; KURU, El Kitabı, s. 1106; KURU, IV, s. 3182; GÜRDOĞAN, s. 130; ŞENER, Şerh, s. 748; ŞENER, Medenî, s. 1539; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5078; İPEKÇİ, s. 1209.

¹⁰⁸⁴ TANJU, s. 139; ANSAY, Makale, s. 757; ANSAY, Usulleri, s. 281; BELGESAY, İflâs, s. 128; KURU, El Kitabı, s. 1106; KURU, IV, s. 3182; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 59; GÜRDOĞAN, s. 130; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5078.

¹⁰⁸⁵ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 191; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5078.

¹⁰⁸⁶ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 187 vd.; KURU, El Kitabı, s. 1107; KURU, IV, s. 3182; ANSAY, Usulleri, s. 282; OLGAC, s. 1666; PEHLİVANLI, s. 1526; karşı görüş için bkz. POSTACIOĞLU, İflâs, s. 67; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5078; İPEKÇİ, s. 1209.

¹⁰⁸⁷ BERKİN, Rehber, s. 88; BERKİN, İflâs, s. 325; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 93.

tarafından takdir edilir¹⁰⁸⁸. Kanımızca, hâkim, bu ücreti belirlerken Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanan İflâs İdaresi Ücreti, Yazı ve Tebligat Masrafı Tarifesi Hakkında Tebliğ¹⁰⁸⁹ hükümlerini kıyas yoluyla uygulayabilir. Hâkim isterse ücretin belirlenmesi için bilirkişiye de başvurabilir¹⁰⁹⁰. Bu ücretin sadece tereke varlığı esas alınarak takdiri doğru değildir¹⁰⁹¹. Sulh hâkiminin tereke memurunun ücreti hakkında verdiği karar nihaî karar olduğundan, bu karara karşı mirasçılar veya alacaklılar kanun yoluna başvurabilirler¹⁰⁹². Terekenin tasfiyesi, tasfiye memurunun ücreti düşüldükten sonra kalan üzerinden yapılır¹⁰⁹³.

D. İstihkak İddiaları, Alacakların İncelenmesi Ve Sıra Cetveli

1. İstihkak İddiaları

Terekenin defterinin tutulması sırasında üzerinde istihkak iddia edilen mallar da deftere kaydedilir; ancak, bu mallar için istihkak iddiasında bulunulduğu deftere şerh edilir (İİK m. 212). Bununla birlikte, istihkak iddiası, terekenin defteri tutulurken kaydedilmemiş olsa bile, bu iddia iflâs kapanıncaya kadar her zaman ileri sürülebilir¹⁰⁹⁴.

Tasfiye aşamasında bir malın üçüncü kişiye ait olup olmadığı konusunda çıkan uyuşmazlık istihkak davası ile çözümlenir. Ancak, istihkak davası, üçüncü kişinin istihkak iddiasını mülkiyet hakkına dayandırması durumunda söz konusudur. Buna karşılık, istihkak iddiasının konusu mülkiyetten başka bir aynî hak ise bu uyuşmazlık istihkak davası ile değil, sıra cetveline itiraz davası yolu ile çözümlenir¹⁰⁹⁵.

¹⁰⁸⁸ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 93, dpn. 61.

¹⁰⁸⁹ 07.07.2009 gün ve 27281 sayılı R.G.

¹⁰⁹⁰ AYSOY, s. 163.

¹⁰⁹¹ ERKUL, s. 202.

¹⁰⁹² TANJU, s. 138; ERKUL, s. 202.

¹⁰⁹³ TANJU, s. 138; ERKUL, s. 202.

¹⁰⁹⁴ KURU, El Kitabı, s. 1111; KURU, IV, s. 3192; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 163; ARAR, s. 161; OLGAC, s. 1671.

¹⁰⁹⁵ KURU, El Kitabı, s. 1110, 1111; KURU, IV, s. 3190; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 157, 158; ANSAY, Usulleri, s. 285; ARAR, s. 163; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 589; PEHLİVANLI, s. 1527; BERKİN, Rehber, s. 92; BERKİN, İflâs, s. 340, 341; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 997; 1001; OLGAC, s. 1673; MUŞUL, s. 1190; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5085.

İcra ve İflâs Kanununun 228'inci maddesine göre, üçüncü kişiler tarafından istihkak iddiasında bulunulan malların, bu kişilere verilip verilmeyeceğine iflâs idaresi tarafından karar verilir. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde ise istihkak iddiaları hakkında karar verecek olan iflâs idaresi yerine geçen tasfiye memurudur¹⁰⁹⁶. Ancak, tasfiye memurunun bu yetkisi, alacaklılar toplanmasının yetkileri ile sınırlı olup, alacaklılar toplanması tasfiye memurunun istihkak iddiasına ilişkin kararının aksini kabul edebilir¹⁰⁹⁷. Bununla birlikte, tasfiyenin basit usulle yapılması durumunda, alacaklılar toplanması söz konusu olamayacağından, tasfiye memurunun, istihkak iddiasını her alacaklıya bildirerek ve kendilerine cevap için bir süre vererek istihkak iddiası konusunda karar vermesi uygun olur¹⁰⁹⁸.

Tasfiye memuru tarafından, masanın elinde bulunan¹⁰⁹⁹ bir mal için ileri sürülen istihkak iddiası reddedilirse, üçüncü kişiye istihkak davası açması için yedi günlük bir süre verilir (İİK m. 228/II). Diğer iflâs tasfiyelerinde, bu süre içinde açılacak istihkak davasında davacı, istihkak iddiasında bulunan üçüncü kişi, davalı ise masanın yasal temsilcisi olan iflâs idaresi iken¹¹⁰⁰, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde davalı, iflâs idaresi yerine geçen tasfiye memuru olacaktır. İstihkak iddiasında bulunan kişinin dava açılması için kendisine verilen yedi günlük süreyi geçirmesi hâlinde, bu kişi masaya karşı istihkak iddiasından vazgeçmiş sayılır (İİK m. 228/II). Diğer iflâs tasfiyelerinde, bu vazgeçme yalnız masaya karşı hüküm ifade eder ve iflâsın kaldırılması hâlinde üçüncü kişi bu malı borçludan isteyebilir¹¹⁰¹. Buna

¹⁰⁹⁶ AYSOY, s. 150.

¹⁰⁹⁷ KURU, El Kitabı, s. 1112; KURU, IV, s. 3195; ANSAY, Usulleri, s. 282; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 589; BELGESAY, İflâs, s. 134; PEHLİVANLI, s. 1527; ARAR, s. 160; OLGAC, s. 1670; BERKİN, Rehber, s. 93; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 998.

¹⁰⁹⁸ BELGESAY, İflâs, s. 135.

¹⁰⁹⁹ GÜRDOĞAN, s. 133; KURU, El Kitabı, s. 1110; KURU, IV, s. 3191; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 158; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 70; BERKİN, Rehber, s. 93; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 997; BELGESAY, İflâs, s. 134; MUŞUL, s. 1184, 1185.

¹¹⁰⁰ KURU, El Kitabı, s. 1112; KURU, IV, s. 3197; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 589; OLGAC, s. 1670; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 998; BELGESAY, İflâs, s. 134; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5087, 5088.

¹¹⁰¹ GÜRDOĞAN, s. 134; KURU, El Kitabı, s. 1112; KURU, IV, s. 3196; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 165; ANSAY, Usulleri, s. 284; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 70; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 589; PEHLİVANLI, s. 1527, 1528; BERKİN, Rehber, s. 93; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 998; MUŞUL, s. 1184; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5087.

karşılık, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine gidilebilmesi için reddedilmiş ya da mevcudu borçlarına yetmeyen bir terekenin olması gerekeceğinden ve miras hukukuna göre bu durumda mirasçılarının terekeden kaynaklı sorumlulukları söz konusu olamayacağından, burada istihkak iddiası reddedilmiş kişinin süresinde dava açmaması hâlinde artık iddiasını mirasçılara yöneltemeyeceği kanısındayız.

Diğer iflâs tasfiyelerinde, istihkak iddiası reddedilen üçüncü kişinin verilen süre içinde istihkak davasını İcra Mahkemesinde açması söz konusudur (İİK m. 228/II). Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde İcra Mahkemesi yerine Sulh Hukuk Mahkemesi geçtiğinden, buradaki istihkak davasının Sulh Hukuk Mahkemesinde açılması gerekir. Sulh Hukuk Mahkemesi, istihkak davasına genel hükümler çerçevesinde ve basit yargılama usulüne göre bakar (İİK m. 228/III). Sulh Hukuk Mahkemesinin istihkak davasını reddetmesi hâlinde, malın masaya ait olduğu tespit edilmiş olur. Buna karşılık, üçüncü kişinin davayı kazanması durumunda, tasfiye memuru, masadan çıkartacağı malı, malın satılmış olması durumunda ise hiçbir indirim yapılmadan bedelini aynen üçüncü kişiye vermekle yükümlüdür¹¹⁰².

Tasfiye memuru, masanın elinde bulunan bir mal hakkındaki istihkak iddiasını kabul etmesi durumunda malın üçüncü kişiye verilmesine de karar verir. Ancak, ikinci alacaklılar toplanması tasfiye memurunun istihkak iddiasının kabulü yönündeki kararını değiştirmesi ve tasfiye memuruna bu istihkak iddiasını reddetmesini emretmesi mümkün olduğundan, malın ikinci alacaklılar toplanmasına kadar üçüncü kişiye verilmemesi uygun olur¹¹⁰³.

Mülkiyeti mirasbırakana ait olduğu iddia edilen üçüncü kişinin elindeki mallar da deftere yazılır (İİK m. 212). Ancak bu mal üçüncü kişinin elinden alınamaz. Bu durumda, tasfiye memurunun üçüncü kişi aleyhine dava

¹¹⁰² KURU, El Kitabı, s. 1113; KURU, IV, s. 3199; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 161; ANSAY, Usulleri, s. 283, 284; OLGAC, s. 1671; PEHLİVANLI, s. 1528; BERKİN, Rehber, s. 94.

¹¹⁰³ GÜRDOĞAN, s. 133; KURU, El Kitabı, s. 1112; KURU, IV, s. 3194, 3195; BERKİN, Rehber, s. 93; BERKİN, İflâs, s. 342; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 998; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5086.

açması gerekir¹¹⁰⁴. Bu dava, yetki, görev ve yargılama usulü bakımından Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki genel hükümlere tâbi normal bir istihkak davası olduğundan, Sulh Hukuk Mahkemesinde görülme zorunluluğu yoktur¹¹⁰⁵. Tasfiye memurunun bu davanın açılmasını tereke açısından faydasız görmesi durumunda, alacaklılar Kanunun 245'inci maddesi gereğince bu hakkın kendilerine devredilmesini isteyebilirler¹¹⁰⁶.

2. Alacakların İncelenmesi

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, alacakların masaya kaydına ilişkin sürenin dolmasının ardından, tasfiye memuru deftere kaydedilen alacakların incelenmesine başlar. Tasfiye memurunun bu incelemesini, alacakların yazdırılması için verilen süre geçtikten sonra ve kendisinin tasfiye memuru olarak atanmasından itibaren en geç üç ay içinde bitirmesi ve sıra cetvelini Sulh Hukuk Mahkemesine vermesi gerekir (İİK m. 232). Tasfiye memuru, alacağın mevcut olup olmadığını, mevcut ise ne oranda mevcut olduğunu, alacağı yazdıran kişinin o alacağın gerçek alacaklısı olup olmadığını ve alacağın imtiyazlı olup olmadığını, imtiyazlı ise sırasının ne olduğunu araştırır ve tespit eder¹¹⁰⁷. İncelemede, süresi içinde kaydedilen alacakların yanı sıra doğrudan kaydı gereken alacaklar ile sürenin geçmesinden sonra kaydettirilen alacaklar da dikkate alınır¹¹⁰⁸. Tasfiye memuru, iflâstan önce takip konusu yapılmış alacaklar ile üçüncü kişiler tarafından mülkiyet dışında ileri sürülen aynî haklar bakımından da bir inceleme yapar ve karar verir. Buna karşılık, tasfiye memuru, önceden dava

¹¹⁰⁴ GÜRDOĞAN, s. 134; KURU, El Kitabı, s. 1114; KURU, IV, s. 3201; ARAR, s. 161; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 590; PEHLİVANLI, s. 1528; BERKİN, Rehber, s. 94; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 998; MUŞUL, s. 1185, 1186; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5092.

¹¹⁰⁵ KURU, El Kitabı, s. 1114; KURU, IV, s. 3201; ARAR, s. 161; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 590; PEHLİVANLI, s. 1528; BERKİN, Rehber, s. 94; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 998; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5092.

¹¹⁰⁶ GÜRDOĞAN, s. 134; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5092.

¹¹⁰⁷ KURU, El Kitabı, s. 1118; KURU, IV, s. 3206, 3207; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1001; BERKİN, İflâs, s. 349; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 591; PEHLİVANLI, s. 1530; MUŞUL, s. 1189; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5114.

¹¹⁰⁸ AYSOY, s. 150; KURU, El Kitabı, s. 1118, dpn. 1; KURU, IV, s. 3206, dpn. 2; BERKİN, İflâs, s. 347, 348; ANSAY, Usulleri, s. 285; OLGAÇ, s. 1673; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 74; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 166; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5114.

konusu yapılmış alacaklar hakkında kabul veya ret kararı veremez ve sadece bu alacakları sadece davalı alacak kaydıyla sıra cetveline geçirir¹¹⁰⁹.

Alacakların kaydına ilişkin ilânda, alacağa ilişkin belgelerin de sunulması istenildiğinden, delilleri gösterilmemiş alacak iddiaları doğrudan reddedilebileceği gibi, tasfiye memuru alacağa ilişkin delillerin sunulması için alacaklıya süre de verebilir¹¹¹⁰. Tasfiye memuru alacak iddialarını mirasçılarının¹¹¹¹ görüşüne başvurarak ve terekenin defter ve belgeleri ile birlikte inceler¹¹¹². Mirasçılarının kaçması ya da kendilerine ulaşılabilmesi hâllerinde, Kanunun 209'uncu maddesinin ikinci fıkrası kıyasen uygulanarak, varsa mirasbırakan ile birlikte yaşayan reşit kişilerin de alacak iddiası hakkındaki görüşleri alınır¹¹¹³.

Tasfiye memuru, incelemelerin ardından her alacak hakkında alacağın tamamı veya bir kısmının, açıkça ve gerekçeli olarak ret ya da kabul edildiği yönündeki kararını verir ve durumu sıra cetvelinde gösterir¹¹¹⁴. Bu karar şarta bağlı verilemez¹¹¹⁵. Örneğin, tasfiye memuru, başka delillerin sunulması hâlinde kararını değiştirebileceği kaydı ile alacağın reddedildiği biçiminde bir karar veremez¹¹¹⁶.

3. Sıra Cetveli

a. Sıra Cetvelinin Düzenlenmesi

Tasfiye memurunun atanması ve alacakların kaydı için belirlenen sürenin bitmesinin ardından en geç üç ay içinde tasfiye memuru tarafından

¹¹⁰⁹ KURU, El Kitabı, s. 1033, 1119, 1121; KURU, IV, s. 3208, 3212; BERKİN, İflâs, s. 350.

¹¹¹⁰ AYSOY, s. 151; KURU, El Kitabı, s. 1118, 1119; KURU, IV, s. 3207; BERKİN, İflâs, s. 349; BELGESAY, İflâs, s. 135; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 591; PEHLİVANLI, s. 1530; ANSAY, Usulleri, s. 285; ARAR, s. 167; MUŞUL, s. 1189.

¹¹¹¹ AYSOY, s. 151; ANSAY, Usulleri, s. 285; OLGAC, s. 1672.

¹¹¹² KURU, El Kitabı, s. 1119; KURU, IV, s. 3207; BELGESAY, İflâs, s. 135; ANSAY, Usulleri, s. 285; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 169; PEHLİVANLI, s. 1530; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 591; MUŞUL, s. 1189.

¹¹¹³ BERKİN, İflâs, s. 348; OLGAC, s. 1672.

¹¹¹⁴ KURU, El Kitabı, s. 1123, 1124; KURU, IV, s. 3214 vd.; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 592; PEHLİVANLI, s. 1530; ARAR, s. 169, 170; OLGAC, s. 1675; BERKİN, İflâs, s. 349, 350; MUŞUL, s. 1189.

¹¹¹⁵ ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 170; BERKİN, İflâs, s. 349; ARAR, s. 169.

¹¹¹⁶ BERKİN, İflâs, s. 349.

İcra ve İflâs Kanununun 206 ve 207'nci maddelerinde yazılı hükümlere göre alacaklıların sırasını gösteren bir cetvel yapılır ve Sulh Hukuk Mahkemesine bırakılır. Tasfiye memurunun zorunlu hallerde üç ayın bitmesinden önce Sulh Hukuk Mahkemesine başvurması hâlinde, mahkeme tarafından bir defaya mahsus olmak üzere bu süre en çok üç ay daha uzatılabilir. Sıra cetveli, süresi içinde sunulmaz ise tasfiye memurunun görevine son verilir. Bu durumda tasfiye memuruna hizmetleri için bir ücret ödenmez ve kendisine bir daha aynı tasfiyede görev verilmez (İİK m. 232).

Sıra cetveli, alacaklar ile istihkak iddialarının incelenmesi sonucunda masanın tespit edilen pasifini gösterir¹¹¹⁷. Sıra cetvelinde; rehinle temin edilmiş alacaklar, tasfiye memurunun kabul ettiği tüm iflâs alacakları¹¹¹⁸, mülkiyet dışındaki istihkak iddiaları, iflâs kararından önce açılmış ve kesin hükme bağlanmış davaların konusunu oluşturan alacaklar gösterilir¹¹¹⁹. Keza, kabul edilmeyen alacaklara ret sebepleri ile birlikte sıra cetvelinde yer verilir (İİK m. 233). İflâs alacağı olmayan masa alacakları¹¹²⁰ ile konusu mülkiyet olan istihkak iddiaları hakkında verilen kabul veya ret kararları sıra cetvelinde gösterilmez¹¹²¹.

Tasfiye memuru, alacakların sırasını Kanunun 206 ve 207'nci maddesine göre belirler. Buna göre; alacakları rehinle temin edilmiş alacakların satış tutarı üzerinden, rehinli malın aynından doğan kamu alacakları karşılandıktan sonra rüçhan hakları vardır. Ayrıca, taşınır veya taşınmaz malların aynından doğan vergi alacağı (İİK m. 206/I, 6183 sayılı Kanunun m. 21/II), rehinli malın muhafaza ve satış masrafları (İİK m. 248),

¹¹¹⁷ KURU, El Kitabı, s. 1122; KURU, IV, s. 3213; ARAR, s. 170, 171; ANSAY, Usulleri, s. 286; BERKİN, İflâs, s. 350; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 170.

¹¹¹⁸ Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde “iflâs alacağı” kavramının mirasbırakanın borçları ile intikal borçlarını kapsadığı hk. bkz. yuk. s. 20 vd.

¹¹¹⁹ KURU, El Kitabı, s. 1123, 1125; KURU, IV, s. 3214, 3215, 3222; OLGAC, s. 1675; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1003; BERKİN, İflâs, s. 350; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 592; ERKUL, s. 208; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 171, 172; MUŞUL, s. 1191, 1192.

¹¹²⁰ KURU, El Kitabı, s. 1126, 1127; KURU, IV, s. 3224, 3226, 3227; ARAR, s. 170; GÜRDOĞAN, s. 135; ANSAY, Usulleri, s. 286; BERKİN, İflâs, s. 350; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 592; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1003; OLGAC, s. 1675; MUŞUL, s. 1191.

¹¹²¹ KURU, El Kitabı, s. 1126, 1127; KURU, IV, s. 3226, 3227; BERKİN, İflâs, s. 350; OLGAC, s. 1675; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1003; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 592; ERKUL, s. 208; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 171; MUŞUL, s. 1190.

masada gemi varsa gemi alacaklısı hakkı (TTK m. 1235, m. 1257) ve Türk Medenî Kanunun 865, 867 ve 877'nci maddelerinden doğan alacaklar, rehinli alacaktan önce ödenmelidir¹¹²². Bunların ve rehinli alacakların ardından; işçilerin, iş ilişkisine dayanan ve iflâsın açılmasından önceki bir yıl içinde tahakkuk etmiş ihbar ve kıdem tazminatları dâhil alacakları ile iflâs nedeniyle iş ilişkisinin sona ermesi üzerine hak ettikleri ihbar ve kıdem tazminatları; işverenlerin, işçiler için yardım sandıkları veya sair yardım teşkilâtı kurulması veya bunların yaşatılması amacıyla meydana gelmiş ve tüzel kişilik kazanmış tesislere veya derneklere olan borçları ile iflâsın açılmasından önceki son bir yıl içinde tahakkuk etmiş ve nakden ifası gereken aile hukukundan doğan her türlü nafaka alacakları birinci sırada gösterilir (İİK m. 206/V). Velâyet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kimselerin bu ilişki nedeniyle doğmuş tüm alacakları ikinci sırada yer alır. Ancak bu alacaklar, iflâs, vesayet veya velâyetin devam ettiği müddet yahut bunların bitmesini takip eden yıl içinde açılırsa imtiyazlı alacak olarak kabul olunur. Bir davanın veya takibin devam ettiği müddet hesaba katılmaz (İİK m. 206/VI). Üçüncü sırada, özel kanunlarında imtiyazlı olduğu belirtilen alacaklar yer alır (İİK m. 206/VII). Bu kapsamda, mirasın reddi ve terekenin resmî tasfiyeye tâbi tutulması hâllerinde kamu alacakları imtiyazlı alacak olarak üçüncü sırada yer alır (6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Kanunu m. 21/son). İmtiyazlı olmayan diğer bütün alacaklar dördüncü sıradadır (İİK m. 206/VIII). Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, ölüm tarihinden tasfiye kararı verilmesine kadar geçen süre bir ve ikinci sıradaki sürelerin hesaplanmasına katılmaz (İİK m. 206/son). Her sıranın alacaklıları aralarında eşit hakka sahiptirler. Bir sıra, önceki alacaklılar alacaklarını tamamen almadıkça sonra gelen sıradakiler bir şey alamazlar (İİK m. 207). İcra ve İflâs Kanunun 206'ncı maddesindeki sıralama alacakların niteliğine ilişkin olup, zaman bakımından bir imtiyaz söz konusu değildir. Bu itibarla, resmî tasfiye talebinde bulunarak terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesi kararını aldırılan alacaklının diğer alacaklılara oranla öncelik hakkı olmadığı gibi, alacağını diğer

¹¹²² OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 4971.

alacaklılardan önce masaya bildirmiş alacaklının da diğer alacaklar karşısında üstünlüğü yoktur¹¹²³.

Tasfiye memuru, sıra cetvelini ilgili tüm delilleri ile birlikte¹¹²⁴ Sulh Hukuk Mahkemesine verir ve alacaklıları İcra ve İflâs Kanununun 166'ncı maddesinin ikinci fıkrasındaki usule göre ilân yoluyla haberdar eder (İİK m. 234/I). Alacak iddialarının tamamı veya bir kısmı reddedilen ya da iddia ettikleri sıraya kabul edilmeyen alacaklılara doğrudan doğruya bildirim yapılır (İİK m. 234/II).

Süresinde deftere kaydettirilmeyen alacakların tasfiyenin son bulmasına kadar kabul edilmesi mümkündür (İİK m. 236/I). Tasfiye memuru bu alacağı kabul ederse sıra cetvelini düzeltir ve bunu ilân ile alacaklılara bildirir (İİK m. 236/IV). Geç kalmadan kaynaklanan masraflar gecikmede kusuru olmasa dahi¹¹²⁵ alacaklıya aittir. Alacaklı bu masrafları peşin vermek zorundadır (İİK m. 236/II). Kendisine verilen sürede masrafları vermeyen alacaklının geç başvurusu dikkate alınmaz. Ancak, bu alacaklı masrafları vermemekle alacağından feragat etmiş sayılmaz¹¹²⁶. Alacağı sonradan sıra cetvelinde yer alan alacaklı, daha önce yapılmış dağıtmaya katılamaz (İİK m. 236/III).

b. Sıra Cetveline Karşı Şikâyet ve İtiraz

(1) Sıra Cetveline Karşı Şikâyet

Tasfiye memurunun sıra cetvelini düzenlerken uyması gereken iflâs hukuku kurallarına aykırı davrandığının veya yaptığı bir işlemin hâdiseye uygun olmadığına iddia edilmesi hâlinde, sıra cetveline karşı şikâyet yoluna başvurulur¹¹²⁷. Bir alacaklının, sıra cetvelinde kendi sırasına itiraz etmesi

¹¹²³ BERKİN, Rehber, s. 17; BAYGIN, s. 99.

¹¹²⁴ KURU, El Kitabı, s. 1127; OLGAÇ, s. 1678; BERKİN, İflâs, s. 351; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1004; İPEKÇİ, s. 1215.

¹¹²⁵ BELGESAY, İflâs, 138; BERKİN, İflâs, s. 357; ANSAY, Usulleri, s. 287.

¹¹²⁶ KURU, El Kitabı, s. 1144; KURU, IV, s. 3282; PEHLİVANLI, s. 1598.

¹¹²⁷ KURU, El Kitabı, s. 1128; KURU, IV, s. 3230; GÜRDOĞAN, s. 138; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 595; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1005; BERKİN, Rehber, s. 96; BERKİN, İflâs, s. 354; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 175; AYSOY, s. 155; ANSAY, Usulleri, s. 288, 289; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 79; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5125; İPEKÇİ,

şikâyet yolu ile çözümlenebilir (İİK m. 235/son). Bununla birlikte, sıra cetveline karşı, sadece alacaklının kendi sırasına itiraz etmesi hâlinde değil, tasfiye memurunun uymak ve resen yapmak zorunda olduğu tüm hususlardan dolayı şikâyet yoluna gidilebilir¹¹²⁸. Örneğin; sıra cetvelinin açık olmaması, Kanunun sıra cetveline ilişkin hükümlerine uygun biçimde ilân yapılmaması, masaya yazdırılmış alacağın unutulması, sıra cetvelinde masa alacaklarının da gösterilmesi, reddedilen alacaklarda ret sebeplerinin gösterilmemesi gibi durumlarda sıra cetveline karşı şikâyet gerçekleştirilebilir¹¹²⁹.

Sıra cetveline karşı bütün alacaklılar ile istihkak iddiası sahipleri şikâyet yoluna gidebilir¹¹³⁰. Keza, sıra cetvelinin paraların paylaşılması aşamasındaki önemi dikkate alındığında, her ilgili üçüncü kişi şikâyetle bulunmaya yetkilidir¹¹³¹. Bu itibarla, kanımızca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, hukukî yarar ölçüsünde mirasçıların da şikâyet hakkı bulunduğu kabul edilmelidir.

Şikâyet süresi, kural olarak yedi gündür ve bu süre sıra cetvelinin ilânından itibaren başlar. Ancak, masaya alacak yazdırdığı sırada masrafını peşin vermek sureti ile tasfiye memurunun alacağı kararların kendisine tebliğ edilmesini isteyen alacaklılar için süre, tebliğ tarihinden itibaren işlemeye başlar. Ayrıca, bir hakkın yerine getirilmemesi veya sebepsiz sürüncemede bırakılması ile kamu düzenine aykırılık hâllerinde şikâyet süresizdir¹¹³².

s. 1255; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde şikâyet kurumunun işleyişine ilişkin sorunlar için bkz. yuk. s. 54.

¹¹²⁸ KURU, El Kitabı, s. 1128; KURU, IV, s. 3230.

¹¹²⁹ KURU, El Kitabı, s. 1129; KURU, IV, s. 3231; ANSAY, Usulleri, s. 286, 288; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 595; BERKİN, İflâs, s. 354; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1005; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 79; AYSOY, s. 155; İPEKÇİ, s. 1255.

¹¹³⁰ KURU, El Kitabı, s. 1129; KURU, IV, s. 3232; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 595; BERKİN, İflâs, s. 354; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1005; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 79; ANSAY, Usulleri, s. 286; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5125; İPEKÇİ, s. 1255; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde şikâyet kurumunun işleyişine ilişkin sorunlar için bkz. yuk. s. 54.

¹¹³¹ ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 176.

¹¹³² KURU, El Kitabı, s. 1129; KURU, IV, s. 3232, 3233; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1005; BERKİN, Rehber, s. 96; MUŞUL, s. 1196, 1197; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5125; İPEKÇİ, s. 1255, 1256.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde sıra cetveline karşı şikâyet Sulh hâkimi tarafından incelenir¹¹³³. Şikâyet üzerine Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından sıra cetvelinin düzeltilmesi yönünde karar verilmesi hâlinde bu karar yeniden ilân edilir¹¹³⁴.

(2) Sıra Cetveline İtiraz Davası

Alacaklı tarafından kendi sırasına veya iflâs hukuku kurallarının yanlış uygulandığına dayanarak değil, kendi alacağı hakkında verilen ret veya kısmen kabul kararının esasına ya da başka bir alacaklının alacağına veya onun sırasına itiraz edilmesi hâllerinde, sıra cetveline itiraz davası söz konusudur¹¹³⁵. Sıra cetveline itiraz davasını alacaklılar¹¹³⁶ ile mülkiyet dışında istihkak iddiasında bulunan ve iddiaları kısmen veya tamamen reddedilen üçüncü kişiler açabilir¹¹³⁷. İflâs hükümlerine göre tasfiye edilen terekelerde genellikle tasfiye sonunda bakiye kalmaz¹¹³⁸. Buna karşılık, mevcudu borçlarına yettiği hâlde sırf manevî nedenlerle reddedilmiş terekelerin de iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesi zorunluluğu dikkate alındığında, tasfiye sonunda artan kalması da olasıdır. Keza, başlangıçta mevcudu borcuna yetmediği zannıyla iflâs hükümlerine göre tasfiyeye gidilmiş iken sonradan ortaya çıkan varlıklar ile tasfiye sonunda bakiyeye ulaşılması da mümkündür. Bu hâllerde, tasfiye sonunda artanlar mirasçılara verilecek ve dolayısı ile bakiyenin miktarının azlığı ve çokluğu doğrudan

¹¹³³ BOLAK, s. 1244; BERKİN, Rehber, s. 96; AYSOY, s. 155.

¹¹³⁴ KURU, El Kitabı, s. 1130; KURU, IV, s. 3233; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 595; BERKİN, İflâs, s. 354; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1005; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 79; BERKİN, Rehber, s. 96; MUŞUL, s. 1197; İPEKÇİ, s. 1256.

¹¹³⁵ KURU, El Kitabı, s. 1130; KURU, IV, s. 3234; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 592; BERKİN, İflâs, s. 354, 355; BERKİN, Rehber, s. 96; GÜRDOĞAN, s. 138; ANSAY, Usulleri, s. 285, 289; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 177, 178; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 80, 81; OLGAC, s. 1682, 1683; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1005; BELGESAY, İflâs, s. 136; AYSOY, s. 156; MUŞUL, s. 1197; PEHLİVANLI, s. 1542; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5126, 5127; İPEKÇİ, s. 1256.

¹¹³⁶ KURU, El Kitabı, s. 1130; KURU, IV, s. 3235; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 593; ANSAY, s. 289; ARAR, s. 176; BERKİN, Rehber, s. 96; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1006; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5127; İPEKÇİ, s. 1256.

¹¹³⁷ KURU, El Kitabı, s. 1130; KURU, IV, s. 3235; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 593; BERKİN, Rehber, s. 96; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1006; AYSOY, s. 151; PEHLİVANLI, s. 1542; İPEKÇİ, s. 1256.

¹¹³⁸ ÖZTAN, s. 362; DURAL/ÖZ, s. 424; İMRE/ERMAN, s. 386; BAYGIN, s. 99; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; BOLAK, s. 1237; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 534.

mirasçılarını etkileyecektir. Bu nedenlerle, kanımızca, özellikle sıra cetveline kaydedilmiş bir alacaklının alacağına karşı mirasçıların hukukî yarar ölçüsünde itirazda bulunma hakkı olduğu kabul edilmelidir.

İcra ve İflâs Kanununda, diğer iflâs tasfiyeleri bakımından sıra cetveline itiraz davasının, iflâsa karar verilen yerdeki Ticaret Mahkemesinde açılacağı düzenlenmiştir (İİK m. 235/I). İflâsa karar verilen yerdeki Ticaret Mahkemesinin yetkisi kamu düzenine ilişkin ve kesindir¹¹³⁹. Bununla birlikte, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde durum bazı özellikler gösterir. Öğretide, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâsa Sulh Hukuk Mahkemesi karar verir ise de itiraz davasının Sulh Hukuk Mahkemesinde değil, davanın konusu ve miktarına göre görevli mahkemede görüleceği ileri sürülmüştür¹¹⁴⁰. Öğretide, ayrıca, itirazın bir alacaklı tarafından diğer alacaklının kayıt ve kabul olunan alacağına karşı olması durumunda, Sulh hâkimi tarafından itiraz eden alacaklıya diğeri aleyhine görevli mahkemede dava açması için süre verileceği; dava açılır ise dava sonuçlanıncaya kadar bekleneyeceği ve görevli mahkemenin vereceği karara göre sıra cetvelinin düzenleneceği belirtilmiştir¹¹⁴¹. Buna karşılık, öğretide, sıra cetveline itirazları incelemek yetkisinin Sulh Hukuk Mahkemesinde olduğu da savunulmuştur¹¹⁴². Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin kendine özgü durumu ve İcra ve İflâs Kanununun 180'inci maddesinde terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde Türk Medenî Kanunu hükümlerinin saklı tutulduğu göz önüne alındığında, burada Ticaret Mahkemesinin değil, Sulh Hukuk Mahkemesinin görevli olduğunun kabulü gerekmektedir¹¹⁴³.

Sıra cetveline itiraz davasının açılma süresi, sıra cetvelinin ilânından itibaren on beş gündür (İİK m. 235/I). İflâs masasına alacak yazdıran alacaklının alınacak kararların kendisine bildirilmesi için adres ve gider bırakması durumunda, süre, bu alacaklıya yapılacak bildirimden itibaren işlemeye başlar (İİK m. 235/I, m. 223/III).

¹¹³⁹ KURU, El Kitabı, s. 1131; KURU, IV, s. 3237; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5126.

¹¹⁴⁰ BOLAK, s. 1244; AYSOY, s. 156.

¹¹⁴¹ ERKUL, s. 208, 209.

¹¹⁴² KURU, III, s. 2829; KURU, HUMK, s. 281.

¹¹⁴³ Y. 12. HD., 14.07.1975, 6998/6943, (KURU, III, s. 2830, dpn. 11).

Sıra cetveline itiraz davası basit yargılama usulü ile görülür (İİK m. 235/III). Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, alacak talebinin tamamen veya kısmen reddine karşı alacaklının açacağı davada, davalı tasfiye memuru olacaktır¹¹⁴⁴. Alacaklının, başkasının kabul edilmiş alacağına veya onun sırasına itiraz etmesi hâlinde ise dava, o alacaklı aleyhine açılır (İİK m. 235/II). Bir alacağın terkinin hakkında açılan dava kazanılır ise bu alacağa ayrılan pay, yargılama giderleri de dikkate alınarak alacağı oranında itiraz edene, arta kalanı diğer alacaklılara verilir (İİK m. 235/III).

VIII. TEREKE MASASININ TASFİYESİ

A. Genel Olarak

İflâs tasfiyesinde tereke masasının idaresinin, terekeyi oluşturan malların toplanarak muhafaza edilmesi ve diğer taraftan masaya kaydedilen alacak iddialarının incelenmesini ifade ettiği yukarıda belirtilmişti¹¹⁴⁵. Tasfiyenin sonuçlanması ve işin bitirilmesi amacıyla masanın mevcudun satılması ve elde edilen paradan borçların ödenmesi ve taksimi ise tasfiyenin icra aşamasını oluşturur¹¹⁴⁶. Aşağıda, tasfiyenin icrasına ilişkin açıklamalara yer verilecektir.

B. İkinci Alacaklılar Toplanması

İflâsta tasfiye işlemleri, ikinci alacaklılar toplanmasının¹¹⁴⁷ kararlarına uygun olarak yapılır¹¹⁴⁸. Buna göre, tasfiye memuru tarafından, alacakları tamamen veya kısmen kabul edilen alacaklılar ile sıra cetveline itiraz davası açan ve mahkeme tarafından Kanunun 235'inci maddesine göre alacaklılar toplanmasına katılmaları yönünde karar verilmiş alacaklılar, ikinci toplanmaya ilânla davet edilir (İİK m. 237/I). İlân, en az yirmi gün evvel yapılır ve ilânın birer nüshası alacaklılara gönderilir (İİK m. 237/II). Kanunun 237'nci

¹¹⁴⁴ BOLAK, s. 1244; AYSOY, s. 156.

¹¹⁴⁵ Bkz. yuk. s. 164.

¹¹⁴⁶ ARAR, s. 181.

¹¹⁴⁷ Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde alacaklılar toplanması kurumuna ilişkin tartışmalar için bkz. yuk. s. 52 ve 165.

¹¹⁴⁸ BELGESAY, İflâs, s. 130; OLGAC, s. 1686; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5163.

maddesinin üçüncü fıkrası doğrultusunda, mirasçılarının konkordato tekliflerinin görüşmeleri varsa ilânda bu hususa da yer verilir¹¹⁴⁹. İkinci alacaklılar toplanmasına davet edilecek ve katılabilecek alacaklılar iflâs alacaklılarıdır. Masa alacaklıları ile konusu mülkiyet olan istihkak iddiası sahipleri toplantıya katılamazlar¹¹⁵⁰. Kanımızca, birinci alacaklılar toplanması için belirttiğimiz gibi¹¹⁵¹, terekenin iflâs hükümlerine tasfiyesine özgü biçimde, ikinci alacaklılar toplanmasına mirasçılar da katılabilmeli, ancak mirasbırakandan her hangi bir alacak iddiasında bulunmayan mirasçının oy hakkı olmamalıdır.

İkinci alacaklılar toplanmasında da birinci alacaklılar toplanmasındaki nisap ve karar hakkında birinci alacaklılar toplanmasına ilişkin hükümler uygulanır (İİK m. 237/son ve m. 221/II-III). Bu itibarla, toplantı nisabı, bilinen mirasçılara göre değil, sıra cetveline kaydedilen alacaklılara göre belirlenir¹¹⁵².

İkinci alacaklılar toplanmasında tasfiye memuru, tasfiyenin gerçekleşmesine ve alacaklar ile borçların durumuna ilişkin bir rapor verir (İİK m. 238/I). Başka bir ifade ile tasfiye memuru, tasfiyenin yapılışı, masanın aktifi ve pasifi, varsa istihkak iddiaları ve davalar hakkında alacaklılara bilgi verir¹¹⁵³.

İkinci alacaklılar toplanması tasfiyenin menfaati için zorunlu görülen her konuda gerekli kararları verir (İİK m. 238/II). İkinci alacaklılar toplanmasına davet edilen alacaklılar, alacakları sıra cetveline kaydedilen ve tasfiyeden yararlanacak alacaklılar olduklarından, bunların yetkileri birinci alacaklılar toplanmasının yetkilerine göre daha geniştir¹¹⁵⁴. Örneğin; ikinci alacaklılar toplanmasında, konusu mülkiyet olan istihkak iddiaları hakkındaki

¹¹⁴⁹ AYSOY, s. 157; BOLAK, s. 1246; PEHLİVANLI, s. 1600.

¹¹⁵⁰ KURU, El Kitabı, s. 1146; KURU, IV, s. 3286; ANSAY, Usulleri, s. 292; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1013; ARAR, s. 182; BERKİN, İflâs, s. 357; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5164.

¹¹⁵¹ Bkz. yuk. s. 165 vd.

¹¹⁵² AYSOY, s. 157.

¹¹⁵³ KURU, El Kitabı, s. 1146; KURU, IV, s. 3287; ANSAY, Usulleri, s. 293; BERKİN, Rehber, s. 98; OLGAC, s. 1687; PEHLİVANLI, s. 1601.

¹¹⁵⁴ AYSOY, s. 157; KURU, El Kitabı, s. 1147; KURU, IV, s. 3287; ANSAY, Usulleri, s. 294; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 85; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1016; BERKİN, İflâs, s. 358; BERKİN, Rehber, s. 98; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 181; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 598; ANSAY, Usulleri, s. 294; MUŞUL, s. 1205; PEHLİVANLI, s. 1601; DELİDUMAN, s. 94; ERDÖNMEZ, s. 56, 64.

tasfiye memurunun kararı nihaî olarak incelenir. Ayrıca, iflâsın açılması ile duran hukuk davalarına devam edilip edilmeyeceğine; alacaklıların masa tarafından takibine gerek görmedikleri bir iddianın takip yetkisinin isteyen alacaklıya devrine; bazı masa mallarının pazarlıkla satılmasına; belli meblâğ¹¹⁵⁵ aşan alacaklar hakkında tasfiye memuruna sulh, tahkim, feragat ve kabul yetkisi verilmesine; tasfiyenin altı aydan fazla sürecek olması hâlinde basit tasfiye usulünün uygulanmasına karar verilir¹¹⁵⁶. İkinci alacaklılar toplanmasına karşı hukukî yararı olan ilgililer ile tasfiye memuru tarafından şikâyet yoluna gidebilir¹¹⁵⁷.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, ikinci alacaklılar toplanmasının yetkileri açısından ayırıcı bir özellik vardır. İcra ve İflâs Kanununun 238'inci maddesinde, diğer iflâs tasfiyelerine ilişkin olarak, iflâs idaresinin görevinin devamı konusunda karar vermek yetkisi ikinci alacaklılar toplanmasına bırakılmıştır. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâs idaresi yerine tasfiye memuru geçtiğinden ve tasfiye memuru alacaklılar toplanması tarafından değil, Sulh hâkimi tarafından seçildiğinden, burada Kanunun söz konusu hükmünün uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

İkinci alacaklılar toplanması için alacaklıların bir araya gelmesi mümkün olmazsa veya karar nisabı oluşmazsa, durum tespit edilir ve tasfiye memuru tasfiye kapanıncaya kadar işe devam eder (İİK m. 239). Bu durumda, ikinci alacaklılar toplanması tarafından karara bağlanmak zorunda olan istihkak iddiaları, hukuk davalarına devam edilip edilmeyeceği, takibinde yarar görülmeyen iddiaların takip yetkisinin isteyen alacaklıya devri gibi konulardaki yetkiler, tasfiye memuru tarafından kullanılır. Buna karşılık, tasfiye memuru, masa mallarını pazarlıkla satamaz, belli meblâğın üzerindeki

¹¹⁵⁵ Bkz. yuk. s. 177, dñn. 1058.

¹¹⁵⁶ KURU, El Kitabı, s. 1147; KURU, IV, s. 3288; ANSAY, Usulleri, s. 294; GÜRDÖĐAN, s. 140 vd.; BELGESAY, İflâs, s. 132; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1016; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 85; BERKİN, İflâs, s. 358; BERKİN, Rehber, s. 98; ARAR, s. 186; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 182; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 598; PEHLİVANLI, s. 1601; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5168; DELİDUMAN, s. 94 vd.; ERDÖNMEZ, s. 63 vd.

¹¹⁵⁷ KURU, El Kitabı, s. 1147; KURU, IV, s. 3288, 3289; BELGESAY, İflâs, s. 133, 134; BERKİN, Rehber, s. 100; BERKİN, İflâs, s. 360; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 598; DELİDUMAN, s. 98; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde şikâyet kurumunun işleyişine ilişkin sorunlar için bkz. yuk. s. 54.

alacaklarda sulh olamaz, tahkim sözleşmesi yapamaz, feragat ve kabulde bulunamaz¹¹⁵⁸. Öğretide, ikinci alacaklılar toplanmasının yapılamaması durumunda Kanunun 240'ıncı maddesine göre yeniden alacaklılar toplanmasının istenmesi yoluna gidileceği belirtilmiştir¹¹⁵⁹. Ancak, alacaklıların Kanunun 240'ıncı maddesi uygulanmasına rağmen hiçbir zaman toplanamaması hâlinde tasfiye memurunun tek başına yapamayacağı işler açısından nasıl bir yol izleneceği açık değildir. Diğer iflâs tasfiyeleri açısından, İcra ve İflâs Kanununun 254'üncü maddesinde, ikinci alacaklılar toplanmasının yapılamaması durumunda, iflâs idaresinin iflâs kapanıncaya kadar işe devam edeceğine hükmedilmiştir. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, alacaklıların toplanamaması hâlinde, iflâs idaresi yerine geçen tasfiye memuru işlemleri sürdürecektir. Ancak, yukarıda¹¹⁶⁰ da belirtildiği gibi, pazarlıkla satış yapılması (İİK m. 241), belli meblâğı aşan durumlarda feragat, kabul, sulh ve ibrada bulunması (İİK m. 226), duran hukuk davalarına devam edilmesi (İİK m. 194), takip yetkisinin isteyen alacaklıya devri (İİK m. 245) gibi işlemler için alacaklıların karar vermesi zorunludur olduğundan, tasfiye memurunun mümkünse alacaklıları toplanmaya çağırması; bunun mümkün olmaması durumunda, alacaklılara birer genelge göndererek görüşlerini alma yoluna gitmesi gerekmektedir¹¹⁶¹.

İkinci alacaklılar toplanmasından ayrı olarak¹¹⁶², alacaklıların çoğunluğu ister ya da tasfiye memuru gerekli görür ise Sulh hâkimi durumdan haberdar edilerek¹¹⁶³ yeniden alacaklılar toplanması için davet yapılabilir (İİK m. 240). Örneğin, taşınmazların pazarlıkla satışı ya da tasfiye memurunun yetkisini aşan bir davada sulh olunması, görülmekte olan bir dava için sulh, feragat veya kabul teklifinin görüşülmesi, gecikmiş istihkak iddiaları hakkında karar verilmesi, tasfiyenin altı ay içinde bitirilememesi nedeniyle basit tasfiye

¹¹⁵⁸ KURU, El Kitabı, s. 1149; KURU, IV, s. 3289; BELGESAY, İflâs, s. 131; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1017; BERKİN, İflâs, s. 359; YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 128 vd.

¹¹⁵⁹ ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1017.

¹¹⁶⁰ Bkz. yuk. s. 193.

¹¹⁶¹ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 90, dpn. 52.

¹¹⁶² AYSOY, s. 157.

¹¹⁶³ BOLAK, s. 1247.

usulüne karar verilmesi gibi durumlarda yeniden alacaklılar toplanması yapılması gerekebilir¹¹⁶⁴.

C. Tereke Mallarının Paraya Çevrilmesi

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, tereke mallarının paraya çevrilmesi işlemi İcra ve İflâs Kanununun 241 ve devamı maddelerine göre yapılır. Kanunun 241'inci maddesinde, masaya ait malların iflâs idaresi tarafından açık artırma ya da alacaklıların karar vermesi hâlinde pazarlık suretiyle satılacağı düzenlenmiştir. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, iflâs idaresi yerine tasfiye memuru geçtiğinden, masaya ait mallar açık artırma ya da alacaklıların karar vermesi durumunda pazarlık yöntemi ile tasfiye memuru tarafından satılır¹¹⁶⁵. Yukarıda¹¹⁶⁶ da belirtildiği üzere, terekenin Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre olağan usul ile tasfiyesinden farklı olarak, burada pazarlıkla satışa mirasçılar tarafından değil, alacaklılar tarafından karar verilir ve bu usulde özel ihtiyarî artırma yöntemi uygulanmaz. Ayrıca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde olağan usul ile tasfiyeden farklı olarak paraya çevirme işlemi, sadece terekede mirasbırakanın borçlarını ödeyecek kadar nakit bulunmaması ve bu borçların ödenmesi için yeterli miktar oranında¹¹⁶⁷ değil, İcra ve İflâs Kanununun 208 ve devamı maddeleri çerçevesinde¹¹⁶⁸ terekeye dâhil olan tüm malların yanı sıra mirasbırakanın alacaklarını da kapsayacak biçimde gerçekleştirilir¹¹⁶⁹.

Satış ilânında, artırmanın yapılacağı yer, gün ve saat yazılır (İİK m. 242/I). İlânın satıştan ne kadar önce yapılacağı tasfiye memuru tarafından belirlenir. Ancak, gerekli görülür ise Sulh hâkimi de bu hususu belirleyerek

¹¹⁶⁴ GÜRDOĞAN, s. 142; AYSOY, s. 157; BOLAK, s. 1247; KURU, El Kitabı, s. 1148; KURU, IV, s. 3290; ANSAY, Usulleri, s. 293; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1018; OLGAC, s. 1688; BERKİN, İflâs, s. 358; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 599; MUŞUL, s. 1206; PEHLİVANLI, s. 1603.

¹¹⁶⁵ AYSOY, s. 158.

¹¹⁶⁶ Bkz. yuk. s. 37.

¹¹⁶⁷ İMRE/ERMAN, s. 384; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 250; ŞENER, Şerh, s. 748; KÖPRÜLÜ, s. 391; TANJU, s. 144; ANSAY, Makale, s. 759; OĞUZMAN, s. 369, 370; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 533.

¹¹⁶⁸ ÖZMEN, s. 756; ŞENER, Şerh, s. 752; OĞUZMAN, s. 369.

¹¹⁶⁹ BERKİN, İflâs, s. 362; ARAR, s. 187; bkz. yuk. s. 37.

tasfiye memuruna talimat verebilir¹¹⁷⁰. Taşınmazlara ilişkin satışlarda ilân, satıştan en az bir ay önce yapılır (İİK m. 242/I).

Malların paraya çevrilmesi işlemi, kural olarak, ikinci alacaklılar toplanmasından sonra yapılır. Bununla birlikte, değeri düşen ya da muhafazası masraflı mallar geciktirilmeksizin satılacağı gibi borsa veya piyasada fiyatı bulunan pay senetleri ve mallar derhâl paraya çevrilebilir (İİK m. 229/II). Ayrıca, mirasbırakanın rehinli malları ile fabrika ve imalâthane gibi üretime yönelik yerlerin satışı için ikinci alacaklılar toplanmasının yapılmış olması şart değildir (İİK m. 185).

Malların paraya çevrilmesi için talepte bulunulması gerekmeyip, tasfiye memuru, ikinci alacaklılar toplanmasının ardından resen masa mallarının satışı için gerekli hazırlıklara başlar ve satışı gerçekleştirir¹¹⁷¹. Keza, satış için sıra cetvelinin kesinleşmesini beklemeye de gerek yoktur¹¹⁷².

Malların satışı kural olarak açık artırma yöntemi ile yapılır. Buna karşılık, ikinci alacaklılar toplanmasında malların pazarlıkla satılmasına karar verilebilir (İİK m. 241). Alacaklıların satışın pazarlıkla yapılmasına karar verebilmesi için, pazarlıkla satışın açık artırma ile satışa oranla daha fazla para getireceği kanaatine varması gerekir¹¹⁷³. Açık artırma yöntemi ile satışı yapılacak taşınır ve taşınmaz malların ihalesi, Kanunun 115 ve devamı maddelerine göre gerçekleştirilir. Ancak, İcra ve İflâs Kanununun 180'inci maddesinde, Medenî Kanun hükümleri saklı tutulduğundan, Kanunun 129'uncu maddesinde yer alan, artırma bedelinin rüçhanı olan alacakların tümünün toplamından fazla olması şartının burada uygulanması söz konusu değildir¹¹⁷⁴. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi sonunda artan olursa mirasçılara verileceğinden¹¹⁷⁵, tasfiyede alacaklılar kadar mirasçılarının haklarının da gözetilmesi gerekir. Bu itibarla, tereke mallarının satış

¹¹⁷⁰ AYSOY, s. 158.

¹¹⁷¹ KURU, El Kitabı, s. 1150; KURU, IV, s. 3293; BERKİN, Rehber, s. 101; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1018; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 186; GÜRDOĞAN, s. 143; PEHLİVANLI, s. 1605; İPEKÇİ, s. 1294.

¹¹⁷² KURU, El Kitabı, s. 1150; KURU, IV, s. 3293.

¹¹⁷³ KURU, El Kitabı, s. 1151; KURU, IV, s. 3296; DELİDUMAN, s. 107.

¹¹⁷⁴ YİİD, 9.5.1969, 5155/5138, (İNAL, s. 1687).

¹¹⁷⁵ ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1026; İMRE/ERMAN, s. 386; DURAL/ÖZ, s. 424; BAYGIN, s. 99; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 264.

zamanındaki değerlerinin ve satış şartlarının tereke lehine değişmesi gibi nedenlerle aktifin pasiften fazlaya dönmesi mümkündür. Bu nedenle, tasfiyede terekenin en uygun şartlarla paraya çevrilmesi alacaklıların ve mirasçılarının yararına olur¹¹⁷⁶.

İcra ve İflâs Kanununun 134'üncü maddesi kapsamında ihalenin feshi Sulh Hukuk Mahkemesinden şikâyet yolu ile istenilebilir¹¹⁷⁷. Bu durumda, şikâyet süresi ihale tarihinden itibaren başlar. Keza, Sulh Hukuk Mahkemesinin ihalenin feshi talebine ilişkin vereceği karara karşı kanun yoluna başvurulabilir¹¹⁷⁸.

Terekeye dâhil olan malların yanı sıra mirasbırakanın alacakları da paraya çevrilir¹¹⁷⁹. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edileceğinin ilânının ardından ya da tasfiye memurunun sorması üzerine, mirasbırakana borçlu olduklarını kabul eden ve bunu bildiren üçüncü kişilerdeki alacaklar çekişmesiz alacaklardır. Bu alacaklar, tasfiye memuru tarafından, vadesi geldiğinde tahsil edilir ya da vadesinde tahsil edilememesi hâlinde takip yapılır veya dava açılır¹¹⁸⁰. Tasfiye memurunun istemesine karşın, mirasbırakanın borçluları tarafından kabul edilmeyen alacaklar çekişmeli alacaklardır. Bu alacakların tahsili için takip veya dava yoluna gidilip gidilmeyeceğine ikinci alacaklılar toplanması tarafından karar verilir¹¹⁸¹. İkinci alacaklılar toplanması tarafından takibine gerek görülmeyen alacakların takip yetkisinin bunu isteyen alacaklıya devrine ilişkin karar, tasfiye memuru tarafından yerine getirilir¹¹⁸². Tasfiye memurunun bu devri yapmaması

¹¹⁷⁶ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 264.

¹¹⁷⁷ ERKUL, s. 211; AYSOY, s. 161; KURU, El Kitabı, s. 1155; KURU, IV, s. 3309; OLGAC, s. 1697; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1021; GÜRDOĞAN, s. 144; ANSAY, Usulleri, s. 296; ARAR, s. 190; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 187; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5193.

¹¹⁷⁸ ERKUL, s. 211; AYSOY, s. 161.

¹¹⁷⁹ BERKİN, İflâs, s. 362; ARAR, s. 187.

¹¹⁸⁰ KURU, El Kitabı, s. 1155; KURU, IV, s. 3314; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1023; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 607; OLGAC, s. 1698.

¹¹⁸¹ KURU, El Kitabı, s. 1155; KURU, IV, s. 3315; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 179 vd.; BELGESAY, İflâs, s. 140; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1023; BERKİN, İflâs, s. 369; BERKİN, Rehber, s. 99; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 194; GÜRDOĞAN, s. 141; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 607; AYSOY, s. 162; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 273; ANSAY, Usulleri, s. 297; ARAR, S. 190; OLGAC, s. 1698.

¹¹⁸² KURU, El Kitabı, s. 1155; KURU, IV, s. 3315; AYSOY, s. 162; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 273; ANSAY, Usulleri, s. 297; BERKİN, İflâs, s. 369; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1023.

durumunda, alacaklı şikâyet yoluna gidebilir¹¹⁸³. Takip yetkisini devralan alacaklının takibi veya davayı kazanması hâlinde, elde edilen paradan öncelikle takip veya dava giderleri ile takip yetkisini devralmış alacaklının alacağı ödenir. Geriye para kalır ise masaya yatırılır (İİK m. 245). Takip yetkisini alan alacaklı, takip veya davayı kaybeder ise yapılan giderlere kendisi katlanır¹¹⁸⁴.

Ç. Alacakların Ödenmesi Ve Borç Ödemeden Aciz Belgesi

1. Alacakların Ödenmesi

Terekeye ait malların satış bedelleri ile diğer alacakların tahsil edilmesinin ve terekeye ait borçların sıra cetvelleri ile borç miktarının kesinleşmesinin ardından, tasfiye memuru, bütün iflâs alacaklılarına düşen iflâs paylarını gösterir pay cetvelini ve son hesabı düzenler¹¹⁸⁵. Pay cetvelinde, sıra cetvelinden farklı olarak iflâs giderleri ve masa borçlarına da yer verilir¹¹⁸⁶. Daha önce, rehinli malların satış bedellerinin rehin alacaklılarına paylaştırılmamış olması durumunda, öncelikle rehinli malın aynından kaynaklanan kamu alacakları ile rehinli malın muhafaza ve satış giderlerin çıkarılarak rehin alacaklısının alacağı ödenir¹¹⁸⁷. Rehlinli alacaklardan sonra masadaki paradan, iflâsın açılmasından ve tasfiyeden doğan masa borçları çıkartılır (İİK m. 248). Bundan sonra, âdi alacaklar için

¹¹⁸³ AYSOY, s. 162; ANSAY, Usulleri, s. 297; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde şikâyet kurumunun işleyişine ilişkin sorunlar için bkz. yuk. s. 54.

¹¹⁸⁴ KURU, El Kitabı, s. 1157; KURU, IV, s. 3321; BELGESAY, İflâs, s. 141; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1024; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 198; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 607; BERKİN, Rehber, s. 99; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5202.

¹¹⁸⁵ KURU, El Kitabı, s. 1160; KURU, IV, s. 3325; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 274; OLGAC, s. 1700; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 198; BELGESAY, İflâs, s. 142; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1025; BERKİN, İflâs, s. 376; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 607; ANSAY, Usulleri, s. 298; MUŞUL, s. 1208; PEHLİVANLI, s. 1622; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5213.

¹¹⁸⁶ OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5214, dpn. 8.

¹¹⁸⁷ KURU, El Kitabı, s. 1160; KURU, IV, s. 3326; OLGAC, s. 1701; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 200; BELGESAY, İflâs, s. 142; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1026; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 607; ANSAY, Usulleri, s. 298; ARAR, s. 199; MUŞUL, s. 1208; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5214.

iflâsın açıldığı tarihe kadar işlemiş faizler ve giderleri ile birlikte pay ayrılır¹¹⁸⁸. Bütün âdi alacakların ödemesi yapıldıktan sonra, masada para artar ise iflâsın açılmasından sonra işleyen faizler için ayrı bir pay cetveli yapılır¹¹⁸⁹.

Pay cetveli yapılırken, Kanunun 206'ncı maddesinde gösterilen ilk üç sıradaki imtiyazlı alacaklar için tam olarak pay ayrılır. Ancak, masadaki paranın imtiyazlı alacakların tamamına yetmemesi durumunda, sonraki sıradaki imtiyazlı alacaklılar alacaklarını tam alamazlar ve dördüncü sıradaki imtiyazsız alacaklılar için pay ayrılamaz¹¹⁹⁰. İmtiyazlı alacakların tamamının ödenebilmesi; buna karşılık, imtiyazsız alacakların tam olarak karşılanamaması durumunda, artan para, imtiyazsız alacaklılar arasında alacakları oranında eşit şekilde, yani garameten paylaştırılır¹¹⁹¹. Garameten paylaşırma; dosya alacağının satış bedeli ile çarpımının tüm alacaklar toplamına bölünmesi şeklinde hesaplanır¹¹⁹². Örneğin, bilânçoda terekeye ait bütün masraflar çıktıktan sonra aktif 50.000 ve pasif 100.000 lira ise tasfiye memuru, her alacaklının iki lira alacağına karşılık bir lira ödeme yapılacağını dikkate alarak garameten paylaşırma yapar¹¹⁹³.

Pay cetveli ve son hesap Sulh Hukuk Mahkemesine bırakılır ve orada on gün kalır (İİK m. 249/I). Son hesap, bir anlamda, tasfiye memurunun terekenin tasfiyesine ilişkin yaptığı işlemler hakkında hesap vermesidir¹¹⁹⁴. Tasfiye memuru, pay cetveli ile son hesabın Sulh Hukuk Mahkemesine bırakıldığını ve payların miktarını her alacaklıya bildirilir (İİK m. 249/II). Pay cetvelinin ve cetvelin dayanağı hesapların Sulh hâkimi tarafından incelenerek, yapılan işlemlerin doğruluğuna ve hesabın sağlıklı tutulduğu kanaatine varılması durumunda, tasfiye memuruna cetvele göre paraları

¹¹⁸⁸ KURU, El Kitabı, s. 1161; KURU, IV, s. 3326, 3327; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1026; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 607; ANSAY, Usulleri, s. 298; ARAR, s. 199; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5214.

¹¹⁸⁹ KURU, El Kitabı, s. 1161, dpn. 5; KURU, IV, s. 3329.

¹¹⁹⁰ KURU, El Kitabı, s. 1161, dpn. 6; KURU, IV, s. 3329; MUŞUL, s. 1208, 1209.

¹¹⁹¹ KURU, El Kitabı, s. 1161; KURU, IV, s. 3329; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1026; İMRE/ERMAN, s. 385; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 251; AYAN, s. 237; BERKİ, Miras, s. 130; PEHLİVANLI, s. 1624; BAYGIN, s. 99.

¹¹⁹² İPEKÇİ, s. 1214.

¹¹⁹³ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 274.

¹¹⁹⁴ KURU, El Kitabı, s. 1162; KURU, IV, s. 3329; BERKİN, Rehber, s. 101.

ödemesi bildirilir¹¹⁹⁵. Ancak, her durumda paraların dağıtılmasına, pay cetveli ve son hesabın on günlük bırakılma süresinin bitmesinden sonra başlanır ve şikâyet var ise dağıtım, bu şikâyet üzerine verilecek kararın etkisi oranında ertelenebilir (İİK m. 250).

Tasfiye memuru, her alacaklının pay cetvelindeki alacağının ödenmesi için terekeye ait paranın bulunduğu bankaya yazı yazar ve banka aracılığı ile paralar ödenir¹¹⁹⁶. Geciktirici bir şarta veya belirli olmayan bir vadeye bağlı alacaklar için ayrılan paylar Adalet Bakanlığı tarafından uygun görülen bankalardaki hesaplarda, banka bulunmayan yerlerde mahkeme kasalarında, kasa bulunmayan yerlerde ise mal sandıklarında tutulur (İİK m. 250 ve m. 9). Karara bağlanmamış uyuşmazlık konusu alacaklar için aynı şekilde para ayrılır (İİK m. 252). Sıra cetveline itiraz davalarının ya da diğer davaların uzaması, masa mallarından birinin veya bir kaçının satışının uzun sürmesi gibi nedenlerle tasfiyenin bitirilmesinde gecikme yaşanması durumunda, bu dava ve işlemlerin bitmesi beklenmeden masaya girmiş paraların alacaklılara dağıtılması mümkündür¹¹⁹⁷. Geçici dağıtım denilen bu dağıtmaya ikinci alacaklılar toplanması tarafından karar verilebileceği gibi, tasfiye memuru da ikinci alacaklılar toplanmasından önce veya sonra geçici dağıtım yapabilir¹¹⁹⁸.

Mevcudu borcuna yetmeyen terekelerde genellikle, iflâs hükümlerine göre tasfiye sonunda bütün alacakların ödenerek para artması zayıf bir olasılıktır¹¹⁹⁹. Buna karşılık, mevcudu borcuna yettiği halde, manevî nedenlerle reddedilen miraslarda veya başlangıçta mevcudu borcunu karşılamadığı zannıyla başlatılan iflâs hükümlerine göre tasfiyede sonradan ortaya çıkan varlıklar sonucunda ya da terekenin durumu başlangıçta iyi saptanamadığından tasfiye sonunda olağanüstü biçimde bazı malların

¹¹⁹⁵ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 274.

¹¹⁹⁶ TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 274.

¹¹⁹⁷ KURU, El Kitabı, s. 1664; KURU, IV, s. 3334; BERKİN, Rehber, s. 102; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1030; BERKİN, İflâs, s. 379; GÜRDOĞAN, s. 144; ANSAY, Usulleri, s. 298; ARAR, s. 197; ARAR, s. 202; ÜSTÜNDAĞ, İflâs, s. 201; MUŞUL, s. 1209; PEHLİVANLI, s. 1630.

¹¹⁹⁸ KURU, El Kitabı, s. 1664; KURU, IV, s. 3334; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1031; BERKİN, İflâs, s. 379; GÜRDOĞAN, s. 144; ANSAY, Usulleri, s. 298; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5236.

¹¹⁹⁹ ÖZTAN, s. 362; DURAL/ÖZ, s. 424; İMRE/ERMAN, s. 386; BAYGIN, s. 99; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 651; BOLAK, s. 1237; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 534.

kalması hâlinde, bütün borçların ödenerek artan bir mevcudun kalması olasıdır. Böyle bir durumda, artan paradan iflâsın açıldığı tarihten sonra işleyen faiz alacakları ödenir¹²⁰⁰. Yine artan olur ise bu miktar mirasçılara verilir¹²⁰¹. Yukarıda¹²⁰² da belirtildiği gibi, tasfiye sonunda bakiyenin mirasçılara verilmesinin kabulü ile Türk Medenî Kanununun 611'inci maddesinde geçen ve reddedenin miras payının kendi yerini alacak mirasçılara geçmesi ana kuralının aksine bir çözüm benimsenmiştir. Türk Medenî Kanununun 614'üncü maddesi kapsamında kendileri yararına miras reddedilmiş olan mirasçılarının tamamının mirası reddetmesi üzerine iflâs hükümlerine göre tasfiye edilen terekeden artan olur ise bunun verileceği mirasçılar, mirası ilk reddeden en yakın mirasçılardır (TMK m. 614/son). Her durumda, tasfiyeden sonra arta kalanın da yasal mirasçı tarafından reddi hâlinde, Kanunun 611'inci maddesi hükmü uygulanır¹²⁰³. Bakiye, en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilse bile yeniden iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmez ve daha sonraki derece veya zümredeki yasal mirasçılara ya da en sonunda Devlete kalır¹²⁰⁴.

2. Borç Ödemeden Aciz Belgesi

Paraların kesin¹²⁰⁵ dağıtımı sonucunda alacaklarını tam olarak alamamış her alacaklıya ödenmemiş miktar için aciz belgesi verilir (İİK m. 251). Yukarıda¹²⁰⁶ da belirtildiği üzere, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini olağan usul ile tasfiyeden ayıran hususlardan biri, burada alacaklarını tam olarak alamamış her alacaklıya ödenmemiş miktar için borç ödemeden aciz belgesi verilmesidir.

¹²⁰⁰ KURU, El Kitabı, s. 1164; KURU, IV, s. 3333; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1026.

¹²⁰¹ ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1026; İMRE/ERMAN, s. 386; DURAL/ÖZ, s. 424; BAYGIN, s. 99; TUĞSAVUL/AKGÖL, s. 264.

¹²⁰² Bkz. yuk. s. 97.

¹²⁰³ İMRE/ERMAN, s. 352; HELVACI, s. 158, 159.

¹²⁰⁴ İMRE/ERMAN, s. 352.

¹²⁰⁵ KURU, El Kitabı, s. 1666; KURU, IV, s. 3336; BERKİN, Rehber, s. 102; BERKİN, İflâs, s. 382; POSTACIOĞLU, İflâs, s. 207; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1028; GÜRDOĞAN, s. 144, 145; MUŞUL, s. 1209.

¹²⁰⁶ Bkz. yuk. s. 41.

Kanunda, diğer iflâs tasfiyeleri bakımından, aciz belgesinin iflâs idaresi tarafından düzenleneceği belirtilmiştir (İİK m. 251/I). Öğretide, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi sonucunda aciz belgesinin Sulh hâkimi tarafından verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür¹²⁰⁷. Terekenin iflâs hükümlerine tasfiyesinde, tasfiye memuru iflâs idaresi yerine geçtiğinden, burada aciz belgesinin tasfiye memuru tarafından düzenlenmesi gerektiği düşünülebilecek ise de uygulamada bu belge Sulh hâkimi tarafından düzenlenmektedir¹²⁰⁸.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde düzenlenen borç ödemedi aciz belgesinin hukukî sonuçları konusu tartışmalıdır. İcra ve İflâs Kanununda, aciz belgesinde müflisin alacağı kabul veya reddettiğinin yazılacağı; müflisin borcu kabul etmesi durumunda aciz belgesinin Kanunun 68'inci maddesi kapsamında borç ikrarını içeren senet niteliğini kazanacağı düzenlenmiştir (İİK m. 251/I). Öğretide, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, bu kabulün veya reddin mirasçılar tarafından yapılacağı belirtilmiştir¹²⁰⁹. Bunun yanı sıra öğretide, aciz belgesinin ancak ileride mirasbırakana ait bir mal veya hakkın ortaya çıkması hâlinde kullanılmasının söz konusu olacağı; bunun dışında, bu belgenin terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi açısından başka bir faydası bulunmadığı savunulmuştur¹²¹⁰. Öğretide, ayrıca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mirasçılar tarafından bir ret şart olduğundan ve ödenmeyen borçlardan mirasçıların sorumluluğu bulunmadığından, aciz belgesinin diğer iflâs tasfiyelerindeki sonuçları bakımından burada istisna olduğu ve mirasçıların bu belgeden dolayı açıktan bir sorumluluğu bulunmadığı vurgulanmıştır¹²¹¹. Bu görüşler ışığında, kanımızca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mirasbırakan hayatta olmadığından, İcra ve İflâs Kanununun 230'uncu maddesi doğrultusunda alacakların varlığı ve yokluğu hususunda kendisinin

¹²⁰⁷ ERKUL, s. 212.

¹²⁰⁸ Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde İcra ve İflâs Kanununun sisteminden ayrılarak mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesine görev verilmesine ve idarî nitelikteki işlerin Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından yerine getirilmesine yönelik eleştiriler için bkz. yuk. s. 44.

¹²⁰⁹ TANJU, s. 160; AYSOY, s. 137.

¹²¹⁰ AYSOY, s. 161.

¹²¹¹ ANSAY, Usulleri, s. 301.

beyanının alınması şartı gerçekleşemeyecektir. Ancak, iddia edilen bir alacağın varlığı konusunda mirasçılarının beyanının alınması mirasın kabulü anlamına gelmeyecek ise de mirasçılarının alacak hakkındaki beyanları alacağın varlığının ispatını destekleyecektir. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde düzenlenecek aciz belgesinin, diğer iflâs tasfiyelerinde düzenlenen belgeden farklı olmadığı ve Kanunun 68'inci maddesi kapsamında borç ikrarını içeren bir belge niteliği taşıdığı (İİK m. 143/II) ifade edilebilmektedir.

D. İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyenin Son Bulması

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin son bulması¹²¹², tasfiyenin kaldırılmasından (İİK m. 182) ve terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine özgü bir kurum olan tasfiyenin durdurulmasından (İİK m. 183) tamamen farklıdır¹²¹³. Tasfiyenin son bulması, tasfiyenin tamamen sonuçlandırılmasından sonra olur. Buna karşılık, tasfiyenin kaldırılmasına (İİK m. 182) tasfiye devam ederken karar verilir ve iflâs kapandıktan sonra iflâsın kaldırılması söz konusu değildir¹²¹⁴. Benzer şekilde, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tasfiyenin durdurulması, tasfiyenin son bulmasından önceki süreçte Kanunun 183'üncü maddesindeki şartların gerçekleşmesi durumunda alınan kararlar mümkündür.

Masadaki bütün mal ve hakların satılması, masanın taraf olduğu bütün davaların sonuçlanarak kararların kesinleşmesi, paraların kesin dağıtımının yapılması ve sonunda alacağını tamamen alamamış alacaklılara aciz belgesi verilmesi ile tasfiye sona erer¹²¹⁵. Ancak, tasfiye işlemlerinin bitmesi ile tasfiyenin son bulması kendiliğinden gerçekleşmez. Bunun için mahkemenin

¹²¹² Öğretide, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde “iflâsın kapanması” kavramı yerine “iflâs usulü ile tasfiyenin son bulması” ifadesi de kullanılmıştır, (KURU, El Kitabı, s. 1005; KURU, III, s. 2829); çalışmamızda da “İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyenin Son Bulması” kavramı, diğer iflâs tasfiyelerine ilişkin “iflâsın kapanması” kavramına karşılık kullanılmıştır.

¹²¹³ KURU, El Kitabı, s. 1178; KURU, IV, s. 3350, 3362; BERKİN, Rehber, s. 108; BERKİN, İflâs, s. 390; ANSAY, Usulleri, s. 304.

¹²¹⁴ KURU, El Kitabı, s. 1178; KURU, IV, s. 3363; BERKİN, Rehber, s. 108; ANSAY, Usulleri, s. 304;

¹²¹⁵ KURU, El Kitabı, s. 1173; KURU, IV, s. 3351; OLGAC, s. 1698; BERKİN, İflâs, s. 391; BELGESAY, İflâs, s. 147; ANSAY, Usulleri, s. 301; ARAR, s. 210, 211; MUŞUL, s. 1213; OSKAY/KOÇAK/DEYNEKLİ/DOĞAN, s. 5240.

terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin son bulduğuna ilişkin bir karar vermesi gerekir¹²¹⁶.

İcra ve İflâs Kanununun 254'üncü maddesinde, iflâs tasfiyesinin kapanmasına ilişkin olarak, paraların dağıtılmasının ardından iflâs idaresinin iflâs kararını veren mahkemeye son bir rapor sunacağı; mahkemenin iflâsın idaresinde hata ve eksik görmesi durumunda İcra Mahkemesini bundan haberdar edeceği; mahkemenin tasfiyenin bittiğini anladıktan sonra kapanma kararı vereceği; bu karara karşı kanun yoluna başvurulabileceği ve kapanma kararının iflâs dairesi tarafından ilân edileceği hükümleri yer almaktadır. Her ne kadar öğretilerde, son raporu alan Sulh Hukuk Mahkemesinin hata veya eksiklik görmesi durumunda, bunu Asliye Hukuk Mahkemesine bildireceği¹²¹⁷ ileri sürülmüş ise de; terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde bu hükmün uygulanması farklılık göstermektedir. Diğer iflâs tasfiyelerinde, iflâs idaresi İcra Mahkemesinin gözetim ve denetimi altında bulunduğundan, iflâs idaresinin eksiklikleri tamamlaması için gereken talimatı vermek yetkisi İcra Mahkemesine bırakılmıştır¹²¹⁸. Ancak, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, Ticaret Mahkemesi ve İcra Mahkemesi yerine Sulh Hukuk Mahkemesi, iflâs idaresi yerine de tasfiye memuru geçmektedir. Sulh Hukuk Mahkemesinin terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde vereceği kararlara karşı kanun yolları açık olup, bu kararların iptali için Asliye Hukuk Mahkemesine başvurulamaz¹²¹⁹. Burada, paraların dağıtılmasının ardından tasfiye memuru tarafından sunulan son raporun hata ya da eksiklerinin tamamlanması talimatının yine Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından verilmesi söz konusudur. Keza, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin son bulması kararının ilânı da Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından yerine getirilecektir¹²²⁰.

¹²¹⁶ KURU, El Kitabı, s. 1173; KURU, IV, s. 3351; BERKİN, Rehber, s. 105; BELGESAY, İflâs, s. 151; ANSAY, Usulleri, s. 301; MUŞUL, s. 1213; PEHLİVANLI, s. 1632.

¹²¹⁷ TANJU, s. 161.

¹²¹⁸ POSTACIOĞLU, İflâs, s. 215.

¹²¹⁹ Y. 2. HD. 20.04.1998, 2303/4561, (ÖZKAN, Sulh Hukuk Davaları, s. 460, 461).

¹²²⁰ Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde Kanunun sisteminden ayrılarak mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesine görev verilmesine yönelik eleştiriler için bkz. yuk. s. 44.

Tasfiye memuru tarafından Sulh Hukuk Mahkemesine sunulacak son raporda, masaya ait mal ve hakların satıldığı, masa ile ilgili davaların sonuçlandığı, masadaki paraların alacaklılara dağıtıldığı, alacağını tamamen alamamış alacaklılara aciz belgesi verildiği bilgileri, varsa Kanunun 250'nci maddesine göre bankaya depo edilen paraların yeri ve miktarı bilgileri ile bunlara ilişkin belgelere yer verilir¹²²¹. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin son bulduğuna ilişkin kararın kesinleşmesi¹²²² ile tasfiye memurunun görevi sona erer¹²²³.

Tasfiye son bulduktan sonra tasfiyenin dışında kalmış bir mal bulunduğu tespit edilirse, Sulh Hukuk Mahkemesi, o malı satarak başka bir işleme gerek kalmaksızın bedelini eksik alan alacaklılara sıralarına göre dağıtılır (İİK m. 255/I). Şüpheli bir hakkın söz konusu olması durumunda Sulh Hukuk Mahkemesi, alacaklılara durumu bildirerek Kanunun 245'inci maddesi doğrultusunda isteyen alacaklıya takip yetkisi verir (İİK m. 255/son). Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin son bulmasının ardından mirasbırakanın bütün borçlarını ödeyebilecek ve mirasçılara da bakiye bir miktar kalacak büyüklükte servetin ortaya çıkması durumunda, hâkim, bütün alacaklılara ödeme yaptıktan sonra arta kalanı payları oranında mirasçılara taksim eder¹²²⁴.

¹²²¹ KURU, El Kitabı, s. 1173, 1174; KURU, IV, s. 3352, 3353; OLGAC, s. 1709; GÜRDOĞAN, s. 151; BERKİN, İflâs, s. 390; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1033; BELGESAY, İflâs, s. 147; ANSAY, Usulleri, s. 301, 302; ARAR, s. 210; PEHLİVANLI, s. 1632.

¹²²² YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 160.

¹²²³ YILMAZ, İflâs İdaresi, s. 160; KURU, El Kitabı, s. 1108; KURU, IV, s. 3186; BERKİN, Rehber, s. 90, 106, 107; BERKİN, İflâs, s. 336, 391; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZKAN/ÖZEKES, s. 588; GÜRDOĞAN, s. 151; ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1034, 1036; ANSAY, Usulleri, s. 302; OLGAC, s. 1711; MUŞUL, s. 1183; PEHLİVANLI, s. 1633.

¹²²⁴ ÖĞÜTÇÜ/ÇİTOĞLU, s. 1026; İMRE/ERMAN, s. 386; DURAL/ÖZ, s. 424.

SONUÇ

Tereke, ölenen geride kalan taşınır veya taşınmaz mallar ile para ile ölçülebilen hak ve alacaklar, borçlar ve yükümlülüklerdir. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi, reddedilen ya da mevcudu borçlarını karşılayamayan bir terekenin, mirasbırakanın iflâsa tâbi kişilerden olup olmadığına bakılmaksızın, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından İcra ve İflâs Kanununun iflâs tasfiyesine ilişkin hükümlerine göre tasfiye edilmesini ifade eder.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, İcra ve İflâs Kanununun iflâs tasfiyesine ilişkin hükümleri uygulanacak ise de iflâs teşkilâtı açısından farklılıklar vardır. Bu tasfiye usulünde, diğer iflâs tasfiyelerindeki resmî iflâs organlarından Ticaret Mahkemesi, İcra Mahkemesi ve iflâs dairesi yerine Sulh Hukuk Mahkemesi; iflâs idaresi yerine de tasfiye memuru geçmektedir. Tasfiye memurunun işlemlerine karşı yapılacak şikâyetleri, sıra cetveline itirazları incelemek ve iflâs usulü ile tasfiyenin son bulduğuna karar vermek yetkisi Sulh Hukuk Mahkemesine aittir. Kanun koyucunun, hangi amaçla Kanunun iflâs sisteminden ayrılarak, tasfiye görevini mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh Hukuk Mahkemesine verdiği, madde hükümlerinin lâfzından ve gerekçesinden anlaşılamamaktadır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile iflâs kararlarının Sulh Hukuk Mahkemelerinin görevi dışında tutulduğu bir hukuk sisteminde, sulh hâkimlerinin İcra ve İflâs Kanunu hükümlerini uygulamaları kolay ve pratik değildir. Oysaki, bir terekenin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre gerçekleştirilmesindeki temel amaç alacaklıların haklarının korunması, bilinen tüm alacaklılar için mümkün olduğunca âdil ve faydalı tasfiye yapılması ve alacaklılar arasında eşitlik sağlanmasıdır. Ülkemizde tereke hukuku kapsamında özel görevlendirilmiş tereke mahkemeleri de bulunmamaktadır. Özellikle malları dağınık ve çeşitli olan terekelerde, konusunda uzmanlaşmış kadroları ile görev yapan mevcut icra ve iflâs teşkilâtı yerine Sulh hâkiminin terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde görevlendirilmiş olmasının, tasfiye işlemlerinin uzun sürmesine ve tereke alacaklılarının bundan zarar görmesine neden olacağı ifade

edilebilmektedir. Ayrıca, mahkemelerin asıl görevi yargılama yapmaktır. Tasfiye gibi idarî nitelikteki bir dizi işlemlerin mahkemeler tarafından yürütülmesinin öngörülmesinin yargı sisteminin asıl işlevinden uzaklaşması sonucunu doğuracağı değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, Sulh Hukuk Mahkemesine, hem iflâs dairesinin hem de İcra Mahkemesinin görevi verilmek suretiyle, işlem yapma ya da onaylama görevi ile şikâyet ve itirazların incelenmesi kapsamındaki denetim görevi aynı elde toplanmıştır. Bu durum, adaletli olmayan sonuçlar doğurabilmektedir. Her ne kadar öğretide, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde Türk Medenî Kanununun vesayet hükümleri kıyasen uygulanmak suretiyle denetim ve şikâyetleri inceleme makamının Aslîye Hukuk Mahkemesi olduğu görüşü ileri sürülmüş ise de terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi vesayet kurumundan tamamen farklı yapıda olduğundan, bu görüşe katılamamaktadır. Ayrıca, İcra ve İflâs Kanununun bazı hükümleri işin niteliği gereği terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde uygulanamamakta ya da farklı uygulanmaktadır. Keza, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde müflis yerine mirasbırakan geçtiğinden ve o da hayat bulunmadığından, İcra ve İflâs Kanununun sekizinci bab hükümleri ile özellikle konkordatoya ilişkin hükümlerinin uygulanmasında tartışmalar ve uygulamada farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Kendine özgü özellikler taşıyan terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, İcra ve İflâs Kanunun sekizinci bab hükümlerinin hangilerinin istisna tutulduğu ya da işin niteliğine uymayan durumlarda nasıl bir yol izleneceği konusunda bir düzenleme yer almamaktadır. Bu itibarla, kanımızca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilmesinde temel olan alacaklıların menfaatinin korunması amacını teminen, tasfiyenin kısa sürede ve seri biçimde sonuçlanabilmesi; onayın, kontrolün, itirazın, denetimin ve şikâyet kurumunun işlevselliğinin sağlanabilmesi için ve olması gereken hukuk bakımından, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin mevcut icra ve iflâs teşkilâtı eliyle yürütülmesi yönünde yasal düzenleme yapılmalı; ayrıca, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde uygulanacak kuralları belirli kılacak hukukî düzenlemeler getirilmelidir.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tasfiye memuru görevlendirilmesi konusu tartışmalıdır. Bu tasfiye türünde iflâs dairesinin ve İcra Mahkemesinin yerine Sulh Hukuk Mahkemesinin geçtiği göz önüne alındığında; kanımızca, tasfiyede iflâs idaresi yerine tasfiye memurunun görevlendirilmesi, özellikle denetim ve kontrol faaliyetleri açısından yetkinin tek elde toplanmasının yaratacağı sakıncaları kısmen de olsa giderecektir. Keza, mahkemelerin iş yükü dikkate alındığında, tasfiyenin seri biçimde sonuçlandırılabilmesi için de tasfiye memuru görevlendirilmesine ihtiyaç vardır. Bu nedenlerle, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tasfiye memuru görevlendirilebileceğine ilişkin görüşlere katılmaktadır.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi, iflâsın özel organlarından alacaklılar toplanması kurumunun işleyişi açısından da farklılık göstermektedir. Bu tasfiyede, alacaklılar toplanması kurumunun bulunup bulunmadığı da tartışmalıdır. Kanunda, alacaklılar toplanmasına ilişkin kurallarının burada uygulanmayacağı yönünde bir istisna belirtilmemiştir. Keza, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, temel amaç alacaklıların haklarının korunmasıdır. Özellikle mevcudu ve borçları çok sayıda ve dağınık durumdaki terekeler açısından, tasfiye görev ve sorumluluğunun tek başına tasfiye memurunun üzerinde bırakılması doğru değildir. Bu nedenlerle, öğretideki, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde basit tasfiye usulünde olduğu gibi alacaklılar toplanması kurumunun yer almadığı yönündeki görüşe katılamamıştır. Ayrıca, kanımızca, oy hakları bulunmamakla birlikte mirasçılar da alacaklılar toplanmasına katılma ve kararlara karşı şikâyetle bulunma hakkına sahip olmalıdır.

Terekenin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre gerçekleştirilmesini zorunlu kılan nedenler, Türk Medenî Kanunu ile İcra ve İflâs Kanununda düzenlenmiştir. İcra ve İflâs Kanununun 180'inci maddesinde, reddedilen mirasların tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre yapılacağına hükmedilmiştir. Reddedilen miraslardan hangilerinin tasfiyesinin iflâs hükümlerine göre gerçekleştirileceği, Türk Medenî Kanunu hükümlerinde gösterilmiştir. Buna göre; mirasın en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesi (TMK m. 612) hâlinde ve mirasçılarının mirası kendilerinden sonra gelen

mirasçılar yararına reddetmesi ve sonra gelen mirasçılarının da bu mirası reddetmeleri (TMK m. 614) durumunda, tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir. Ayrıca, hükmî ret (TMK m. 605/II) hâllerinde, mirasın en yakın mirasçılar tarafından reddedilmesine benzer bir durum oluştuğundan, terekenin tasfiyesi iflâs hükümlerine göre yapılır. Reddedilen mirasların yanı sıra, mirasın, resmî defterinin tutulmasının ardından (TMK m. 619 ve m. 627) tereke mevcudunun borçlarını karşılayamayacağının tespit edilmiş olması ya da terekenin olağan usul ile tasfiyesine (TMK m. 632) başlanıldığı bir aşamada mevcudun borçlara yetmeyeceğinin anlaşılması durumunda da tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesini gerektiren koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği, Sulh hâkimi tarafından medenî hukuk kuralları gözetilerek değerlendirilir. Bu kapsamda, miras ret beyanının, ret beyanında bulunabilecek kişiler, süre ve yetkili mahkeme hususları bakımından usulüne uygun olup olmadığı; ret hakkının düşmüş sayılıp sayılmayacağı; hükmî ret açısından kanunda öngörülen şartların gerçekleşip gerçekleşmediği konuları önem kazanmaktadır.

Reddedilen mirasların iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, terekenin talep koşulu aranmaksızın Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından resen tasfiyesi söz konusudur. Mevcudu borçlarını karşılayamayan terekeler açısından ise mirasçıların veya şartların gerçekleşmesi durumunda alacaklıların talebi gerekir. Mirasbırakanın alacaklılarının talep hakları kesin nitelikte olup, miras kabul edilmiş olsa dahi mevcudu borçlarına yetmeyen terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi yapılır.

Türk Medenî Kanunu kapsamında reddedilmiş ve iflâs hükümlerine göre tasfiyesi resen gerçekleştirilecek terekelerde tasfiye giderlerinin kimin tarafından karşılanacağı hususu açık değildir. Keza, bu husus uygulamada da sıkıntı yaratmaktadır. Kanımızca, böylesi durumlarda, giderler masadan ödenmeli; masa mevcudunun giderleri dahi karşılayamayacak durumda olması hâlinde, İcra ve İflâs Kanununun 217'nci maddesi çerçevesinde tasfiye tatil edilmeli; mirasçılar ya da alacaklılar tarafından giderlerin ödenmemesi durumunda iflâs hükümlerine göre tasfiyenin son bulduğuna karar verilmelidir.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiye edilebilmesi için, öncelikle Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından bu yönde karar verilmesi gerekir. Bu karar ile mirasçılarının tereke üzerindeki tasarruf hakları ortadan kalkar, mirasbırakanın sağlığında malvarlığında azalma yaratan işlemlerine karşı iptal davası açma hakkı tasfiye memuruna geçer, daha önce açılmış icra ve iflâs takipleri ile hukuk davaları durur, kararın kesinleşmesi ile takipler düşer.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesine ilişkin kararın verilmesi ile mirasbırakanın şahsa sıkı sıkıya bağlı, başkasına devredilemeyen ve paraya çevrilemeyen hakları dışında kalan ve haczedilebilen tüm mal ve hakları tereke masasını oluşturur. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, bir mal veya hakkın miras hukuku kurallarına göre terekeye dâhil olup olmadığının bilinmesi tek başına yeterli değildir. Bunun yanında, tereke mallarının iflâs hukuku kurallarına göre haczedilebilir nitelikte olup olmadığı da önem taşımaktadır. Tereke masası kapsamında, İcra ve İflâs Kanununun tasfiyenin kapanmasına kadar müflisin mal varlığına dâhil mal ve haklarının da masaya gireceğine ilişkin 184'üncü maddesi terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde farklı yorumlanmalıdır. Kanımızca, burada müflis yerine mirasbırakan geçtiğinden ve o da hayatta bulunmadığından, Kanunun 184'üncü madde hükmü, mirasbırakanın ölümü anında hakkı olan, ancak tasfiye sırasında haberdar olunabilmiş malların ya da Sulh Hukuk Mahkemesinin tereke üzerinde aldığı tedbirlerle elde edilen gelirlerin masaya girmesi biçiminde anlaşılmalıdır.

Terekenin daha önce emniyeti ve muhafazası için defter tutulmuş (TMK m. 590) olsa dahi iflâs hükümlerine göre tasfiye aşamasında yeniden defter tutulması gerekir. Ancak, terekenin daha önce Türk Medenî Kanununun 619 veya 634'üncü maddeleri kapsamında mirasçılarının talebi ile defteri tutulmuş ise yeniden defter tutulmasına gerek bulunmamaktadır. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, İcra ve İflâs Kanununun tutulan defter için müflisin beyanının alınması gerektiğine ilişkin 215'inci maddesi, mirasçılarının beyanının alınması suretiyle uygulanmalıdır. Deftere göre terekeye ait hiçbir mal veya hakkın bulunmaması ya da masayı oluşturan mal ve hakların basit tasfiye giderlerini dahi karşılayamaması durumunda, Sulh Hukuk Mahkemesi

tarafından tasfiyenin tatiline ve giderleri peşin verilmez ise iflâs hükümlerine göre tasfiyenin son bulmasına karar verilir.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tartışmalı konulardan biri de tasfiye aşamasında mirasçılarının konkordato teklifinde bulunup bulunamayacağı konusudur. Miras hukukunda, mirasçılarının konkordato teklif edebilmelerine imkân tanıyan bir hüküm bulunmamakta ise de terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde İcra ve İflâs Kanununun sırf şeklî hükümleri değil, maddî hukuka ilişkin hükümleri de uygulanacağından, mirasçılarının konkordato talep etmeleri ve alacaklıların bunu kabul etmeleri durumunda, alacaklılar toplanması tarafından terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinin tatiline karar verilebilmesi ve konkordatonun Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından onaylanmasının ardından tasfiyenin kaldırılabilmesi yönündeki görüşlere katılmaktadır.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, diğer iflâs tasfiyelerinden farklı olarak tasfiyenin tatili ve kaldırılmasının yanı sıra tasfiyenin durdurulması kurumuna da yer verilmiştir. İflâs hükümlerine göre tasfiyenin son bulmasından önce mirasçılardan birinin mirası kabul etmesi ve borçlar için teminat göstermesi durumunda, Sulh Hukuk Mahkemesi tasfiyeyi durdurur (İİK m. 183). Bu hüküm, aynı zamanda Türk Medenî Kanununa göre mirası ret beyanının geri alınıp alınamayacağı konusundaki tartışmalarla ilişkilidir. Bu konuda öğretideki, mirası ret beyanının tüm ilgililerin rızasının olması kaydı ile geri alınabileceği yönündeki görüşe katılmaktadır. Bu bağlamda, İcra ve İflâs Kanununun 183'üncü maddesi, aynı zamanda tüm ilgililerin rızası olmasa bile mirası ret beyanının geri alınabilmesine olanak tanıyan bir düzenlemedir. Bununla birlikte, Kanunun 183'üncü maddesinin sadece reddedilmiş miraslar için geçerli olduğu, mevcudu borçlarını karşılamadığından iflâs hükümlerine göre tasfiye edilecek terekelerde (TMK m. 636) bu hükmün uygulanamayacağı yönündeki görüşe katılmamaktadır.

Tereke mevcudunun âdi tasfiye giderlerini karşılayamayacak durumda olması hâlinde, tasfiye basit usulle yürütülür. Bu usulde, alacaklılar toplanmasına gerek olmaksızın Sulh Hukuk Mahkemesi ve tasfiye memuru tarafından tasfiye gerçekleştirilir. Kanımızca, basit usulle gerçekleştirilecek

iflâs tasfiyelerinde, her alacaklının yanı sıra mirasçılara da malların yeterli olduğunu ileri sürerek tasfiyenin âdi usulle yapılmasını sağlamak için şikâyetle bulunma hakkı tanınmalıdır.

Âdi usulle tasfiyede ilân ve alacakların masaya kaydının ardından birinci alacaklılar toplanması gerçekleşir. Diğer iflâs tasfiyelerinden farklı olarak, burada, iflâs idaresi yerine geçen tasfiye memuru alacaklılar toplanması tarafından değil, Sulh Hukuk Mahkemesince seçilir. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde tasfiye memuru, âdi tasfiyeyi gerçekleştiren iflâs idaresinden farklı olmadığından, kural olarak, iflâs idaresine ilişkin hükümler tasfiye memuru için de geçerlidir. Tasfiye memuru terekeyi idare ve tasfiye eder. Yetkileri, alacaklılar toplanmasının karar ve yetkileri ile sınırlıdır. Kanımızca, tasfiye memurunun ücreti belirlenirken Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük hükümlerinin yanı sıra Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanan İflâs İdaresi Ücreti, Yazı ve Tebligat Masrafı Tarifesi Hakkında Tebliğ hükümleri de kıyas yoluyla uygulanabilir. Tasfiye memurunun hangi işlemlerinde Sulh hâkiminin iznini alacağı açık değildir. Uygulamada, tasfiye memurları tarafından, dava açılması, vekil tayini gibi önemli işlerde Sulh hâkiminin izni alınmaktadır.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, istihkak iddialarının ve alacakların incelenmesinin ardından tasfiye memuru tarafından sıra cetveli düzenlenir. Bu tasfiye usulünde sıra cetveline karşı şikâyet ve itirazlar Sulh Hukuk Mahkemesince incelenir. Kanımızca, mirasçılara da sıra cetveline karşı itiraz ve şikâyetle bulunma hakkı tanınmalıdır. Tereke malları, ikinci alacaklılar toplanmasında alınan kararlar doğrultusunda paraya çevrilir ve borçlar ödenir. Alacağını tam olarak alamamış alacaklıların talebi üzerine Sulh hâkimi tarafından borç ödemedi aciz belgesi düzenlenir. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde mirasbırakan hayatta olmadığından, İcra ve İflâs Kanununun 230'uncu maddesi doğrultusunda alacakların varlığı ve yokluğu hususunda kendisinin beyanının alınması şartı gerçekleşemeyecek ise de; iddia edilen bir alacağın varlığı konusunda mirasçılarının beyanının alınması, alacağın varlığının ispatını destekleyecektir. Bu nedenle, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi sonunda düzenlenen aciz belgesinin de

Kanunun 68'inci maddesi kapsamında borç ikrarını içeren bir belge niteliği taşıdığı (İİK m. 143/II) ifade edilebilmektedir. Bu itibarla, terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde düzenlenecek aciz belgesinin, diğer iflâs tasfiyelerindeki sonuçları bakımından istisna oluşturduğu yönündeki görüşlere katılınmamıştır.

İflâs hükümlerine göre tasfiyenin sonuçlanması ardından, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından tasfiyenin son bulmasına karar verilir. İstisnaî de olsa tasfiyeden artan olursa, bu kısım mirası reddetmemişler gibi mirasçılara verilir.

KAYNAKÇA

- ALTAY, Sümer : Konkordato Ve Yeniden Yapılanma Hukuku, C. I, İstanbul 2005, (ALTAY, Konkordato).
- ALTAY, Sümer : Türk İflâs Hukuku, C. I, İstanbul 2004, (ALTAY, İflâs).
- ANTALYA, Gökhan : Miras Hukuku, İstanbul 2009.
- ANSAY, Sabri Şakir : Hukuk İcra Ve İflâs Usulleri, 5. Baskı, Ankara 1960, (ANSAY, Usulleri).
- ANSAY, Sabri Şakir : Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara 1960, (ANSAY, Hukuk).
- ANSAY, Sabri Şakir : “Terekenin Tasfiyesi”, Adliye Ceridesi, Yıl: 1940, S. 31, (s. 747-771), (ANSAY, Makale).
- ARAR, Kemal : İcra ve İflâs Hükümleri, C. II, Ankara 1945.
- ARIK, Fikret : “Resmî Defter Tutma Müessesesi”, SBFD, C. IX, Yıl: 1954, S. 2, , (s. 245-288).
- AYAN, Mehmet : Miras Hukuku, 4. Baskı, Konya 2007.
- AYBAY, Aydın : Miras Hukuku Dersleri, 4. Baskı, İstanbul 2003.
- AYİTER, Nûşin/
KILIÇOĞLU, Ahmet : Miras Hukuku, 3. Baskı, Ankara 1993.
- AYSOY, Nejat Aydın : Tereke, Ankara 1957.
- BAYGIN, Cem : Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması, 1. Baskı, Ankara 2005.
- BELGESAY, Mustafa Reşid : İcra ve İflâs Hukuku I Sentetik Bölüm, C. II, 2. Baskı, İstanbul 1953, (BELGESAY, İflâs).

- BELGESAY, Mustafa Reşid : Türk Kanunu Medenîsi Şerhi 3. Kitap Miras, 4. Baskı, İstanbul 1952, (BELGESAY, Miras).
- BERKİ, Ali Himmet* : Miras ve Tatbikat, 3. Baskı, Ankara 1968.
- BERKİ, Şakir : Miras Hukuku, Ankara 1975, (BERKİ, Miras).
- BERKİ, Şakir : Türk Medenî Kanununda Mirasçılardan Mesuliyeti, AÜHFD, C. XXV, Yıl: 1968, S. 3 - 4, (s. 107-125), (BERKİ, Makale).
- BERKİN, Necmeddin M. : İflâs Hukuku, İstanbul 1972, (BERKİN, İflâs).
- BERKİN, Necmeddin M. : Tatbikatçılara İflâs Hukuku Rehberi, İstanbul 1980, (BERKİN, Rehber).
- BİLGİN, Samim : “Borca Müstağrak Tereke”, ABD, Yıl: 1953, S. 6, (s. 497- 499).
- BOLAK, Ahmet Ertuğrul : Uygulamada Miras Ve Tereke Hukuku, İstanbul 1980.
- DAVRAN, Bülent : “Mirası Ret Beyanından Rücu Caiz Midir?”, İHD, Yıl: 1947, S. 24, (s. 327 - 346).
- DELİDUMAN, Seyithan : İflâs Tasfiyesinde Alacaklılar Toplanması, Ankara 2002.
- DEYNEKLİ, Adnan : “Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesinde Tasarrufun İptali Davasını Kim Açabilir?”, Prof.Dr. Bilge ÖZTAN’a Armağan, Ankara 2008, (s. 299 - 302).
- DURAL, Mustafa/ÖZ, Turgut : Miras Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2009.
- ERİŞ, Gönen : Uygulamalı İflâs Ve Konkordato Hukuku, 1. Baskı, Ankara 1991.
- ERDÖNMEZ, Güray : İflâsta Alacaklılar Toplanmasının Yetkileri, 1. Baskı, İstanbul 2005.

* Şakir BERKİ ile isim benzerliği nedeniyle dipnotlarda BERKİ, A.H. olarak geçmiştir.

- ERKUL, Cevat : Mirasın Hükümleri ve Tatbikatı, İstanbul 1939.
- ERUYGUR, K. Haluk : Yedieminlik, Ankara 2008.
- ESCHER, Arnold,
(Çev. ANSAY, Sabri Şakir) : Medenî Kanun Şerhi Miras Hukuku, Ankara 1953.
- FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin/
DOĞANAY, Ümit Y./
AYBAY, Aydın : Medenî Hukuk Dersleri, C. I, 3. Baskı, İstanbul 1976.
- GENÇCAN, Ömer Uğur : Miras Hukuku, Ankara 2008.
- GÖKTÜRK, Hüseyin Avni : Miras Hukuku, 3. Baskı, Ankara 1955.
- GÖNENSAY, Samim/
BİRSEN, Kemaleddin : Miras Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1963.
- GÜRDOĞAN, Burhan : İflâs Hukuku Dersleri, Ankara 1966.
- HATEMİ, Hüseyin : Miras Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2004.
- HELVACI, İlhan : Mirasın Reddi, İstanbul 2002.
- HOŞLAN, Osman : “Mirasın Reddi”, AD, Yıl: 1974, S. 7, (s. 501 - 604).
- İMRE, Zahit/ERMAN, Hasan : Miras Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 2006.
- İNAL, Nihat : Örnek Karar Ve Dilekçelerle Açıklamalı Türk Medenî Yasası, C. II, 2. Baskı, Ankara 2006.
- İNAN, Ali Naim/
ERTAŞ, Şeref/
ALBAŞ, Hakan : Miras Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2008.
- İPEKÇİ, Nizam : İcra ve İflâs Kanunu Tatbikatı, C. II, 5. Baskı, Ankara 2005.
- KAÇAK, Nazif : Yeni İçtihatlarla Yeni Miras Hukuku, 1. Baskı, Ankara 2006.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M. : Miras Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2009.

- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip: Miras Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1978.
- KÖPRÜLÜ, Bülent : Miras Hukuku Dersleri, 2. Baskı, İstanbul 1985.
- KURU, Baki : Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I, 6. Baskı, İstanbul 2001, (KURU, HUMK).
- KURU, Baki : İcra ve İflâs Hukuku, C. I, 3. Baskı, İstanbul 1988, (KURU, I).
- KURU, Baki : İcra ve İflâs Hukuku, C. III, 3. Baskı, Ankara 1993, (KURU, III).
- KURU, Baki : İcra ve İflâs Hukuku, C. IV, 3. Baskı, Ankara 1993, (KURU, IV).
- KURU, Baki : İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, İstanbul 2006, (KURU, El Kitabı).
- KURU, Baki : Nizasız Kaza, Ankara 1961, (KURU, Nizasız Kaza).
- MUŞUL, Timuçin : İcra ve İflâs Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2008.
- OĞUZMAN, M. Kemal : Miras Hukuku Dersleri, 2. Baskı, İstanbul 1978.
- OLGAÇ, Senai : İcra-İflâs, C. II, Ankara 1978.
- OSKAY, Mustafa/
KOÇAK, Coşkun/
DEYNEKLİ, Adnan/
DOĞAN, Ayhan : İcra İflâs Kanunu Şerhi, C. IV, Ankara 2007.
- ÖĞÜTÇÜ, A. Tahir/
ÇİTOĞLU, Ali : Uygulamalı İcra ve İflâs Kanunu, C. II, Ankara 1977.
- ÖZKAN, Hasan : Açıklamalı İçtihatlı Dilekçe Örnekli Sulh Hukuk Davaları Ve Tatbikatı, C.I, İstanbul 2007, (ÖZKAN, Sulh Hukuk Davaları).

- ÖZKAN, Hasan : Açıklamalı – İçtihatlı İhtiyatî Tedbir Delil
Tespiti İhtiyatî Haciz Ve Kamu Alacaklarının
Tahsilinde İhtiyatî Haciz, İstanbul 2006,
(ÖZKAN, İhtiyatî Tedbir).
- ÖZMEN, İsmail : Tereke Hukuku Davaları, 3. Baskı,
Ankara 2010.
- ÖZTAN, Bilge : Miras Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2010.
- ÖZUĞUR, Ali İhsan : Türk Medenî Kanunundan Önce Ve Sonra
Miras Hukuku, C.I, Ankara 2005, (ÖZUĞUR, I).
- ÖZUĞUR, Ali İhsan : Türk Medenî Kanunundan Önce Ve Sonra
Miras Hukuku, C. II, Ankara 2005,
(ÖZUĞUR, II).
- PEHLİVANLI, M. Gündüz : Açıklamalı İcra ve İflâs Kanunu, C. II, 1.
Baskı, Ankara 1999.
- PEKCANITEZ, Y. Hakan : İcra İflâs Hukukunda Şikâyet, 1. Baskı,
Ankara 1986.
- PEKCANITEZ, Hakan/
ATALAY, Oğuz/
ÖZKAN, Meral SUNGURTEKİN/
ÖZEKES, Muhammet : İcra ve İflâs Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2009.
- POSTACIOĞLU, İlhan E. : İflâs Hukuku İlkeleri, C. I, İstanbul 1978,
(POSTACIOĞLU, İflâs).
- POSTACIOĞLU, İlhan E. : Konkordato, İstanbul 1965,
(POSTACIOĞLU, Konkordato).
- POSTACIOĞLU, İlhan E. : Medenî Usul Hukuku Dersleri, 6. Baskı,
İstanbul 1975, (POSTACIOĞLU, Medenî
Usul).
- SEROZAN, Rona/
ENGİN, Baki İlkey : Miras Hukuku, Ankara 2008.

- ŞENER, Esat : Eski Ve Yeni Miras Hukuku (Şerh), Ankara 1988, (ŞENER, Şerh).
- ŞENER, Esat : Türk Medenî Kanunu, C. II, 3. Baskı, Ankara 1998, (ŞENER, Medenî).
- TANJU, Fahrettin : Tereke Ve Tatbikat, Adana 1957.
- TUĞSAVUL, Muhsin/
AKGÖL, Samih : Ahkâmı Şahsîye (Sulh Hukuk) Davaları Ve Tatbikatı, İstanbul 1958.
- TÜRK, Ahmet : Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı Ve Borca Batıklığın Hukukî Sonuçları, Ankara 1999.
- UMAR, Bilge : “Borca Batıklık Kavramlarının Farkı Ve Bu Yönden Yeni MK Metninin Düştüğü Bir Yanlışlık”, YHFD, C. I, S. 1, Yıl: 2004, (s. 317 - 324).
- UYGUR, Tanju : “Mirasın Tüm Mirasçılar Tarafından Reddi Hâlinde Hazine Hukukunun Korunması”, ABD, Yıl: 1979, S. 1, (s. 20 - 23).
- ÜSTÜNDAĞ, Saim : İcra Hukukunun Esasları, 6. Baskı, İstanbul 1995, (ÜSTÜNDAĞ, İcra).
- ÜSTÜNDAĞ, Saim : İflâs Hukuku, 8. Baskı, İstanbul 2009, (ÜSTÜNDAĞ, İflâs).
- YILMAZ, Ejder : Hukuk Sözlüğü, 5. Baskı, Ankara 1996, (YILMAZ, Sözlük).
- YILMAZ, Ejder : İflâs İdaresi, Ankara 1976, (YILMAZ, İflâs İdaresi).

DİĞER KAYNAKLAR

<http://www.forumuz.biz/reddi-miras-t429646.html>

<http://www.samildemir.av.tr/2009/02/2010-yili-iiik-humk-ve-hakem-heyeti-parasal-sinirlari/>

www.danistay.gov.tr

www.diaport.com

www.kazanci.com

www.legalbank.net

www.tbmm.gov.tr

www.turkhukuksitesi.com

ÖZET

[KALAYCI, Evrim]. [Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesi], [Yüksek Lisans Tezi], Ankara, [2011]

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi, reddedilen ya da mevcudu borçlarını karşılayamayan bir terekenin, mirasbırakanın iflâsa tâbi kişilerden olup olmadığına bakılmaksızın, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre tasfiye edilmesidir.

Mirasın en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesi (TMK m. 612) hâlinde ve mirasçıların mirası kendilerinden sonra gelen mirasçılar yararına reddetmesi ve sonra gelen mirasçıların da bu mirası reddetmeleri (TMK m. 614) durumunda, tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir. Ayrıca, hükmî ret (TMK m. 605/II) hâllerinde de terekenin tasfiyesi iflâs hükümlerine göre yapılır. Reddedilen mirasların yanı sıra, tereke mevcudunun borçlarını karşılayamaması durumunda da tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir (TMK m. 636).

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, diğer iflâs tasfiyelerinden farklı olarak Ticaret Mahkemesi, İcra Mahkemesi ve iflâs dairesi yerine Sulh Hukuk Mahkemesi; iflâs idaresi yerine tasfiye memuru geçer. Bu tasfiye usulünde, şikâyetler ile sıra cetveline itirazları incelemek ve iflâs usulü ile tasfiyenin son bulmasına karar vermek yetkisi Sulh Hukuk Mahkemesine aittir. Tasfiye memuru da terekenin idare ve tasfiyesi görevlerini yerine getirir.

Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde İcra ve İflâs Kanununun iflâsın tasfiyesine ilişkin sekizinci bap hükümleri uygulanır (İİK m. 180). Terekenin mevcudu tasfiye memuru tarafından açık artırma veya pazarlık usulüyle satılarak, sıra cetveline göre alacaklar ödenir. İflâs hükümlerine göre tasfiyenin sonuçlanmasının ardından, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından tasfiyenin son bulmasına karar verilir. İstisnaî de olsa tasfiyenin sonunda artan olursa, bu kısım mirası reddetmemişler gibi mirasçılara verilir.

Anahtar Sözcükler:

1. Tereke
2. Miras
3. İflâs
4. Tasfiye
5. Sulh mahkemesi

ABSTRACT

[KALAYCI, Evrim]. [Liquidation of the Estate According to the Provisions of the Bankruptcy], [Master's Thesis], Ankara, [2011]

Regardless of whether the deceased is subject to bankruptcy or not the liquidation of an estate which is refused or the stocks of which cannot compensate the debts by the civil court of peace according to the provisions of Enforcement and Bankruptcy Law is called the liquidation of the estate according to the provisions of the bankruptcy.

If the heritage is refused by all the nearest legal heirs (TMK a. 612), and should the heirs refuse the heritage in favour of subsequent heirs and should the subsequent heirs also refuse this heritage (TMK a. 614) the estate is liquidated according to the provisions of the bankruptcy. Moreover, in cases of legal refusal (TMK a. 605/II) the estate is liquidated according to the provisions of the bankruptcy. In addition to refused heritages, the estate is also liquidated according to the provisions of the bankruptcy in the case that the estate stocks cannot compensate the debts (TMK a. 636).

While liquidating the estate according to the provisions of the bankruptcy, different from other bankruptcy liquidations, civil court of peace replaces the commercial court, enforcement court and the bankruptcy department, and liquidator (liquidation officer) replaces the administration of bankruptcy. In this type of liquidation procedure, civil court of peace has the authority to examine complaints and rejections to the tabulation, and to decide to close (end) the liquidation according to the bankruptcy procedures. Liquidator (liquidation officer) conducts the administration and liquidation of the estate.

While liquidating the estate according to the provisions of the bankruptcy, part eight provisions of the Enforcement and Bankruptcy Law concerning the liquidation of the bankruptcy are applied (İİK a. 180). Stocks

of the estate are sold by the liquidator (liquidation officer) through auction or bargaining and debts are paid according to the tabulation. After the liquidation according to the provisions of the bankruptcy ends, civil court of peace decides to close (end) the liquidation. Though exceptional, if there are remains at the end of the liquidation, this portion is given to the heirs as if they did not refuse the heritage.

Key Words:

1. Estate
2. Heritage
3. Bankruptcy
4. Liquidation
5. Peace Court